

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย

A GUIDELINE FOR PHYSICAL ENVIRONMENTAL DESIGN
IN HOME FOR BOYS

จรวงเกียรติ โอสมเจริญผล

CHAROONGKIAT OSOTCHAROENPHOL.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2546

ISBN 974-324-702-5

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย

A GUIDELINE FOR PHYSICAL ENVIRONMENTAL DESIGN
IN HOME FOR BOYS

จรุงเกียรติ โอสดเจริญผล
CHAROONGKIAT OSOTCHAROENPHOL

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 47597
วัน, เดือน, ปี 27 ส.ค. 2546

.b.....
.i.....

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง
ปีการศึกษา 2546
ISBN 974-324-702-5

A GUIDELINE FOR PHYSICAL ENVIRONMENTAL DESIGN
IN HOME FOR BOYS

CHAROONGKIAT OSOTCHAROENPHOL

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE IN INTERIOR ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2003
ISBN 974-324-702-5

COPYRIGHT 2003

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์   แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย
A GUIDELINE FOR PHYSICAL ENVIRONMENTAL DESIGN IN
HOME FOR BOYS

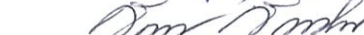
ชื่อนักศึกษา   นายจรุงเกียรติ   โอสถเจริญผล

รหัสประจำตัว   41063318

ปริญญา   สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา   สถาปัตยกรรมภายใน

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์   รศ.จันทน์   เพชรานนท์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
รศ.จันทน์	เพชรานนท์	
รศ.อรรถพร	เพชรานนท์	
อาจารย์ฉัตรชัย	อินทรโชติ	

วัน/เดือน/ปี ที่สอบ 26 พฤษภาคม 2546 เวลา 13.30 น. เป็นต้นไป
สถานที่สอบ ณ ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน

วันที่.....25.....เดือน.....กรกฎาคม.....พ.ศ.....2546

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์ เด็กชาย
นักศึกษา	นายจรุงเกียรติ ไอสถเจริญผล
รหัสประจำตัว	41063318
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ.	2546
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	รศ. จันทน์ เพชรานนท์

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย โดยจะทำการศึกษาดังสภาพแวดล้อมในสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร รวมถึงพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้พื้นที่ต่างๆของเด็กในสถานสงเคราะห์ จากนั้นใช้วิธีการประเมินอาคารภายหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ (POE) เพื่อศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้ใช้สถานที่ดังกล่าว ผลที่ได้จากการศึกษานี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายได้

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสำรวจ ถ่ายภาพ จุดบันทึกสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ ในสถานสงเคราะห์ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จ. นนทบุรี สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จ. ปทุมธานี และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จ. กรุงเทพมหานคร โดยทำการแจกแบบสอบถามให้แก่เด็กที่พักอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นั้น ซึ่งจะแยกเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือช่วงอายุ 7 – 12 ปี และช่วงอายุ 13 – 18 ปี รวมทั้งหมด 232 คน และแบบสอบถามสำหรับพ่อบ้าน แม่บ้านผู้ดูแลเด็กแต่ละอาคาร ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้น จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยใช้โปรแกรม SPSS เป็นเครื่องมือในการหาค่าสถิติ ความสัมพันธ์ของตัวแปร และระดับความพึงพอใจ

ในการศึกษาพบว่า สถานสงเคราะห์ที่มีขนาดใหญ่เกินไป จะทำให้อาคารและพื้นที่แต่ละส่วนอยู่ห่างกัน ไม่มีการเชื่อมต่อที่ตีระหว่างพื้นที่แต่ละส่วน อีกทั้งระยะทางการสัญจรค่อนข้างไกล ไม่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่และอาคาร เนื่องจากการสัญจรหลักเป็นการเดิน และพื้นที่ที่กว้างเกินไป จะทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง ขาดการจัดพื้นที่ใช้สอยที่ชัดเจน จึงเกิดพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่เกิดกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่นั้น การจัดกลุ่มของอาคารและพื้นที่ ในส่วนของพื้นที่ที่เด็กทั้งหมดต้องเข้าร่วม

กันในการทำกิจกรรม เช่น อาคารโรงอาหาร สนามกีฬา ลานกิจกรรม เป็นต้น ควรจะพื้นที่ที่เด็กสามารถเข้าถึงได้สะดวก ไม่ว่าจะอยู่ในบริเวณพื้นที่ใดของสถานสงเคราะห์ก็ตาม ส่วนของอาคารนอน ซึ่งเป็นเสมือนบ้าน ซึ่งเด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้ ภายในบ้านต้องมีพื้นที่พักผ่อนสำหรับเด็ก อาคารควรเข้า-ออกได้สะดวก สามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่ต่างๆในสถานสงเคราะห์ได้ง่ายเช่นกัน ในส่วนของห้องน้ำ ควรแยกออกจากอาคารนอน เพราะต้องการการระบายอากาศที่ดี แสงแดดส่องทั่วถึง แต่ต้องมีทางเชื่อมที่มีหลังคา สามารถเข้าถึงได้สะดวก ทั้งจากอาคารนอนและพื้นที่อื่นๆ ในส่วนของพื้นที่ภายนอกอาคาร ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่พักผ่อน ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น หรือสนามกีฬา พื้นที่ควรมีขอบเขตของพื้นที่ และอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่ชัดเจน เช่น พื้นที่พักผ่อน ควรมีโต๊ะ เก้าอี้ เพื่อให้เด็กได้นั่งเล่น หรือทำกิจกรรม เช่นเดียวกับสนามกีฬา รูปแบบของสนามต้องชัดเจน และต้องมีอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเล่นกีฬาด้วย

นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กชายทั้งสองช่วงอายุ คือ 7 – 12 ปี และ 13 – 18 ปี มีความต้องการความเป็นส่วนตัว ต้องการพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมส่วนตัว เช่น มีตู้เก็บของใช้ส่วนตัว เตียงนอน โต๊ะอ่านหนังสือ เป็นต้น เด็กจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อบ้าน แม่บ้าน และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันเอง จึงไม่พบว่ามีปัญหาในเรื่องการอยู่ร่วมกัน การใช้พื้นที่ห้องนอนรวม และห้องน้ำรวม แต่จะพบว่าพื้นที่เหล่านี้มีขนาดที่คับแคบเกินไป พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นห้องนอน ห้องน้ำ พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร เป็นต้น ส่วนในเรื่องสภาพแวดล้อมทางกายภาพอื่นๆ เด็กมีความพึงพอใจในระดับหนึ่ง ไม่จะเป็นเรื่องแสงสว่าง การระบายอากาศ ความเย็นสบาย ในพื้นที่แต่ละส่วน รวมทั้งทัศนียภาพภายในสถานสงเคราะห์ ในด้านความต้องการต่างๆของเด็ก พบว่า สนามกีฬา และสนามเด็กเล่นจะเป็นพื้นที่ที่เด็กใช้ในยามว่าง เด็กให้ความสนใจการเล่นกีฬา ทั้งเพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนในยามว่าง รวมทั้งการพูดคุยเล่นกับเพื่อนด้วย ฟุตบอลเป็นกีฬาที่เด็กให้ความสนใจมากที่สุด ส่วนเครื่องเรือนนั้น ตู้เก็บของใช้ส่วนตัว เป็นสิ่งที่เด็กต้องการมากที่สุด และพื้นที่ที่เด็กต้องการเพิ่มเติม คือห้องกิจกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กจะใช้เวลาว่าง ในการทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

จากผลของการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโต การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ และความต้องการของเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อความรู้สึกพึงพอใจต่อการอยู่อาศัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาเสนอแนะแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย โดยกำหนดพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Thesis Title	A Guideline for Physical Environmental Design in Home for Boys
Student	Mr.Charoongkiat Osotcharoenphol
Student ID.	41063318
Degree	Master of Architecture
Programme	Interior Architecture
Year	2003
Thesis Advisor	Assoc.Prof. Jantanee Bejrananda

ABSTRACT

This the objective of thesis is to study of a guideline for physical environmental design in home for boys by studying the existing physical environment and surrounding from both indoors and outdoors. This is also considered the activities of children in different areas. After that it will use Post-occupancy Evaluation (POE) for user satisfaction. The finding of thesis will be use for proper physical environmental design in home for boys.

The collection of this study was relative literature, photograph, recording, observing, or even interviewing from three case study, those are 1. Pakkred Home for Boys, Nontaburi / 2. Maharach Home for Boys, Pathumtani / 3. Mahamek Home for Boys, Bangkok. The questionnaires were distributed to two groups in different ages, 7 – 12 years old and 13 – 18 years old. The total is 232 respondents. And another questionnaires for those housekeepers from each building. The data from research will be processed under SPSS program to find the statistical results, correlate of variable, and satisfactory level.

The study resulted that most welfare institution is oversized that makes each area far distance and poor connections. Moreover the traveling distance is quite far so it discomforts the area and building access. Due to main traveling is by walk, oversized area is difficult to control and manage. And lack of area identity will turn to be idle area. Grouping buildings and areas, all children areas must be joined such as canteen, sport field, playground, ect. These areas should be accessible and comfortable, from anywhere of welfare institution area. For sleeping place, like home, that children spend

most of the time here should have recreation area. And building should be easily enter and exit, which also connects to other area. For bathroom, should be separated from sleeping place as good ventilation and sunlight. Somehow, the joint must be covered and accessible, from sleeping place and other outside areas such as recreation area, activity area, playground and sport filed. Area must have clear boundary and supportive tools to create activities such as table, chair, so games and activities will be driven. Also sport filed, that must be clear allocated and has supportive equipment to motivate the games and sport.

Moreover, Children ages 7 – 12 years old and 13 – 18 years old, need privacy. So private room must be prepared such as personal cabinet, bed, study table. Children will have good relation with those housekeeper or other officer and among their own group. So using common area, bedroom and bathroom together is not the problem, yet, to small area is. These areas are quite congested either bedroom or bathroom or even recreation area. Other physical environment is quite satisfactory such as light, ventilation, coolness and nice scenery. We further found out that children need sport filed and playground those they can pay attention during free time for their exercising and relaxing. Football is the most interesting sport for them whereas personal cabinet is what they most want. The extra area they need is activity room which they can spend their free time to want activity they are interested.

The research found out that a guideline for physical environmental design in home for boys, should concern the child growth development such as physical growing, mental development either emotion and mind and children need. These factors effect the living satisfaction. This thesis is to present the physical environmental design in home for boys in the Bangkok and suburban.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ รศ. จันทนี เพชรานนท์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำทุกขั้นตอน ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งคณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยจักขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ชื่อหน่วยงาน เดิม กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคม) ที่ให้โอกาสได้เข้าไปศึกษาสภาพแวดล้อมภายในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ พ่อบ้าน แม่บ้าน และเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ให้ความร่วมมือ ในการให้ข้อมูล ทั้งการสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่

1. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด
2. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช
3. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

จรุงเกียรติ ไอสถเจริญผล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ	VI
สารบัญตาราง	X
สารบัญรูป	XIII
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามของการวิจัย	2
สมมุติฐานในการวิจัย	3
จุดประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
การศึกษาทฤษฎีด้านลักษณะทางกายภาพและข้อจำกัดของเด็ก	8
การศึกษาทฤษฎีความต้องการด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
การศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการออกแบบสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ	25
การศึกษาลักษณะแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อมนุษย์	29
การศึกษาวิธีการประเมินอาคารภายหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ (Post-occupancy Evaluation : POE)	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
แนวความคิดและตัวแปร	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
รายละเอียดของการวิจัย	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
หน่วยของการวิจัยและแผนการสุ่มตัวอย่าง.....	54
กลุ่มประชากร	57
ตัวแปรและเครื่องมือในการวิจัย	58
บทที่ 4 การศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสภาพการณ์ปัจจุบัน ของสถานสงเคราะห์ เด็กชายที่ทำการศึกษา.....	61
สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด.....	61
ประวัติความเป็นมา	61
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์	64
การจัดวางอาคาร.....	64
อาคารนอน	67
ห้องนอน	70
ห้องน้ำ	71
พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร.....	72
อาคารโรงอาหาร	73
พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	75
สนามกีฬา	76
อาคารฝึกวิชาชีพ	77
กิจกรรมประจำวัน	78
สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหินทรราช	79
ประวัติความเป็นมา	79
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์.....	81
การจัดวางอาคาร	83
อาคารนอน	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ห้องนอน	88
ห้องน้ำ.....	89
พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	90
อาคารโรงอาหาร	92
พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	94
สนามกีฬา	96
อาคารฝึกวิชาชีพ.....	97
กิจกรรมประจำวัน.....	98
สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ.....	99
ประวัติความเป็นมา.....	99
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์.....	101
การจัดวางอาคาร	102
อาคารนอน	105
ห้องนอน	107
ห้องน้ำ	108
พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	110
อาคารโรงอาหาร	111
พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	113
สนามกีฬา	114
กิจกรรมประจำวัน.....	115
สรุปการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์.....	116
บทที่ 5 อภิปรายผล.....	122
วิเคราะห์ความพึงพอใจของเด็กชายที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน และภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์	123

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปและความสัมพันธ์ของเด็ก ด้วยคำร้อยละ	124
การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ด้วยคำร้อยละ	128
การวิเคราะห์เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในและภายนอกอาคาร ด้วยค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ.....	131
การวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการด้านต่างๆ ด้วยคำร้อยละ	167
วิเคราะห์ถึงความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้านเกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรม ของเด็ก	175
วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไป ด้วยคำร้อยละ	175
วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมของเด็ก ด้วย คำร้อยละ	176
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ	178
สรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ.....	178
ข้อเสนอแนะ.....	197
ตัวอย่างที่เหมาะสมในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน และภายนอกอาคาร.....	198
บรรณานุกรม	202
ภาคผนวก	205
ประวัติผู้เขียน	213

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงถึงความคิดเห็นและตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม	47
3.1 แสดงถึงตัวแปรและเครื่องมือในการวิจัย	58
5.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของเด็ก	125
5.2 วิเคราะห์เรื่องการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมของเด็กกับบุคคลอื่น	126
5.3 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ของเด็ก	126
5.4 วิเคราะห์เรื่องวิธีการระบายเมื่อมีอารมณ์โกรธ	127
5.5 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์	127
5.6 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับพ่อบ้าน แม่บ้าน	128
5.7 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์	128
5.8 วิเคราะห์เรื่องความรู้สึกที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย	129
5.9 วิเคราะห์เรื่องการใช้พื้นที่ร่วมกัน	129
5.10 วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการใช้พื้นที่เมื่อมีเวลาว่าง	130
5.11 วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการใช้พื้นที่ เมื่อต้องการความเป็นส่วนตัว	130
5.12 วิเคราะห์เรื่องการทำกิจกรรมในเวลาว่าง	131
5.13 วิเคราะห์เรื่องขนาดของห้องนอน	132
5.14 วิเคราะห์เรื่องแสงสว่างภายในห้องนอน	133
5.15 วิเคราะห์เรื่องการระบายอากาศภายในห้องนอน	133
5.16 วิเคราะห์เรื่องความเย็นสบายภายในห้องนอน	134
5.17 วิเคราะห์เรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่ห้องนอน	135
5.18 วิเคราะห์เรื่องความพึงพอใจโดยรวมต่อห้องนอน	136
5.19 วิเคราะห์เรื่องสีห้องนอนที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ	137
5.20 วิเคราะห์เรื่องขนาดห้องน้ำของอาคารนอน	138
5.21 วิเคราะห์เรื่องแสงสว่างภายในห้องน้ำ	139
5.22 วิเคราะห์เรื่องการระบายอากาศภายในห้องน้ำ	140
5.23 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่ห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ.....	140
5.24 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อห้องน้ำของอาคารนอน	141
5.25 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสีภายในห้องน้ำของอาคารนอน.....	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.26 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อขนาดพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	143
5.27 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อแสงสว่างในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	144
5.28 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการระบายอากาศในพื้นที่พักผ่อนภายใน อาคาร	145
5.29 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเย็นสบายในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	145
5.30 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	146
5.31 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	146
5.32 วิเคราะห์เรื่องความพึงพอใจต่อสีเขียวในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	147
5.33 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อขนาดพื้นที่ของอาคารโรงอาหาร	149
5.34 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อแสงสว่างภายในอาคารโรงอาหาร	150
5.35 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการระบายอากาศของอาคารโรงอาหาร	151
5.36 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเย็นสบายของอาคารโรงอาหาร	152
5.37 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่อาคารโรงอาหาร	152
5.38 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่ออาคารโรงอาหาร	153
5.39 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสีเขียวในอาคารโรงอาหาร	154
5.40 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อจำนวนพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	155
5.41 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเป็นส่วนตัวในพื้นที่พักผ่อนนอก อาคาร	156
5.42 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเย็นสบายในพื้นที่พักผ่อนนอก อาคาร	157
5.43 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนนอกอาคาร	158
5.44 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงอาคารนอน	159
5.45 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงห้องน้ำ	160
5.65 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงอาคารโรงอาหาร	161
5.47 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงพื้นที่พักผ่อนนอกอาคาร	162
5.48 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงสนามกีฬา	163
5.49 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์	164

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.50 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสภาพอากาศภายในสถานสงเคราะห์	165
5.51 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อทัศนียภาพภายในสถานสงเคราะห์	166
5.52 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในกีฬา	167
5.53 วิเคราะห์ในเรื่องความเพียงพอของสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์	168
5.54 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการสนามกีฬาชนิดต่างๆ	169
5.55 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในกิจกรรมประเภทต่างๆ	170
5.56 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในวิชาชีพต่างๆ	171
5.57 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อเฟอร์นิเจอร์ประเภทต่างๆ	172
5.58 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการในประเภทของเฟอร์นิเจอร์	173
5.59 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการพื้นที่ต่างๆเพิ่มเติมของเด็ก	174
5.60 วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของพ่อบ้าน แม่บ้าน	176
5.61 วิเคราะห์ในเรื่องความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้าน เกี่ยวกับกิจกรรมและ พฤติกรรมของเด็ก	177
6.1 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อเส้นทางสัญจร, สภาพอากาศ และทัศนียภาพ ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง.....	183
6.2 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อการเข้าถึงอาคารและพื้นที่ต่างๆ ของ สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง.....	184
6.3 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของ สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง.....	190
6.4 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อห้องนอนของสถานสงเคราะห์ ทั้ง 3 แห่ง.....	191
6.5 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อห้องน้ำของสถานสงเคราะห์ ทั้ง 3 แห่ง.....	191
6.6 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารของ สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง.....	192
6.7 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่อาคารโรงอาหารของ สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง.....	193

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 แสดงองค์ประกอบในการประเมินผลอาคารหลังการเข้าครอบครองพื้นที่	39
2.2 แสดงการศึกษาด้วยวิธี POE	40
2.3 แสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	46
3.1 แสดงแผนภูมิโครงสร้างและขั้นตอนในการทำวิจัย	52
4.1 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งอาคารสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด	65
4.2 อาคารอำนวยการ บริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด.....	66
4.3 ถนนด้านหน้าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด.....	66
4.4 ถนนภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด.....	66
4.5 บริเวณทางเข้าอาคาร 5 (บ้านดรุณธรรม).....	68
4.6 บริเวณด้านหน้าอาคาร 5 (บ้านดรุณธรรม) ที่มีการจัดสวน	68
4.7 แปลนพื้นที่ชั้นล่าง และชั้นบนของอาคาร 5 (บ้านดรุณธรรม)	69
4.8 ภายในห้องนอนอาคาร 5 (บ้านดรุณธรรม).....	70
4.9 บริเวณมุมอ่านหนังสือ ภายในห้องนอน	70
4.10 บริเวณพื้นที่อาบบน้ำรวม	71
4.11 บริเวณพื้นที่ห้องน้ำ.....	71
4.12 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ซึ่งอยู่ชั้นบนของอาคาร	72
4.13 บริเวณพื้นที่พักผ่อนที่อยู่ใต้อาคาร ซึ่งเป็นที่โล่ง	72
4.14 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร	73
4.15 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร	73
4.16 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร.....	74
4.17 บริเวณสนามเด็กเล่น ด้านหน้าอาคารนอน	75
4.18 พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	75
4.19 พื้นที่สนามกีฬาภายในสถานสงเคราะห์	76
4.20 พื้นที่เวทีมวย	76
4.21 บริเวณภายในอาคารฝึกวิชาชีพต่างๆ.....	77
4.22 บริเวณอาคารอำนวยการ	81
4.23 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งอาคาร ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพรต	82

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.24 บริเวณถนนทางเข้าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพรต.....	83
4.25 บริเวณถนนที่เป็นเส้นทางสัญจรหลัก ใช้เชื่อมอาคารแต่หลัง.....	84
4.26 การจัดแต่งสวน บริเวณเส้นทางสัญจร.....	84
4.27 บึงน้ำขนาดใหญ่ ภายในสถานสงเคราะห์	84
4.28 บริเวณทางเข้าอาคาร 15 (บ้านโกลกเลิศ).....	86
4.29 บริเวณพื้นที่รอบๆอาคาร 15 (บ้านโกลกเลิศ).....	86
4.30 แปลนพื้นที่ชั้นล่าง และชั้นบนของอาคาร 15 (บ้านโกลกเลิศ).....	87
4.31 ภายในห้องนอน	88
4.32 ตู้เก็บของใช้ส่วนตัว ที่อยู่ในห้องนอน	88
4.33 บริเวณห้องน้ำ ซึ่งอยู่ด้านหลังอาคารนอน	89
4.34 บริเวณทางเชื่อมระหว่างอาคารนอนกับห้องน้ำ	89
4.35 บริเวณพื้นที่อาบน้ำรวม	90
4.36 บริเวณพื้นที่ตากผ้า ด้านข้างห้องน้ำ	90
4.37 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	91
4.38 บริเวณพื้นที่โล่งใต้อาคาร ที่ใช้เป็นที่พักผ่อน	91
4.39 พื้นที่โล่งใต้อาคาร ที่มีการจัดสวน	91
4.40 บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร	92
4.41 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร.....	93
4.42 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร	94
4.43 บริเวณเวที ภายในอาคารโรงอาหาร	94
4.44 บริเวณศาลาสวนธรรมะ ซึ่งอยู่กลางบึงน้ำ	95
4.45 บริเวณเวทีกลางแจ้ง ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งและมีร่มเงาจากต้นไม้	95
4.46 บริเวณพื้นที่นั่งพักผ่อน บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร	95
4.47 บริเวณสนามบาสเกตบอล	96
4.48 บริเวณสนามฟุตบอล	96
4.49 ภายในอาคารฝึกวิชาชีพช่างตัดผม.....	97
4.50 ภายในอาคารฝึกวิชาชีพช่างเหล็ก.....	97
4.51 บริเวณถนนด้านหน้าสถานสงเคราะห์.....	102

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.52 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งอาคารภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ	103
4.53 บริเวณด้านหน้าอาคารอำนวยการ	104
4.54 บริเวณถนนภายในสถานสงเคราะห์	104
4.55 การจัดสวนบริเวณทางสัญจร และหน้าอาคารนอน.....	104
4.56 บริเวณด้านหน้าอาคารนอน	105
4.57 แปลนพื้นที่ชั้นล่าง และชั้นบนของบ้านลานนาไทย.....	106
4.58 ภายในห้องนอน	107
4.59 บริเวณมุมอ่านหนังสือภายในห้องนอน	107
4.60 บริเวณทางเชื่อมระหว่างห้องน้ำกับอาคารนอน ที่ใช้เป็นลานซักล้าง	108
4.61 บริเวณด้านหน้าของห้องน้ำ ที่เป็นลานซักล้าง	109
4.62 บริเวณภายในห้องน้ำ	109
4.63 บริเวณพื้นที่อาบน้ำรวม	109
4.64 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	110
4.65 มุมอ่านหนังสือ ในบริเวณพื้นที่พักผ่อน	110
4.66 บริเวณภายในอาคารโรงอาหาร	111
4.67 บริเวณลานด้านหน้าอาคารโรงอาหาร ซึ่งมีเวทีกลางแจ้ง	111
4.68 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร.....	112
4.69 บริเวณสนามเด็กเล่น ด้านข้างอาคารนอน	113
4.70 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	113
4.71 บริเวณสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์	114
4.72 บริเวณสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์	114
4.73 แสดงการเปรียบเทียบ การเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ ตาม กิจกรรม และพฤติกรรม ในวันปกติ และวันหยุด.....	121
5.1 แสดงขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของเด็กชาย	124
5.2 แสดงถึงลักษณะของห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด	132
5.3 แสดงถึงภายในห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพราน	134
5.4 แสดงถึงจำนวนผู้ใช้พื้นที่ส่วนห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ	135

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.5 กราฟแสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจด้านต่างๆภายในห้องนอนของสถาน สงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง	136
5.6 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในห้องนอน	137
5.7 แสดงถึงลักษณะห้องน้ำ ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช	138
5.8 แสดงถึงภายในห้องน้ำ ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ	141
5.9 กราฟแสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจด้านต่างๆต่อห้องนอนของสถาน สงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง	141
5.10 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในห้องน้ำ	142
5.11 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช	143
5.12 แสดงถึงแสงสว่างภายในพื้นที่พักผ่อน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ	144
5.13 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง	147
5.14 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	148
5.15 แสดงถึงขนาดพื้นที่อาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิ มหาราช	149
5.16 แสดงถึงแสงสว่างภายในอาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้าน ปากเกร็ด	150
5.17 แสดงถึงการระบายอากาศของอาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์เด็ก ชายบ้านมหาเมฆ	151
5.18 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ออาคารโรงอาหาร ของสถาน สงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง	153
5.19 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในอาคารโรงอาหาร	154
5.20 แสดงถึงศาลาสวนธรรมชาติ ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช	155
5.21 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้าน ปากเกร็ด	156
5.22 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ	157
5.23 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร...	158
5.24 แสดงถึงการเข้าถึงอาคารนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ....	160

สารบัญญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.25 แสดงถึงการเชื่อมต่อ และการเข้าถึงห้องน้ำ ของสถานสงเคราะห์เยาวชน มูลนิธิมิชชั่นาราช	161
5.26 กราฟแสดงถึงการเข้าถึงพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง	162
5.27 แสดงถึงเส้นทางสัญจรภายใน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ...	164
5.28 แสดงถึงสภาพอากาศ ภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด	165
5.29 แสดงถึงทัศนียภาพ ภายในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมิชชั่นาราช	166
5.30 กราฟแสดงถึงสัดส่วนของชนิดกีฬาที่เด็กสนใจ	167
5.31 กราฟแสดงถึงสัดส่วน ของสนามกีฬาต่างๆที่เด็กต้องการ	169
5.32 กราฟแสดงถึงความสนใจในกิจกรรมประเภทต่างๆของเด็ก	170
5.33 กราฟแสดงถึงความสนใจในการฝึกวิชาชีพของเด็ก	171
5.34 กราฟแสดงถึงความพึงพอใจต่อประเภทของเฟอร์นิเจอร์	172
5.35 กราฟแสดงถึงประเภทของเฟอร์นิเจอร์ที่เด็กต้องการ	173
5.36 กราฟแสดงถึงความต้องการพื้นที่เพิ่มเติมของเด็ก	174
5.37 กราฟแสดงถึงความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้าน ที่มีต่อกิจกรรม และ พฤติกรรมของเด็ก	177
6.1 แสดงการเปรียบเทียบการเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ ตาม กิจกรรม และพฤติกรรม ในวันปกติ และวันหยุด.....	181
6.2 แสดงถึงเส้นทางสัญจรภายในที่มีลักษณะเป็นวงกลม และจัดวางอาคาร ตามแนวเส้นทางสัญจร โดยมีพื้นที่เปิดโล่งบริเวณตรงกลาง.....	182
6.3 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอน มีการใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน	186
6.4 แสดงถึงการเข้าถึงอาคารนอนกับพื้นที่อื่นๆ	162
6.5 แสดงถึงตำแหน่งของห้องน้ำ ที่ควรอยู่ด้านข้างของอาคารนอน	186
6.6 แสดงถึงการเชื่อมต่อพื้นที่ระหว่างห้องน้ำกับอาคารนอน และพื้นที่อื่นๆ	187
6.7 แสดงถึงการเชื่อมต่อระหว่างอาคารโรงอาหารกับอาคารนอน และพื้นที่อื่นๆ....	188
6.8 แสดงถึงการเชื่อมต่อระหว่างสนามกีฬา กับพื้นที่อื่นๆ.....	188
6.9 แผนภาพแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ เด็กชาย.....	195

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
6.10 ผังบริเวณเสนอแนะ แสดงถึงตำแหน่งที่ตั้งอาคารภายในสถานสงเคราะห์.....	196
6.11 แสดงถึงลักษณะการจัดกลุ่มอาคารนอน.....	198
6.12 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอนที่ใช้เป็นลานซักล้าง.....	198
6.13 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอนที่ใช้เป็นพื้นที่พักผ่อน หรือสนามกีฬา.....	198
6.14 แสดงถึงตำแหน่งของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร.....	199
6.15 แสดงถึงตำแหน่งของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร.....	199
6.16 แสดงถึงลักษณะของห้องนอน และการจัดเตียงนอน.....	199
6.17 แสดงถึงลักษณะของภายในอาคารโรงอาหาร และการจัดโต๊ะอาหาร.....	200
6.18 แสดงถึงการเชื่อมต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารนอนและพื้นที่โล่งใต้อาคาร	200
6.19 แสดงถึงพื้นที่โล่งใต้อาคารนอน ที่สามารถใช้ทำกิจกรรมได้.....	200
6.20 แสดงถึงพื้นที่ส่วนตัวที่มีการแยกออกมาจากส่วนรวม.....	201
6.21 แสดงถึงตู้เก็บของใช้ส่วนตัว.....	201

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคม และเป็นอนาคตของประเทศชาติ เพราะเด็กถือเป็นวัยเริ่มต้นที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นบุคลากรที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนาที่เหมาะสมและถูกต้องตามวัย ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ-อารมณ์ และสังคม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "...วัยเด็กเป็นวัยเริ่มต้น เป็นวัยเตรียมตัวเพื่อสร้างความสำเร็จ มั่นคงในชีวิต เด็กๆจึงควรชวนขวายศึกษา จักได้มีความฉลาดรอบรู้ อะไรคือความดี และอะไรคือความเสื่อมเสีย เพื่อสามารถเลือกฟันหยาบยกเอาแต่สิ่งที่ดีงามขึ้นมาประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นทางนำชีวิตไปสู่ความสุข ความเจริญโดยถูกต้องและสมบูรณ์" (พิเศก โชไชย, 2536: หน้ารองหน้าปก อ้างในสมท่อน นุสนธิ์, 2540: 1) ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับเด็กถือว่าเป็นปัญหาสังคม และเป็นปัญหาของประเทศชาติที่สำคัญยิ่ง ที่ต้องการการแก้ไขไม่ว่าทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กนั้นปัจจุบันนี้มากมาย ซึ่งก็รวมถึงเด็กที่ขาดครอบครัว ขาดพ่อ แม่ ถูกทอดทิ้ง กลายเป็นเด็กเร่ร่อนหรือเด็กจรจัด (เด็กกำพร้า) เป็นเด็กที่ด้อยโอกาสทางสังคม ในความเป็นจริงแล้วเด็กเหล่านี้ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง เพื่อที่จะเติบโตเป็นกำลังของชาติในอนาคต จึงทำให้เกิดสถานสงเคราะห์เด็ก ที่จะให้การอุปการะเด็กเหล่านี้แทนสถาบันครอบครัว ซึ่งถือว่ามีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กทั้งด้านปัจจัยสี่ การศึกษา เพื่อให้เด็กสามารถเข้าสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจากปัญหาของเด็กดังกล่าว เด็กต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสถานสงเคราะห์เด็ก ซึ่งเป็นสังคมขนาดเล็กและถือว่าเป็นสถานที่ที่ช่วยสนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโต และมีการพัฒนาที่สมวัย

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ในฐานะของมนุษย์ที่ต้องการครอบครัว ญาติพี่น้อง ต้องการความรัก ความรู้สึกมีค่า และการยอมรับทางสังคม ตลอดจนพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ความคิด ย่อมไม่มีสถานสงเคราะห์แห่งใดในโลกจะทดแทนหรือสนองความต้องการชนิดนี้ได้ ไม่ว่าสถานสงเคราะห์นั้นจะดีเพียงไร สถานสงเคราะห์จึงเป็นทางเลือกสุดท้ายของปัญหาเด็กกำพร้า

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ถูกสร้างสรรค์โดยมนุษย์และมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ดังที่ เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) อ้างถึงคำกล่าวของ วินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) ที่ว่า "เราก่อร่างสร้างที่อยู่อาศัย แล้วที่อยู่อาศัยก็ก่อร่างสร้างเรา" (We

shape our dwellings and afterwards our dwellings shape us) หรือ บัคมินสเตอร์ ฟูลเลอร์ (Buckminster Fuller) กล่าวไว้ว่า “หากเราออกแบบสภาวะแวดล้อมได้เหมาะสม ก็ย่อมอำนวยโอกาสให้ผู้คนและเด็กได้เจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างปลอดภัย โดยการประพฤติปฏิบัติได้อย่างสมเหตุสมผลด้วย” (Dale, 1972 : 10 อ้างใน พันทิพา ดิงศภิทธิ์, 2531: 2)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคารมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางด้านการรับรู้(Perception) ด้านทัศนคติ (Attitude) พฤติกรรมในสิ่งแวดล้อม (Spatial Behavior) และสภาพแวดล้อมก็มีความหมาย และมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า จึงมีความสำคัญต่อเด็กที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ การศึกษาว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าอย่างไร ที่จะสร้างความพึงพอใจและตรงกับความต้องการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้มีการพัฒนาที่สมกับวัยของเด็ก จึงเป็นการวิจัยที่น่าสนใจทำการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความต้องการ พฤติกรรม กิจกรรมของเด็กและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานสงเคราะห์ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในอาคาร ที่ตอบสนองต่อความต้องการ และก่อให้เกิดความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของเด็ก
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

คำถามของการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชายที่มีอยู่จริง นั้นมีสภาพเป็นอย่างไร
2. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบัน ตอบสนองต่อความต้องการ และความพึงพอใจของเด็กหรือไม่
3. เราจะสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอกและภายในอาคารอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก

4. แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ควรมีแนวทางเป็นเช่นไร

สมมุติฐานในการวิจัย

การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร ในเชิงพื้นที่โดยคำนึงถึงความต้องการ และสอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก จะทำให้เด็กมีความพึงพอใจกับการอยู่อาศัย

จุดประสงค์ของการวิจัย

การจัดการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เป็นแนวทางในการออกแบบสำหรับผู้ที่มีความสนใจ ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ตรงกับความต้องการ และสอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก ภายในสถานสงเคราะห์เด็กชาย สามารถนำไปศึกษาและใช้ประโยชน์ได้

ขอบเขตของการวิจัย

ทำการศึกษาสถานสงเคราะห์เด็กชาย ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการโดยรัฐบาล กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. เป็นสถานสงเคราะห์เด็กชายเท่านั้น
3. กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ เด็กชาย, เจ้าหน้าที่ ที่อาศัยอยู่ในสถานที่ที่ศึกษานั้นๆ โดยกำหนดระยะเวลาของกลุ่มเป้าหมายที่ทำการสุ่มตัวอย่าง ได้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยรู้สภาพการดำเนินชีวิต ภายในสถานสงเคราะห์นั้นๆพอสมควร

สำหรับกรณีศึกษานั้น จากสถานสงเคราะห์เด็กทั้งหมด 25 แห่ง เป็นสถานสงเคราะห์เด็กชายจำนวน 8 แห่ง และได้เลือกมาทั้งหมด 3 แห่ง ที่เป็นสถานสงเคราะห์เด็กชาย ที่ให้การอุปการะเด็กกำพร้า อนุภคชาย อายุ 7 – 18 ปี โดยเป็นสถานสงเคราะห์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม โดยทั่วไปไม่แตกต่างกันมากนัก และเนื่องด้วยกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวง มีความเจริญทุกด้าน ดังนั้นปัญหามากมายก็มีตามมา หนึ่งในปัญหานั้น คือปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ที่มีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้

เด็กขาดผู้ดูแล สถานสงเคราะห์จึงเป็นสถานที่สุดท้าย ที่จะต้องให้ความดูแลในด้านปัจจัยสี่ รวมทั้ง การศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้ เพื่อให้จะได้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างของสถานสงเคราะห์ที่นำมาเป็นกรณีศึกษา มีด้วยกัน 3 แห่ง คือ

1. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
3. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ เขตยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ ในด้านที่มีผลต่อความต้องการ พฤติกรรมและกิจกรรม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของ ผู้อยู่อาศัยเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่มีผลต่อความพึงพอใจในการอยู่ อาศัย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถอธิบายได้เพียงปัจจัยที่ได้มีการพิจารณาดังกล่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย เพื่อให้ทราบถึงความต้องการ ปัญหาของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มี ผลต่อพฤติกรรม กิจกรรมและสภาพความเป็นอยู่ การศึกษานี้คาดหวังประโยชน์ที่ได้รับ ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงปัญหา ความต้องการของเด็ก ในสถานสงเคราะห์เด็กชาย
2. เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเด็กกำพร้า ให้นักลที่สนใจได้ทราบ เพื่อเป็นการ เปิดโอกาสให้สังคมยอมรับเด็กได้รับอย่างเต็มที่ ในฐานะที่เป็นบุคคลที่เป็นความหวัง ในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต
3. เพื่อประโยชน์ในการนำผลวิจัยและแนวความคิดในการออกแบบ ไปเป็นแนวทางใน การส่งเสริมสถานสงเคราะห์เด็กชาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็น อยู่ และความต้องการที่แท้จริง
4. เพื่อกระตุ้นให้ภาครัฐบาลและเอกชนมีความสนใจ ให้ความสำคัญและเห็นประโยชน์ ของเด็ก ที่เป็นจะเป็นความหวังในอนาคต
5. เพื่อเป็นการพัฒนาทางวิชาการอีกลักษณะหนึ่ง ที่จะเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจใน การศึกษาค้นคว้าในลักษณะนี้ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สถานสงเคราะห์เด็กชาย (HOME FOR BOYS)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะหมายถึง สถานที่ที่ให้ความดูแลเด็กชายที่ไร้ซึ่งบิดาและมารดา ให้การเลี้ยงดู เนื่องจากบิดาและมารดาเสียชีวิต หรือไม่อยู่ในสภาพที่ให้การเลี้ยงดูได้ เพื่อให้เด็กมีที่พักอาศัยและสามารถดำรงชีวิตได้ อีกทั้งให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้

2. เด็กชาย (BOYS)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 – 18 ปี

3. เด็กกำพร้า สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กรณี คือ

- 3.1 เด็กกำพร้าไร้ที่พึ่งโดยสิ้นเชิง ขาดบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ที่จะให้การอุปถัมภ์เลี้ยงดู ในที่สุดเด็กเหล่านี้มักจะต้องเข้ามาอยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์
- 3.2 เด็กกำพร้าบิดา มารดา แต่ยังมีญาติพี่น้อง หรือผู้ให้การอุปถัมภ์เลี้ยงดู ซึ่งอาจจะให้ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างเพียงพอ หรือด้อยกว่า
- 3.3 เด็กกำพร้าเทียม เป็นเด็กที่ยังมีบิดา มารดา แต่ขาดการตอบสนองอย่างเพียงพอในด้านความต้องการความรัก และความอบอุ่นจากบิดา มารดา

4. การสงเคราะห์

ในการวิจัยนี้ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตและการศึกษา

5. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในที่นี้หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งปวงทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นสิ่ง ที่ปรากฏตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่อยู่รอบตัวเด็ก ได้แก่ สภาพแวดล้อมในสถานสงเคราะห์ และเป็นสิ่งเร้าที่เด็กได้รับ

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร ในที่นี้หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อยู่ภายนอกอาคาร เช่น ตำแหน่งที่ตั้งอาคาร พื้นที่ระหว่างอาคาร พื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร ทางเชื่อมระหว่างอาคาร เป็นต้น
- สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร ในที่นี้หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อยู่ภายในอาคาร เช่น พื้นที่กิจกรรมต่างๆ ภายในอาคาร การเชื่อมต่อพื้นที่ภายใน เป็นต้น

6. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ในที่นี้ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดความสุข ด้วยสิ่งเร้าหรือการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตนเอง จะทำให้เกิดความพึงพอใจ

7. ความเป็นส่วนตัว (Privacy)

หมายถึง กลไกการควบคุมสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่ง ในการศึกษาจะเป็นการแยกตนเองจากการล้วงล้ำของบุคคลอื่น หรือการเว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น

8. การมีอาณาเขตครอบครอง (Territoriality)

หมายถึง การรับรู้ระหว่างตนกับคนอื่น ในพื้นที่ครอบครองของตน ในกรณีของการศึกษานี้ หมายถึง การพยายามควบคุมพื้นที่ของเด็กชาย ในการพยายามค้นหาความเป็นส่วนตัวของการครอบครองของตน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรม แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะกล่าวถึงทฤษฎี และแนวความคิดตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ที่เหมาะสมกับเด็ก ตลอดจนความต้องการทางด้านต่างๆของเด็ก ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษา จะชี้ให้เห็นความคิดเห็น และช่วยให้การวิจัยตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาในการสรุปแนวความคิด แบ่งออกเป็น 5 เรื่องในการศึกษา ได้แก่

เรื่องที่ 1 การศึกษาลักษณะทางกายภาพและข้อจำกัดของเด็ก ที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ได้แก่ การศึกษาถึงพฤติกรรมเด็กและการพัฒนาการ ปัจจัยที่ส่งเสริมในมีการพัฒนาให้เหมาะสมตามวัยอันควร

เรื่องที่ 2 เป็นการศึกษาทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความต้องการของมนุษย์ ภาวะความเป็นส่วนตัว การมีอาณาเขตครอบครอง ระยะห่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

เรื่องที่ 3 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ความต้องการในด้านต่างๆ เป็นต้น

เรื่องที่ 4 การศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อมนุษย์ ได้แก่ การศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ แสง เสียง อุณหภูมิ และองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เหมาะสมกับเด็ก เป็นต้น

เรื่องที่ 5 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลอาคารหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ (Post-occupancy Evaluation :POE)

การศึกษาทฤษฎีด้านลักษณะทางกายภาพและข้อจำกัดของเด็ก

พัฒนาการของเด็ก (Child Growth Development) (ขวัญจิต รัตนวรรณกุล, 2540 : 18-20)

พัฒนาการ (Development) จะมีความหมายแตกต่างไปจาก การเจริญเติบโต (Growth) ในเด็กที่สุขภาพสมบูรณ์ปกติ กระบวนการทั้งสองจะขนานกันไป และในหน้าที่จะพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการเปลี่ยนแปลงของเด็กจะเป็นไปทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

การเจริญเติบโต เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณ มีการเพิ่มขึ้นของขนาดตัวทั้งหมด และขนาดส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งสามารถวัดได้ เช่น ความสูงเป็นเซนติเมตร หรือนิ้ว น้ำหนักเป็นกิโลกรัมหรือปอนด์

พัฒนาการ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ เพิ่มทักษะและความสามารถในหน้าที่ ซึ่งเป็นผลของการพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จ เป็นขั้นตอนย่อยๆที่สามารถวัดได้ เช่น ขั้นตอนความก้าวหน้าด้านสติปัญญา ของเพียเจท์ (Piaget) ขั้นตอนของการพัฒนาทางสังคม ของอีริกสัน (Erikson) ขั้นตอนการพัฒนาด้านจริยธรรม ของโคลเบอร์ก (Kohlberg) และขั้นตอนการพัฒนาทางช่วงเพศ ของฟรอยด์ (Freud) ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้จะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม

ในชีวิตของวัยเด็ก นักจิตวิทยาได้แบ่งช่วงวัยเด็กออกเป็น 6 ระยะเวลาคือ

ระยะที่ 1   วัยทารกแรกเกิด (อายุ 0 – 1 เดือน) เด็กวัยทารกแรกเกิดจะมีความรู้สึกไวต่อการกระตุ้นมาก การอุ้มหรือการจับตัวเด็กอย่างรุนแรงจะทำให้เด็กฉว่ เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ และไม่ไว้วางใจสิ่งแวดล้อม จึงควรจัดสิ่งแวดล้อมให้สงบเงียบ ไม่ให้แสงหรือเสียงรบกวน การอุ้มการสัมผัสจับต้อง ควรเป็นไปอย่างทะนุถนอม

ระยะที่ 2   วัยทารก (อายุ 1 เดือน – 1 ปี) เด็กทารกจะเป็นวัยที่ยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องการกิน นอน ต้องการการตอบสนองของความ ต้องการ เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจและเกิดความไว้วางใจ ต้องการการกระตุ้นประสาทสัมผัส เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโต ซึ่งการกระตุ้นที่เหมาะสมจะส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การกระตุ้นโดยอุ้มทารกนั่งเก้าอี้โยก หรืออุ้มลูกพาเดิน ทำให้ได้เคลื่อนไหวทั้งคู่ นอกจากจะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมารดากับลูกแล้ว ยังช่วยให้ระบบประสาทส่วนกลางพัฒนาเร็วขึ้น ช่วยให้ระบบต่างๆภายในร่างกายทำงานได้ดี เช่น ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบหายใจ ระบบทางเดินอาหาร ทำให้ทารกปรับตัวได้ดี

ระยะที่ 3   วัยหัดเดิน (อายุ 1 – 3 ปี) เป็นวัยที่กล้ามเนื้อใหญ่พัฒนาเต็มที่ เด็กวัยนี้จะชอบเดิน เคลื่อนไหวไปมาไม่ยอมอยู่นิ่ง ชอบสำรวจ โดยเด็กจะเริ่มสำรวจโลกรอบข้าง เช่น เปิดขวด ปิดกล่อง ด้านสติปัญญา เด็กสามารถจำสีและสัญลักษณ์ สามารถเลียนแบบและรับรู้

พฤติกรรมจากตัวแบบได้ เด็กวัยนี้จะกลัวการแยกจากมากที่สุด กลัวความมืด กลัวสัตว์ตัวโตๆ กลัวคนแปลกหน้า วัยนี้เป็นวัยที่อดทนต่อถือดี ยังควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เป็นวัยปฏิเสธ ควรเริ่มฝึกหัดเกี่ยวกับระเบียบวินัย ส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย ให้พัฒนาการเป็นตัวของตัวเอง เอื้ออำนวยให้เด็กได้สำรวจ แต่อยู่ในขอบเขตที่จำกัด

ระยะที่ 4   วัยก่อนเรียน (อายุ 3 – 6 ปี) เด็กวัยก่อนเรียน มีความกระตือรือร้น สดชื่น ร่าเริงแจ่มใส มีพลัง คล่องแคล่วว่องไว มีความกระหายใคร่รู้ เต็มไปด้วยจินตนาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง เริ่มเข้าใจเหตุผล รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก เด็กวัยนี้ต้องการเรียนรู้ ชอบให้คนยกย่องชมเชย เด็กมักจะแสดงอาการโกรธที่รุนแรง และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เมื่อเผชิญกับความคับข้องใจ ควรช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกายและการควบคุมอารมณ์ ฝึกหัดเกี่ยวกับระเบียบวินัย ส่งเสริมด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาด้านจริยธรรม พัฒนาการแยกเพศหญิงเพศชาย กระตุ้นให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง แต่ให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเจตคตินิยมที่ดีงาม รวมทั้งเป็นแบบอย่างอันดีแก่เด็ก ในเรื่องการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

ระยะที่ 5   วัยเรียน (อายุ 6 – 12 ปี) เด็กวัยเรียน เป็นวัยที่มีอิสระในการใช้พลังงานเพื่อการเรียนรู้ การสำรวจนอกบ้าน เด็กมีความพร้อมที่จะพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม มีความคิด รู้เหตุผลในสิ่งที่เป็นรูปธรรม เด็กจะเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เรียนรู้ที่จะไว้วางใจสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การเป็นตัวของตัวเอง เชื่อในความสามารถของตัวเอง พอใจที่จะได้รับความรักและคำชม ต้องการให้คนอื่นเห็นความสำคัญของตนเอง รู้จักให้ความรัก ความสงสาร และเห็นอกเห็นใจคนอื่น เด็กวัยนี้จะชอบจับกลุ่ม ในระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน จนถูกขนานนามว่า “วัยแห่งเพื่อน” (peer year) ซึ่งเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อความคิด และทัศนคติอย่างมากในระยะนี้ (วัลนิภา ฉลากบาง , 2535 : 9) เด็กจะใช้เวลาเข้ากลุ่มเพิ่มขึ้น โดยจะปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์ และมาตรฐานกลุ่ม เด็กวัยนี้จะเคารพกฎระเบียบมาก โดยคิดว่าการถูกลงโทษเป็นความผิดที่ร้ายแรง ดังนั้นเมื่อจะทำโทษเด็กจึงจำเป็นต้องชี้แจงเหตุผล พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจะขึ้นอยู่กับครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ผู้ใหญ่ต้องคอยแนะนำ ช่วยเหลือ ต้องส่งเสริมความสามารถทางสร้างสรรค์ กระตุ้นด้านจิตใจ สังคม จริยธรรม เอื้ออำนวยให้พัฒนาทักษะ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้อิสระแก่เด็กบ้าง โดยให้เหตุผลและให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด

ระยะที่ 6   วัยรุ่น (อายุ 12 – 18 ปี) วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะค้นหาตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกร่างกาย และทางสรีรสังคม (biosocial) จากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ได้ง่าย เด็กวัยรุ่นจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมแบบผู้ใหญ่ เรียนรู้การจัดและร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ รวมทั้งการ

กีฬา เรียนรู้การเลือกผู้นำและการเป็นผู้ร่วมงานที่ดี วัยรุ่นมีความต้องการอิสรภาพ เสรีภาพ การเป็นตัวของตัวเอง การตัดสินใจเลือกและทำอะไรด้วยตัวเอง ต้องการการยอมรับและสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ค่านิยมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก การเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป็นความต้องการที่สำคัญยิ่งในวัยนี้ การปรับตัวเข้ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน เป็นกระบวนการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นพื้นฐานการปรับตัวทางอารมณ์ และสังคม ทักษะทางสังคม จะเริ่มพัฒนาจากครอบครัวไปสู่โรงเรียนและไปสู่สังคมใหญ่ที่สุด วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านต่างๆอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลง จากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ความสนใจ ทักษะคิด และค่านิยมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยเด็กและผู้ใหญ่ วัยรุ่นต้องเผชิญปัญหาในการปรับตัว อันเป็นปัจจัยที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ฉะนั้น ผู้ใหญ่จึงควรเข้าใจความต้องการของวัยรุ่น กระตุ้นให้เด็กเป็นคนเปิดเผย ให้อิสระเสรีภาพแต่ให้อยู่ในขอบเขตของจริยธรรม

ทิศทางการพัฒนาเด็ก (ตามความต้องการพื้นฐานของเด็ก)

1. เด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา มารดา บุคคล หรือครอบครัวที่ให้ความรักและความเข้าใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้าน อันได้แก่ การพัฒนาทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ค่านิยมและเจตคติ โดยเฉพาะในระยะตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 6 ปี แรกของชีวิต ซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุดในการวางรากฐานและสร้างเสริมคุณภาพของคน
2. เด็กต้องได้รับสารอาหารอย่างน้อยที่สุด ตามความต้องการของร่างกายที่กำหนดไว้ตามวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงในช่วงอายุต่างๆ เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่และแข็งแรงสมบูรณ์ตามปกติในวัยของตน
3. **เด็กต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการ และได้รับการป้องกันจากโรคและภัย** ที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เด็กต้องการได้รับการส่งเสริมภูมิคุ้มกันด้วยวัคซีนตามที่ได้กำหนดไว้ จนได้รับการป้องกันโรคติดต่อและไม่ติดต่อ รวมทั้งต้องได้รับการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานในกรณีเจ็บป่วย และได้รับการฟื้นฟูสภาพ
4. **เด็กต้องมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ไม่คับแคบจนเกินไปและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสุขภาพทั้งร่างกายและทางจิต เด็กต้องมีโอกาสและมีสถานที่วิ่งเล่นออกกำลังกายและเล่นกีฬา รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการตามวัย**
5. เด็กต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย เพื่อพัฒนาให้มีปัญญา มีคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน และมีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เด็กต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีเจตคติที่จะใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคมและการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง

เป็นจริง เข้าใจและยอมรับความต้องการสิทธิและบทบาทของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เป็นพลเมืองไทยที่รับผิดชอบ มีคุณภาพ และรู้จักอยู่ร่วมกันโดยสันติ

6. เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้มีสุนทรียภาพ ชาบซึ่งในความงาม รู้จักรัก เข้าใจ และอนุรักษ์มรดกและเอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ และพัฒนาในกิจกรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. เด็กต้องได้รับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้และทักษะสำหรับการเตรียมการประกอบอาชีพตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของตน เพื่อให้พึ่งตนเองได้ในเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งมีค่านิยมที่พึงประสงค์ในการทำงานที่สุจริตและเหมาะสมกับวัย

8. เด็กต้องมีโอกาสและสามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้ ด้วยจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวมและสาธารณสมบัติ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งการยึดถือเรื่องการเมืองวินัยในตนเองและความยุติธรรมในสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานของวิถีทางในการดำเนินชีวิต ตามครรลองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

9. เด็กต้องมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อันหมายรวมถึงสิทธิในการใช้บริการด้านการป้องกัน การคุ้มครองและแก้ไข การฟื้นฟูและการพัฒนา

10. เด็กต้องได้รับโอกาสในการรับรู้ และการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐานจากรัฐ สถาบันสังคมและองค์กรธุรกิจ พร้อมทั้งการมีตัวแทนในการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ดังกล่าว ตามความเหมาะสมเด็กต้องได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองต่อการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด โดยไม่นำมาเปิดเผยต่อสาธารณชนหรือประชาชน และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่

พันธกรณีของรัฐ สถาบันสังคม องค์กรธุรกิจ และสื่อมวลชน

11. บิดาและมารดา มีหน้าที่รับผิดชอบเท่าเทียมกัน ในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นบิดาและมารดาจะต้องมีความพร้อมทางด้านสุขภาพกายและจิต มีวุฒิภาวะที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัว สามารถที่จะประกอบอาชีพรวมทั้งเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ โดยรัฐ สถาบันสังคมและองค์กรธุรกิจจะต้องร่วมกันสนับสนุน

12. ผู้ใหญ่ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมทั้งให้ความร่วมมือแก่รัฐและสถาบันสังคมที่จะร่วมพัฒนาปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อมิให้ถูกทอดทิ้ง ถูกเอาเปรียบหรือถูกทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจ

13. รัฐ สถาบันสังคม อันรวมถึงองค์กรเอกชนและชุมชนด้วย โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจและสื่อมวลชน ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กและพิทักษ์สิทธิเด็ก ตลอดจนประสานการให้บริการตามความต้องการพื้นฐานของเด็ก รวมทั้งสนับสนุนกลไกในการวางนโยบาย มาตรการและการปฏิบัติ

14. รัฐ สถาบันสังคม อันรวมถึงองค์กรเอกชนและชุมชนด้วย โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจและสื่อมวลชน ต้องส่งเสริมการวิจัยว่าด้วยสถานภาพของเด็กและสภาวะการพัฒนาของเด็ก เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก และปฏิรูปนโยบาย มาตรการ กฎหมาย และการปฏิบัติ ซึ่งขัดกับสิทธิเด็ก ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

15. รัฐบาลโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน ต้องประสานความร่วมมือจัดสมัชชาแห่งชาติ เพื่อรายงานสภาวะด้านเด็กและผลการดำเนินงานพัฒนาเด็กและพิทักษ์สิทธิเด็ก และสรุปเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำ อย่างน้อยทุก 2 ปีอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาทฤษฎีความต้องการทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเราพบว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีผลต่อสภาพแวดล้อมในกระบวนการทางจิต แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ มนุษย์ปฏิสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม และมนุษย์ปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์เอง ในบริบทของสภาพแวดล้อม ในขั้นตอนของปฏิสัมพันธ์นี้ วิมลสิทธิ์ กล่าวว่าจะผ่านโดยการกระทำ ด้านกลไก 3 ประการที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ได้แก่ การมีอาณาเขตครอบครอง (Territoriality) พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (Personal space Behavior) ภาวะความเป็นส่วนตัว (Privacy) (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2541: 193) ในการศึกษาที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การมีอาณาเขตครอบครอง (Territoriality) (กาญจนา ไช้อวด, 2541 : 16-17)

การมีอาณาเขตครอบครอง (Territoriality) หมายถึง การรับรู้ระหว่างตนกับผู้อื่นในพื้นที่ครอบครองของตนเอง (Newcomer : 1973) อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ขนาดของอาณาเขตที่มนุษย์มีความสัมพันธ์จะมีความแตกต่างกันไปของแต่ละอาณาบริเวณที่อยู่รอบๆมนุษย์จะเว้นไว้ด้วย การทิ้งระยะห่างจากบุคคลอื่นตามความเหมาะสมของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน แต่มนุษย์มีการเรียนรู้และพัฒนาไปสู่การมีวัฒนธรรม จึงอาศัยความเป็นส่วนบุคคลเป็นการรักษาอาณาเขตครอบครองด้วยสิ่งต่างๆที่มนุษย์เรียนรู้ พฤติกรรมมนุษย์จึงเป็นไปตามอิทธิพลทางวัฒนธรรม โดยการประสานกับสื่อต่างๆในการสื่อสารระหว่างบุคคล การรักษาอาณาเขตครอบครองเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดความหมายและความเข้าใจ ถึงความรู้สึกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้ยึดครองกับบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมกัน ในการศึกษาพบว่ามิกไกที่เป็นหลักในการยึดครอง 2 ประการ คือ

1. การแสดงความเป็นส่วนบุคคล (Personalization) ด้วยการอาศัยสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อมกำหนดอาณาเขตครอบครองของตน โดยพยายามจัดเอกลักษณ์เพื่อแยกจากอาณาเขตอื่นๆ อาจเป็นการชั่วคราวหรือถาวร ด้วยพฤติกรรมการทำเครื่องหมายหรืออาจเป็นการใช้ถ้อยคำหรือไม่ได้

2. โดยการปกป้อง (Defense) เป็นการปกป้องไว้ไม่ให้เกิดการบุกรุกเขตครอบครองของตน หรือคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2541)

นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้สัญลักษณ์หรือ เครื่องหมาย (Signs, Signals and Symbols) เป็นการช่วยลดพฤติกรรมการแทรกแซง, การขัดแย้ง, การรบกวน หรือเพื่อการแยกตัวเองออกจากสภาพแวดล้อม การใช้สภาพแวดล้อมเป็นสื่อกลางแสดงเครื่องหมายไม่ให้เกิดการรบกวน เช่น ในการใช้พื้นที่ร่วมกันจะใช้องค์ประกอบของพื้นที่ คือ ผนัง, วัสดุ, แสงไฟ, สี, ลวดลาย หรือความสูง

เป็นการบอกสัญญาณของการแสดงความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้การวางสิ่งของส่วนตัว การใช้เสียงต่างๆก็เป็นการแสดงความหมายเช่นกัน (Miller : 1985)

Stea (1965) ได้จำแนกอาณาเขตครอบครองออกเป็น 4 ระดับ โดยเน้นอาณาเขตที่สัมพันธ์กับขนาดพื้นที่หรือสภาพแวดล้อม ได้แก่

- personal space bubble คือ อาณาเขตครอบครองที่เป็นขอบเขตที่เว้นว่างส่วนบุคคล ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเป็นอาณาเขตที่เคลื่อนย้ายได้ตามการเคลื่อนที่ของร่างกาย
- territorial unit หรือหน่วยอาณาเขต ได้แก่อาณาเขตที่อยู่กับที่ หรือเคลื่อนที่ได้ ซึ่งบุคคลใช้เป็นประจำ เช่น บริเวณรอบโต๊ะทำงาน, บริเวณเตียงนอน หรือรถยนต์ เป็นต้น
- territorial cluster หรือกลุ่มอาณาเขต คือ หน่วยอาณาเขต (territorial unit) หลายๆ หน่วยรวมกัน เป็นอาณาเขตที่ปิดล้อมตัวบุคคลและหน่วยอาณาเขตที่บุคคลใช้เป็นประจำ รวมทั้งเส้นทางที่เกี่ยวข้อง เช่น ส่วนของบ้าน ส่วนของสำนักงาน เป็นต้น
- territorial complex หรือกลุ่มอาณาเขตรวม คือกลุ่มอาณาเขตย่อยหลายๆกลุ่มรวมกัน

Lyman and Scott (1967) (อ้างใน ปาจริยา มหากาญจนะ, 2542: 29) ได้แบ่งอาณาเขตครอบครองออกเป็น 4 ระดับเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้เน้นความสัมพันธ์บนพื้นที่เหมือน Stea แต่เน้นความสัมพันธ์ต่อกันทางด้านสังคม และลักษณะพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ระดับอาณาเขตทั้ง 4 ได้แก่

- body หรือร่างกาย เป็นอาณาเขตครอบครองขนาดเล็กที่สุด อยู่รอบตัวบุคคลที่บุคคลอื่นไม่สามารถล่วงละเมิดได้ถ้าไม่ได้รับอนุญาต ขนาดอาณาเขตของร่างกายนี้ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม
- interaction หรืออาณาเขตการกระทำต่อกัน เป็นบริเวณที่มีกิจกรรม หรือการกระทำต่อกันทางสังคมเกิดขึ้น มักมีการควบคุมการเข้า-ออก ตามเกณฑ์ที่เข้าใจกันและมีขอบเขตที่ชัดเจน เช่น อาณาเขตที่มีงานเลี้ยงรับรองเกิดขึ้น อาณาเขตที่มีการประชุมเป็นต้น เป็นต้น อาณาเขตนี้ยังคงปรากฏอยู่ตราบเท่าที่ยังมีกิจกรรมงานเลี้ยงหรือการประชุมอยู่
- home หรือ บ้านหรือถิ่น เป็นอาณาเขตที่มีความหมายกว้าง ซึ่งหมายถึง บ้านหรือถิ่นที่บุคคลยึดครองหรือใช้ประจำ อาจเป็นได้ทั้งอาณาเขตส่วนตัวที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของ เช่น บ้าน หรืออาจเป็นอาณาเขตอื่นที่บุคคลยึดครองหรือใช้ประจำ เช่น บาร์ ถิ่นของกลุ่มวัยรุ่น ร้านกาแฟ เป็นต้น
- public หรือ อาณาเขตสาธารณะ ได้แก่ อาณาเขตสาธารณะทั่วไป ที่บุคคลสามารถ

เข้า-ออก ได้อย่างอิสระ เป็นสถานที่ที่เปิดสำหรับประชาชนทั่วไป แต่มีข้อกำหนดรูปแบบพฤติกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และอาจมีข้อจำกัดในการใช้ สำหรับบุคคลบางกลุ่ม อาณาเขตประเภทนี้ได้แก่ สวนสาธารณะ ตลาดเทศบาล ถนน ทางเท้า เป็นต้น

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2541) ได้ทำการวิเคราะห์ขอบเขตของอาณาเขตครอบครองของมนุษย์ ออกเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจากความชัดเจนของขอบเขตอาณาเขตครอบครองที่เป็นไปตามความใกล้ชิดและความถี่ของการใช้ดังนี้

- อาณาเขตที่เว้นว่างส่วนบุคคล คือ อาณาเขตรอบตัวบุคคลซึ่งนับว่าเป็นอาณาเขตที่บุคคลรู้สึกอ่อนไหวเป็นพิเศษ มีอยู่รอบตัวเราเสมอ และมีกรวมถึงบริเวณใกล้ชิดกับตัวเรา หรือที่ Stea เรียกว่า หน่วยอาณาเขต (territorial unit) เช่น บริเวณโต๊ะที่เรานั่งทำงาน บริเวณประตูที่ยามเฝ้า บริเวณที่ทำงานของพยาบาลประจำชั้น เป็นต้น

- อาณาเขตส่วนบุคคล อาณาเขตกึ่งส่วนบุคคล และอาณาเขตอื่นๆ ที่เราใช้เป็นประจำ และเป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากที่เว้นว่างส่วนบุคคล เป็นอาณาเขตที่เรามีความคุ้นเคยเป็นพิเศษ เช่น บ้าน ที่ทำงาน ร้านค้า เป็นต้น อาณาเขตนี้เป็นขอบเขตที่ชัดเจนพอสมควร และการยึดครองเป็นไปในลักษณะค่อนข้างถาวรหรือค่อนข้างสม่ำเสมอ ซึ่งคล้ายกับอาณาเขตบ้านหรือถิ่น (Home) ของ Lyman และ Scott นั่นเอง

- อาณาเขตสาธารณะทั่วไปและอาณาเขตส่วนบุคคลอื่นๆ ที่เราไม่ได้ใช้เป็นประจำและไม่มีความคุ้นเคยมากนัก เช่น เขตของเมืองที่บุคคลไม่ได้ไปบ่อยนัก บ้านเพื่อนหรือญาติที่นานๆจะไปเยี่ยม อาณาเขตดังกล่าวจึงไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน

อาณาเขตทั้ง 3 ประเภท ที่วิมลสิทธิ์ ได้แบ่งไว้นี้ จะเห็นได้ว่า อาณาเขตที่เว้นว่างส่วนบุคคลเป็นอาณาเขตที่มีความชัดเจนมากที่สุด และมีความสำคัญต่อบุคคลมากที่สุด จึงมีบทบาทโดยตรงต่อการใช้สภาพแวดล้อมกายภาพ ซึ่งเป็นการชี้แนะถึงแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมด้วย

อาณาเขตครอบครองของมนุษย์ขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมของบุคคลนั้น และเพื่อเป็นการลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการรุกล้ำเข้าไปในอาณาเขตครอบครองของบุคคลอื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้มีอาณาเขตที่ชัดเจน หรือมีทางเข้าออกที่สามารถควบคุมได้ ในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องคำนึงถึงบทบาทของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์กับอาณาเขตใช้สอยต่างๆ ต้องพิจารณาว่าอาณาเขตนั้นถูกครอบครองโดยบุคคลใดหรือกลุ่มใด และควรจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร เพื่อมิให้เกิดการล่วงล้ำจากบุคคลอื่น

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยนั้น Newman (1972) ได้เสนอไว้ในหนังสือ Defensible Space โดยแยกสภาพแวดล้อมออกเป็นเขตย่อยตามลำดับความเป็นเขตสาธารณะและเขตส่วนตัว ได้แก่

- *อาณาเขตสาธารณะ (Public)* มักมีปัญหาของการใช้สอยพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับอาณาเขตครอบครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาณาเขตสาธารณะในชุมชนที่ไม่มีความชัดเจนทางกิจกรรมและการยึดครอง มักเป็นที่ที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอจนกลายเป็นที่รกร้างไป และอาจเกิดการบุกรุกยึดครองจากบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ การยึดครองอาณาเขตสาธารณะมักเกิดในบริเวณที่ติดต่อกับอาณาเขตส่วนตัว การแก้ปัญหาทำได้โดยการจัดให้มีอาณาเขตกึ่งส่วนตัวระหว่างกลาง เช่น การเว้นที่ว่างไว้หน้าอาคารพาณิชย์ เป็นต้น

- *อาณาเขตกึ่งสาธารณะ (Semi-public)* ความไม่ชัดเจนทางกิจกรรมและความไม่ชัดเจนของการยึดครอง นอกจากจะเป็นเหตุให้เกิดการรुक้าหรือบุกรุกเพื่อยึดครองแล้วยังอาจทำให้ไม่มีการใช้สอยอาณาเขตส่วนนั้น เช่น บริเวณใต้ถุนแฟลตอาคารสงเคราะห์ การแก้ปัญหาทำได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมเสียใหม่ เช่น จัดให้มีชุดที่นั่งพักผ่อน ร้านขายเครื่องดื่ม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้อาณาเขตที่ขาดความชัดเจนทางด้านกิจกรรม และการยึดครองนี้กลายเป็นอาณาเขตการกระทำต่อกัน (Interaction) ได้ และหากกลุ่มเดิมเข้าใช้เป็นประจำ ก็จะกลายเป็นอาณาเขตบ้านหรือถิ่น (Home) ตามความหมายของ Lyman และ Scott ซึ่งสภาพแวดล้อมเช่นนี้ยังมีส่วนช่วยในการดูแลสถานที่ให้มีความปลอดภัย โดยสามารถแยกแยะและควบคุมการเข้า-ออกของคนแปลกหน้าได้อีกด้วย

- *อาณาเขตกึ่งส่วนตัว (Semi-private)* สามารถใช้แก้ปัญหาการรुक้าอาณาเขตส่วนบุคคลดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

- *อาณาเขตส่วนตัว (Private)* นอกจากจะทำให้บุคคลรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงแล้ว ยังมีหน้าที่ในการสร้างเอกลักษณ์ส่วนบุคคลอีกด้วย สำหรับอาณาเขตส่วนตัว ที่เกิดจากการยึดครองชั่วคราวและเราไม่ได้เป็นเจ้าของที่แท้จริง เช่น ห้องพักในหอพัก บริเวณโต๊ะทำงานในสำนักงานนั้น การแสดงความเป็นส่วนบุคคลของอาณาเขตดังกล่าว จะมีความสำคัญและจำเป็นกว่าการแสดงความเป็นส่วนบุคคลที่เราเป็นเจ้าของที่แท้จริง เช่น ห้องนอนภายในบ้าน เพราะว่ามันนอกจากจะเป็นอาณาเขตที่บุคคลอื่นสามารถล่วงล้ำได้ง่ายแล้ว ยังเป็นการยึดครองในลักษณะไม่ถาวรในอาณาเขตที่บุคคลอื่นสามารถล่วงล้ำได้ง่ายแล้ว ยังเป็นการยึดครองในลักษณะไม่ถาวรในอาณาเขตที่บุคคลอื่นเป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่ามีความจำเป็นในการสร้างเอกลักษณ์ส่วนบุคคล ให้มีขึ้นในสภาพแวดล้อมใหม่ที่ตัวเองเข้าครอบครอง

นอกจากนี้จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการมีอาณาเขตครอบครองพื้นที่แล้ว กลไกในการควบคุมสภาพแวดล้อมส่วนที่ 2 คือ พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล ในการศึกษาจะมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (Personal space Behavior) (กาญจนา ใจอวด, 2541 : 17-18)

การศึกษากการศึกษาพฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (Personal space Behavior) เป็นกลไกในการควบคุมสภาพแวดล้อมของมนุษย์อย่างหนึ่ง วิมลสิทธิ์ ได้ให้ความหมายว่า เป็นอาณาเขตครอบครองที่อยู่รอบตัวมนุษย์ โดยที่บุคคลพยายามไม่ให้มีการล่วงล้ำโดยบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับอนุญาต เพื่อรักษาภาวะเป็นส่วนตัว จะครอบคลุมไปถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวที่บุคคลใช้ประจำ โดยถือว่าเป็นส่วนที่ยึดออกจากตัว

กลไกที่ใช้ป้องกันการล่วงล้ำที่เว้นว่างส่วนบุคคล ได้แก่ การแสดงความเป็นส่วนบุคคลและการปกป้อง ด้วยการพยายามแสดงเอกลักษณ์ (ด้วยการแต่งกายหรือเครื่องประดับ) กิริยาท่าทางหรือภาษาทางร่างกาย ในการศึกษาพบว่า ระยะห่างที่เหมาะสมระหว่างบุคคลหรือขนาดที่เว้นว่างส่วนบุคคล อันเกิดจากการกระทำต่อกันหรือสัมผัสที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะใกล้ชิด (Intimate distance) เป็นระยะที่เกิดการสัมผัสทางกาย เช่น การแสดงการปลอบใจ การปกป้องระยะความใกล้ชิดนี้จะขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคมนั้น
2. ระยะส่วนบุคคล (Personal distance) เป็นระยะที่บุคคลพยายามปกป้องการล่วงล้ำ จะแบ่งเป็นระยะใกล้สามารถจับต้องอีกฝ่ายหนึ่งได้ ส่วนระยะไกลเป็นขนาดของช่วงระยะแขนเอื้อมไปสัมผัสได้
3. ระยะสังคม (Social distance) เป็นระยะที่ไม่มีการสัมผัสทางกาย แต่เป็นการมองเห็นรายละเอียดในลักษณะชัดเจนของอีกฝ่ายหนึ่ง
4. ระยะสาธารณะ (Public distance) เป็นระยะที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับระหว่างบุคคลต่อบุคคล เป็นระยะที่อยู่ห่างกัน (วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร : 2541)

การศึกษาพฤติกรรมในการควบคุมสภาพแวดล้อมส่วนที่ 3 คือ ภาวะความเป็นส่วนตัว ในการศึกษาจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาวะความเป็นส่วนตัว (Privacy)

ภาวะความเป็นส่วนตัว (Privacy) หมายถึง การแยกตัวออกจากการล่วงล้ำของบุคคลอื่น อาจจะเป็นการแยกตัวเพื่ออยู่คนเดียว หรือการแยกตัวจากกลุ่ม เป็นการปิดกั้นตัวเองมากหรือ

น้อยตามความเหมาะสมของขอบเขตส่วนบุคคลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคม ด้วยกลไกที่กำหนดภาวะเป็นส่วนตัว เช่น การใช้ถ้อยคำ, ภาษาทางร่างกาย, การแต่งกาย และการใช้ระยะห่างระหว่างบุคคล (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร: 2541)

อาจจะกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา ของการอยู่ร่วมกัน จะชี้ให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ส่วนบุคคล หรือการแสดงความเป็นเจ้าของในด้านความเป็นส่วนตัวของบุคคล ในการอาศัยในสภาพแวดล้อม

กลไกในการกำหนดภาวะเป็นส่วนตัว

มนุษย์สร้างภาวะเป็นส่วนตัวด้วยกลไกต่างๆ ที่พอแยกออกได้เป็น 5 ประเภท คือ ใช้ถ้อยคำ การใช้ภาษาร่างกาย – อากัปกริยา เครื่องแต่งกาย ที่เว้นว่างส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดภาวะเป็นส่วนตัว สิ่งต่างๆและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เป็นของส่วนบุคคลสามารถควบคุมได้ เช่น บ้านที่ตั้งอยู่บนสองข้างของถนนปลายตัน มีภาวะเป็นส่วนตัวมากกว่า บ้านที่ตั้งอยู่บนสองข้างของถนนที่มีรถวิ่งผ่านได้ตลอด

กลไกทางกายภาพในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้สนองความต้องการภาวะเป็นส่วนตัว มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

1. การแยกใช้สอยสภาพแวดล้อมออกจากกันโดยการจัดแปลน หรือวางผัง
2. การปิดกั้นเพื่อให้ออกจากการรบกวน หรือการล่วงล้ำโดยองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งต้นไม้ ฯลฯ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526)

การออกแบบและการวางแผนสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เกิดภาวะเป็นส่วนตัว

ประเด็นสำคัญในด้านทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะความเป็นส่วนตัว เกี่ยวกับการออกแบบและการวางแผน คือ ความต้องการภาวะความเป็นส่วนตัวของมนุษย์ มีลักษณะปิดและเปิดระหว่างตัวเองและบุคคลอื่น

แปลนแบบเปิดโล่ง จำเป็นต้องจัดให้ผู้ใช้ความสามารถในการควบคุมขอบเขตระหว่างบุคคลได้ การเปิดโอกาสให้ผู้สามารถใช้จัดเครื่องเรือนหรือใช้ฉากกั้น การยกระดับพื้นให้แตกต่างจากพื้นทั่วไป ความสามารถในการหันทิศทางโต๊ะตามที่ต้องการ ย่อมเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้บุคคลสามารถปรับให้เกิดภาวะเป็นส่วนตัวได้ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2530)

พื้นที่เอนกประสงค์สำหรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จัดได้ มีพื้นที่เอนกประสงค์โดยไม่คำนึงถึงความต้องการภาวะเป็นส่วนตัวในระดับที่แตกต่างกัน สำหรับกิจกรรมที่แตกต่างกัน ย่อม

เป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้สอย โดยเฉพาะที่พักอาศัยที่ไม่ได้จัดให้มีห้องนอนแยกออกจากกิจกรรมอื่น

การศึกษาของวิมลสิทธิ์ (2541) พบว่าที่แฟลตดินแดงมีจำนวนถึงร้อยละ 78.3 ที่ได้พยายามใช้ตู้หรือม่านกันบางส่วนกันแยกจากส่วนพื้นที่เอนกประสงค์

การแยกอาณาบริเวณ การแยกอาณาบริเวณให้ชัดเจนโดยการแยกอาณาบริเวณส่วนตัวออกจากส่วนภายนอกที่เป็นบริเวณสาธารณะ

การแบ่งแยกเขตส่วนตัว กึ่งส่วนตัวและสาธารณะ นอกจากเพื่อให้เกิดภาวะเป็นส่วนตัว และยังมีผลต่อการป้องกันการล่วงล้ำ และสามารถควบคุมความปลอดภัยของสถานที่ได้ (Newman : 1972)

เซอร์มาเยฟฟ์และอเล็กซานเดอร์ (Chermyeff & Alexander 1963) ได้เสนอแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางภาพบ้าน โดยมีการแยกอาณาบริเวณส่วนตัวกับบริเวณสาธารณะอย่างชัดเจน โดยได้เสนอกฎการป้องกันการล่วงล้ำโดยไม่เจตนาจากบุคคลภายนอก โดยให้เสนอกฎการป้องกันการล่วงล้ำโดยไม่เจตนาจากบุคคลภายนอกหรือสมาชิกในครอบครัว คือการจัดให้เกิดให้เกิดเขตกันชน (buffer zone) หรือบริเวณที่เรียกว่า “LOOK” ที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ ย่อมก่อให้เกิดภาวะความเป็นส่วนตัวได้ (วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, 2541)

องค์ประกอบในการควบคุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของสภาพแวดล้อม จะแบ่งเป็น 5 ประการ คือ

1. ลักษณะเฉพาะตัว (Individual) ได้แก่ ความเป็นส่วนตัว (Personality) การรับรู้ (Perception) ทักษะ ประสบการณ์ ความสามารถของแต่ละบุคคล
2. สภาพแวดล้อมระหว่างบุคคล (Interpersonal Environment) ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และสภาพแวดล้อมรอบๆตัว
3. ลักษณะบริบททางสังคม (Supra – Personal Environment) ได้แก่ ความสามารถควบคุมสังคมได้ หรือความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคมได้
4. กฎ ข้อบังคับทางสังคม (Social Norms and Rules) ได้แก่ ค่านิยม ที่ประพฤติปฏิบัติกันมา
5. สภาพแวดล้อมกายภาพ (Physical Environment) หรือสภาพแวดล้อมกายภาพที่เป็นอยู่ ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์, ห้อง, อุณหภูมิ (Newcomer : 1973)

เด็กกับความเป็นส่วนตัว (ขวัญจิต รัตนวรรณกุล, 2540 : 31-33)

ความต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ มีความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า เป็นการแยกตัวออกอยู่อย่างสันโดษ ปิดกั้น ไม่ยอมรับ และไม่ต้องการมีการกระทำต่อกันกับผู้อื่น อีกความหมายหนึ่งหมายถึง การควบคุมตัวเอง เป็นการเลือกควบคุมการเข้าถึงตนเองหรือกลุ่มจากบุคคลอื่น โดยการเปิดหรือปิดมากน้อยตามความต้องการซึ่งการควบคุมนั้นมีทั้งการรับเข้าและส่งออกของการกระทำร่วมกันและการติดต่อสื่อสาร (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2541 : 261-262) มนุษย์สร้างภาวะความเป็นส่วนตัวด้วยกลไกต่างๆ เช่น การใช้ถ้อยคำ, การใช้ภาษาร่างกาย, การใช้เครื่องนุ่งห่ม, และเครื่องประดับ การใช้ที่เว้นว่างส่วนบุคคล และการใช้สภาพแวดล้อมกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งแบบส่งเสริม และไม่ส่งเสริมให้เกิดภาวะเป็นส่วนตัว อิตเติลสันและอื่นๆ (Ittleson et al., 1970) ได้สรุปภาวะความเป็นส่วนตัวว่า เป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่เหมาะสมตามบทบาท เพราะการมีภาวะเป็นส่วนตัวย่อมหมายถึง การมีเสรีภาพในการควบคุมขอบเขตระหว่างบุคคล (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2541 : 285-286)

แมคซีเน วูล์ฟ (Maxine Wolfe, 1977) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความเป็นส่วนตัวในวัยเด็ก โดยเน้นจุดบนเหตุผลทั่วไปของแนวคิดในธรรมชาติของความเป็นส่วนตัวของมนุษย์ พบว่าประสบการณ์ความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่เห็นได้อย่างชัดเจน จะตั้งอยู่บนมาตรฐานของระยะห่างระหว่างบุคคลที่เหมาะสมในแต่ละวัน โดยมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและทางกายภาพของสังคมเป็นตัวจำกัดความเป็นไปได้ของความเป็นส่วนตัว ความสามารถ ประสบการณ์ของแต่ละคนจะถูกใช้แสดงถึงความแตกต่างของความสัมพันธ์ของความเป็นส่วนตัว ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบความเป็นส่วนตัวจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่คงที่แน่นอน

จากการศึกษาแนวคิด (Concepts) ของความเป็นส่วนตัวและความหมายของความเป็นส่วนตัว ตามอายุ เพศ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ลักษณะชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่รวมกันทั้งประสบการณ์และโอกาสของเด็ก โดย โรเบิร์ต ลาฟเฟอร์ และวูล์ฟ (Robert Lauffer & Wolfe, 1975-1977) พบว่า เด็กจะรู้ว่าความเป็นส่วนตัวคืออะไร มีความหมายต่อชีวิตเด็กอย่างไร โดยส่วนมากเด็กจะให้ความหมายของความเป็นส่วนตัวว่า เป็นการอยู่ลำพังคนเดียวหรือเป็นการเก็บข้อมูลหรือความลับที่ไม่มีใครรู้และเข้ามายุ่งเกี่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ส่วนตัวของเด็กจะมีลักษณะคงที่ทั้งหมด โดยเด็กโตกว่า 8 ขวบ จะบอกสถานที่นอกบ้านหรือสถานที่ส่วนตัวส่วนเด็กเล็กกว่าจะพูดถึงห้องต่างๆในบ้านว่าเป็นสถานที่ส่วนตัว เด็กทุกวัยจะบอกว่าสถานที่ที่เป็นส่วนตัวจะเป็นสถานที่ที่อยู่โดดเดี่ยวตามลำพังและไม่มีเสียงดัง

ปาร์ก และซาวิน (Parke & Sawin, 1985) ได้ศึกษาพบว่า รูปแบบความเป็นส่วนตัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ เมื่อเด็กมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นเด็กจะใช้เครื่องหมาย (markers) แสดงความเป็นส่วนตัวมากขึ้น เช่น การปิดประตูห้องนอน และในการกำหนดความหมายเป็นส่วนตัวของเด็กในวัยต่างๆได้ผลออกมาดังนี้

- เด็กทุกวัย จะกล่าวถึงความหมายในแง่ ความอยู่โดดเดี่ยว การอยู่ตามลำพังมากที่สุด โดยเด็กที่โตกว่า 8 ขวบ จะกล่าวถึงมากกว่าเด็กเล็ก
- ความหมายในแง่การควบคุมการเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Space) หรือการควบคุมการเข้าสู่ตนเอง เช่นการปิดล็อกประตูห้อง จะพบมากในเด็กวัย 8-12 ปี
- ความหมายในแง่การเก็บข้อมูลหรือความลับไม่ให้ใครรู้ จะพบมากในเด็กวัย 13-17 ปี
- ความเจียบเป็นส่วนประกอบ (Element) สำคัญที่ลดลงตามอายุ

อลต์แมน (Altman, 1975) ได้สรุป ความแตกต่างทางเพศระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชายในเรื่องความเป็นส่วนตัวในวัยเด็ก จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ พื้นที่ว่างส่วนบุคคล (Personal space) ไว้ว่า

- เด็กหญิงจะมีรูปแบบ (Patterns) ของระยะห่างทางสังคม คงที่กว่าเด็กชายในวัยเด็กตอนต้น
- เด็กชายจะมีอาณาเขตที่ว่างส่วนบุคคลมากกว่าเด็กหญิง
- ผู้ใหญ่มักจะอยู่ห่างจากเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง

ผลของการศึกษาพบว่า รูปแบบ (Patterns) และแนวคิด (Concept) ของความเป็นส่วนตัวเป็นสิ่งสำคัญของการอบรมทบาททางเพศ โดยเพศหญิงจะถูกลดอำนาจลง ได้รับการเลี้ยงดูให้มีความสงบเสงี่ยมทางกาย ให้ใช้การเก็บข้อมูลหรือความลับเป็นรูปแบบของความเป็นส่วนตัว ส่วนเพศชายจะได้รับการเลี้ยงดูให้มองความเป็นส่วนตัวในรูปแบบของการเลือกใช้อำนาจ และอิสระในการเคลื่อนไหว

แอนเดอร์สัน และทินดอลล์ (Anderson & Tindall) พบว่า ประสบการณ์และความเข้าใจในความเป็นส่วนตัวของเด็ก มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้านสังคมและทางกายภาพ เด็กในเมืองซึ่งมักจะเป็นครอบครัวปิด และถูกจำกัดขอบเขตบ้าน มากกว่าเด็กชานเมืองซึ่งเป็นครอบครัวเปิด

วูล์ฟ (Wolfs, 1977) ได้เปรียบเทียบรูปแบบและแนวคิดของความเป็นส่วนตัวของเด็กชานเมืองหรือชนบทกับเด็กในเมืองไว้ว่า ในแนวคิดของสถานที่ส่วนตัวของเด็ก เด็กชานเมืองจะ

พุดถึงสถานที่นอกบ้าน เช่น ป่าเขา ชายหาด ส่วนเด็กในเมืองจะพุดถึงพื้นที่ในบ้าน เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ในด้านความหมายเด็กชานเมืองจะหมายถึงความเงียบมากกว่าเด็กในเมือง นอกจากนี้วูล์ฟ (Wolfe) ยังได้พบความจริงอีกว่า ความเป็นส่วนตัวของเด็กที่มีอายุน้อยจะไม่มี ความแตกต่างกัน ระหว่างเด็กที่ต้องแบ่งห้องนอนร่วมกับผู้อื่นกับเด็กที่มีห้องเป็นของตนเอง แต่ เด็กวัยก่อนวัยรุ่น (8-12 ขวบ) จะมีความแตกต่าง โดยเด็กที่มีห้องเป็นของตนเอง จะให้ ความหมายความเป็นส่วนตัวว่า เป็นการอยู่ลำพังคนเดียวโดดเดี่ยว ในขณะที่เด็กที่แบ่ง ห้องอยู่กับผู้อื่นจะหมายถึง การควบคุมการรับรู้ข้อมูลและการไม่ถูกรบกวนความเป็น ส่วนตัว ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมต่อสภาพจะมีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ และความหมาย ความหมายความเป็นส่วนตัวของเด็กกลุ่มนี้

ดังนั้นไม่ว่าจะเป็น อายุ เพศ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนที่อยู่อาศัย รวมทั้ง ประสบการณ์และโอกาสของเด็ก ต่างมีผลต่อแนวคิดและรูปแบบความเป็นส่วนตัวของเด็กซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

เด็กวัยต้น (แรกเกิด-2 ขวบ) เด็กวัยนี้จะมีทางเลือกของสถานการณ์ความเป็นส่วนตัวเพียง เล็กน้อยหรือไม่มีเลย เด็กเมื่อแรกเกิดจะยังไม่รู้จักการแยกตัวเองออกจากบุคคลอื่นและออกจาก สภาพแวดล้อม เด็กจะถูกจำกัดอย่างมากในด้านความเป็นอยู่ เด็กอ่อนจึงไม่มีขอบเขตเฉพาะของ ตัวเอง ไม่รู้จักการควบคุมขอบเขต เพราะขอบเขตของการควบคุมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการรับรู้ ของคนเลี้ยงดู เด็กวัยนี้จึงไม่มีความเป็นส่วนตัว

เมื่อเด็กสามารถเดินและพุดได้ (อายุ 2-6 ขวบ) เด็กจะเริ่มเรียนรู้การควบคุมการเข้าหาสิ่ง ใดๆทั้งของผู้อื่นและของตนเอง เรียนรู้การควบคุมการกำหนดความสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การแยก พฤติกรรมของตนเองออกจากผู้อื่นและเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนตัว แต่เด็กเล็กสามารถควบคุม สถานการณ์ต่างๆได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เด็กเล็กยังถูกผู้ใหญ่หรือเด็กโตรุกร้าขอบเขตเฉพาะ ของตนเอง เช่น การเข้าออกห้องเด็กเล็ก ได้อย่างเสรีของผู้ใหญ่และเด็กโต ทำให้เด็กเล็กมีความ เป็นส่วนตัวได้เพียงเล็กน้อย

เมื่อเด็กโตขึ้น (อายุ 6-12 ปี) ขอบเขตของการเคลื่อนไหวที่ถูกจำกัดและควบคุมโดยผู้ใหญ่ จะลดน้อยลง เด็กสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้ตามลำพัง สามารถรับรู้การอยู่รอดและความเป็น ไปได้ในการเลือกกระทำสิ่งใดๆภายใต้สถานการณ์นั้นๆ เด็กสามารถออกจากบ้านโดยลำพัง ไปโรงเรียนเองได้และใช้เวลาในบ้านมากขึ้น ทำให้เด็กได้พบกับสถานการณ์ที่มีขอบเขตกว้างขึ้น จึง สามารถเลือกใช้ทางเลือกเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวได้กว้างขึ้นตามสถานการณ์ในขณะนั้น เช่น รู้ จักการควบคุมการเข้าสู่ตนเองโดยการปิดประตูห้อง เป็นต้น

เด็กวัยรุ่น (อายุ 12-18 ปี) วุฒิภาวะทางเพศจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในชีวิตประจำวันทั้ง ทางร่างกายและจิตใจ เด็กวัยนี้เริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิด มีการกระทำ

เพื่อควบคุมสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้เวลานานอกบ้านมากขึ้น เพื่อให้ครอบครัวได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองน้อยลง เด็กวัยนี้จะมีการเก็บข้อมูลหรือความลับเฉพาะของตนเองไว้มาก เพราะต้องการความเป็นส่วนตัวและการมีอิสระเป็นของตนเอง

แนวความคิดในการออกแบบทางด้านจิตวิทยา (คูลีพร ครอบดวง, 2541 : 10 –12)

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางจิตวิทยาด้วย เนื่องจากว่าเป็นแนวความคิดที่เน้นการก่อให้เกิดผลกระทบต่อพฤติกรรมทางจิต ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและทัศนคติ ของกลุ่มผู้ใช้อาคารที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนเกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการมูลฐานทางจิตของมนุษย์ การคำนึงถึงบุคลิกภาพของมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดย วิมลสิทธิ์ ได้กล่าวว่า

... ในทางจิตวิทยาสภาพแวดล้อม (Environment Psychology) ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ถือว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ ความรู้สึก ทัศนคติ (WILLIAM H.ITTLESON ETAL., 1974 : 82-84) โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) เป็นสิ่งที่นักวิชาการให้ความสนใจมาก มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม ไม่อาจแยกตัวเองออกจากระบบสภาพแวดล้อมที่ตนเองได้สร้างขึ้น ทั้งสภาพแวดล้อมและมนุษย์ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือมนุษย์สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันสภาพแวดล้อมทางกายภาพก็มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

พฤติกรรมของมนุษย์จะแตกต่างกันออกไปในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แตกต่างกัน ในกรณีที่มนุษย์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมได้ พฤติกรรมก็จะมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการปรับให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

- **แนวความคิดในการก่อให้เกิดความรู้สึกที่ประทับใจในบรรยากาศต่าง ๆ ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม** กับการสร้างบรรยากาศเฉพาะประเภทอาคาร เช่น บรรยากาศอบอุ่นภายในบ้าน บรรยากาศน่าเลื่อมใสในโบสถ์ บรรยากาศมีชีวิตชีวาของสถานเริงรมย์ ฯลฯ

- **แนวความคิดในการเสริมสร้างความรู้สึกผูกพันกับสถานที่** โดยการก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ด้วยการกำหนดอาณาเขตครอบครองที่ชัดเจน หรือโดยการก่อให้เกิดความรู้สึกอยู่ร่วมกัน (Sense of Community) ด้วยการจัดให้มีส่วนใช้สอยสาธารณะ

ที่ส่งเสริมการสังคมหรือที่มีกิจกรรมร่วมกัน หรือโดยการก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจในสถานที่ (Sense of Place) ซึ่งรวมทั้งการรู้ทิศทางของสถานที่ที่จะไม่ทำให้หลงทาง ไม่ว่าจะ เป็นในอาคาร ในหมู่บ้าน หรือในชุมชน ด้วยการจัดให้มีสถานที่หรือองค์ประกอบที่ใช้อ้างอิง ได้จากส่วนอื่นๆ เช่น โถงกลาง ชุมทาง หอนาฬิกา ฯลฯ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร , 2541 : 315-317, 319-321)

- “อาคารจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์” มนุษย์จะตอบสนองทั้งทางบวก และทางลบต่อที่ว่างและรูปทรง ดังนั้นอาคารก็ควรออกแบบโดยสถาปนิกผู้รู้ถึงความต้องการของผู้ใช้อาคาร ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น สถาปนิกจะต้องรู้วิธีที่จะที่จะทำให้ผู้ใช้อาคารพอใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ผู้ใช้อาคารจะมีปฏิริยาตอบสนองต่อการเร่งเร้าความรู้สึกในด้าน แสง เสียง การสัมผัสและกลิ่นอย่างไร ไฮน์ ฟอน ฟอสเตอร์ (Heinz Von Foerster) นักวิทยาศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านกายภาพแลพฤติกรรมมนุษย์ ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อเราเข้าใจลึกซึ้งถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวเรา เราจะเข้าใจได้เองว่าตัวเรานั้นแหละเป็นผู้ทำให้เกิดสภาพแบบนี้ขึ้น”

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ทฤษฎีขั้นแห่งความต้องการ (HIERACHY OF NEEDS) ของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy) (กิดานันท์ ชำนาญเวช, 2535 : 12-14) ซึ่งกล่าวถึง ความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า ประกอบด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการทางด้านสรีระ เพื่อความอยู่รอด ซึ่งถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุด หมายความว่า ต้องการอาหาร น้ำ การพักผ่อน ทางเพศ การขับถ่าย

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการด้านความปลอดภัย ความมั่นคงในหน้าที่ การงานและครอบครัวรวมถึงการเป็นอิสระจากความกลัว

3. ความต้องการด้านความรักและการมีส่วนร่วม (Belonging and Love Needs) คือ ความต้องการได้รับความรัก การยอมรับ และการมีส่วนร่วม

4. ความต้องการความยกย่อง นับถือและเสรีภาพ (Self Esteem Needs and Independence) คือ ความต้องการได้รับการยกย่อง นับถือจากคนอื่น และรู้สึกเป็นอิสระแก่ตนเอง

5. ความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ และพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ (Needs for Self Actualization) ซึ่งบุคคลที่พัฒนาตนได้จนถึงขั้นนี้ จะมีลักษณะดังนี้

- 5.1 รู้จักปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริง
- 5.2 ยอมรับตนเองและบุคคลอื่น
- 5.3 มีความแน่นอนที่จะทำอะไร ตามความรู้สึกอยากทำตามธรรมชาติ
- 5.4 รู้จักแก้ไขปัญหาดตนเอง
- 5.5 ไม่รู้สึกผูกพันมากเกินไป ต้องการอยู่ลำพังตัวเองบ้าง
- 5.6 เป็นตัวของตัวเองแล้วอิสระ
- 5.7 มีประสบการณ์ต่อสิ่งลึกลับ ลึกลับ
- 5.8 มีความรักใคร่ พอใจเป็นพิเศษต่อคนบางคนอย่างลึกซึ้ง
- 5.9 มีค่านิยมและทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย
- 5.10 มีความคิดสร้างสรรค์ไม่จบสิ้น
- 5.11 ต่อต้านการยึดรูปแบบ พิธีที่ขัดต่อความก้าวหน้า
- 5.12 นิยมทำตนเหนือสิ่งแวดล้อม

ระบบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งปวงทางกายภาพไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ปรากฏตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สิ่งของ เครื่องเรือน อาคาร ชุมชน เป็นต้น และสภาพแวดล้อมเป็นระบบเปิด มีความต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ไม่มีขอบเขตทั้งทางด้านกายภาพและเวลา (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร 2541 : 324,17)

แนวความคิดเชิงระบบได้มีบทบาทในศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อม เป้าหมายของการประเมินสภาพแวดล้อม มุ่งที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความเข้าใจอันดี ในด้านกาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้สนองความมุ่งหวังของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ การศึกษาวิจัยจึงได้พยายามเน้นถึงพฤติกรรมของบุคคล และสนองตอบเชิงอัตวิสัย (Subjective Responses) ต่อสภาพแวดล้อมเฉพาะเพิ่มมากขึ้น (Marans and Spreekelmayor, 1981 : 3,20) อ้างใน พันทิพา ดิงศภักดิ์ , 2531 : 29

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ก่อให้เกิดความหมายทางด้านการใช้สอย และความหมายทางด้านอารมณ์และความสัมพันธ์ของความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมนั้น พบว่าความสอดคล้องกับเป้าหมายของงานออกแบบและงานวางแผนคือ

1. ก่อให้เกิดสุนทรีย์ภาพของรูปทรง คือ ความสวยงามของรูปทรง
2. ก่อให้เกิดความหมายทางด้านสัญลักษณ์ สามารถสื่อความหมายถึงหน้าที่ใช้สอยของสภาพแวดล้อมนั้นๆ และความรู้สึกทางอารมณ์ สภาพทางสังคมและระบบคุณค่าที่ยึดถือ
3. ก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอย คือ สภาพแวดล้อมจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนพฤติกรรมหรือกิจกรรมของกลุ่มบุคคล ภายในสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นๆ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร 2541 : 26-27)

องค์ประกอบของการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ (น้ำอ้อย สนวนมาลี, 2541)

- มนุษย์ มีส่วนประกอบเป็น สรีรวิทยา, บุคลิกภาพ, สังคมและวัฒนธรรม
- พฤติกรรม มีส่วนประกอบเป็น การรับรู้, พฤติกรรมในสภาพแวดล้อม
- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีส่วนประกอบเป็น ลักษณะต่างๆ ของตัวสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตำแหน่ง โอกาสที่จะเป็นสิ่งเร้าในการส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรม

ตัวมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ นับว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน (Two-way Related) โดยต่างได้รับอิทธิพลของกันและกัน ซึ่งพิจารณารายละเอียดดังนี้

1. ตัวมนุษย์ สามารถแบ่งส่วนประกอบออกเป็น 4 ด้าน คือ
  - สรีรวิทยา เป็นขนาดสัดส่วนร่างกายของมนุษย์ จัดเป็นความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพ
  - บุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่มนุษย์มีมาแต่กำเนิด ประกอบกับการเรียนรู้และแรงจูงใจที่ได้รับ เช่น การเป็นคนรักธรรมชาติ อายากอยู่ใกล้ธรรมชาติ
  - สังคม เป็นระเบียบและหน้าที่ตามโครงสร้างของสังคม จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกลุ่ม มีผลต่อการกำหนดสถานภาพของมนุษย์
2. พฤติกรรม
  - การรับรู้ รวมทั้งความรู้สึก การรับรู้สภาพแวดล้อม (Environment Perception) การรับรู้ในจิตวิทยา หมายถึง การรับรู้สิ่งเร้าภายนอกผ่านความรู้สึก โดยเข้ามาทางประสาทสัมผัส
  - การรู้ หมายถึง การเรียนรู้ การจำ การคิดและอารมณ์
  - พฤติกรรมในสภาพแวดล้อม การมีอาณาเขตครอบครอง พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถอธิบายผลของปริภูมิ (Space) ที่โอบล้อมตัวมนุษย์ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้
  - ลักษณะต่างๆ ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คุณสมบัติของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ควบคู่กับโอกาส ในฐานะเป็นสิ่งเร้า มีผลต่อลักษณะทางพฤติกรรม
  - ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความสัมพันธ์กันในระยะต่างๆ และทิศทางของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น วิธีชีวิตความเป็นอยู่และการสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามตำแหน่งสภาพแวดล้อม
  - โอกาสของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อความสัมพันธ์ พฤติกรรมของมนุษย์ จะเกิดขึ้นหรือไม่ ย่อมแล้วแต่โอกาสที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมนั้น โอกาสจึงเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

ความต้องการนันทนาการในช่วงวัยต่างๆ (ประมวล ดิคคินสัน, 2513) อ้างใน สุรพันธ์ รัตนาวะดี, 2544

นันทนาการสำหรับเด็กช่วงวัย 5 – 7 ปี ตามลักษณะทางจิตวิทยาของเด็กในช่วงวัยนี้ จะมีแรงกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก การเล่นเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ วัยเด็กจึงเป็นช่วงวัยแห่งกิจกรรมนันทนาการ ทั้งกิจกรรมทางกาย กิจกรรมกลางแจ้งและธรรมชาติ การใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ การสร้างงานอดิเรก และการรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ ในกิจกรรมที่เด็กๆ ชื่นชอบ

นันทนาการสำหรับเด็กช่วงวัย 8 – 10 ปี การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในวัยนี้ จึงควรส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น เช่น การรวมกลุ่มกับเพื่อน และควรแยกกลุ่มระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิง เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความต้องการในการเล่นและออกกำลังกายตลอดเวลา

นันทนาการสำหรับเด็กช่วงวัย 11 – 13 ปี การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในวัยนี้ จึงควรส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม การผูกมิตรระหว่างสองเพศ การเล่นเป็นทีม กิจกรรมกลางแจ้ง งานอดิเรก งานทักษะเฉพาะบุคคล กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อ สมรรถภาพทางกาย กิจกรรมผาดโผน การจัดกิจกรรมทางสังคม จะช่วยพัฒนาความเข้าใจระหว่างสองเพศได้ดีขึ้น

การศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อมนุษย์

รูปแบบของสถานสงเคราะห์ในประเทศไทย (เพื่อฟ้า สิงหสกุลไกร , 2527 :33)

แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ

1. แบบจัดที่อยู่บ้านพักเป็นหลัง ๆ (Cottage System) เป็นครอบครัว แล้วจัดเด็กให้อยู่ในบ้านพักแต่ละหลัง ในจำนวนที่พอเหมาะกับขนาดของบ้านพัก จำนวนไม่เกิน 25 คน โดยยังมีการแบ่งแยกเพศ เป็นสถานสงเคราะห์เด็กชาย เด็กหญิงอยู่ เด็กที่จัดให้อยู่ในบ้านพัก จะมีอายุแตกต่างกัน และเด็กที่พี่น้องท้องเดียวกันจะจัดให้อยู่ในที่เดียวกัน ในบ้านแต่ละหลังมีแม่บ้านหรือพ่อบ้าน ซึ่งจะพักอาศัยอยู่ประจำทั้งครอบครัว เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่และฝึกหัดให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้านตามสมควรแก่วัย เหมือนเป็นครอบครัวหนึ่งซึ่งทำให้เด็กได้เรียนรู้ชีวิตครอบครัว และได้รับความอบอุ่นโดยทั่วถึง แต่การรับประทานอาหารยังใช้ระบบรวมกันอยู่ เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของทางราชการ สถานสงเคราะห์ที่มีรูปแบบการพักอาศัยลักษณะนี้ คือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

2. แบบพักรวมกันเป็นห้องโถงหรือเรือนนอนใหญ่ ๆ (Dormitory System) โดยจัดเด็กจำนวนมาก ๆ ให้อยู่รวมในอาคารเดียว แต่มีจำนวนไม่เกิน 100 คน มีผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้าน ผลัดเปลี่ยนกันเข้าเวรดูแลเด็กวันละ 24 ชั่วโมง วิธีการนี้เป็นการประหยัดงบประมาณทางราชการ แต่จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้พอเพียง และเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละอาคาร เพื่อจะสามารถดูแลเด็กได้โดยทั่วถึง สถานสงเคราะห์ที่มีรูปแบบการพักอาศัยแบบนี้ ได้แก่ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

การศึกษาองค์ประกอบของความงาม (Aesthetics)

1. การรับรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา (Sense Experience) ของแต่ละคนจะมาจากความจำความเชื่อ จากสิ่งที่ผ่านมาในชีวิต เช่น กลิ่น เสียง รูป รสนิยม
2. ความรู้สึกทางความหมาย (Meaning) เช่น Forms, Shapes, Styles, Materials, Lighting, Color และขนาดพื้นที่ (Spatial) ทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อความหมาย ที่ได้มาจากพื้นฐานจากประสบการณ์ที่ผ่านมา คนหนึ่งอาจจะไม่เหมือนกับอีกคนหนึ่ง หรือคนอาจจะแสดงรายละเอียดเหมือนกลุ่มคนที่มีความวัฒนธรรมเดียวกัน
3. จากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น (Stimulus Properties) เป็นการศึกษาระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อมและการตอบสนองที่เกิดขึ้น ต่อบุคคลแต่ละคน

4. จากแนวความคิดของความสวยงาม ในลักษณะของมุมมองของแต่ละคน หรือความเข้าใจเดียวกันเป็นการรับรู้ทางกายภาพที่สวยงาม (Distance) ในสภาพแวดล้อมที่เกิดทางมุมมองของประสบการณ์ที่ผ่านมา (Miller : 1985)

การจัดเครื่องเรือน (Furniture) ภายในอาคาร (ปาจิริยา มหากาญจน, 2542 : 44)

ในการศึกษาดผลกระทบทางด้านสังคมวิทยาจากการจัดเฟอร์นิเจอร์ภายในอาคารนั้น Sommer พบว่า ในแคว้น Wales และเขต Western Canada อาคารสถาบันต่างๆ (Institution) เช่น โรงพยาบาล และอาคารสาธารณะเป็นต้น เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้จัดเครื่องเรือน โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นหลัก มิได้คำนึงถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ เช่น แทนที่จะจัดเก้าอี้เป็นกลุ่มให้เหมาะกับการการบำบัดรักษาหรือสะดวกในการนั่งพูดคุยของญาติที่มาเยี่ยม เจ้าหน้าที่กลับจัดเก้าอี้เป็นแถวยาว เพื่อให้ง่ายต่อการทำความสะอาดหรือเคลื่อนย้าย ทำให้เมื่อมีการใช้งานจริงผู้ใช้อาคารจะทำการเคลื่อนย้ายเก้าอี้ตามความต้องการในการใช้งาน จึงเกิดความไม่เป็นระเบียบขึ้นในอาคาร และถ้าผู้ใช้ไม่สามารถจัดเครื่องเรือนให้สนองความต้องการของตนเองได้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การพูดคุยสนทนากันก็จะลดน้อยลง และเมื่อมีการปรับปรุงการจัดเครื่องเรือนเสียใหม่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ ก็พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกิจกรรมต่างๆทางสังคมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น การจัดเครื่องเรือนจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมมนุษย์

Osmond (1975) แบ่งลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพออกเป็น 2 แบบ ได้แก่

- Sociopatal Space

คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่พยายามส่งเสริมให้บุคคลกระทำต่อกัน เช่น การจัดที่นั่งภายในบริเวณโรงพักคอยของโรงแรม ที่มีการจัดที่นั่งให้บุคคลสนทนากันได้สะดวก สามารถใช้สายตาต่อกันได้ และมีระยะที่เหมาะสม

- Sociofugal Space

คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่ส่งเสริมให้บุคคลมีการกระทำต่อกัน มักใช้ในสถานที่สาธารณะหรือกึ่งสาธารณะที่มีผู้คนจำนวนมากและเสี่ยงอีกทีก็ เช่น โรงพักคอยในสถานีรถไฟ โรงพักคอยคนไข้ สำนักงานแบบเปิดโล่งหรือในห้องบรรยาย เป็นต้น ในสภาพแวดล้อมเหล่านี้มักจัดให้มีที่นั่งหันไปในทางเดียวกัน การนั่งเป็นลักษณะเรียงหน้ากระดานทำให้ไม่มีโอกาสใช้สายตาต่อกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการสนทนา จึงเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่แยกบุคคลออกจากกันและเป็นไปตามความต้องการภาวะความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ

ด้วยเหตุนี้ในการจัดสภาพแวดล้อมใด ๆ ก็ตาม จึงควรกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและความต้องการของผู้ใช้ว่าเป็นเช่นไร เพื่อนำไปสู่การออกแบบสภาพแวดล้อมที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ Deasy and Lasswell (1985) พบว่า โศพานั่งแบบยาวจะมีผู้นั่งไม่เต็มแถว โดยที่นั่งปลายสุดด้านใดด้านหนึ่ง จะถูกเลือกก่อนและเว้นตัวสุดท้ายไว้ ดังนั้นการจัดที่นั่งแบบคู่หรือโซฟาเดี่ยว ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายได้ตามความต้องการของผู้ใช้ จึงเป็นวิธีการจัดเครื่องเรือนเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

แสงสว่างและการใช้สีภายในอาคาร

สีและแสงสว่างนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งทางสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อมนุษย์ ปฏิกริยาของมนุษย์ที่มีต่อสีและแสงในสภาพแวดล้อมนั้น ชั้นแรกจะเป็นผลกระทบทางด้านจิตวิทยา ก่อนแล้วผลกระทบทางกายภาพจึงจะเกิดตามมาภายหลัง การมองเห็นของมนุษย์และสัตว์นั้นไม่ได้เป็นเพียงปฏิกริยาของแสงสว่างที่ผ่านเข้าสู่ตาเท่านั้น แต่ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทางชีวภาพได้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น จากการศึกษาพบว่าหนูทดลองที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแสงสีเขียวและสีน้ำเงิน จะมีอาการเฉื่อยช้ากว่าปกติ แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นแสงสีชมพูหนูจะมีอาการก้าวร้าวมากขึ้น แม้แต่มนุษย์ก็แสดงปฏิกริยาทางชีวภาพนี้เช่นเดียวกัน ไม่เฉพาะแต่กับแสงที่มีสีเดียว (Monochromatic light) เท่านั้น กับแสงสีขาวมนุษย์ก็มีปฏิกริยาตอบสนองด้วย โดยจะกระตุ้นให้ต่อม Pituitary ผลิตฮอร์โมน Adrenocorticotropic (ACTH) ขึ้น และฮอร์โมนนี้ก็จะทำให้ต่อม adrenal ผลิต stress hormone cortisol อีกทีหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าแสงและสีมีผลกระทบต่อคลื่นสมองและระบบประสาทของมนุษย์ รวมทั้งการหลั่งของฮอร์โมนต่างๆ ด้วย สำหรับผลกระทบทางด้านจิตวิทยานั้น สีและแสงทำให้เราเกิดอารมณ์ ความรู้สึกได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ตื่นเต้น สงบ รู้สึกเป็นมิตรอบอุ่น ร้อน เย็นและความรู้สึกอื่นๆ อีกหลายอย่างที่เป็นต่อจิตใจมนุษย์ (Mahnke , 1996 : 2-18)

จากการทดลองของ Rikard Kuller โดยการนำกลุ่มตัวอย่างชายและหญิงอย่างละ 6 คน มาอยู่ในห้องที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน 2 ห้อง ห้องแรกตกแต่งอย่างเรียบง่ายทาสีเทา ห้องที่สองทาสีสดใสและตกแต่งอย่างเต็มที่ Kuller พบว่ากลุ่มตัวอย่างในห้องที่สอง (สีสดใส) มีอัตราการเต้นของหัวใจและชีพจรต่ำกว่ากลุ่มแรก (ห้องสีเทา) Kuller อธิบายว่าเป็นเพราะการที่มนุษย์มีความสนใจในสภาพแวดล้อมรอบตัวมากขึ้นจะทำให้อัตราการเต้นของหัวใจลดลงได้ (Kuller, 1981 : 101) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของ Lacey et.al. (1963) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้ชายจะมีปฏิกริยาต่อความเครียดมากกว่าผู้หญิง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชายที่อยู่ในห้องแรก

(สีเทา) มีแนวโน้มที่จะรู้สึกเบื่อหน่ายมากกว่าผู้หญิงที่อยู่ห้องเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้หญิงมีความสามารถในการผ่อนคลายทางจิตใจ (Mental Relaxation) มากกว่าผู้ชายก็เป็นได้ การที่บุคคลอยู่ในห้องที่มีสีสดใสมีอัตราการเต้นของหัวใจต่ำกว่าบุคคลที่อยู่ในห้องสีทึมๆ เป็นเพราะสภาพแวดล้อมที่น่าเบื่อจะทำให้คนเรากลับมาสนใจ และหมกมุ่นครุ่นคิดในเรื่องเกี่ยวกับตัวเองมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของมนุษย์ได้ ทำให้มนุษย์เกิดความกระวนกระวาย หวาดวิตก จึงส่งผลให้อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้นได้ (Mahnke, 1996 : 24)

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่มีสิ่งปลุกเร้าความรู้สึกของมนุษย์มากเกินไป (Over-stimulated Environment) หรือน้อยเกินไป (Under-stimulated Environment) ที่ Kuller (1980) ได้อ้างไว้ในหนังสือชื่อ Architecture for People หัวข้อ Architecture and Emotions โดยยกตัวอย่างนักโทษที่ถูกขังเดี่ยวเป็นระยะเวลาหลายๆจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพอย่างรุนแรงที่เรียกว่า อาหาร (brain-washing) นอกจากนี้คณะผู้วิจัยใน Montreal ยังได้ทำการทดลองการสูญเสียประสาทสัมผัสของมนุษย์ (sensory Deprivation) โดยศึกษาจากอาสาสมัครที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากเสียงหรือแสงสว่าง และลอยตัวอยู่ในน้ำในสภาพเกือบไร้น้ำหนัก ผลการทดลองพบว่า สภาพแวดล้อมดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิด คิดอะไรไม่ค่อยออก สูญเสียสมาธิ เกิดความอ่อนแอทางจิตใจ ทำให้ถูกชักจูงได้ง่าย การเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างยากลำบาก เสียการทรงตัว และเกิดอาการเพ้อคลั่ง (Hallucination) ในที่สุด ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงควรประกอบด้วยสีที่หลากหลาย เนื่องจากสีแต่ละสีมีคุณสมบัติที่ส่งผลทางจิตวิทยาต่อมนุษย์แตกต่างกันไป Faber Birren ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า “ในการมีความสามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมนั้น มนุษย์มีความต้องการสภาพแวดล้อมที่สมดุล และสามารถตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์ได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นความหลากหลายในสภาพแวดล้อม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์” (Birren , 1983 : 167)

Crewdson (1953) กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “Color in Decoration and Design” ว่า ความสมดุลระหว่างความเป็นเอกภาพ (Unity) กับความหลากหลายและซับซ้อน (Variety and Complexity) ในการเลือกใช้สี มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ ความหลากหลายทำให้สภาพแวดล้อมนั้นมีความน่าสนใจ ในขณะที่ความเป็นเอกภาพกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจและความประทับใจในสภาพแวดล้อมนั้น ความหลากหลายที่มากเกินไป ก็จะทำให้

สภาพแวดล้อมนั้นน่าเบื่อได้เช่นกัน การออกแบบและการใช้สีในสภาพแวดล้อมจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้ ไม่ให้มีอย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป

บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ก็มีความสัมพันธ์กับปฏิภพที่มนุษย์มีต่อสภาพแวดล้อมด้วยเช่นกัน ในปี ค.ศ. 1965 นักจิตวิทยาชื่อ H.J.Eysenck แบ่งบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็นสองลักษณะ ตามระดับการแสดงปฏิภพตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ได้แก่ บุคลิกภาพเปิดเผยชอบเข้าสังคม (Extroversion) และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introversion) ผู้ออกแบบส่วนมากมักคิดว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับพวก Extrovert ควรจะมีลักษณะเรียบง่าย เพื่อช่วยให้คนเหล่านั้นสงบลง และสภาพแวดล้อมสำหรับพวก Introvert ควรจะมีลักษณะกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น เพื่อให้รู้สึกมีพลังและกระฉับกระเฉงได้ แต่ความเป็นจริงแล้วกลับตรงกันข้าม มนุษย์จะรู้สึกไม่มีความสุขเลย ถ้าต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขัดแย้งกับบุคลิกภาพของตนเอง Birren (1967) เสนอเพิ่มเติมว่า มีกรณียกเว้นสำหรับผู้ป่วยทางจิต ที่การใช้สีในสภาพแวดล้อมต้องตรงข้ามกับบุคลิกภาพเพื่อให้ได้ผลในการรักษา ผู้ป่วยที่มีอาการคุ้มคลั่ง หรือก้าวร้าว จึงควรจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสีโทนเย็น เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยสงบจิตใจได้ในขณะที่ผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า หรือผู้ป่วยที่คิดฆ่าตัวตายควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสีโทนร้อน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้ป่วยรู้สึกมีชีวิตชีวา และชดเชยความรู้สึกเศร้าหมองภายในจิตใจ แต่การใช้วิธีการรักษาเช่นนี้ควรทำเป็นระยะเวลาสั้นๆจึงจะได้ผลอย่างเต็มที่ (Mahnke, 1996 : 28)

แพทย์และนักศิลปะบำบัด (Art-therapist) ทำการสังเกตและพบว่าคนไข้ที่มีแนวโน้มในการฆ่าตัวตายสูงมักระบายภาพวาดด้วยสีเหลืองเป็นส่วนมาก ยกตัวอย่างเช่น ภาพวาดชื่อ Wheatfield with Crows ของ Van Gogh ที่วาดไว้ก่อนฆ่าตัวตาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อโดยทั่วไปว่าสีเหลืองจะกระตุ้นให้เกิดความสามารถทางด้านเชาว์ปัญญา จึงมักปรากฏว่ามีการใช้สีเหลืองในห้องสมุดและห้องเรียนกันอย่างกว้างขวาง และ The Institute of Contemporary Art ในลอนดอน พบว่าสีเหลืองยังกระตุ้นให้เกิดนิสัยชอบทำลายข้าวของในเด็กด้วย (Porter and Mikellides, 1976 : 14)

Bullough (1907) เป็นคนแรกที่ทำการศึกษาทดลองเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบจากสีที่มีต่อการรับรู้ที่ว่าง ผลการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกที่วัตถุที่มีสีแดงและสีน้ำเงินมีน้ำหนักมากที่สุด ส่วนวัตถุสีเหลืองมีน้ำหนักน้อยที่สุด ต่อมาในปี ค.ศ. 1925 Marion Monroe ก็ทำการทดลองเช่นเดิม และสรุปว่า ความรู้สึกเรื่องน้ำหนักขึ้นอยู่กับความสว่าง (Brightness) ของสีมากกว่าเนื้อสี (Hue) แต่ผลการทดลองนี้ยังมีความคลาดเคลื่อนและสับสนอยู่มากจึงไม่เป็นที่ยอมรับเท่าใดนัก Humphry and Pinkerton (1974) จึงทำการศึกษาและทดลองซ้ำอีกครั้ง พบว่าความรู้สึกหนักเบา

ขึ้นอยู่กับชนิดของเนื้อสีไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสว่าง (Brightness) ของสีแต่อย่างใด (Porter and Mikelliedes, 1976 : 99)

Acking and Kuller ได้ทำการทดลองเพื่อค้นหาว่าสีส่งผลอย่างไรต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมในห้อง และเนื่องจากพวกเขาตระหนักว่า การพยายามทำความเข้าใจปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมและจิตวิทยากับสีนั้น ไม่อาจแยกพิจารณาเฉพาะแค่สีอย่างเดียวได้ แต่จะต้องศึกษาสีในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมด้วย ดังนั้น Acking and Kuller จึงทำการทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคุณภาพ Perspective ของห้องห้องหนึ่งที่มีสีแตกต่างกันไปถึง 98 แบบ ผลการทดลองเป็นดังนี้

- พบว่าค่าน้ำหนักของสี (Lightness) มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเปิดโล่งและรูปร่างของห้อง กล่าวคือ ถ้าห้องนั้นมีค่าน้ำหนักของสีเบา (สว่าง) กลุ่มตัวอย่างก็จะรู้สึกว่่าห้องนั้นโปร่งและโล่ง แต่ถ้าค่าน้ำหนักของสีหนัก (มืด) ก็ จะรู้สึกว่่าห้องนั้นแคบ หรือห้องที่ทาสีเพดานด้วยสีมืด จะทำให้รู้สึกว่่าเพดานเตี้ยกว่าความเป็นจริง เป็นต้น
- พบว่าความจัดจ้านหรือความเข้มของสี (Chromaticness) มีความสัมพันธ์กับความซับซ้อน (Complexity) ของห้อง ห้องที่มีสีอ่อน (Weak color) จะทำให้เกิดความรู้สึกสงบ ในห้องที่มีสีเข้ม (Strong color) ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น โดยที่ความรู้สึกซับซ้อนนี้ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับค่าน้ำหนักสีเลย ดังนั้นสีเขียวเข้ม (Strong green) จึงสามารถทำให้รู้สึกตื่นเต้นได้เท่ากับสีแดงเข้ม (Strong red)
- พบว่าความมืดของสี (Blackness) มีความสัมพันธ์กับการวัดคุณค่าทางสังคม (Social Evaluation) และมีความสัมพันธ์กับความมีพลังอำนาจ (Potency) ด้วย กล่าวคือ ห้องที่มีสีมืด (Dark color room) จะทำให้รู้สึกถึงความหรูหราและน่าเกรงขามนั่นเอง
- ยังไม่พบปัจจัยที่เป็นตัวตัดสินความชอบ/ไม่ชอบ หรือความพึงพอใจ (Pleasantness) สีล้วนในสภาพแวดล้อม (Porter and Mikelliedes, 1976 : 120-122)

สำหรับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสีกับการรับรู้ เรื่องอุณหภูมิของมนุษย์นั้น Johannes Itten ได้รายงานผลการทดลองไว้ในหนังสือชื่อ The Element of Color ซึ่งทำให้การทดสอบความรู้สึกร้อนหรือหนาวของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในห้องทำงานที่ทาสีเขียว-น้ำเงิน และห้องทำงานที่ทาสีส้ม-แดง ผลการทดลองพบว่ากลุ่มที่อยู่ในห้องเขียว-น้ำเงิน จะรู้สึกหนาวที่อุณหภูมิ 59 องศาฟาเรนไฮต์ ในขณะที่กลุ่มที่อยู่ในห้องสีส้ม-แดง จะรู้สึกหนาวที่อุณหภูมิต่ำกว่านั้น คือที่ 52 องศาฟาเรน

ไฮต์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Clark (1975) ที่พบว่าพนักงานรู้สึกว่ห้องอาหารที่ทาสีฟ้าอ่อนนั้นมีอุณหภูมิเย็นเกินไป แต่เมื่อทาสีห้องอาหารเสียใหม่เป็นสีส้ม พนักงานกลับรู้สึกว่ห้องนั้นอุ่นขึ้นมา Porter and Mikellides (1976) ศึกษาพบว่าชาว นอร์เวย์ ส่วนใหญ่จะตั้งอุณหภูมิของเทอร์โมสแตดท์ในห้องที่ทาสีฟ้าสูงกว่าในห้องที่ทาสีส้มประมาณ 4 องศาเซลเซียส การใช้สีภายในห้องจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์ปรับอุณหภูมิภายในร่างกายให้รู้สึกสมดุล (ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป) ได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการปรับตัวทางธรรมชาติ (เช่น เมื่อร้อนเกินไปร่างกายจะขับเหงื่อออกมา เมื่อหนาวเกินไปอัตราการเผาผลาญพลังงานก็เพิ่มขึ้นเป็นต้น)

นอกจากสีจะสามารถส่งผลทางจิตวิทยาต่อมนุษย์ ในเรื่องการได้ยินก็ส่งผลเช่นกัน มนุษย์จะรู้สึกว่ภายในห้องที่มีสีส้มเจิดจ้า เช่น สีแดงหรือสีเหลือง เสียงที่ดังอยู่แล้วนั้นมีแนวโน้มว่จะดังกว่าปกติ และห้องที่ทาสีเขียวมะกอกจะช่วยทำเสียงที่แหลมแสบแก้วหูลดความดังลงได้ (Mahnke, 1996 : 74)

จากการที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้อาจกล่าวได้ว่า สีมีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง และสภาพแวดล้อมที่ปราศจากสีนั้นก็อาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์อีกด้วย ดังที่ Chesking (1947) ได้เคยกล่าวไว้ว่ “ผนังสีขาวล้วนนั้น ทำให้เกิดความตึงเครียดทางสายตาและทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตได้” เช่นเดียวกับการศึกษาของ Frieling (1984) ที่พบว่าห้องสีขาวภายในที่ทำงานนั้น ทำให้รู้สึกถึงความว่างเปล่า ไม่มีความเด่นชัด และขาดชีวิตชีวา

แสงสว่างทั้งแสงธรรมชาติและแสงประดิษฐ์ ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ได้เช่นเดียวกับสี Myron et.al. (1974) พบว่ แสงไฟจาก Full – spectrum fluorescent ทำให้อาการ Hyperactive ในเด็กเพิ่มขึ้นมากกว่าแสงจาก cool-white fluorescent นอกจากนี้ Holwich et.al (1977) ยังพบอีกว่การเพิ่มความเข้มของแสงจากหลอด Fluorescent จะทำให้มนุษย์เกิด “Light stress” เนื่องจากร่างกายผลิตฮอร์โมนบางชนิด โดยเฉพาะ cortisol มากขึ้นนั่นเอง (Mahnke , 1996 : 120)

Siffre (1962) พบว่มนุษย์ที่อยู่ในที่ที่ปราศจากแสงธรรมชาติ เป็นระยะเวลาานานๆ จะทำให้ความสามารถในการรับรู้เรื่องเวลาเสียไป Siffre ทำการทดลองโดยเข้าไปอาศัยอยู่ในถ้ำเป็นระยะเวลา 2 เดือน ปรากฏว่หลังจาก 40 วันผ่านไป เขากลับรู้สึกว่เหมือนเวลาผ่านไปแค่ 25 วันเท่านั้น และจากการทดลองในผู้หญิงอยู่ในถ้ำ 4 เดือน พบว่ ผู้หญิงเหล่านั้นใช้เวลาในการตื่นและทำกิจกรรม 20-25 ชั่วโมง และใช้เวลานอน 10 ชั่วโมง ดังนั้นวงจรการทำกิจกรรมและการพักผ่อน (Rest-activity cycle) จะเพิ่มจากปกติ 24 ชั่วโมง เป็น 30-35 ชั่วโมง การทดลองอื่นๆก็ได้ผลเช่น

เดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแสงธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ร่างกายใช้ในการปรับสภาพต่างๆ ทางชีววิทยาให้มีความสมดุล นอกจากนี้การขาดแสงสว่างตามธรรมชาติยังจะทำให้มนุษย์เกิดภาวะกดดันทางด้านอารมณ์และจิตใจอีกด้วย โดยจากการศึกษาประชากรที่อยู่อาศัยอยู่ในสภาพอากาศที่หนาวเย็นและต้องอยู่ในบ้านที่ปิดทึบตลอดฤดูหนาวนั้น ปรากฏว่าคนส่วนมากมีสภาพอารมณ์ที่เปลี่ยนไป เกิดการนอนไม่หลับ มีความกดดัน เป็นต้น ซึ่งเรียกอาการเหล่านี้ว่า SAD syndrome (Seasonal Affective Disorder) จึงเป็นสาเหตุให้ในบริเวณละติจูดสูงๆนั้น มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าบริเวณอื่น และการรักษาอาการ SAD syndrome นี้ทำได้โดยใช้แสงสว่างเข้าช่วยนั่นเอง (Scuri, 1995 : 108-109)

Boyce (1981) กล่าวไว้ในหนังสือ Human Factors and Lighting ถึงการทดลองของ Dr.L.M.Wilson และคณะที่ทำการศึกษผู้ป่วยในโรงพยาบาลและพบว่าผู้ป่วยที่พักฟื้นในห้องที่ไม่มีหน้าต่าง จะมีอาการไข้หลังจากการผ่าตัดมากกว่าผู้ป่วยที่อยู่ในห้องที่มีหน้าต่าง จึงทำให้ฟันตัวซ้ำกว่า Collins (1975) ได้เคยกล่าวไว้ในหนังสือ Window and People : A Literature Survey ว่า “ผู้ป่วยใช้หน้าต่างเป็นเครื่องมือทางจิตวิทยา เพื่อหนีความกลัวจากการผ่าตัด” และยังสามารถสรุปว่า “ในสถานการณ์ที่เคร่งเครียดและน่าเบื่อ ทิวทัศน์นอกหน้าต่างมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่จะใช้เป็นทางออกเพื่อหนีจากสถานการณ์เหล่านั้น”

หลักการให้แสงสว่าง

การให้แสงธรรมชาติภายในอาคาร คือการจัดปริมาณการส่องสว่างภายในอาคารให้เพียงพอกับการมองเห็น ควรจัดให้ความเข้มของแสงภายนอกมีปริมาณไม่แตกต่างจากแสงภายในมากนัก เพื่อให้สายตาสามารถปรับได้ทันทั่วทั้งที่ เมื่อออกไปนอกอาคารหรือเข้ามาในอาคาร และหลีกเลี่ยงแสงที่จ้าหรือแสงอาบสะท้อนเข้าตา ถ้าภายนอกอาคารมีแสงจัดจ้ามมาก ต้องหาวิธีลดความแรงกล้าของแสง เช่นการใช้เกล็ดไม้หรืออลูมิเนียมกันแสง การปลูกต้นไม้ หรือไม่ทาอาคารด้วยสีที่สว่างหรือมีดเกินไป

แสงจ้าที่ทำให้เคืองตา นอกจากจะเกิดจากปริมาณแสงที่มากเกินไปในเวลากลางวันแล้วยังเกิดจากปริมาณการแตกต่างของความเข้มของแสงที่ใกล้ๆกันด้วย แสงสว่างที่ส่องลงมาจากดวงอาทิตย์โดยตรง เกิดควบคู่กับพลังงานความร้อน(Heat) ดังนั้นแสงสว่างที่แรงจ้ามมากก็มีความร้อนมาก แสงสะท้อนที่จ้ามก็นำเอาความร้อนมาด้วย เช่น ความร้อนอันเกิดจากการสะท้อนของแสงบนถนนคอนกรีต เป็นต้น จึงต้องควบคุมปริมาณความร้อนเช่น การทำที่บังแดดหรือบังแสงสะท้อนโดยการยื่นชายคา หรือผนังออกไปนอกตัวอาคาร หรือปลูกต้นไม้ช่วยการกรองแสงและลดการสะท้อนของแสง เป็นต้น

ควรจัดให้มีแสงสว่างส่องเข้าทุกส่วนของอาคาร โดยให้มีการกระจายของแสงที่สม่ำเสมอ กันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ห้องที่ต้องการใช้แสงมากเป็นพิเศษ เช่น ห้องทำงานที่ต้องใช้สายตา มาก ดังนั้น การใช้แสงธรรมชาติอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอในบางที่ และบางเวลา เช่น เวลา อากาศครึ้มหมุกหมัว จึงต้องใช้แสงธรรมชาติควบคู่ไปกับแสงประดิษฐ์

ตำแหน่งของห้องบางห้อง เช่น ห้องน้ำ ควรได้รับแสงธรรมชาติมาก เพื่อช่วยให้ห้องแห้ง เร็ว ถ้าเป็นไปได้ควรจัดให้อยู่ทางทิศตะวันตก

วิธีจะควบคุมปริมาณของแสงสว่างที่สาดส่องเข้ามาในอาคาร สามารถทำได้ด้วยการติด ม่านที่ช่องเปิด เช่น ติดม่านปรับแสงเป็นเกล็ดแนวตั้ง หรือตามแนวนอน ซึ่งจะปรับความสว่างให้ กระจายได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนการติดม่านบังตาที่สามารถรูดปิดเปิดได้ ตามขนาดของช่องแสงที่ ต้องการ ก็ช่วยควบคุมความสว่างได้

แสงสว่างที่จ้าเกินไปมีผลเสียต่อเครื่องเรือน เสื้อผ้า หนังสือ ผ้าม่านที่มีแสงแดดส่องและมี เครื่องเรือนตั้งอยู่ ควรมีแผงกันแดดทางนอนหรือทางตั้งชั้นหนึ่งก่อน

การให้แสง นอกจากจะคิดถึงกิจกรรมภายในห้องเพื่อกำหนดแสงสว่างแล้ว ตำแหน่งของ เครื่องเรือนก็มีความสำคัญ เช่น ตั้งโต๊ะทำงานหรือโต๊ะแต่งตัวตรงไหน ควรมีหน้าต่างที่ด้านข้าง ของโต๊ะด้วย หากด้านหนึ่งของอาคารมีแสงสว่างเข้าทางด้านเดียวตลอดจำทำให้ไม่สบายตา ควร มีแสงส่องเข้าทางด้านอื่นอีกด้านหนึ่ง เพื่อลดปริมาณแสงที่เข้าตา และจะเป็นการดีกว่าการให้แสง เข้าทางด้านข้างด้านเดียว

การให้แสงสว่างไม่เพียงแต่การจัดทำช่องแสงหรือเปิดหน้าต่าง ประตุนั้น ปริมาณ ความส่องสว่างยังขึ้นอยู่กับการตกแต่งภายใน และสีต่างๆของผนัง และเครื่องเรือนภายในอาคาร ด้วย ดังนั้นควรทาพื้นผิวส่วนใหญ่ของห้องด้วยสีอ่อน ซึ่งจะทำให้ห้องสว่างขึ้น

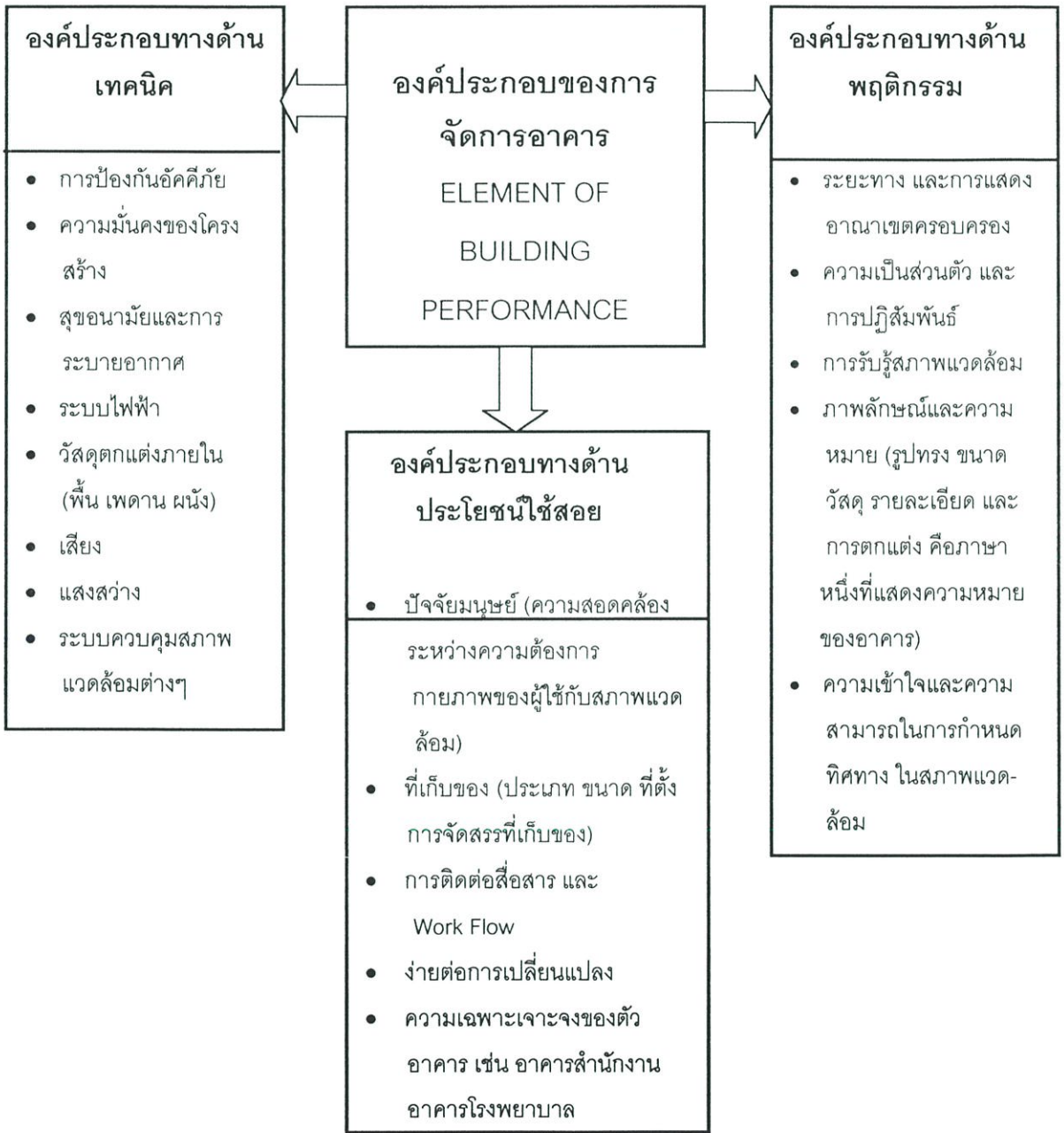
การประเมินผลหลังการเข้าครอบครองพื้นที่(Post Occupancy Evaluation)

การประเมินผลหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ Wolfgang,et.al (1987:3-49) ชี้แจงว่า คือกระบวนการของการประเมินคุณค่าอย่างมีหลักการ โดยมุ่งประเด็นไปที่ผู้ครอบครองพื้นที่ และความต้องการของพวกเขา เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการออกแบบในอดีต และผลลัพธ์ของการสร้างอาคาร สำหรับนำไปสร้างสรรค์อาคารที่ดีขึ้นในอนาคต ผลระยะสั้นของการประเมินผลหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ สามารถชี้แจงสถานะของปัญหา จัดเตรียมเหตุผลและข้อมูลพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงอาคาร และในระยะยาวการประเมินผลอาคาร สามารถปรับปรุงข้อมูลพื้นฐาน มาตรฐาน เกณฑ์ และคำแนะนำอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับการออกแบบ

ในขั้นตอนการประเมินความสัมพันธ์ผลของอาคาร (POE Process) จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบการจัดการอาคาร 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านเทคนิค (Technical Elements) เกี่ยวข้องกับ ความคงทน สุขภาพ ความมั่นคงปลอดภัย และงานระบบของอาคาร
2. องค์ประกอบทางด้านประโยชน์ใช้สอย (Functional Elements) เกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมระหว่างอาคาร และกิจกรรมของผู้ใช้อาคาร ที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Elements) คือลักษณะทางกายภาพ และสังคมที่ผู้ใช้พึงพอใจ เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความต้องการทางด้านกายภาพของผู้ใช้อาคาร และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

การประเมินผลอาคารหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ แบ่งหัวข้อการประเมิน ได้ตามองค์ประกอบในการจัดการอาคาร แสดงในรูปที่ 2.1

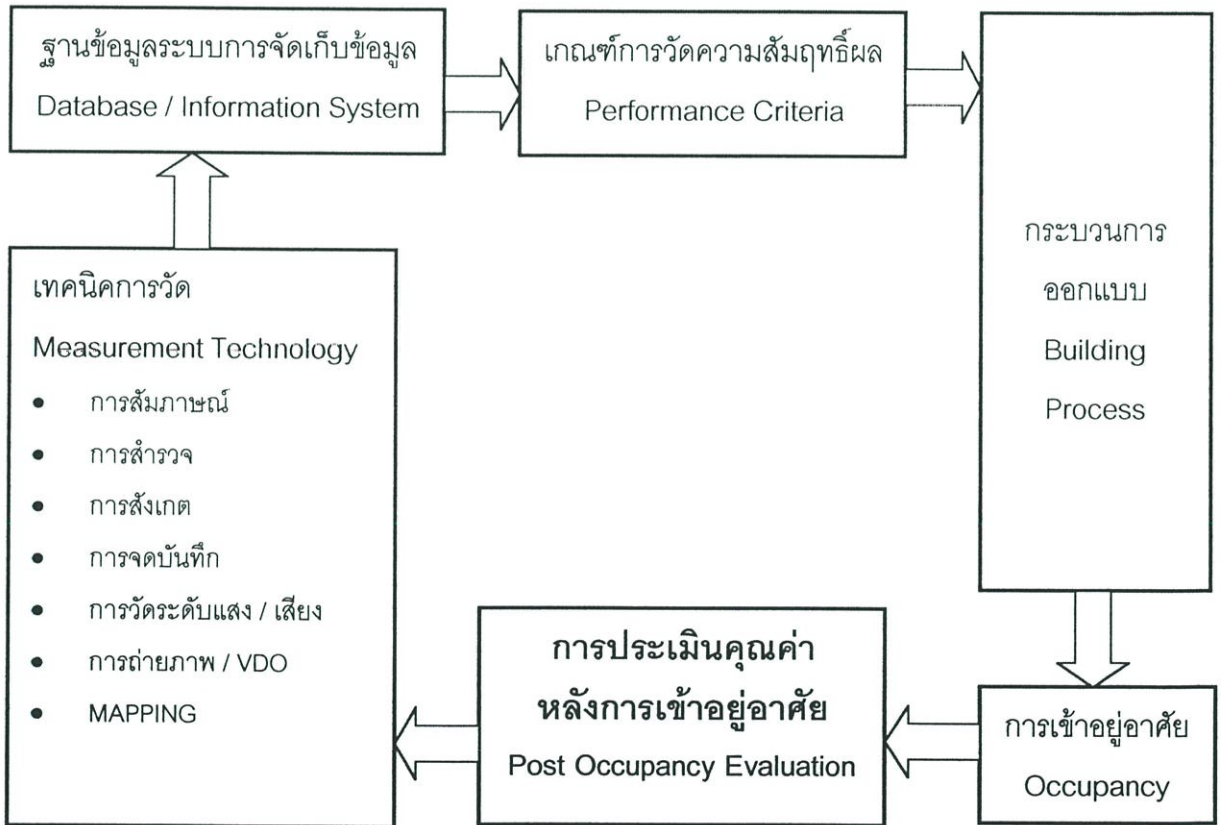

รูปที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบในการประเมินผลอาคาร หลังการเข้าครอบครองพื้นที่ (POE) ตาม

แนวความคิดของ Wolfgang, et.al (1987:17-18) อ้างใน นุชนางค์ พรหมอุทัย, 2545

สำหรับเทคนิควิธีการในการวัด (Measurement Technology) มีหลายวิธี การวัดเบื้องต้นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินคุณค่าอาคาร (PEO) นั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกตการณ์ บันทึกพฤติกรรมมนุษย์ การบันทึกด้วยกล้อง หลังจากข้อมูลจากการเก็บรวบรวมตามวิธีการข้างต้นแล้ว ต่อไปเป็นขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์การวัดความสัมฤทธิ์ผล ในขั้นตอนต่อไป การศึกษาด้วยวิธีการ POE ดังรูปที่ 2.3

การศึกษาด้วยวิธีการ POE

รูปที่ 2.2 แสดงการศึกษาด้วยวิธีการ POE The Performance Evaluation Framework

ขั้นตอนการวางแผน POE มี 3 ขั้นตอนคือ

1. Reconnaissance and Feasibility เป็นการพิจารณาขอบข่ายและระดับของ POE ที่จำเป็นต้องการวิจัย เพื่อกำหนดว่า จะทำ POE ประเภท Indicative (ชี้ประเด็นปัญหา) Investigative (การสืบสวนประเด็นปัญหา) หรือ Diagnostic (การวินิจฉัยประเด็นปัญหา / หาความสัมพันธ์ของตัวแปร) การกำหนดระดับของการวิจัยขึ้นอยู่กับ เวลา กำลังคน กำลังเงิน ชนิดของอาคาร และขอบข่ายของการวิจัย งาน Reconnaissance ประกอบด้วย
  - การทบทวนผังพื้นที่อาคาร
  - กำหนดระดับ POE ในการวิจัย
  - การสังเกตการณ์การใช้อาคาร
  - พิจารณาความซับซ้อนของอาคาร
  - ประเมินความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล
  - ปรึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง (ลูกค้า / อาจารย์)
  - ค้นหาข้อมูลจากวรรณกรรม
  - คำนวณค่าใช้จ่ายในการทำ POE
  - ปรับระดับ / วิธีการให้เป็นไปตามงบประมาณ
  - เลือกใช้หนึ่งในสามระดับของ POE
2. Resource Planning เป็นการวางแผนเลือก ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ว่าแบบใดเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุดในแบบที่ต้องการ จะต้องใช้ผู้ช่วยวิจัยกี่คน ใช้ระยะเวลานานเท่าใด
  - รวบรวมปัจจัยด้านอาคารที่จะทำการประเมิน
  - กำหนดความสำคัญก่อนหลังของวิธีการทาง POE พิจารณาว่าจะเน้นประเด็นใด ระหว่างองค์ประกอบทางด้านเทคนิค (Technical Elements) องค์ประกอบทางด้านประโยชน์ใช้สอย (Functional Elements) หรือองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Elements)
  - จัดบุคคลากร วิธีการ เครื่องมือ และตารางเวลาให้เหมาะสมกับขอบข่ายของงบประมาณ
3. Research Planning เป็นการวางแผนขั้นสุดท้าย ก่อนทำการเก็บข้อมูลในอาคารที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำดังนี้
  - เลือกปัจจัยตัวแปร (Elements) ด้านอาคารที่จำเป็นต้องการประเมิน
  - เลือกเครื่องชี้วัด (Indicator) เพื่อเป็นตัวแทนปัจจัยตัวแปรเหล่านั้น

- พัฒนามาตรวัดสำหรับ Indicator เหล่านั้น
- สร้างเกณฑ์การประเมินมาตรวัดเหล่านั้น
- วิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีการ POE

1. วิธีการแบบง่าย ได้แก่ Success / Failure Approach (Yes/No , Rating Scale)
2. วิธีการกึ่งซับซ้อน ได้แก่ Descriptive Statistic ต่างๆ
3. วิธีการแบบซับซ้อน ได้แก่ t-test , Anova , Chi-square , Correlation , Regression

จากความสำคัญ ความหมาย และวิธีการ POE ข้างต้น สามารถสรุประดับของ POE ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ว่า เป็นประเภทการวินิจฉัยประเด็นปัญหา (Diagnostic) โดยให้ความสำคัญทั้งด้านองค์ประกอบทางด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก องค์ประกอบด้านพฤติกรรม ในเรื่องพฤติกรรมการใช้พื้นที่ และองค์ประกอบด้านเทคนิค ในเรื่องแสงสว่าง และเสียง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 แบบ คือ แบบง่าย แบบกึ่งซับซ้อน และแบบซับซ้อน ประกอบกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิมล หาญตระกูล (2529: 1-2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของเด็กกำพร้า” โดยการเข้าไปศึกษาชีวิตในมูลนิธิแห่งหนึ่ง และทำการศึกษาแบบเจาะลึก ใช้ประชากรประมาณ 20 คน จากนั้นสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับเด็กในมูลนิธิทั้งหมด เด็กอายุระหว่าง 12-20 ปี ผลการวิจัยพบว่า ในการให้เด็กกำพร้าตอบแบบสอบถามนี้ไม่ตรงกับพฤติกรรมและข้อคิดเห็นที่เด็กกำพร้าแสดงออกเสมอไป ซึ่งในการตอบ 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง เด็กส่วนมากเวลาตอบแบบสอบถามจะมีความเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางบวก เช่น ด้านร่างกายมีความพึงพอใจต่อร่างกายของตน ด้านส่วนตัวเห็นว่า ตนเองเป็นคนร่าเริง พุดเก่ง คุยสนุก

กัณณิก เจริญภักดี (2530:1-2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กในสถานสงเคราะห์ ทักษะต่อความเป็นไปได้และความพร้อมของเด็ก” โดยการเข้าไปศึกษาในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด โดยใช้ประชากรที่เป็นเด็กผู้รับการสงเคราะห์จำนวน 180 คน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป และการศึกษาค้นพบว่า เด็กมีทักษะต่อสถานสงเคราะห์ในทางที่ดี เนื่องจากสถานสงเคราะห์ให้โอกาสแก่เด็กในการเรียนหนังสือและได้พบกับเพื่อนฝูง เด็กส่วนมากเคยเข้าร่วมกิจกรรมของสถานสงเคราะห์ เหตุผลที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเด็กได้เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนๆ เด็กให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงจัดกิจกรรมไว้หลายประการ เป็นต้นว่า สถานสงเคราะห์ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมโดยให้เด็กเข้ามาที่มีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับกิจกรรมที่แปลกและใหม่

ประเทิญ บัวเอี่ยม (2517:107-109) ได้ศึกษาเรื่อง “ระดับความสามารถในการศึกษา และปรับตัวเด็กเข้ากับสังคมของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ” ซึ่งเป็นการศึกษาเด็กชายอายุ 7-17 ปี มีระดับการเรียนอยู่ระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์เด็กจำนวน 110 คน และสัมภาษณ์ครูประจำชั้นต่างๆ ที่มีเด็กของสถานสงเคราะห์เรียนอยู่ด้วยจำนวน 50 คน ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า เด็กของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆมีระดับความสามารถในการศึกษาและปรับตัวเข้ากับสังคมได้พอๆกัน หรือเท่ากับเด็กอื่นๆทั่วไปที่อยู่นอกสถานสงเคราะห์

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (อ้างใน เพ็ญฟ้า สิงหสกุลไกร , 2527 : 104-105) ได้ทำการศึกษาถึงความสนใจของเด็กในสถานสงเคราะห์ ต่อกิจกรรมนันทนาการประเภทต่างๆ โดยแบ่งเด็กออก

เป็น 2 ระดับ ตามหลักที่มีนักจิตวิทยาได้แบ่งไว้ คือ ระดับอายุ 7-12 ปี เป็นวัยเด็กตอนปลาย และระดับอายุ 13-18 ปี เป็นวัยที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น เพราะเด็ก 2 วัยนี้จะมีความสนใจในเรื่องต่างๆ ที่แตกต่างกัน

- เด็กระดับอายุ 7-12 ปี จะมีความสนใจ อยากรู้ อยากเห็นเรื่องราวทางกายภาพของเพศตรงข้าม เริ่มสนใจรูปร่างหน้าตา เริ่มเข้ากลุ่มเพื่อน และชอบจับกลุ่มเล่นเฉพาะเพศของตนเอง มีความสนใจในการเล่นที่มีลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือ

1. สนใจการเล่นที่ต้องการความเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมส์ต่างๆ เกมส์ที่นิยมจะเป็นเกมส์ง่ายๆ มีผู้ร่วมเล่นมากๆ เพื่อสนองความต้องการรวมกลุ่มของเด็ก
2. สนใจการอ่านหนังสือ ประเพณีทาน นิยายผจญภัย ลึกลับ และสนใจวิทยาศาสตร์ ชอบทดลอง

- เด็กระดับอายุ 13-18 ปี เป็นวัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กวัยนี้จะเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ ชอบคบเพื่อนเป็นกลุ่ม และจะบูชาบุคคลที่เด็กนิยม เช่น ดาราภาพยนตร์ นักร้อง ครู มีการเลียนแบบบุคคลเด่นที่ตนนิยม ความสนใจในกิจกรรมนันทนาการของเด็กในวัยนี้ มีดังนี้คือ

1. เด็กชายสนใจกีฬาเป็นทีม หรือกิจกรรมที่ทำเป็นกลุ่ม มีความสามารถในการเล่นกีฬากลางแจ้งหลายอย่าง
2. ชอบประดิษฐ์สิ่งของตนชอบ

เฟื่องฟ้า สิงหสกุลไกร (2527: 106-107) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้กิจกรรมนันทนาการในงานกลุ่มสังคม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนของสถานสงเคราะห์เด็กกรมประชาสงเคราะห์” โดยใช้กลุ่มประชากรเด็กและเยาวชนในช่วง 7-18 ปี จำนวน 199 คน ใช้วิธีการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการถามเด็ก โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ระดับอายุ 7-12 ปี และระดับอายุ 13-18 ปี ผลการศึกษาปรากฏว่า เด็กมีความสนใจในกิจกรรมเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามอายุ คือ

ระดับอายุ 7-12 ปี ร้อยละ 93.98 ชอบกิจกรรมประเภทเกมส์เบ็ดเตล็ด เช่น มอญซ่อนผ้า แก้อัฒนตรี เป็นต้น ร้อยละ 81.93 ชอบดูภาพยนตร์ โทรทัศน์และฟังวิทยุ ร้อยละ 67.47 ชอบฟังนิทาน และการขีดหุ่นมือ เป็นต้น ร้อยละ 66.27 ชอบงานศิลปะ และร้อยละ 62.65 ชอบเล่นกีฬากลางแจ้ง ประเภท ฟุตบอล บาสเกตบอลและวอลเลย์บอล เป็นต้น

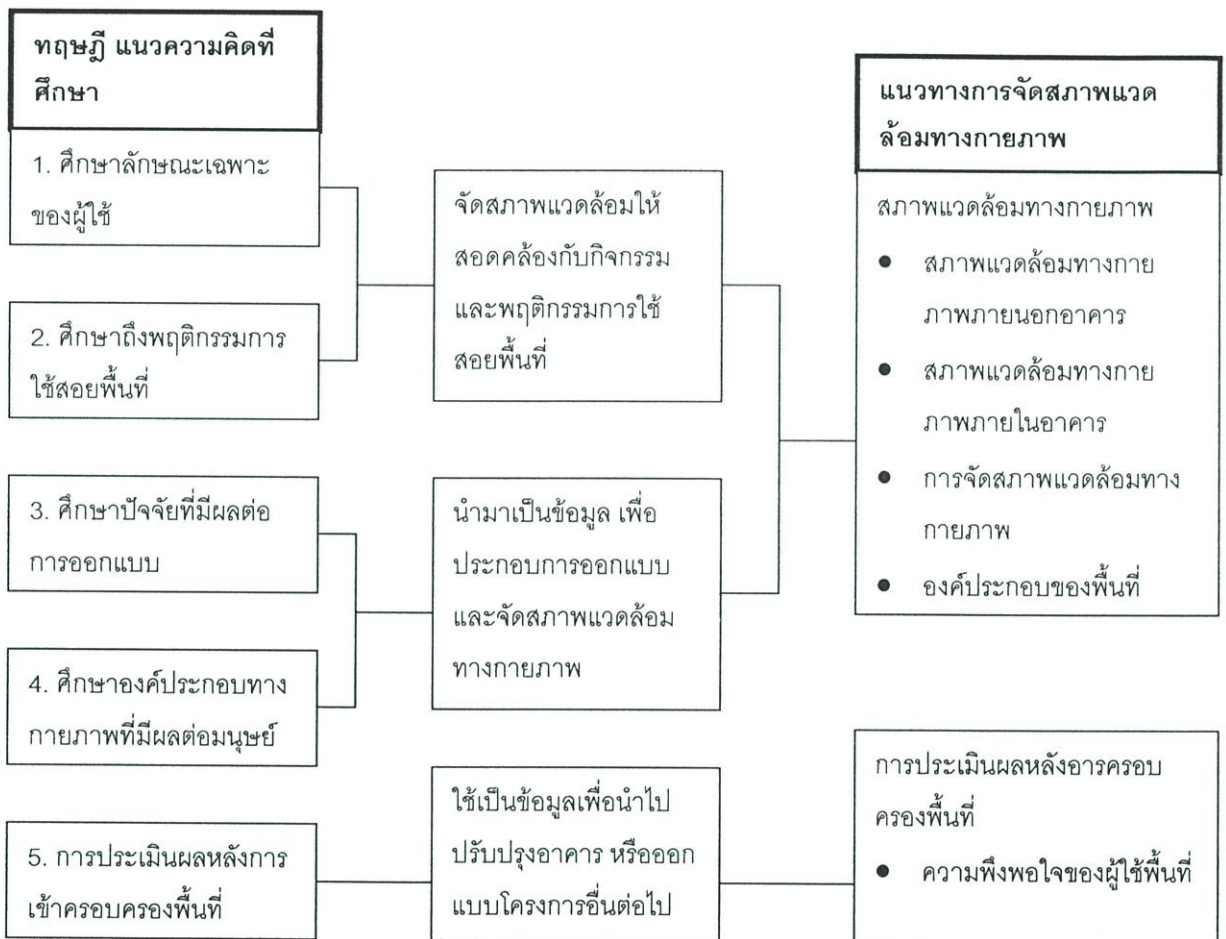
ระดับอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 83.62 ชอบเล่นกีฬากลางแจ้ง เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล และ วอลเลย์บอล เป็นต้น ร้อยละ 74.14 ชอบกิจกรรมประเภทดนตรี และเพลง ร้อยละ 68.10 ชอบดู ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และฟังวิทยุ ร้อยละ 60.34 ชอบกิจกรรมประเภทการแสดง และร้อยละ50 ชอบกิจกรรมประเภทเข้าค่ายพักแรม

ปาจรียา มหากาณจนะ (2542) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อการออกแบบอาคารหอนอนของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (ภายใต้การกำกับดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง)” ได้สรุปเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมเดิมภายในหอนอนได้แก่

ในการออกแบบหอนอนแห่งใหม่ ต้องพยายามออกแบบเพื่อให้เกิดภาวะความเป็นส่วนตัวในบริเวณที่จำเป็น เช่น ภายในบริเวณห้องนอนเด็กและเยาวชน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กสามารถแสดงความเป็นเจ้าของในอาณาเขตครอบครองของตนเอง ได้โดยการตกแต่งผนังห้องบางส่วน หรือจัดเตรียมให้มีกระดานติดรูปภาพ (Photo Board) ไว้ให้เด็กและเยาวชนติดภาพถ่ายของครอบครัว หรือภาพวาดต่างๆ ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้การรักษาสีทธิของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย และลดอัตราการทำลายข้าวของลงด้วย

ลักษณะสภาพแวดล้อมของอาคารหอนอน โดยรวมจะสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมที่ใช้ระบบบ้าน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ระเบียบวินัย และการอยู่ร่วมกัน บรรยากาศจึงคล้ายกับบ้าน หรือหอพักมากกว่าทัณฑสถาน มีพื้นที่รองรับกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นกีฬา พบปะพูดคุย อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ อย่างเพียงพอ ซึ่งภาพลักษณ์และบรรยากาศเช่นนี้ จะทำให้เด็กและเยาวชนคลายความกดดัน และความกังวลใจได้ และจะส่งผลดีต่อการฝึกอบรมและฟื้นฟูพฤติกรรมเด็กและเยาวชนอีกด้วย

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง ในการวิจัยนี้สามารถนำมาสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดังรูปที่ 2.3 แนวความคิดและตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ดังตารางที่ 2.1

รูปที่ 2.3 แสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและตัวแปร

ตารางที่ 2.1 แสดงถึงแนวความคิดและตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิด	ตัวแปร
1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร - ลักษณะของอาคาร	- ประเภทของอาคาร - ขนาดของอาคาร - จำนวนอาคาร
- การจัดวางอาคาร	- การจัดแบ่งกลุ่มอาคาร - ตำแหน่งที่ตั้งอาคาร - ความสะดวกในการเข้าถึงอาคาร - การเชื่อมต่อระหว่างอาคาร - สภาพแวดล้อมระหว่างอาคาร
- พื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร	- ประเภทของกิจกรรม - ขนาดของพื้นที่ - การเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ - การเข้าถึงพื้นที่
1.2 สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร - พื้นที่กิจกรรมภายในอาคาร	- ประเภทของกิจกรรม - ขนาดของพื้นที่ - การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร - การเชื่อมต่อพื้นที่ภายในอาคาร
1.3 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อ - ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้พื้นที่	- เด็ก - พ่อบ้าน/แม่บ้าน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แนวความคิด	ตัวแปร
- สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้พื้นที่	- ภาวะส่วนตัว
- สอดคล้องกับกิจกรรม	- ประเภทของกิจกรรมในพื้นที่
1.4 องค์ประกอบของพื้นที่ คือ องค์ประกอบที่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างสถานที่นั้นๆออกจากสถานที่อื่น - กิจกรรม	- ประเภทของกิจกรรมในพื้นที่
- องค์ประกอบทางกายภาพ	- ขนาดของพื้นที่ - แสงสว่าง - อุณหภูมิ - ลี - เครื่องเรือน - รูปแบบการจัดผังพื้นที่
2. ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วมีความสุข หรือการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง	- ความพึงพอใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคาร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายนั้น ปัจจัยทางด้านการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในอาคารให้ตอบสนองต่อความต้องการของการอยู่อาศัย สอดคล้องกับพฤติกรรม และกิจกรรมของเด็ก เป็นเหตุที่ทำให้ก่อให้เกิดความพึงพอใจกับการใช้และการอยู่อาศัยในสถานที่ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายในการศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจ โดยใช้กรอบแนวความคิดในการศึกษาตัวแปรต่างๆ ดังนี้

- *ตัวแปรอิสระ* (Independent Variables) ตัวแปรทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน ได้แก่ ขนาดของพื้นที่ ลักษณะของพื้นที่ อุณหภูมิแสงสว่าง สี เครื่องเรือน การเชื่อมต่อพื้นที่ภายในอาคาร
2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก ได้แก่ ลักษณะอาคาร การจัดวางอาคาร การเชื่อมต่อระหว่างอาคาร พื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร

- *ตัวแปรตาม* (Dependent Variables) ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. ตัวแปรด้านประชากร ได้แก่
  - เด็ก ซึ่งแบ่งเป็น อายุ ออกเป็น 2 ช่วง
    - ระดับอายุ 7 - 12 ปี
    - ระดับอายุ 13 - 18 ปี
  - พ่อบ้าน แม่บ้าน

และความพึงพอใจ
2. ตัวแปรด้านพฤติกรรมและการใช้สอยพื้นที่ต่างๆ

บทที่ 3

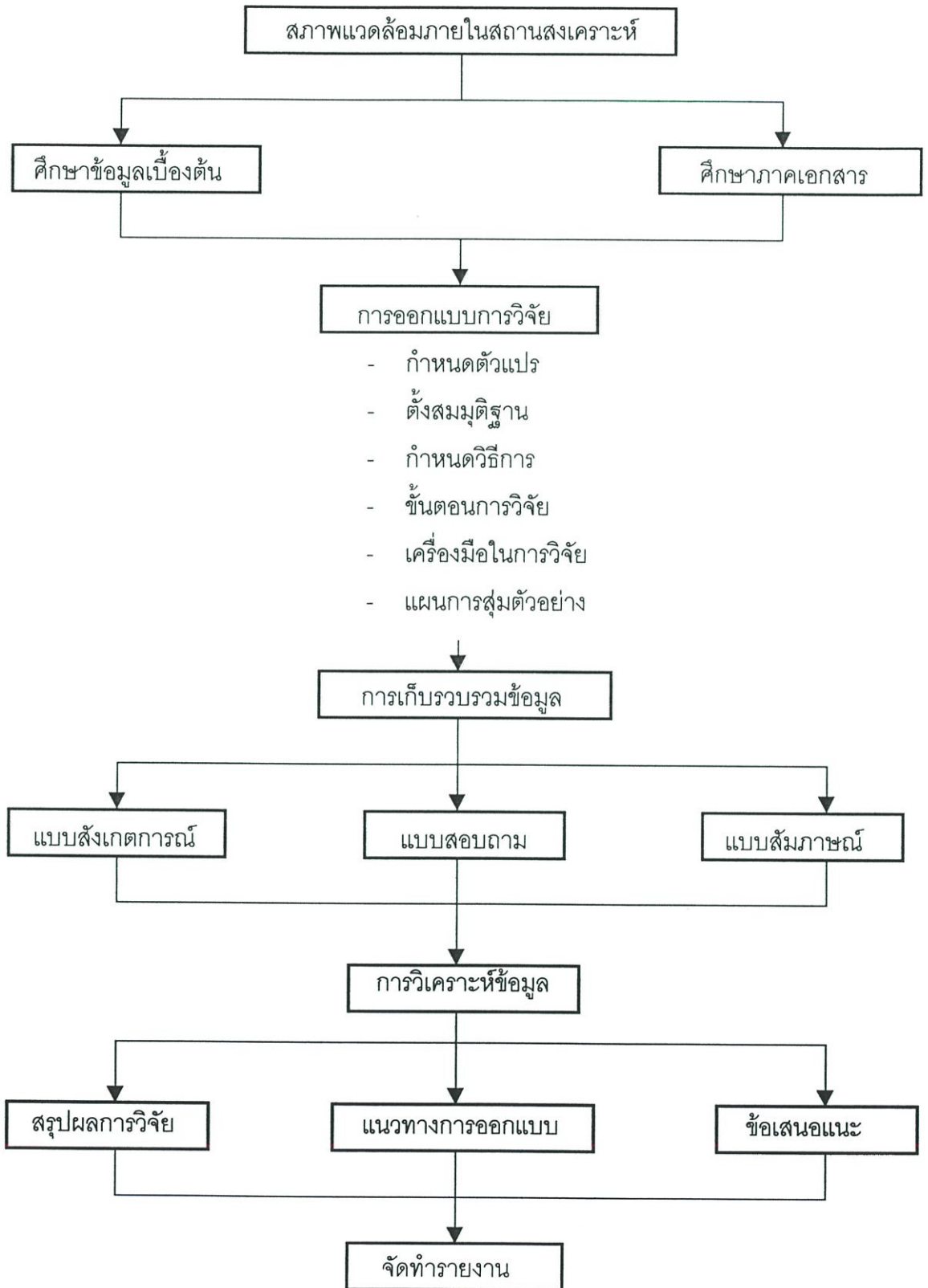
วิธีดำเนินการวิจัย

รายละเอียดของการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลที่ต้องเบื้องต้น เพื่อช่วยในความเข้าใจเรื่องราวต่างๆในการทำงานให้ตรงจุดมุ่งหมาย และปฏิบัติโดยรวบรวมข้อมูลดังนี้
  - 1.1 การศึกษาสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ เป็นการประเมินลักษณะทางกายภาพ (Physical) และสังคม (Social) ได้แก่ การออกแบบ ลักษณะสภาพแวดล้อมต่างๆ อุณหภูมิ แสง เสียง
  - 1.2 ศึกษาผู้ใช้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ศึกษาในเรื่องคุณลักษณะ ความต้องการ แนวความคิด พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้พื้นที่
  - 1.3 ศึกษาบริบทด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
  - 1.4 ศึกษาการจัดผังพื้นที่ของอาคารในปัจจุบัน
  - 1.5 การศึกษาบริบทด้านสังคมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ ความเป็นมาต่างๆ กลุ่มสังคมและจิตวิทยา
2. การออกแบบการวิจัยเบื้องต้น ทำการศึกษาเบื้องต้นดังนี้ คือ
  - 2.1 การตอบสนองต่อเป้าหมายของการวิจัย คือ จุดมุ่งหมายของการวิจัย ได้แก่ เรื่อง ระเบียบ วิธีวิจัย การวิเคราะห์
  - 2.2 การพัฒนากลยุทธ์การวิจัย เป็นวิธีการพัฒนาการออกแบบให้ตรงกับความต้องการ และจุดมุ่งหมาย
  - 2.3 การสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเลือกกลุ่มคนหรือผู้ที่มีส่วนร่วม พื้นที่ เวลา ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
  - 2.4 การเลือกการพัฒนาการออกแบบการวิจัยและการใช้วิธีการ ได้แก่ การวิจัยต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การใช้แบบสอบถามและการจดบันทึกในวิธีการทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการทำงาน
  - 2.5 การทดสอบแบบสอบถาม การใช้แบบสอบถามมาทดลองในครั้งแรก เพื่อให้ได้เนื้อของการวิจัยครอบคลุมปัญหาทั้งหมดของจุดมุ่งหมายก่อนทำวิจัยตามวิธีการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้อง โดยการพิจารณาถึงข้อมูลในการทำงานทั้งหมดของการวิจัย
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมที่เป็นข้อมูลเชิงตัวเลข มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Sciences for Windows) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบบรรยายจะใช้วิธีการวิเคราะห์ ด้วยตารางเปรียบเทียบ
5. สรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

แผนภูมิโครงสร้างและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

รูปที่ 3.1 แสดงแผนภูมิโครงสร้างและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นข้อมูลในการสนับสนุนในการทำงานตามขั้นตอน ในการสำรวจทางกายภาพเพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพรอบโครงการ เพื่อให้ได้กรอบของตัวอย่างที่กำหนดเป็นกรณีศึกษา

2. การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ (Observation) ตามแบบร่างที่สร้างขึ้นล่วงหน้า โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 2.1 การสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานสงเคราะห์ เช่น ลักษณะอาคาร และการเข้าถึง เป็นต้น
- 2.2 การสังเกตพฤติกรรม ตามช่วงเวลา
- 2.3 การสังเกตสภาพแวดล้อมภายในสถานสงเคราะห์ ตามพื้นที่ที่กำหนดในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในอาคาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์

4. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้พักอาศัยในแต่ละโครงการที่เป็นกรณีศึกษาในที่นี้ ได้แก่ เด็ก และแบบสอบถามพ่อบ้านแม่บ้านที่ดูแลเด็ก ในแต่ละโครงการที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีส่วนประกอบของโครงสร้างในแบบสอบถามในส่วนของผู้พักอาศัย ดังนี้คือ

- 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล
- 4.2 ข้อมูลทางด้านอารมณ์-จิตใจ และสังคมของเด็ก
- 4.3 ข้อมูลทางด้านพฤติกรรมการใช้พื้นที่ต่างๆ
- 4.4 ข้อมูลทางด้านความพึงพอใจ ของเด็กที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์ ด้วยการสุ่มตัวอย่าง (ดูรายละเอียดโครงสร้างแบบสอบถามในภาคผนวก)
- 4.5 ข้อมูลทางด้านความคิดเห็นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์

ลักษณะของแบบสอบถาม

1. แบบปิด หรือแบบมีโครงสร้าง (Structured or close form)
2. แบบเปิด (Open form) และการประเมินค่าความพึงพอใจ และคำถามปลายเปิด เพื่อให้เห็นความคิดเห็นโดยอิสระ

หน่วยของการวิจัยและแผนการคุ้มครองตัวอย่าง

สถานสงเคราะห์ที่ให้การสงเคราะห์แก่เด็กกำพร้าโดยตรง ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในปัจจุบันมีดังนี้

1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท
  - ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2496
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต ทั้งชายและหญิง อายุแรกเกิดถึง 5 ปี
2. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต ทั้งชายและหญิง อายุแรกเกิดถึง 5 ปี
3. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา ปากเกร็ด
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต ทั้งชายและหญิงที่มีความพิการทางสมองและปัญญา อายุแรกเกิดถึง 5 ปี
4. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต ทั้งชายและหญิง อายุแรกเกิดถึง 5 ปี
5. สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2508
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต เฉพาะหญิง อายุ 7-18 ปี ไว้ชั่วคราว เพื่อสอบสภาพเด็กและครอบครัวก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป
6. สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2503
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต เร่ร้อน รับเฉพาะเด็กชายอายุ 7-18 ปี ไว้ชั่วคราว เพื่อสอบสภาพเด็กและครอบครัวก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป
7. สถานแรกรับเด็กชายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2513
  - รับการระเด็กกำพร้า อนาคต เร่ร้อน รับเฉพาะเด็กชายอายุ 7-18 ปี ไว้ชั่วคราว เพื่อสอบสภาพเด็กและครอบครัวก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป

8. สถานสงเคราะห์หญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2520
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตหญิง อายุ 5-18 ปี
9. สถานแรกรับเด็กชายภาคใต้ ตั้งอยู่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2519
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคต เรวร้อน รับเฉพาะเด็กชายอายุ 7-18 ปี ไว้ชั่วคราว เพื่อสอบสภาพเด็กและครอบครัวก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป
10. สถานแรกรับเด็กภาคใต้ จังหวัดสงขลา
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคต เรวร้อน รับเฉพาะเด็กชายอายุ 7-18 ปี ไว้ชั่วคราว เพื่อสอบสภาพเด็กและครอบครัวก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป
11. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี (พญาไท กรุงเทพมหานคร)
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2491
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคต เด็กอนุบาลทั้งชายและหญิง และเด็กหญิงอายุจนถึง 18 ปี
12. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงจังหวัดสระบุรี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตหญิง อายุ 5-18 ปี
13. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2584
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
14. สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคต ชายและหญิงที่พิการ อายุ 5-18 ปี
15. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงพิการทางสมองและปัญญาปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2519
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชายและหญิงที่มีความพิการทางสมองและปัญญา อายุ 5-18 ปี

16. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาธาตุ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2508
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
17. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหาเมฆ ย่านนาวา กรุงเทพมหานคร
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2497
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
18. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2513
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
19. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2504
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
20. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2506
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
21. สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชายหญิง อายุ 7-18 ปี
22. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหนองคาย จังหวัดหนองคาย
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2511
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
23. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512
  - รับอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตชาย อายุ 7-18 ปี
24. สถานเยาวชนบ้านห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2500
  - รับฝึกอบรมเด็กกระทำผิดชาย อายุ 8-14 ปี ตามคำสั่งศาล
25. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
  - ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518
  - รับฝึกอบรมเด็กที่มีปัญหาความประพฤติชายอายุ 12-18 ปี

กลุ่มประชากร (Population)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้นกลุ่มเป้าหมายจึงกำหนดให้เป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล จึงกำหนดให้เด็กได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ไม่ต่ำกว่า 1 เดือน เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยรู้ถึงสภาพการดำเนินชีวิตในอาคารนั้นๆ พอสมควร และสามารถให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรจากสถานสงเคราะห์ทั้งหมด 25 แห่ง มีสถานสงเคราะห์เด็กชายทั้งหมด 8 แห่ง ได้ทำการเลือกสถานสงเคราะห์เพื่อมาเป็นกรณีศึกษา 3 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เนื่องจากต้องการบริบทที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งได้แก่

1. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช อำเภอะญบุรี จังหวัดปทุมธานี
3. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ เขตยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาจะแยกการสุ่มตัวอย่างประชากรตามประเภทของการศึกษา โดยกลุ่มประชากรที่ทำศึกษา มีดังนี้

1. เด็กชาย อายุ 7 – 12 ปี ที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์
2. เด็กชาย อายุ 13 - 18 ปี ที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์
3. พ่อบ้าน-แม่บ้าน ที่ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์

ตัวแปรและเครื่องมือการวิจัย

ตารางที่ 3.1 แสดงถึงตัวแปรและเครื่องมือในการทำวิจัย

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร				
ประเด็นการศึกษา	เครื่องมือการวิจัย			
	LITERATURE RESEARCH	FILED MAPPING	STRUCTURE INTERVIEW	FILED OBSERVATION
1. ประเภทของอาคาร				X
2. ขนาดของอาคาร		X		X
3. จำนวนอาคาร				X
4. การจัดแบ่งกลุ่มอาคาร		X		
5. ตำแหน่งที่ตั้งอาคาร				X
6. ความสะดวกในการเข้าถึงอาคาร				X
7. การเชื่อมต่อระหว่างอาคาร				X
8. สภาพแวดล้อมระหว่างอาคาร				X
9. ประเภทของกิจกรรม	X		X	X
10. ขนาดของพื้นที่				X
11. การเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่				X
12. การเข้าถึงพื้นที่				X
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร				
1. ประเภทของกิจกรรม	X		X	X
2. ขนาดของพื้นที่กิจกรรม		X		X
3. การจัดพื้นที่ใช้สอย				X
4. การเชื่อมต่อพื้นที่ภายใน				X
การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ				
1. ความต้องการ - เด็ก / พ่อบ้าน / แม่บ้าน			X	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	เครื่องมือการวิจัย			
	LITERATURE RESEARCH	FILED MAPPING	STRUCTURE INTERVIEW	FILED OBSERVATION
2. กิจกรรม - ประเภทของกิจกรรม	X		X	X
3. พฤติกรรมการใช้พื้นที่ - ภาวะความเป็นส่วนตัว	X		X	X
4. เครื่องเรือน - ขนาดและจำนวน				X
ความพึงพอใจ				
1. ความพึงพอใจต่อขนาดพื้นที่			X	
2. ความพึงพอใจต่อแสงสว่าง			X	
3. ความพึงพอใจต่อเสียงรบกวน			X	
4. ความพึงพอใจต่อความสะดวก			X	
5. ความพึงพอใจต่อความเย็นสบาย			X	
6. ความพึงพอใจต่อกลิ่น			X	
7. ความพึงพอใจต่อความเงียบ			X	
8. ความพึงพอใจต่อจำนวนคน / พื้นที่			X	
9. ความพึงพอใจต่อความเป็นส่วนตัว			X	
10. ความพึงพอใจต่อระยะระหว่างพื้นที่			X	
11. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม			X	
12. ความพึงพอใจต่อสภาพอากาศ			X	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สภาพตัวบุคคล				
ประเด็นการศึกษา	เครื่องมือการวิจัย			
	LITERATURE RESEARCH	FILED MAPPING	STRUCTURE INTERVIEW	FILED OBSERVATION
1. เด็ก - อายุ - การศึกษา - ระยะเวลาอยู่อาศัย - ความสัมพันธ์กับเพื่อน - ความสัมพันธ์กับพ่อบ้าน แม่บ้าน - ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น			X X X X X X	X X X
2. พ่อบ้าน / แม่บ้าน - เพศ - อายุ - การศึกษา - ระยะเวลาการทำงาน - ความสัมพันธ์กับเด็ก			X X X X X	X

บทที่ 4

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสภาพการณ์ปัจจุบัน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษา โดยผู้ทำวิจัยได้เข้าไปสำรวจและสังเกตการณ์ พร้อมจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ ในการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยการศึกษาจะเป็นการศึกษาในเรื่องสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคาร รวมทั้งพฤติกรรมการใช้พื้นที่และกิจกรรม ในสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยได้ทำการศึกษาทั้งหมด 3 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด สถานสงเคราะห์มูลนิธิเยาวชนมหाराช และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ โดยมีรายละเอียดในการสำรวจและสังเกตการณ์ในกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

สถานที่ตั้ง เลขที่ 2 หมู่ที่ 1 ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
โทร. 0-2583-8343

ประวัติความเป็นมา

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เดิมสังกัดกองศึกษาชาติสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหากการค้ามนุษย์และเด็ก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จากกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สถานสงเคราะห์แห่งนี้มีโรงเรียนภายใน ชื่อว่า “โรงเรียนประชาสงเคราะห์” เปิดสอนสายสามัญตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ชั้น ป.1 - ป.6 ซึ่งมาในปี พ.ศ. 2544 กรมประชาสงเคราะห์มีนโยบายส่งเด็กในสถานสงเคราะห์ออกไปศึกษาภายนอกทั้งหมด เพื่อให้เด็กรับรู้กับสังคมภายนอก สามารถปรับตัวให้เข้ากับเด็กทั่วไป ดังนั้น “โรงเรียนประชาสงเคราะห์” จึงปิดดำเนินการ อีกทั้งได้มีการเปิดสอนวิชาชีพสาขาต่างๆ เช่น สาขาตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างตัดผม งานศิลปะ งานหัตถกรรม และช่างเรียงพิมพ์ ให้กับเด็กที่อยู่ในการอุปการะด้วย สถานสงเคราะห์นี้มีพื้นที่ประมาณ 80 ไร่

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การอุปการะเด็กชาย อายุ 7-18 ปี ที่ตกอยู่ในสภาพสมควรได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยให้เด็กได้มีที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องดื่ม ยารักษาโรค ตลอดจนได้รับการ

แก้ไขปัญหา อบรมศีลธรรม จริยธรรม และได้รับการศึกษาทั้งด้านสามัญและด้านการฝึกวิชาชีพตามความสามารถ แนวโน้มและความเหมาะสม ซึ่งเป็นการเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต สำหรับเด็กที่จะพิจารณารับเข้าอุปการะนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. กำพร้า อนาคต ไร้ที่พึ่ง ถูกทอดทิ้ง ยากจนขาดแคลน
2. เป็นเด็กที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม
3. เป็นเด็กที่หน่วยงานในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์หรือหน่วยงานอื่น ขอความร่วมมือให้รับไว้อุปการะเนื่องจากความจำเป็น

วิธีการดำเนินงาน

1. บริการด้านการเลี้ยงดู
  - จัดที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องดื่ม ยารักษาโรค และสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นตามความเหมาะสม
  - จัดให้มีพ่อบ้านประจำอาคารพักละ 2 คน(ผลัด) ต่อเด็ก 50 คน เพื่อดูแลความเป็นอยู่ของเด็ก
  - จัดหาอาหารให้วันละ 3 เวลา สำหรับเด็กที่ไปโรงเรียนซึ่งอยู่ภายนอกสถานสงเคราะห์ จะได้รับค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะอีกส่วนหนึ่ง
2. บริการด้านการรักษาพยาบาล
  - จัดให้มีเจ้าหน้าที่พยาบาลเพื่อให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น
  - บริการตรวจสุขภาพเด็กเป็นประจำทุกสัปดาห์ โดยแพทย์จากสำนักแพทย์
  - จัดสร้างภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ แก่เด็กๆ ตามความจำเป็น
  - ส่งเด็กไปตรวจรักษายังโรงพยาบาลภายนอกตามความจำเป็น
  - ให้ความรู้ทางด้านสุขศึกษาแก่เด็กผู้รับการสงเคราะห์
3. บริการด้านการศึกษา
  - จัดส่งเด็กให้ไปศึกษาภายนอกสถานสงเคราะห์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือสูงกว่า ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ
  - จัดฝึกวิชาชีพภายใน เช่น ช่างเรียงพิมพ์ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม และช่างไฟฟ้าในอาคาร เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถที่จะนำออกไปประกอบอาชีพภายนอกได้

4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยา

- จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการตามกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ เช่น การให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาความประพฤติ การบันทึกประวัติเด็ก รายงานพฤติกรรมของเด็กร เป็นต้น
- จัดบริการด้านนันทนาการต่างๆ เช่น กิจกรรมกลุ่ม การรณรงค์เนื่องในเทศกาลต่างๆ ทัศนศึกษาสถานที่สำคัญๆ
- จัดหางานให้เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับและฝึกวิชาชีพ
- เยี่ยมบ้านและติดตามผลเด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว

โครงการด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก

1. โครงการบ้านเด็กไทย ดำเนินการจัดหาครอบครัวทดแทนให้เด็กในความอุปการะ โดยจัดให้อยู่ในบ้านหลังละ 8-10 คน จัดเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเป็นผู้ดูแลในฐานะเป็นพ่อหรือแม่ของเด็ก โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อเด็กไทย
2. โครงการส่งเสริมจริยธรรม จัดให้มีการอบรม ปลุกฝังให้เด็กมีจริยธรรม มีคุณธรรมที่ดีสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข พร้อมที่จะเป็นพลเมืองดีต่อสังคม
3. โครงการครอบครัวอุปถัมภ์ ดำเนินการช่วยเหลือเด็กในรูปของทุนการศึกษา รับเด็กไปทัศนศึกษา ติดต่อเยี่ยมเยียนเพื่อให้เด็กมีกำลังใจ
4. โครงการส่งเสริมการเกษตรและส่งเสริมการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ สนับสนุนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีรายได้จากการปลูกพืชผักสวนครัว เห็นความสำคัญและคุณค่าของการทำงาน
5. โครงการส่งเสริมด้านกีฬา จัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายในและภายนอกสถานสงเคราะห์

โครงการส่งเสริมด้านดนตรี ฝึกสอนให้เด็กมีความสามารถทางด้านดนตรีไทยและสากล เพื่อเป็นการแก้ไขและลดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กได้วิธีหนึ่ง

สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยทั่วไปของสถานสงเคราะห์

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีเด็กอยู่ในความอุปการะประมาณ 180 คน สถานสงเคราะห์ ตั้งอยู่เขตชุมชนในปริมณฑล อยู่ห่างจากห้าแยกปากเกร็ด ประมาณ 800 เมตร สภาพแวดล้อมทั่วไป สถานสงเคราะห์แยกออกเป็นสองฝั่ง ซึ่งมีถนนภูมิเวท กั้นตรงกลาง โดยฝั่งด้านเหนือของถนน เป็นส่วนที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นส่วนของอาคารอำนวยการ อาคารนอน โรงเรียน สนามกีฬา สนามเด็กเล่น อาคารโรงอาหาร อาคารพยาบาล เป็นต้น ส่วนด้านฝั่งด้านใต้

ของถนน จะประกอบไปด้วย อาคารนอน อาคารฝึกวิชาชีพ อาคารเก็บของ เป็นต้น (ดูรายละเอียดรูปที่ 4.1) อาคารโดยรอบสถานสงเคราะห์ ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพักอาศัย ซึ่งไม่หนาแน่นนัก ถนนที่เป็นเส้นทางมาถึงสถานสงเคราะห์ ถือเป็นถนนสายรองที่แยกมา จึงทำให้การจราจรไม่พลุกพล่าน สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก พื้นที่ภายในสถานสงเคราะห์มีค่อนข้างมาก เพียงพอกับการสร้างอาคารต่างๆในอนาคต สถานสงเคราะห์มีรั้วโดยรอบ แต่มีเส้นทางเข้าออกหลายทาง ทำให้ยากกับการควบคุมดูแลเด็ก ไม่มีปัญหาเรื่องเสียง และมลภาวะรบกวน อีกทั้งอาคารก็อยู่ห่างจากถนนด้านหน้าสถานสงเคราะห์พอสมควร

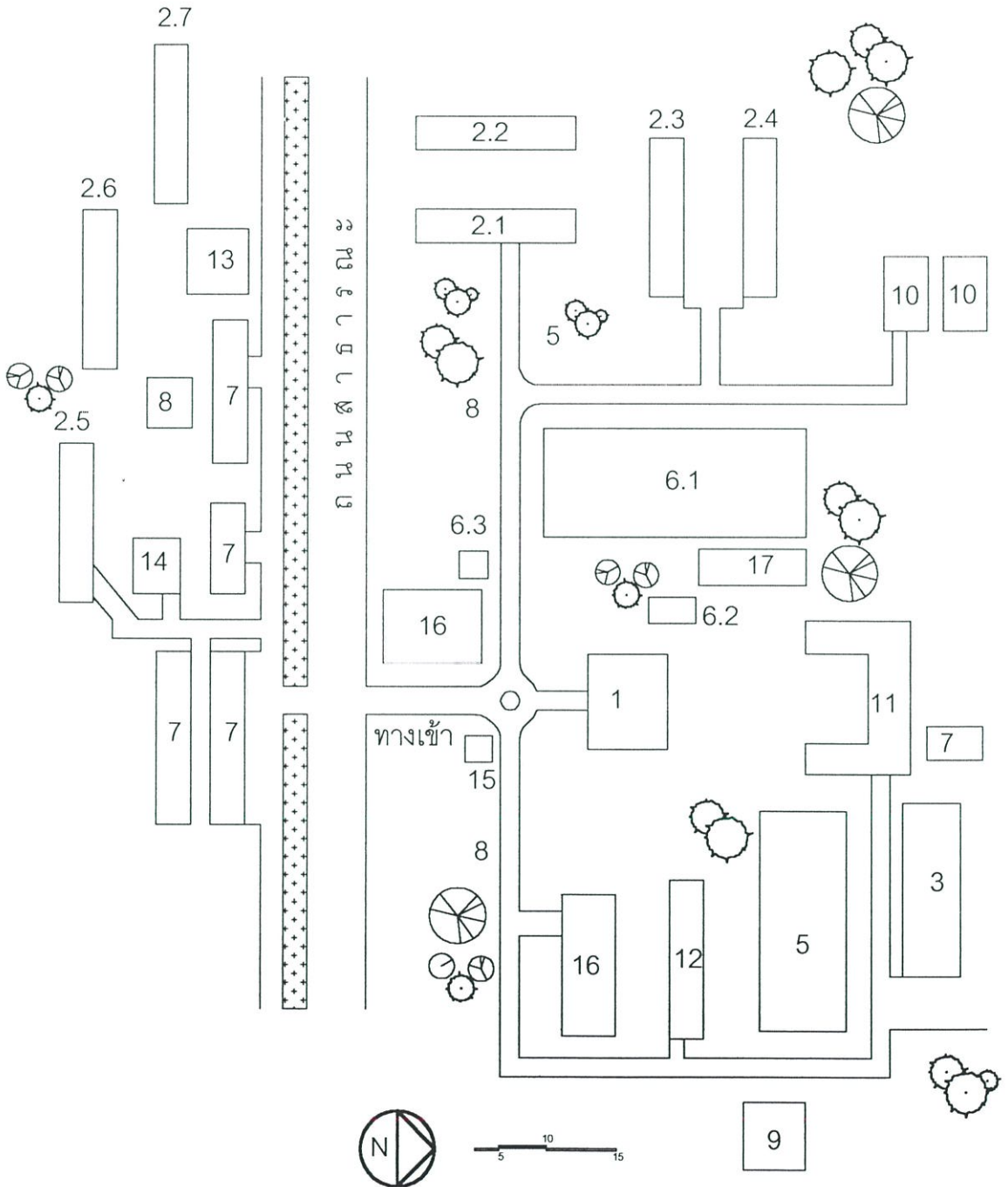
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์

ภายในสถานสงเคราะห์ ประกอบไปด้วยอาคารหลักๆ ดังนี้ คือ อาคารอำนวยการ อาคารนอน อาคารโรงอาหาร อาคารฝึกวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งแต่ละอาคารจะเป็นอาคารเดี่ยวที่วางอยู่โดยทั่วบริเวณสถานสงเคราะห์ ภายในสถานสงเคราะห์จะมีโรงเรียน แต่ปัจจุบันเด็กไปเรียนโรงเรียนภายนอกทั้งหมด ส่วนพื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร ประกอบไปด้วย เวทีกลางแจ้ง สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สถานที่พักผ่อน เป็นต้น

การจัดวางอาคาร

การจัดวางอาคารภายในสถานสงเคราะห์นั้น จะถูกวางเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มของอาคารนอน ซึ่งจะมีอยู่ 2 กลุ่ม ฝั่งละ 1 กลุ่ม กลุ่มอาคารฝึกวิชาชีพ กลุ่มบ้านพักเจ้าหน้าที่ และกลุ่มอาคารสวนกลาง เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มจะอยู่ค่อนข้างไกลจากกัน เนื่องจากสถานที่ที่กว้าง ทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อกันระหว่างอาคาร อาคารแต่ละกลุ่มอยู่กระจายกันไป ไม่มีฝั่งบริเวณที่ชัดเจน ทำให้เส้นทางสัญจรสับสน โดยเส้นทางสัญจรหลัก ที่ใช้ในการเชื่อมต่อระหว่างอาคาร คือถนนภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งถนนจะนำไปสู่อาคารต่างๆ แล้วสิ้นสุดที่อาคารสุดท้ายของสองฝั่งถนน ปลายถนนไม่บรรจบกัน ทำให้เส้นทางสัญจรจึงไกล การจัดวางอาคาร หรือพื้นที่สวนกลาง เช่น อาคารโรงอาหาร สนามกีฬา ไม่เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวจะมีคนใช้จากทุกจุดของสถานสงเคราะห์ ดังนั้นจึงควรอยู่บริเวณตรงกลาง เพื่อความสะดวกในการสัญจรติดต่อ ในส่วนของอาคารฝั่งด้านใต้ของถนนที่เป็น อาคารนอน และอาคารฝึกวิชาชีพ ยิ่งไม่สะดวก เนื่องจากพื้นที่สวนกลางอยู่อีกด้านของถนน ต้องข้ามถนนมาซึ่งไม่ปลอดภัย การวางอาคารนอนในฝั่งด้านเหนือ จะจัดอาคารนอนทั้ง 4 หลัง อยู่ในบริเวณเดียวกัน และแยกเป็น 2 กลุ่มอาคาร โดยอาคารจะถูกจัดเป็นคู่ โดยด้านความยาวของอาคารขนานกัน ซึ่งเป็นการจัดวางที่ดี เนื่องจากทำให้เกิดพื้นที่ระหว่างอาคาร ที่สามารถใช้ทำกิจกรรมร่วมกันได้ เช่นเป็นสนามกีฬา เป็นพื้นที่ซักรีด เป็นต้น เนื่องจากมีขอบเขตที่แน่นอนอนที่ถูกจัดวางทั้งสองด้านของถนน ซึ่งอาคารหลักจะอยู่ด้านเหนือของถนน (ดูรายละเอียดรูปที่ 4.1)

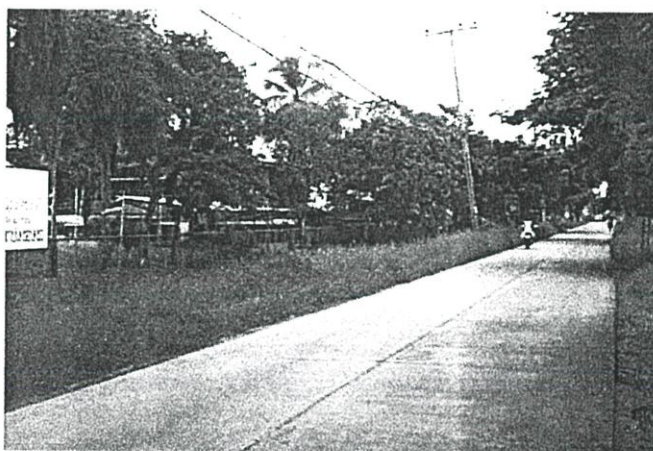
1 อาคารอำนวยการ	2.6 อาคารมานะเลิศ	6.3 สนามมวย	12 อาคารมุงการดี
2.1 บ้านเบญจมิตร	2.7 อาคารเยาวชนพัฒนา	7 อาคารกิจกรรม / ฝึกวิชาชีพ	13 แปลงเพาะชำ
2.2 บ้านพิทักษ์ธรรม	3 อาคารโรงอาหาร	8 พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	14 อาคารเก็บของ
2.3 บ้านดรุณรุ่ง	5 สนามเด็กเล่น	9 อาคารพยาบาล	15 เวทีกลางแจ้ง
2.4 บ้านเทิดความดี	6.1 สนามฟุตบอล	10 บ้านพักเจ้าหน้าที่	16 อาคารเอนกประสงค์
2.5 อาคารดรุณธรรม	6.2 สนามบาสเกตบอล	11 โรงเรียน	

รูปที่ 4.1 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งอาคาร ภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

รูปที่ 4.2 อาคารอำนวยการ บริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

รูปที่ 4.3 ถนนด้านหน้าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

รูปที่ 4.4 ถนนภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการสังเกตการณ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในส่วนของภายใน และภายนอกอาคารของสถานสงเคราะห์ ได้แก่ อาคารนอน ห้องน้ำ อาคารโรงอาหาร สนามกีฬา และพื้นที่กิจกรรมต่างๆภายนอกอาคาร

อาคารนอน

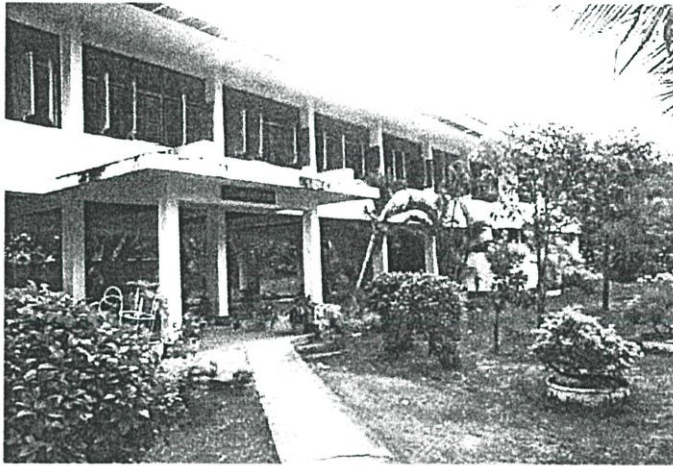
อาคารในสถานสงเคราะห์ทั้งหมดมี 7 อาคาร จะแยกออกเป็น 2 ฝั่ง ด้านเหนือถนนจะมี อาคารนอน 4 หลัง ซึ่งจะจัดวางอาคารเป็นกลุ่มๆ ละ 2 อาคารโดยมีด้านยาวขนานกัน คือ อาคาร 1 (ตรุณรุ่ง) อาคาร 2 (บ้านเทิดความดี) อาคาร 5 (บ้านเบญจมิตร) อาคาร 4 (บ้านพิทักษ์ธรรม) ส่วน อีกฝั่งถนนจะมีอาคารนอนอีก 3 อาคาร จะวางอาคารเดี่ยวๆ คือ อาคาร 3 (บ้านตรุณธรรม) อาคาร 4 (บ้านมานะเลิศ) อาคาร 7 (บ้านเยาวชนพัฒนา) โดยฝั่งพื้นอาคารทั้ง 7 หลัง สามารถแยกออกได้ เป็น 2 แบบ คืออาคารที่ 1 และ 2 จะมีฝั่งพื้นเหมือนกัน คือด้านล่างของอาคารจะมีผนังโดยรอบ ไม่มีพื้นที่โล่งใต้อาคาร พื้นที่ชั้นล่างจะเป็นห้องพักผ่อนทำกิจกรรม เก็บของ เป็นต้น ส่วนอาคารที่เหลืออีก 5 หลัง จะมีลักษณะฝั่งพื้นที่คล้ายคลึงกัน คือ ด้านล่างของอาคารจะเป็นพื้นที่เปิดโล่ง มี ห้องน้ำบางส่วน โดยพื้นที่เปิดโล่งนี้สามารถใช้ทำกิจกรรมต่างๆ และเด็กที่พักอยู่ในอาคารนั้นจะมีการแยกเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เด็กเล็ก (อาคาร 1 และอาคาร 2) เด็กโตปานกลาง (อาคาร 3, อาคาร 4, อาคาร 5) และเด็กโต (อาคาร 6 และอาคาร 7) ที่จะคละอายุกัน อาคารนอนทั้งหมดจะมี ลักษณะเป็นหอนอน คือพื้นที่ห้องนอนจะมีลักษณะเป็นห้องโถง หรือห้องนอนขนาดใหญ่ ที่เด็กจะ อาศัยค่อนข้างมาก โดยแต่ละอาคารจะมีเด็กพักอาศัยประมาณ 35-40 คน และมีพ่อบ้าน แม่บ้าน คอยดูแลตลอดเวลา

การจัดวางอาคารนอนจะแยกออกเป็นกลุ่มๆ คือ อาคาร 1 และ 2 จะวางขนานกันทางด้านยาวของอาคาร ทำให้เกิดพื้นที่ระหว่างอาคารที่มีพื้นที่ที่ชัดเจน สามารถนำพื้นที่ดังกล่าวมาทำให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น เป็นพื้นที่ซักล้าง ตากผ้า เป็นต้น เช่นเดียวกับการวางอาคาร 5 และ 6 จะเป็นรูปแบบการวางที่เหมือนกัน แต่ในพื้นที่ระหว่างอาคาร 5 และ 6 นั้นจะใช้เป็นพื้นที่ในการออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา ร่วมกันระหว่างทั้ง 2 อาคาร สามารถสร้างให้เด็กความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เพียง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กในอาคารเดียวกัน แต่รวมไปถึงความสัมพันธ์กับเด็กอาคารอื่นด้วย สร้าง ความสมัครสมานสามัคคีภายในสถานสงเคราะห์ อาคารนอนฝั่งด้านเหนือของถนน จะเชื่อมต่อกันด้วยถนนภายใน ส่วนอาคารนอนอีกฝั่งจะเชื่อมต่อกันโดยถนนที่สามารถเข้าถึงได้โดยการเดิน

ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้อาคาร 5 (บ้านตรุณธรรม) เป็นกรณีตัวอย่าง ในการศึกษาเรื่องฝั่ง พื้น และสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร

บ้านคุณธรรม (อาคาร 5)

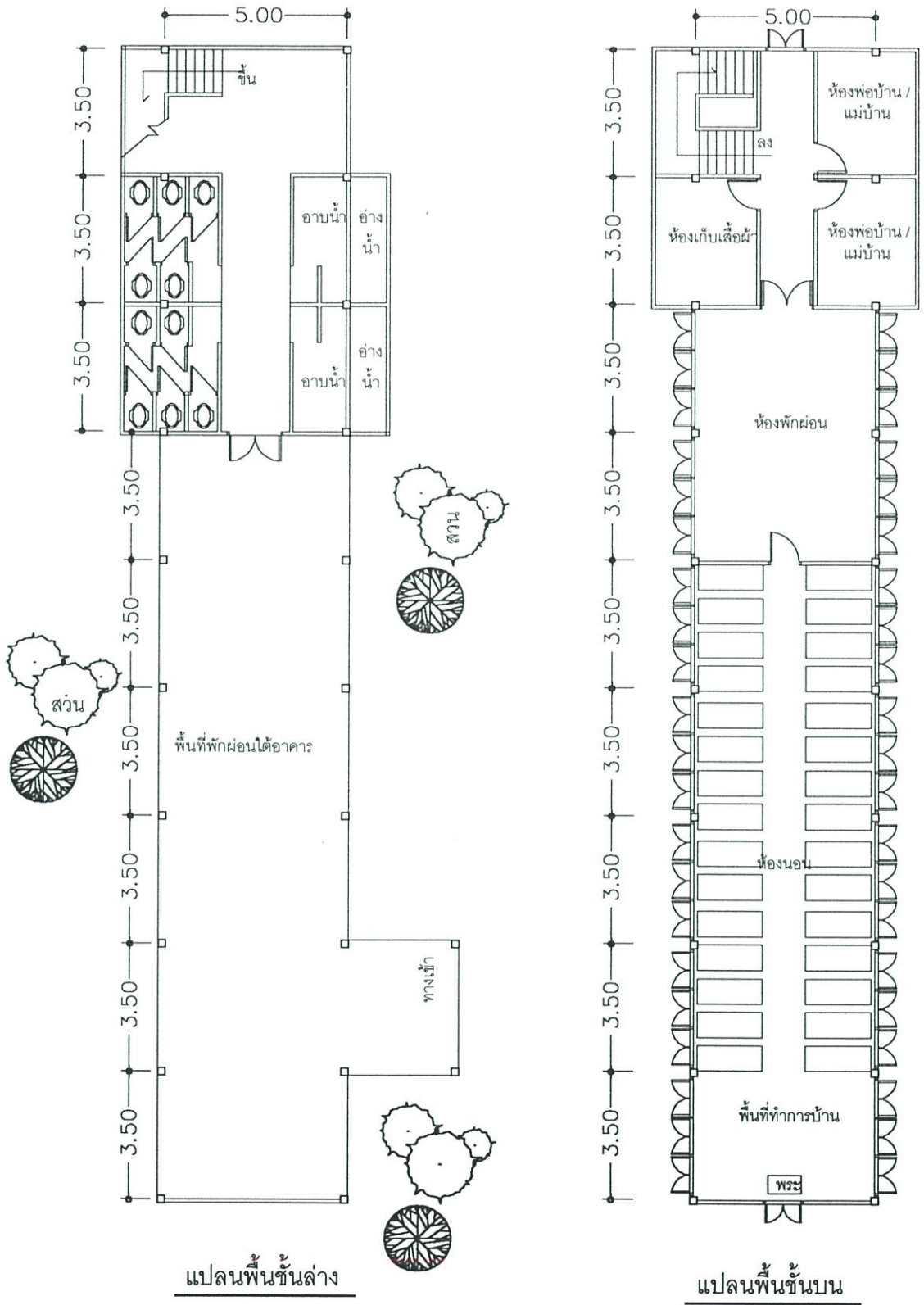
บ้านคุณธรรม เป็นอาคารนอนสำหรับเด็กโตปานกลาง อายุเฉลี่ย ประมาณ 12 – 14 ปี จำนวน 35 คน อาคารเป็นโครงสร้างคอนกรีตสองชั้น ผังพื้นอาคารเป็นอาคารยาว พื้นที่ชั้นล่างของอาคารเป็นพื้นที่เปิดโล่ง และบางส่วนเป็นห้องน้ำ ส่วนชั้นบนของอาคารจะแบ่งออกเป็นห้องพักร้อน ห้องเก็บเสื้อผ้า ห้องนอน และห้องพักรพอบ้าน แม่บ้าน (ดูรายละเอียดรูปที่ 4.7)

รูปที่ 4.5 บริเวณทางเข้าด้านหน้าอาคาร 5 (บ้านคุณธรรม)

รูปที่ 4.6 บริเวณด้านหน้าอาคาร 5 (บ้านคุณธรรม) ที่มีการจัดสวน

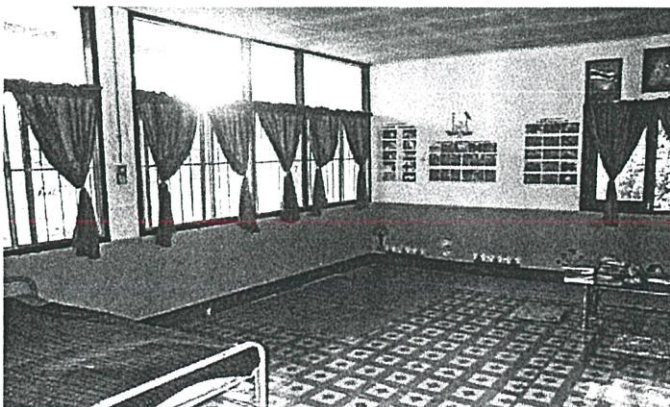
รูปที่ 4.7 แปลนพื้นที่ชั้นล่าง และชั้นบน ของอาคาร 5 (บ้านคุณธรรม)

ห้องนอน

ห้องนอนจะอยู่ชั้นสองของอาคาร จะเป็นห้องนอนขนาดใหญ่ห้องเดียว ซึ่งพื้นที่ของห้องนอนมีขนาด 6 X 14 เมตร รองรับเด็กจำนวน 35 คน ซึ่งพื้นที่ห้องนอน 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ในห้องนอนมีเพียงเตียงนอน 2 แถว โดยหันหัวเตียงเข้าผนัง 2 ด้าน โดยตรงกลางเป็นทางเดิน ส่วนในสุดของห้องนอนจะถูกดัดแปลงให้เป็นพื้นที่สำหรับสวดมนต์ก่อนนอน และเป็นพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ ทำการบ้านของเด็ก จะมีโต๊ะสำหรับอ่านหนังสือ โดยรอบห้องนอนจะมีหน้าต่าง ทำให้ภายในห้องสว่าง อีกทั้งภายในที่ไว้ใช้ก็มีส่วนช่วยให้ห้องนอนไม่มืด มีพัดลมเพดานเป็นระยะ สภาพโดยทั่วไปสะอาดเรียบร้อย อีกทั้งยังมีพื้นที่สำหรับสวดมนต์และทำการบ้าน อ่านหนังสือ ซึ่งพื้นที่ในการทำกิจกรรมสองอย่างหลังนี้ ไม่มีการจัดพื้นที่เฉพาะ และไม่มีเฟอร์นิเจอร์ในการใช้งานที่เหมาะสม ไม่มีตู้เก็บหนังสือส่วนรวม โต๊ะ เก้าอี้ ภายในห้องนอนเด็กจะไม่มีความเป็นส่วนตัวมากนัก เนื่องจากพื้นที่โดยรอบเตียงนอนค่อนข้างน้อย และไม่มีตู้เก็บของหรือเครื่องใช้ส่วนตัวเฉพาะ ทุกอย่างจะอยู่รวมๆกันในห้องเก็บของและเสื้อผ้าซึ่งอยู่บริเวณทางลงบันได อากาศภายในห้องไม่อบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดีเนื่องจากมีหน้าต่างโดยรอบห้อง

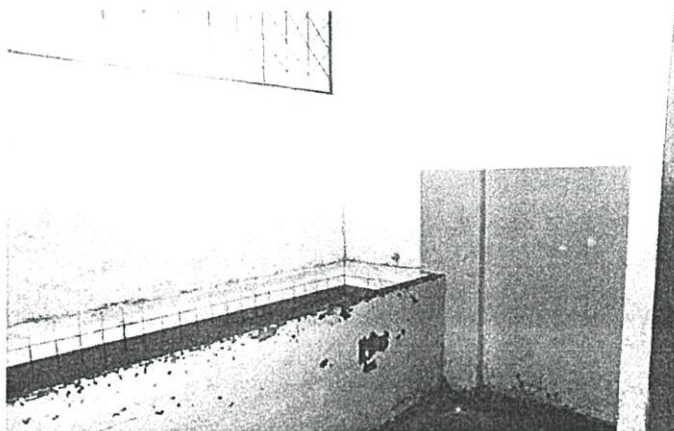
รูปที่ 4.8 ภายในห้องนอนอาคาร 5 (บ้านครูธรรม)

รูปที่ 4.9 บริเวณมุมอ่านหนังสือภายในห้องนอน

ห้องน้ำ

ห้องน้ำของอาคารนอนจะอยู่ภายในอาคาร ซึ่งจะอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร เนื่องจากห้องน้ำไม่ได้แยกตัวออกมาจากอาคารนอน จึงทำให้แสงแดดไม่สามารถเข้าถึงได้มากนัก การถ่ายเทอากาศไม่ดี อีกทั้งมีการระบายอากาศที่ไม่ดี ทำให้ห้องน้ำมีกลิ่นค่อนข้างมาก ห้องน้ำจะมีสองด้าน ซึ่งห้องอาบน้ำจะเป็นแบบห้องอาบน้ำรวม พื้นที่อาบน้ำรวมมีขนาด 2.5 X 4 เมตร ต่อเด็ก 35 คน เท่ากับ พื้นที่อาบน้ำ 0.5 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ห้องอาบน้ำรวมทำให้ขาดความเป็นส่วนตัว อีกทั้งภายในห้องน้ำนี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับซักผ้าอีกด้วย ทำให้พื้นที่ซึ่งมีค่อนข้างจำกัด เกิดความคับแคบมากขึ้น เนื่องจากไม่มีการจัดพื้นที่ซักล้างเฉพาะ แต่ด้วยห้องน้ำอยู่ภายในอาคารทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ไม่ต้องออกจากตัวอาคารนอน มีจำนวนห้องน้ำ 10 ห้อง เท่ากับ ห้องน้ำ 1 ห้อง ต่อเด็ก 3.5 คน สภาพโดยทั่วไปของห้องน้ำ ถึงจะไม่ร้อนอบอ้าว เพราะอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร แต่บรรยากาศโดยรวมไม่ดี อับชื้น แสงแดดส่องถึงได้น้อย การถ่ายเทของอากาศและการระบายอากาศไม่ดี ทำให้มีกลิ่นและไม่สะอาด พื้นที่คับแคบ

รูปที่ 4.10 บริเวณพื้นที่อาบน้ำรวม

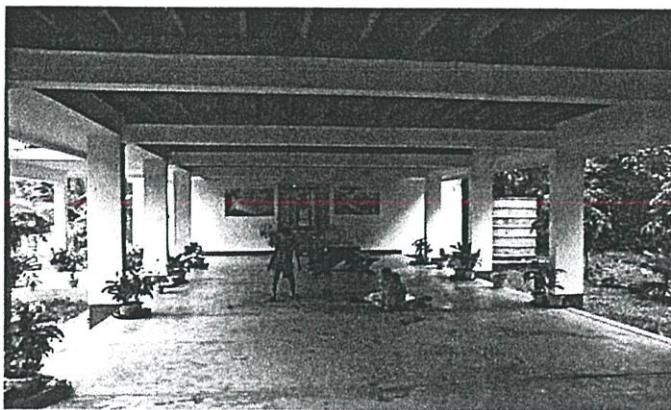
รูปที่ 4.11 บริเวณพื้นที่ห้องน้ำ

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

พื้นที่พักผ่อนจะถูกจัดไว้เป็นห้องเฉพาะ ซึ่งห้องพักผ่อนจะอยู่ภายในอาคารนอนจะอยู่ในชั้นสองของอาคาร ก่อนจะเข้าห้องนอน ซึ่งห้องดังกล่าวนี้เด็กจะใช้ในการพักผ่อน ดูโทรทัศน์ นั่งเล่น พูดคุยกัน เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งของห้องถือว่าเหมาะสมเนื่องจากอยู่เชื่อมต่อไปยังห้องนอน ทำให้สะดวกในการใช้งาน คือในช่วงกลางคืนเมื่อเด็กดูโทรทัศน์แล้ว สามารถเข้าห้องนอนได้เลย แต่จะไม่สะดวกในเวลากลางวันเพราะเนื่องจากห้องอยู่ชั้นสองทำให้เวลากลางวันจะมีอากาศที่ร้อนอบอ้าว ถึงแม้ว่าจะมีหน้าต่างโดยรอบห้อง ในห้องเป็นพื้นที่โล่งๆ ไม่มีเครื่องเรือนใดนอกจากชั้นวางโทรทัศน์ ห้องพักผ่อนมีขนาดพื้นที่ 5 X 7 เมตร รองรับจำนวนเด็ก 35 คน เท่ากับพื้นที่ 1 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากห้องพักผ่อนแล้ว ชั้นล่างของอาคารก็เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้พักผ่อนได้ดี เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชั้นล่างของอาคารจะเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ไม่มีผนัง ทำให้อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อน และสามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่พักผ่อนภายนอกได้ง่าย พื้นที่ใต้อาคารสามารถใช้ทำกิจกรรมต่างๆของเด็กได้ ไม่ว่าจะเป็นอ่านหนังสือ ทำการบ้าน นั่งเล่นพูดคุย มีการจัดโต๊ะเพื่อก่อให้เกิดกิจกรรม อีกทั้งสามารถใช้เป็นพื้นที่เล่นกีฬาในร่มได้ ประเภทบิงปอง เป็นต้น

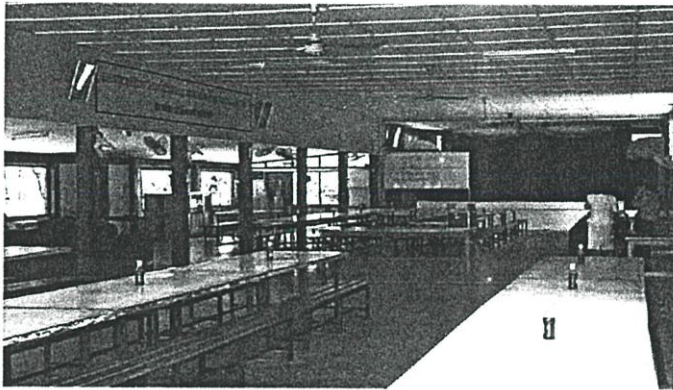
4.12 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ซึ่งอยู่บริเวณชั้นบนของอาคารนอน

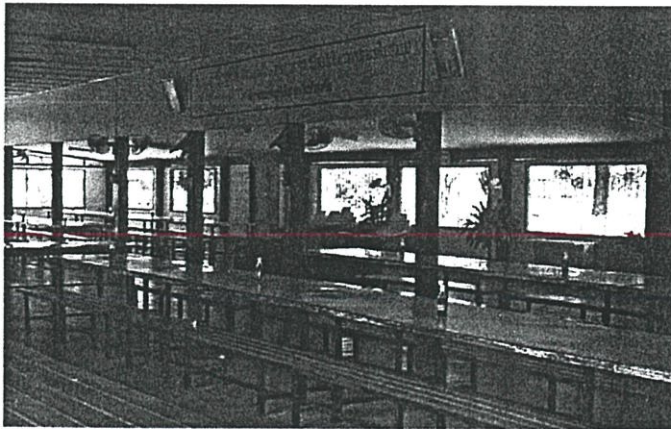
รูปที่ 4.13 บริเวณพื้นที่พักผ่อนที่อยู่ใต้อาคาร ซึ่งเป็นพื้นที่โล่ง

อาคารโรงอาหาร

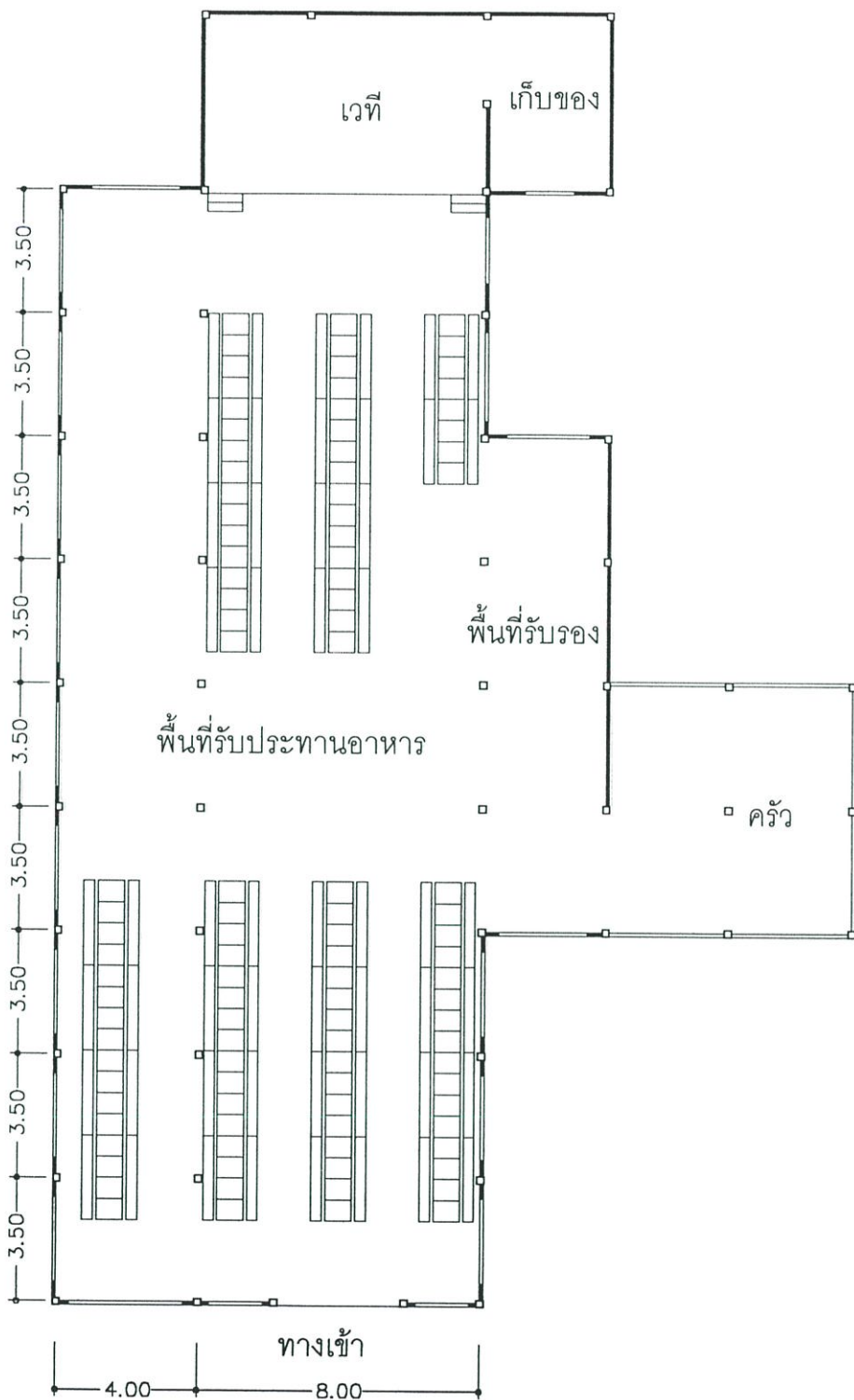
อาคารโรงอาหารเป็นอาคารที่เด็กจะต้องใช้ทุกวัน วันละ 2 ครั้ง เป็นอย่างน้อย เนื่องจากเด็กจะต้องมารับประทานอาหารที่โรงอาหาร ดังนั้นอาคารควรจะอยู่ไม่ไกลจากอาคารนอนสามารถเดินทาง และเข้าถึงได้สะดวก เนื่องจากเด็กจะต้องตั้งแถวที่อาคารนอนแล้วเดินแถวมาโรงอาหาร แต่ในสภาพปัจจุบัน อาคารโรงอาหารอยู่ค่อนข้างลึก และไกลจากอาคารนอน และอาคารอื่นๆ ซึ่งไม่สะดวกในการใช้งาน ระยะทางที่ไกล อีกทั้งบางช่วงของเส้นทางยังไม่มีร่มเงา อาคารโรงอาหาร เป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีต เป็นอาคารเดี่ยว ชั้นเดียว มีพื้นที่ที่ใช้ในการรับประทานอาหารขนาด 12 X 28 เมตร รองรับเด็กทั้งหมด 180 คน เท่ากับพื้นที่ 1.86 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โต๊ะอาหาร 1 ตัว นั่งได้ 8 คน โต๊ะจะเรียงต่อกันเป็นกลุ่มๆละประมาณ 3-4 ตัว อาคารมีผนังปิดล้อมโดยรอบ ทำให้ภายในอาคารค่อนข้างอบอ้าว ถึงจะมีพัดลมเพดาน แต่เนื่องจากหลังคาไม่สูงนัก ทำให้อากาศถ่ายเทไม่ดี พื้นที่ค่อนข้างคับแคบ เพราะมีโต๊ะอาหารจำนวนมาก เพื่อรองรับเด็ก อีกทั้งมีเวทีการแสดง และพื้นที่รับรองบุคคลที่มาเลี้ยงอาหารเด็ก ห้องครัว บริเวณโดยรอบไม่มีพื้นที่โล่งหรือลานกิจกรรมใดๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกิจกรรมได้ มีเพียงสนามเด็กเล่นด้านหน้าอาคาร

รูปที่ 4.14 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร

รูปที่ 4.15 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร

แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

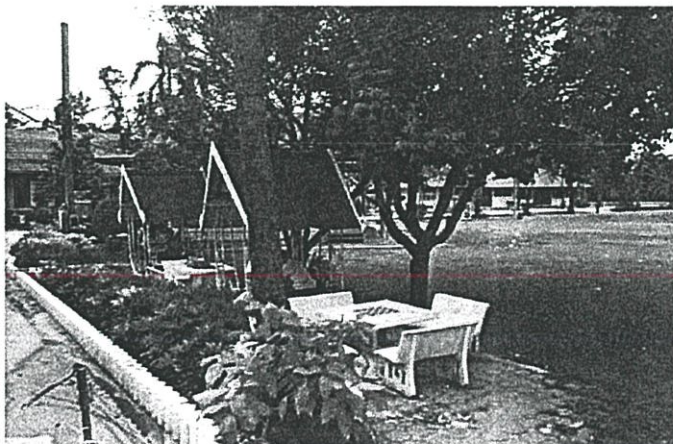
รูปที่ 4.16 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

พื้นที่ว่างภายในสถานสงเคราะห์มีมาก แต่ไม่มีการจัดพื้นที่ให้เหมาะกับการพักผ่อน ไม่มีโต๊ะ เก้าอี้ ที่จัดเป็นกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมของเด็ก บริเวณรอบๆอาคารนอนจะเป็นพื้นที่โล่ง มีต้นไม้ใหญ่ สวน และลานโล่งที่มีการดัดแปลงเป็นสนามกีฬา สนามเด็กเล่นจะมีอยู่สองบริเวณ คือ บริเวณด้านหน้าโรงอาหาร แต่อยู่ค่อนข้างไกลจากอาคารนอน และส่วนอื่นๆของสถานสงเคราะห์จึงไม่ค่อยมีการใช้งานมากนัก บริเวณที่สองคือบริเวณที่ว่างด้านหน้าอาคารนอน 1 และ 2 ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเนื่องจากอยู่ใกล้อาคารนอน เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ไม่ต้องเดินทางไกล สภาพทั่วไปของสถานที่พักผ่อนภายนอกอาคาร เนื่องจากบริเวณรอบๆอาคารนอนมีพื้นที่มาก ทำให้เด็กจะใช้พื้นที่บริเวณอาคารเป็นส่วนใหญ่ เด็กจะไม่ไปไกลจากอาคารนอนมากนัก อีกทั้งยังสามารถเชื่อมสู่พื้นที่ใต้อาคารที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งได้ง่ายและสะดวก ในส่วนของกลุ่มอาคารนอนด้านใต้ของถนน วางอาคารโดดๆ ไม่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างอาคาร แต่จะมีศาลาพักผ่อน ซึ่งอยู่ระหว่างอาคาร แต่อยู่ในสภาพไม่น่าใช้งานนัก ขาดการดูแล อีกทั้งเด็กจะใช้พื้นที่ใต้อาคารมากกว่า

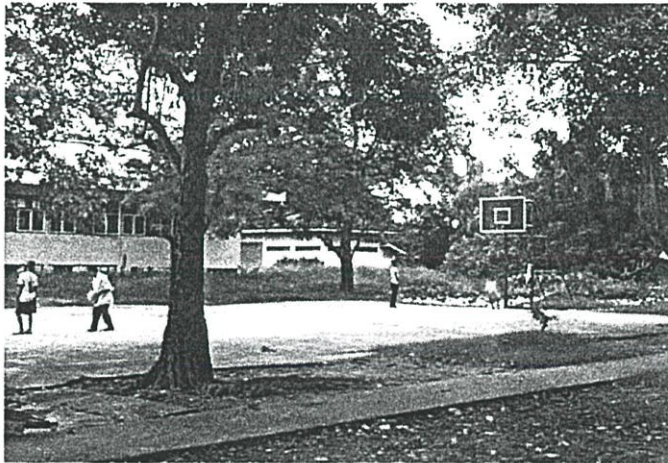
รูปที่ 4.17 บริเวณสนามเด็กเล่น ด้านหน้าอาคารนอน

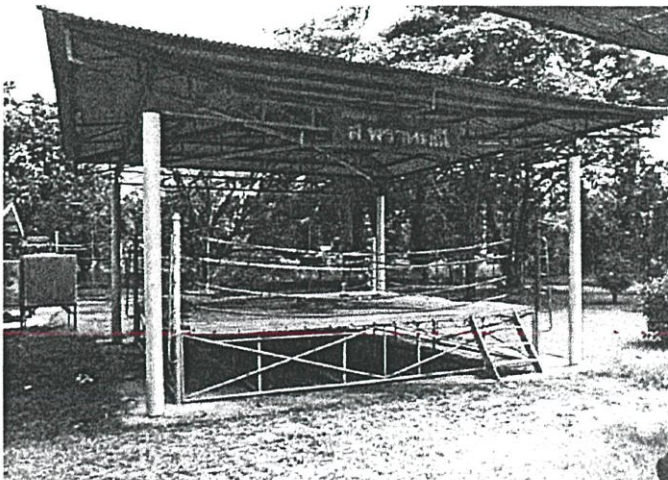
รูปที่ 4.18 พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

สนามกีฬา

ภายในสถานสงเคราะห์มีพื้นที่โล่ง ที่ไม่มีการใช้งานที่ชัดเจนค่อนข้างมาก ภายในมีสนามกีฬาหลายประเภท เช่น สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล เวทีมวย เป็นต้น สนามกีฬาจะอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน แต่ไม่เชื่อมต่อกัน และอยู่ในสภาพที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น สนามฟุตบอล ขาดความชัดเจนของสนาม ทำให้ดูมีอาณาเขตที่ไม่จำกัด สนามบาสเกตบอล ก็อยู่ในสภาพที่ไม่น่าใช้งานนัก ส่วนเวทีมวยอยู่ในอาคารที่เปิดโล่ง สนามกีฬาส่วนใหญ่ไม่มีการใช้งานมากนัก เนื่องจากพื้นที่ขาดการเชื่อมต่อกับส่วนอื่นๆ อยู่ห่างจากอาคารนอน ขาดการดูแล จึงทำให้มีการตัดแปลงพื้นที่โล่งระหว่างอาคาร เป็นสนามกีฬาแทน เนื่องจากอยู่ในบริเวณอาคารนอน เข้าถึงได้ง่าย และสะดวก สภาพโดยทั่วไป พื้นที่ของสถานสงเคราะห์มีมาก แต่ขาดความชัดเจนในการจัดพื้นที่สำหรับการกีฬา ขาดการดูแล ทำให้ไม่มีการใช้งานมากนัก

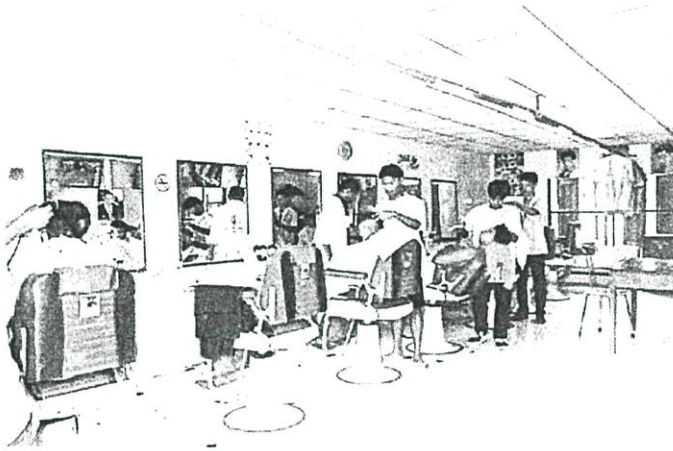
รูปที่ 4.19 บริเวณสนามบาสเกตบอล ภายในสถานสงเคราะห์

รูปที่ 4.20 บริเวณเวทีมวย

อาคารฝึกวิชาชีพ

ทางสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ได้มีการส่งเสริม ความรู้ทางด้านวิชาชีพให้กับเด็กที่มีความสนใจ และสามารถหารายได้ให้กับตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านงานศิลปะ, ช่างตัดเย็บ,ช่างผม และช่างไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งอาคารฝึกวิชาชีพนี้จะอยู่ทางด้านทิศใต้ของถนน โดยอาคารจะอยู่ติดกับถนนภายในสถานสงเคราะห์ ที่ขนานกับถนนด้านหน้า อาคารฝึกวิชาชีพจะอยู่เป็นกลุ่ม โดยจะเรียงตัวกันตามแนวของถนน ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก เด็กที่ฝึกวิชาชีพ เช่น ช่างผมนอกจากจะให้บริการแก่บุคคลภายนอกแล้ว จะต้องให้บริการตัดผมกับเด็กภายในสถานสงเคราะห์ หรือช่างตัดเย็บก็ต้องตัดเย็บเสื้อผ้าผ่านนักเรียนให้กับเด็กด้วย ส่วนงานศิลปะหัตถกรรมนั้น จะมีรายได้จากบุคคลภายในที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมสถานสงเคราะห์

รูปที่ 4.21 บริเวณภายในอาคารฝึกวิชาชีพต่างๆ

กิจวัตรประจำวัน (วันจันทร์ – วันศุกร์)

05.00 น.	ตื่นนอน / ออกกำลังกาย / ทำธุระส่วนตัว ทำความสะอาดห้องนอน ห้องน้ำ
06.30 น.	เข้าแถวไปรับประทานอาหาร ที่โรงอาหาร
07.00 น.	ขึ้นรถไปโรงเรียน (บริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์)
16.00 น.	กลับจากโรงเรียน (รถมาส่งบริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์) อาบน้ำ ชักผ้า
17.00 น.	เข้าแถวรับประทานอาหารเย็น ที่โรงอาหาร
17.30 น.	ทำการบ้าน / ทำกิจกรรมต่างๆ
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ
21.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ

ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุด เด็กก็ต้องปฏิบัติตามกิจวัตร ในขณะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ เหมือนวันที่ไปโรงเรียน แต่เด็กจะมีเวลาในการพักผ่อน ทำกิจกรรมมากขึ้น หรือทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพ่อบ้าน แม่บ้านและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ ใน วันศุกร์ และวันเสาร์ เด็กสามารถเข้านอนได้ในเวลา 22.00 น. – 23.00 น.

สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหाराชา

สถานที่ตั้ง เลขที่ 2/1 หมู่ 2 ถนนรังสิต - นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี
โทร. 0-2577-1267

ประวัติความเป็นมา

สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหाराชา ตั้งอยู่เลขที่ 2/1 หมู่ 2 ถนนรังสิต - นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี บนพื้นที่ 350 ไร่ อาคารสถานที่ส่วนใหญ่ได้รับโอนมาจากสถานพักฟื้นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเจริญพระชนม์มายุครบ 3 รอบ ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2506 ฯพณฯ พลเอกประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้น ได้เชิญชวนประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ได้รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณร่วมใจกันบริจาคเงินสมทบทุนจัดตั้งสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหाराชาขึ้น เพื่อเป็นมหาราชานุสรณ์ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

การจัดตั้ง

นำเงินที่ได้รับบริจาคจำนวน 9,956,300 บาท มาทำการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ ทำการ อาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงครัว บ้านพักเจ้าหน้าที่และบ้านพักเด็กแบบ “คอตเตจ” สร้างเรียงรายเป็นระยะๆ จำนวน 20 หลัง และวันที่ 13 เมษายน 2508 ได้เริ่มรับเด็กเข้ามาให้อุปการะ

พิธีเปิดดำเนินการ

27 ธันวาคม 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงกระทำพิธีเปิดสถานสงเคราะห์เยาวชน “มูลนิธิมหाराชา” เป็นทางการ และดำเนินการรับเด็กเข้ามาให้อุปการะถึงปัจจุบันนี้ (2544) เป็นเวลา 36 ปี

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

เพื่อให้ความอุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย อายุระหว่าง 7-18 ปี ซึ่งอยู่ในสภาพอันควรได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยให้บริการด้านปัจจัยสี่ ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหามอบบศึลธรรม จริยธรรม การศึกษาศาสนาและฝึกวิชาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กออกไปสู่สังคมภายนอก

คุณสมบัติของเด็กที่เข้ารับการสงเคราะห์

1. กำพรั้า อนาคตา ไร้ที่พั้ง ยากจน หรือครอบครัวแตกแยก
2. ครอบครัวประสบปัญหาต่างๆ เช่น บิดา มารดา หรือผู้ให้อุปการะเด็กเจ็บป่วย ต้องโทษ ขาดรายได้ หรือบิดา มารดา ผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม
3. เด็กมีปัญหาความประพฤติไม่สมวัย บิดา มารดา ผู้ปกครองไม่สามารถอบรมสั่งสอนได้
4. เด็กที่หน่วยงานสังกัดกรมฯ หรือหน่วยงานราชการอื่นขอความร่วมมือให้รับตัวไว้ อุปการะ เช่น เด็กเร่ร่อน พลัดหลง และเด็กที่ถูกทอดทิ้งที่โรงพยาบาล

การดำเนินงานของสถานสงเคราะห์

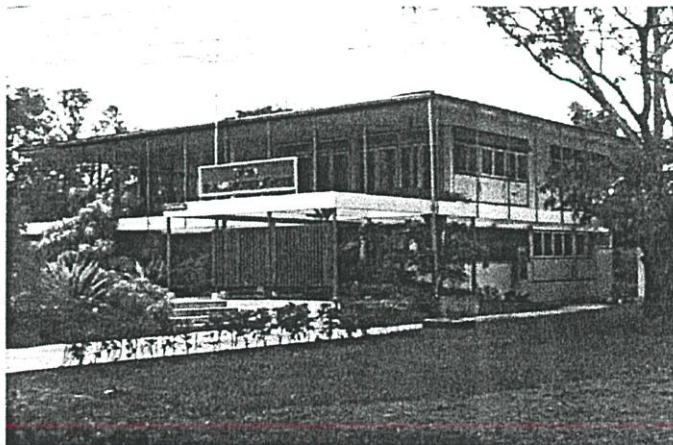
1. ให้บริการด้านปัจจัยสี่ และสิ่งของเครื่องใช้ประจำตัวเด็ก โดยมีพ่อบ้านประจำบ้านพักแต่ละหลัง 1 คน ต่อเด็ก 25 คน (ตามโครงการ)
2. ให้การศึกษาสามัญ และฝึกอบรมวิชาชีพ ช่างไม้ ครูภัณฑ์ ช่างโลหะ เกษตร และกิจกรรมเสริมอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม และดนตรี
3. ให้การรักษาพยาบาล ดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย ตลอดจนให้การฉีดวัคซีนคุ้มกันโรคต่างๆ
4. ให้การอบรมศีลธรรม จริยธรรม โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายและให้การอบรมเป็นครั้งคราว
5. ให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ตั้งแต่แรกเข้าจนออกไปสู่สังคมภายนอก ด้วยการให้คำแนะนำ ปรีกษา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก้ไขปัญหาต่างๆ และติดตามผลเมื่อออกจากสถานสังคมสงเคราะห์ไปแล้ว
6. จัดกิจกรรม นันทนาการให้เด็กได้พักผ่อนหย่อนใจ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น จัดทัศนศึกษา กีฬาในร่ม กลางแจ้ง ร้องรำ ดนตรี เพลง และข่าวจากเสียงตามสาย

ในปี 2536 กรมฯ มีนโยบายให้สถานสงเคราะห์ส่งเด็กเรียนภายนอก เพื่อให้เด็กมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ไม่จำกัดขอบเขตอยู่แต่ภายในสถานสงเคราะห์ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ที่โดดเดี่ยว และเชื่อว่าการส่งเด็กออกเรียนภายนอกนี้จะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้พร้อมที่จะออกไปสู่สังคมภายนอกอย่างมั่นใจ และวันหนึ่งเมื่อเขามีงานทำ มีรายได้ เขาจะกลับมาตอบแทนสังคมที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลเขา กล่าวได้ว่าการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เยาวชน “มูลนิธิมิชชั่นาราช” ขึ้นนี้เป็นการลงทุนที่ไม่สูญเปล่า

สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมิชชั่นาราช มีเด็กอยู่ในการอุปการะประมาณ 250 คน สถานสงเคราะห์ตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร จึงทำสถานสงเคราะห์มีพื้นที่กว้างใหญ่ สภาพแวดล้อมทั่วไป ด้านหน้าสถานสงเคราะห์อยู่ติดถนนสายหลัก คือถนนรังสิต-นครนายก บริเวณโดยรอบทั่วไป ส่วนมากยังเป็นพื้นที่โล่ง จะมีอาคารกระจายอยู่เป็นระยะๆ ไม่หนาแน่น ด้วยพื้นที่ที่กว้าง ทำให้ระยะทางในการสัญจร จากถนนเข้ามาภายในมีระยะทางที่ไกล สามารถเข้าถึงได้สะดวกจากรถยนต์ แต่ไม่สะดวกนักกับการเดินเท้าเนื่องจากระยะทางที่ไกล แต่ตลอดเส้นทางมีร่มเงา จากต้นไม้ใหญ่ข้างทาง สถานสงเคราะห์มีพื้นที่มากสามารถทำการขยับขยายหรือก่อสร้างอาคารได้ในอนาคต สถานสงเคราะห์มีเส้นทางเข้า-ออก จากถนนใหญ่ 2 ทางด้วยกัน มีรั้วล้อมโดยรอบ ไม่มีปัญหาเรื่องมลภาวะ ทางเสียง หรือฝุ่นละออง เนื่องจากตัวอาคารทั้งหมด จะอยู่ค่อนข้างไกลจากถนนหน้าโครงการ

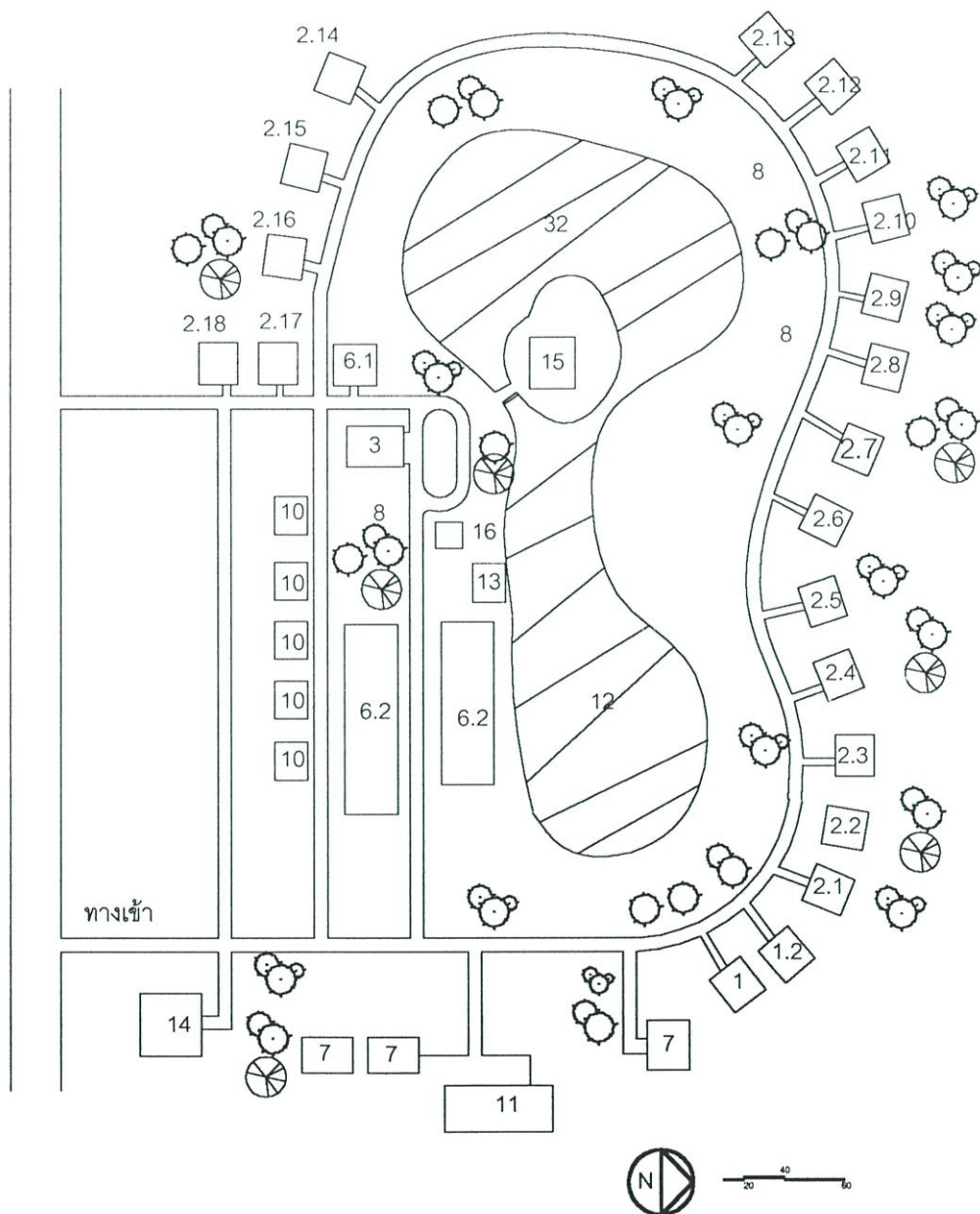
สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์

ภายในสถานสงเคราะห์ มีพื้นที่ที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้อาคารต่างๆ อยู่อย่างกระจัดกระจาย ซึ่งมีทั้งอาคารเดิม และอาคารที่ก่อสร้างขึ้นมาใหม่ ภายในมีบึงน้ำขนาดใหญ่ อยู่บริเวณตรงกลางสถานสงเคราะห์ ทำให้มีบรรยากาศที่ดี สภาพแวดล้อมค่อนข้างดี ปกคลุมไปด้วยต้นไม้ อาคารต่างๆ ประกอบไปด้วย อาคารอำนวยการ อาคารนอน อาคารโรงอาหาร อาคารกิจกรรม บ้านพักเจ้าหน้าที่ ส่วนพื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร ประกอบด้วย สนามกีฬา ลานกิจกรรม เวทีกลางแจ้ง สนามเด็กเล่น เป็นต้น (ดูรายละเอียด รูปที่ 4.23)

รูปที่ 4.22 บริเวณด้านหน้าอาคารอำนวยการ

1.1 อาคารอำนวยการ	2.7 บ้านสามัคคี	2.15 บ้านบุญเพิ่ม	8 พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร
1.2 อาคารอำนวยการ	2.8 บ้านมีพลัง	2.16 บ้านเสริมสวัสดิ์	10 บ้านพักเจ้าหน้าที่
2.1 บ้านพลีถวาย	2.9 บ้านเกรียงไกร	2.17 บ้านมงคล	11 โรงเรียน
2.2 บ้านมากมิตร	2.10 บ้านคุณธรรม	2.18 บ้านใจกว้าง	12 บึงน้ำ
2.3 บ้านจิตสบาย	2.11 บ้านน้ำขัย	3 อาคารโรงอาหาร	13 เรือนรับรอง
2.4 บ้านรักษชาติ	2.12 บ้านน้ำใส	6.1 สนามบาสเกตบอล	14 แปลงเกษตรกรรม
2.5 บ้านรักษราช	2.13 บ้านโกลกเลิศ	6.2 สนามฟุตบอล	15 ศาลาธรรมะ
2.6 บ้านร่วมใจ	2.14 บ้านเกิดผล	7 อาคารกิจกรรม / วิชาชีพ	16 เวทีกลางแจ้ง

รูปที่ 4.23 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งอาคาร ภายในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

การจัดวางอาคาร

อาคารส่วนใหญ่ของสถานสงเคราะห์ เป็นอาคารเดิม ก่อนที่จะเป็นสถานสงเคราะห์ อาคารทั้งหมดจะเป็นอาคารเดี่ยว จะวางเรียงตามแนวยาว โดยหันหน้าอาคารเข้าหาถนนภายในโครงการ ซึ่งถนนนี้จะเป็นเส้นทางตามแนวริมบึงน้ำภายในสถานสงเคราะห์ โดยจะมีอาคารเดี่ยว ที่มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว เป็นหลังๆ จำนวน 20 หลัง ซึ่งหลังที่ 1 (บ้านจงรัก) และ 2 (บ้านภักดี) จะเป็นอาคารอำนวยการ และสำนักงาน ส่วนที่เหลืออีก 18 หลัง จะเป็นอาคารนอนของเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยอาคารจะวางล้อมรอบบึงน้ำ ซึ่งบริเวณกลางบึงน้ำ จะมีอาคารเป็นศาลา ซึ่งบริเวณนี้ จะเรียกว่า ศาลาสวนธรรมะ ซึ่งใช้ในการทำกิจกรรมได้ และสามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนได้เช่นกัน ส่วนอาคารอื่นๆ ก็จะเรียงกันตามแนวถนน โดยการเชื่อมต่อระหว่างอาคารทั้งหมด จะใช้ถนนเป็นหลัก อาคารแต่ละหลังจะวางโดดๆ ไม่มีพื้นที่การเชื่อมต่อระหว่างอาคารที่สามารถใช้งานร่วมกันได้ จะมีก็เพียงสวนหรือสนามหญ้าเท่านั้น ซึ่งไม่มีการใช้งานที่ชัดเจน และเนื่องจากอาคารทั้งหมด ถูกจัดวางตามแนวยาวตามถนนโอบล้อมบึงน้ำ ซึ่งถึงจะมีลักษณะเป็นวงกลม แต่ก็มีขนาดใหญ่เกินไป ระยะเวลาค่อนข้างไกล ไม่สะดวกในการเดินทาง พื้นที่ว่างภายในสถานสงเคราะห์มีมาก แต่ไม่มีการจัดพื้นที่ที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นสนามกีฬา สนามเด็กเล่น การจัดกลุ่มอาคารยังไม่ลงตัว เนื่องจากไม่ได้วางแผนมาแต่เริ่มแรก เพราะมีอาคารเดิมอยู่แล้ว อีกทั้งมีบึงน้ำขนาดใหญ่ มาจำกัดพื้นที่การจัดวางอาคาร ที่จะต้องวางตามแนวถนน อาคารจึงอยู่อย่างกระจัดกระจาย

รูปที่ 4.24 บริเวณถนนทางเข้าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

รูปที่ 4.25 บริเวณถนนที่เป็นเส้นทางสัญจรหลัก ใช้เชื่อมอาคารแต่หลัง

รูปที่ 4.26 การจัดแต่งสวน บริเวณเส้นทางสัญจร

รูปที่ 4.27 บึงน้ำขนาดใหญ่ ภายในสถานสงเคราะห์

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในส่วนของภายในและภายนอกอาคาร ได้แก่ อาคารนอน ห้องน้ำ อาคารโรงอาหาร พื้นที่กิจกรรมต่างๆภายนอกอาคาร

อาคารนอน

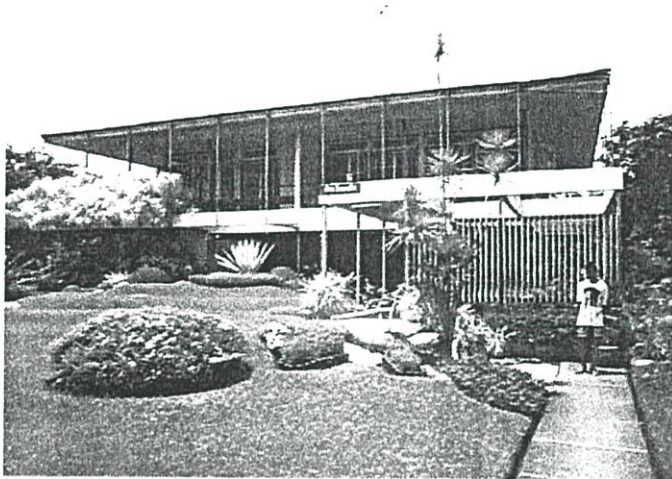
อาคารนอนในสถานสงเคราะห์ จะมีลักษณะบ้านสองชั้นเป็นบ้านหลังๆ หรือที่เรียกว่า คอตเตจ (Cottage) จำนวนทั้งสิ้น 20 อาคาร เป็นอาคารเดิมก่อนที่จะก่อตั้งสถานสงเคราะห์ขึ้น โดยอาคารที่ 1 (บ้านจงรัก) และ 2 (บ้านภักดี) จะเป็นอาคารสำนักงานของสถานสงเคราะห์ และตั้งแต่อาคารที่ 3 จนถึงอาคารที่ 20 เป็นบ้านพักของเด็ก โดยมีชื่อดังนี้ อาคาร 3 (บ้านพลีถวาย), อาคาร 4 (บ้านมากมิตร), อาคาร 5 (บ้านจิตสบาย), อาคาร 6 (บ้านรักชาติ), อาคาร 7 (บ้านรักษาราช), อาคาร 8 (บ้านร่วมใจ), อาคาร 9 (บ้านสามัคคี), อาคาร 10 (บ้านมีพลัง), อาคาร 11 (บ้านเกรียงไกร), อาคาร 12 (บ้านคุณธรรม), อาคาร 13 (บ้านนำชัย), อาคาร 14 (บ้านนำโชค), อาคาร 15 (บ้านใจกลเลิศ), อาคาร 16 (บ้านเกิดผล), อาคาร 17 (บ้านบุญเพิ่ม), อาคาร 18 (บ้านเสริมสวัสดิ์), อาคาร 19 (บ้านมงคล) และอาคาร 20 (บ้านใจกว้าง) ซึ่งบ้านแต่ละหลังจะมีผังพื้นที่ และรูปแบบอาคารที่เหมือนกัน โดยอาคารนอนทั้ง 18 หลัง จะวางอาคารเรียงตามแนวยาว ขนานไปกับริมบึงน้ำกลางสถานสงเคราะห์ ทำให้เกิดระยะทางที่ไกล แต่ละอาคารจะถูกจัดวางอาคารแบบโดด มีพื้นที่รอบๆบ้าน ค่อนข้างมาก ไม่มีพื้นที่ที่เข้าร่วมระหว่างอาคาร และพื้นที่รอบๆอาคารก็ไม่ได้มีการจัดพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมใดอย่างชัดเจน เป็นเพียงพื้นที่โล่ง ปลูกต้นไม้ใหญ่ ไม่ประดับ ด้านหน้าอาคารมีสนามหญ้า และมีการจัดสวน ถนนภายในสถานสงเคราะห์จะผ่านด้านหน้าของอาคารนอนทุกหลัง และฝั่งตรงข้ามอาคารนอนส่วนใหญ่ จะเป็นบึงน้ำและสนามหญ้า ซึ่งก็ไม่ได้มีการจัดพื้นที่ที่ชัดเจนเช่นกัน เด็กที่อาศัยอยู่ในอาคารนอนแต่ละหลัง จะมีจำนวนหลังละประมาณ 20 – 25 คน โดยมีการจัดกลุ่มเด็กในแต่ละอาคารนอนดังนี้

1. เด็กเล็ก (อายุ 7 – 11 ปี) ได้แก่ อาคาร 3, อาคาร 5 และอาคาร 11
2. เด็กกลาง (อายุ 12 – 14) ได้แก่ อาคาร 7 และอาคาร 17
3. เด็กโต (อายุ 15 – 18 ปี) ได้แก่ อาคาร 8, อาคาร 10, อาคาร 13, อาคาร 14, อาคาร 16, อาคาร 18, อาคาร 19 และอาคาร 20
4. เด็กอายุคละกัน อยู่แบบพี่ดูแลน้อง ได้แก่ อาคาร 6, อาคาร 9 และอาคาร 15
5. เด็กเกษตรกรรม คือเด็กที่มีพัฒนาการช้า ได้แก่ อาคาร 4
6. เด็กแรกรับ คือ เด็กที่เพิ่งมาจากสถานแรกรับ ได้แก่ อาคาร 12

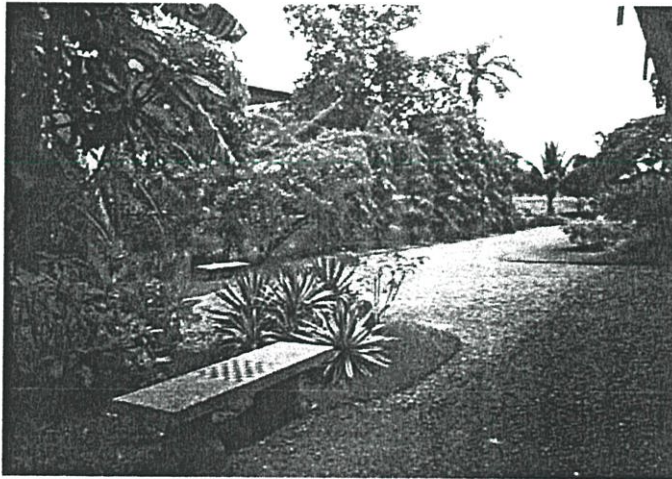
เนื่องจากอาคารนอนแต่ละหลังมีรูปแบบผังพื้นที่ Function รูปแบบอาคารที่เหมือนกัน ดังนั้นจึงได้ศึกษาอาคารนอนตัวอย่างเพียงอาคารเดียว คือ อาคาร 15 (บ้านใจกลเลิศ)

อาคาร 15 บ้านโลกเลิศ

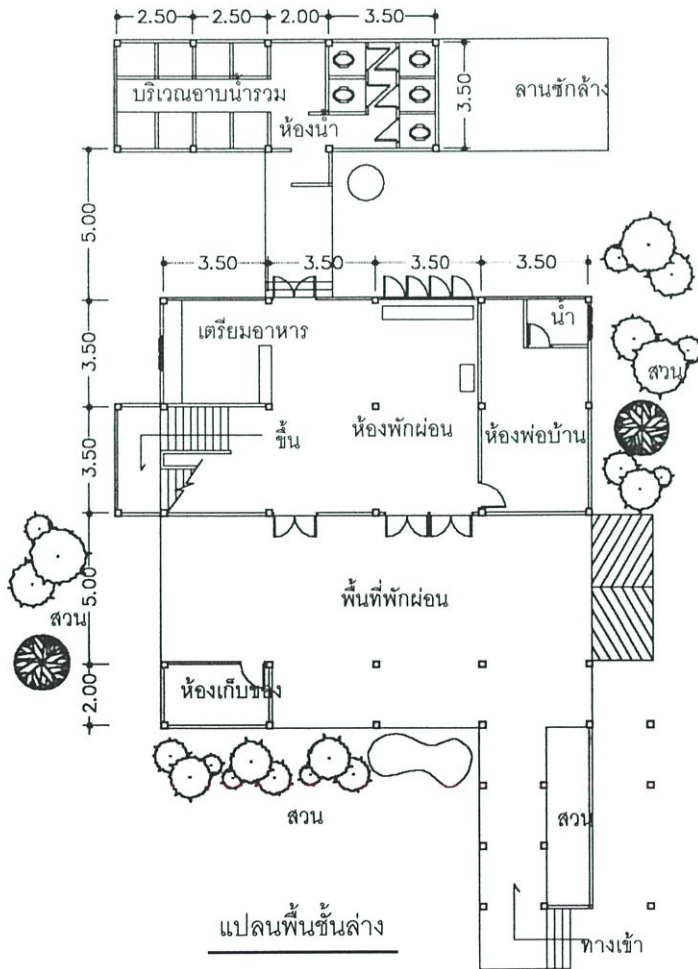
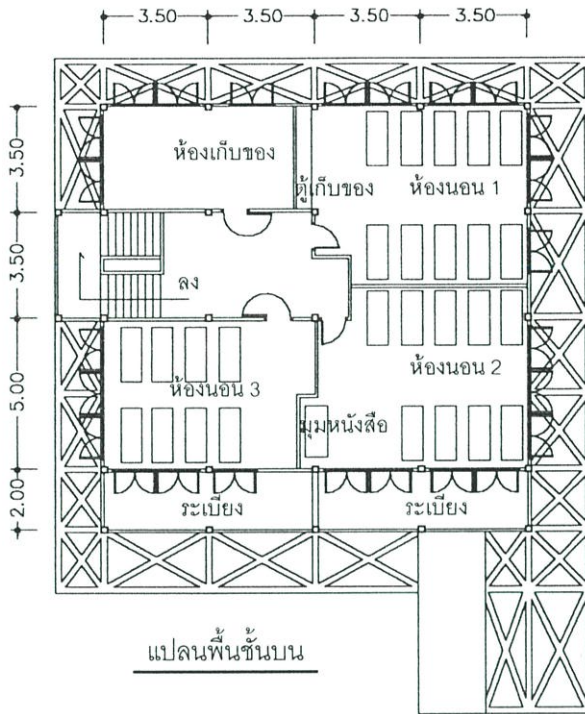
บ้านโลกเลิศ มีเด็กพักอาศัย 25 คน มีอายุคละกัน จะอยู่แบบที่ดูแลน้อง เป็นอาคาร ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวสองชั้น โครงสร้างคอนกรีต พื้นที่ภายในประกอบด้วย ห้องนอน ห้องพักผ่อน พื้นที่เปิดโล่งใต้อาคาร และห้องน้ำที่เป็นอาคารแยกอยู่ด้านหลัง และลานซักล้าง โดยรอบอาคาร เป็นพื้นที่โล่ง มีต้นไม้ และด้านหน้าอาคารเป็นสนามหญ้า และสวน (ดูรายละเอียดรูปที่ 4.30)

รูปที่ 4.28 บริเวณทางเข้าอาคาร 15 (บ้านโลกเลิศ)

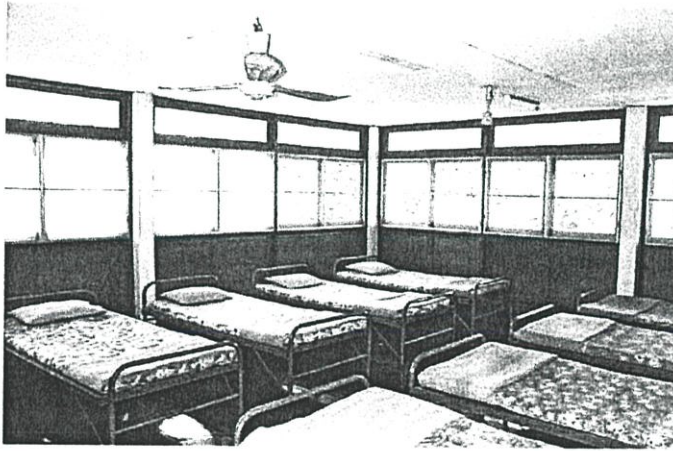
รูปที่ 4.29 บริเวณพื้นที่รอบๆอาคาร 15 (บ้านโลกเลิศ)

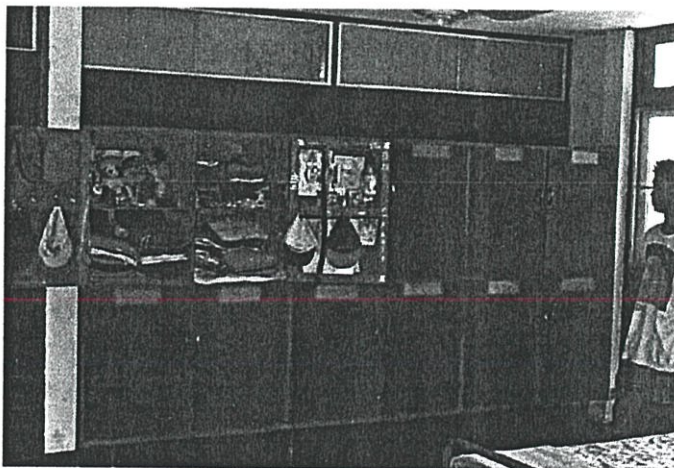
รูปที่ 4.30 แปลนพื้นที่ชั้นล่างและชั้นบน ของอาคาร 15 (บ้านโฉลกเลิศ)

ห้องนอน

ห้องนอนจะอยู่ชั้นสองของอาคารจะแยกออกเป็น 3 ห้องนอน โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 120 ตารางเมตร รองรับเด็ก 25 คน เท่ากับ พื้นที่ห้องนอน 4.8 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ซึ่งในแต่ละห้องจะมีการจัดวางเตียงนอนให้เหมาะสมกับพื้นที่ของห้อง ซึ่งไม่หนาแน่นมากนัก โดยหันหัวเตียงเข้าผนังทั้งสองด้าน และมีทางเดินตรงกลาง พื้นที่ส่วนตัวของเด็กค่อนข้างน้อย นอกจากภายในห้องจะมีเตียงนอนแล้ว ภายในห้องนอนจะมีตู้เก็บเสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคน อีกทั้งบางมุมของห้องก็มีราวสำหรับแขวนเสื้อผ้า และมีมุมหนังสือ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนรวม สภาพทั่วไปของห้องนอน จะมีหน้าต่างเพื่อถ่ายเทอากาศรอบ แต่อากาศตอนกลางวันค่อนข้างร้อน และเนื่องจากหน้าต่างอาคารเป็นกระจกใสขนาดใหญ่ ทำให้ห้องนอนค่อนข้างสว่างมาก พื้นที่ต่างๆอยู่ในสภาพที่สะอาด และเรียบร้อย

รูปที่ 4.31 ภายในห้องนอน

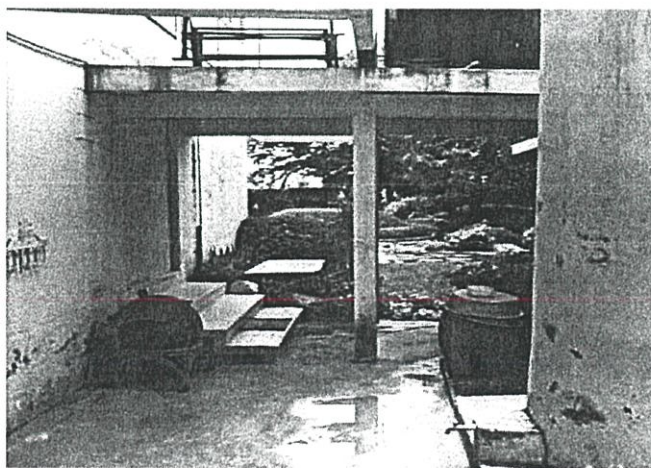
รูปที่ 4.32 ตู้เก็บของใช้ส่วนตัว ที่อยู่ในห้องนอน

ห้องน้ำ

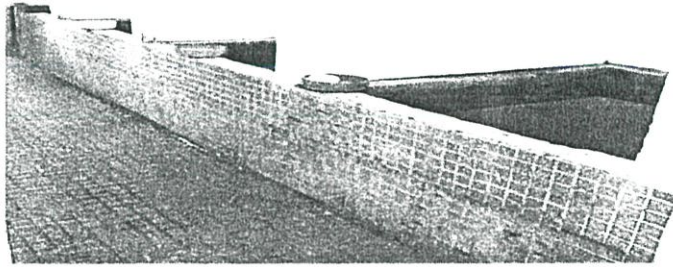
ห้องน้ำของอาคารนอนแต่ละหลัง จะถูกจับแยกออกมาเป็นอีกอาคารอยู่ด้านหลังของอาคารนอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีทั้งในเรื่องทัศนียภาพโดยทั่วไปของสถานสงเคราะห์ ที่จะมองไม่เห็นห้องน้ำชัดเจนนัก อีกทั้งการแยกห้องน้ำออกมาภายนอกนั้น ถึงจะมีปัญหาบ้างเรื่องการสัญจร แต่ห้องน้ำจะอยู่ไม่ไกลจากอาคารนอน เชื่อมต่อจากประตูหลังบ้าน อีกทั้งที่หลังคา กันแดด กันฝน แสงแดดส่องถึง และการระบายและการถ่ายเทของอากาศดี ห้องน้ำจะแยกเป็นสองส่วน คือส่วนห้องน้ำ จำนวน 5 ห้อง ต่อเด็ก 25 คน เท่ากับเด็ก 5 คน ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง กับส่วนอาบน้ำ มีขนาดประมาณ 23.5 ตารางเมตร ต่อเด็ก 25 คน เท่ากับพื้นที่อาบน้ำ 0.94 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ซึ่งห้องอาบน้ำ มีอ่างน้ำจะแยกออกเป็นย่อยๆเป็น ช่องๆ ไม่ได้เป็นอ่างน้ำใหญ่ สภาพโดยทั่วไปเนื่องจากอยู่ภายนอกอาคารนอน อากาศจึงถ่ายเทได้ดี แต่ก็ยังมีกลิ่นอยู่ สภาพค่อนข้างทรุดโทรม เพราะขาดการดูแล ด้านข้างของห้องน้ำเป็นลานสำหรับซักและตากเสื้อผ้าของเด็ก

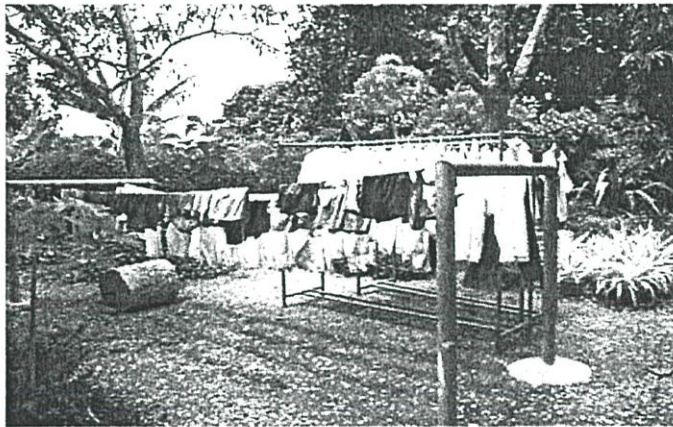
รูปที่ 4.33 บริเวณห้องน้ำ ซึ่งอยู่ด้านหลังอาคารนอน

รูปที่ 4.34 บริเวณทางเชื่อมระหว่างอาคารนอนกับห้องน้ำ

รูปที่ 4.35 บริเวณพื้นที่อาบน้ำรวม

รูปที่ 4.36 บริเวณพื้นที่ตากผ้าด้านข้างห้องน้ำ

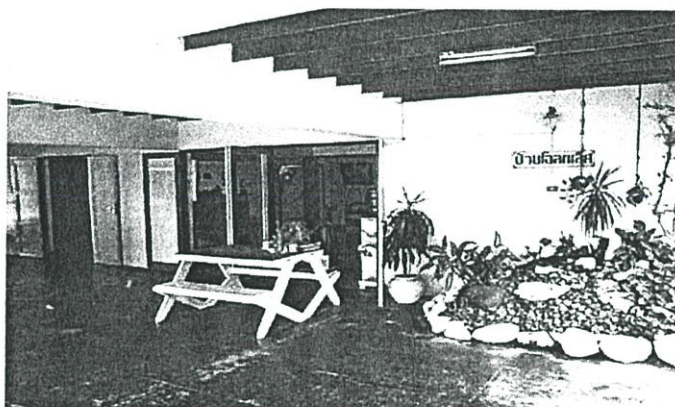
พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

ส่วนพักผ่อนภายในอาคารจะอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร จะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนภายในบ้านที่มีผนังรอบ และส่วนที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งใต้อาคาร ซึ่งพื้นที่ทั้งสองส่วนนี้สามารถเชื่อมต่อกันได้ โดยประตูทางเข้าหน้าบ้าน ที่เป็นประตูบานใหญ่ สามารถทำให้พื้นที่ทั้งสองส่วนเป็นเสมือนพื้นที่เดียวกัน ทำให้พื้นที่มีขนาดใหญ่ขึ้น พื้นที่ภายในอาคาร จะเป็นที่พักผ่อน นั่งเล่น ดูโทรทัศน์ หรือทำการบ้าน มีขนาดประมาณ 50 ตารางเมตร รองรับเด็ก 25 คน เท่ากับพื้นที่พักผ่อน 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน และมีมุมเตรียมอาหาร สำหรับเก็บของใช้และใช้นั่งรับประทานอาหารได้ สภาพโดยทั่วไป ค่อนข้างมืด เนื่องจากช่องแสงน้อย และค่อนข้างอุดอู้ เนื่องจากการถ่ายเทอากาศไม่ดี ส่วนพื้นที่พักผ่อนใต้อาคารที่เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ เนื่องจากอยู่ใต้อาคาร ไม่มีแดด อากาศถ่ายเทได้ดี มีลมพัดตลอดเวลา เหมาะกับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถทำได้ในที่ร่ม เด็กจะใช้พื้นที่ดังกล่าว ในการนั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือ พักผ่อน เป็นต้น

และพื้นที่นี้ ก็สามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่รอบอาคารได้โดยรอบ ดังนั้นพื้นที่พักผ่อนนี้จะเป็นพื้นที่ที่ใช้รองรับกิจกรรมต่างๆ ได้มาก เด็กส่วนมากจะอยู่ในบริเวณบ้านของตน เพราะพื้นที่รอบๆ บ้านค่อนข้างมาก อีกทั้งพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารส่วนอื่นๆ อยู่ไกลจากอาคารนอนมาก

รูปที่ 4.37 บริเวณพื้นที่พักผ่อนในอาคารนอน

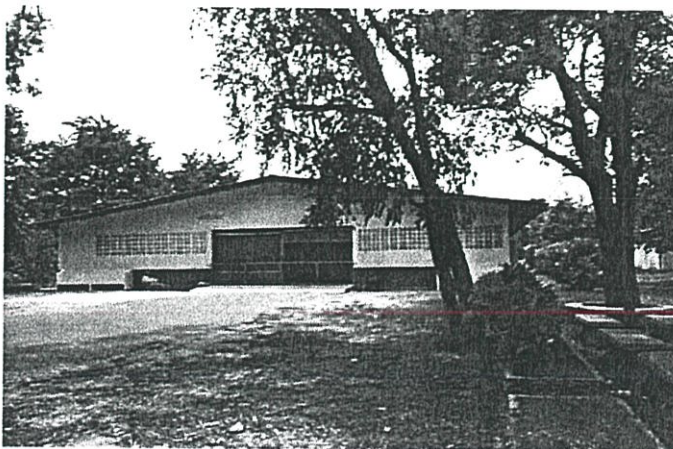
รูปที่ 4.38 บริเวณพื้นที่โล่งใต้อาคาร ที่ใช้เป็นที่พักผ่อน

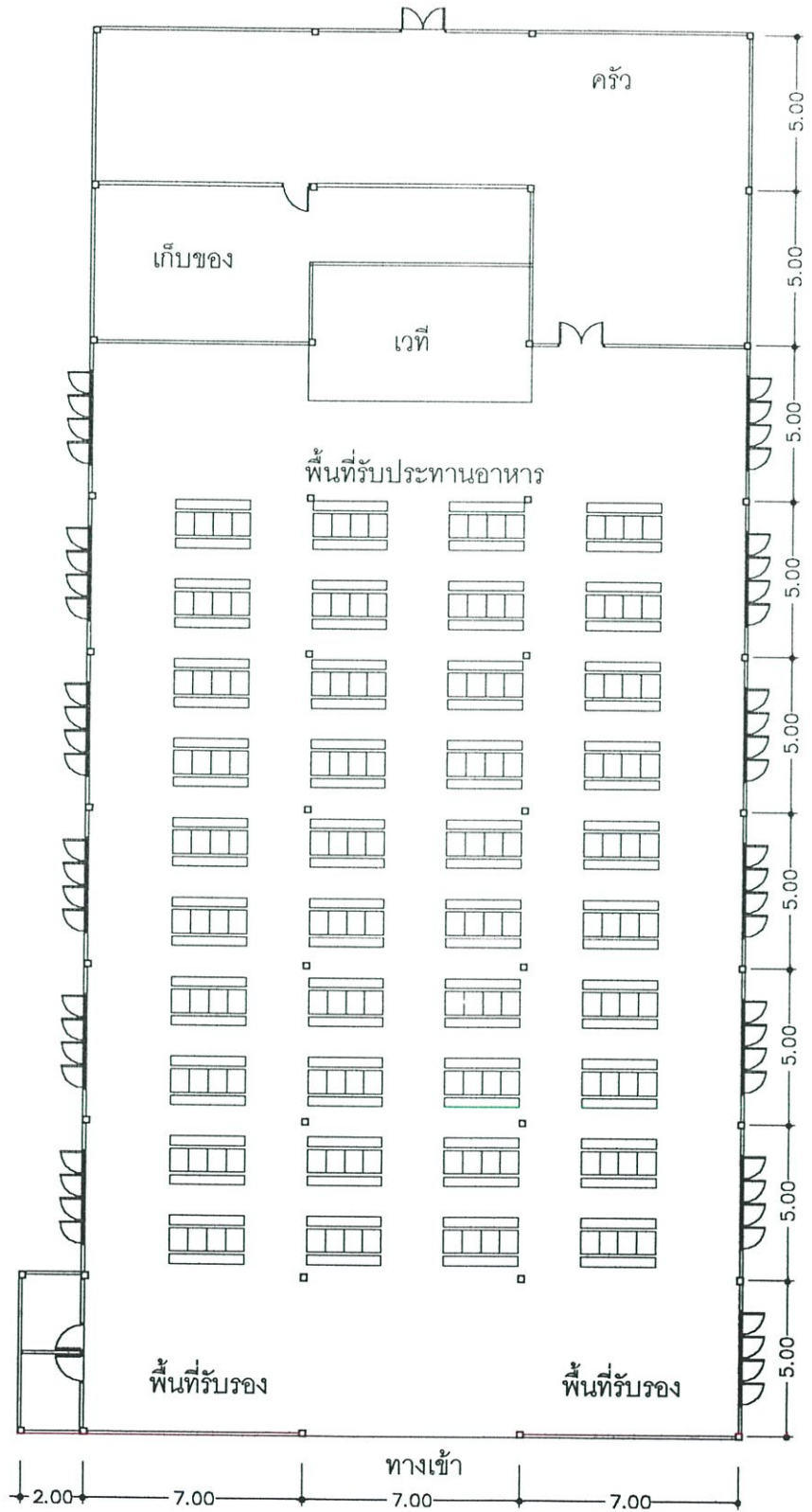
รูปที่ 4.39 พื้นที่โล่งใต้อาคาร ที่มีการจัดสวน

อาคารโรงอาหาร

อาคารโรงอาหารเป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีตชั้นเดียว มีผนังโดยรอบอาคาร พื้นที่ที่ใช้ในรับประทานอาหารมีขนาด 21 X 25 เมตร รองรับเด็กทั้งหมด 250 คน เท่ากับพื้นที่ 2.1 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โต๊ะอาหาร 1 ตัว สำหรับเด็ก 8 คน โดยจะวางแยกเป็นตัว ทางเดินโดยรอบ นอกจากนี้จะมีพื้นที่รองรับบุคคลที่มาเลี้ยงอาหารเด็ก ห้องครัว และห้องเก็บของด้วย ตำแหน่งตั้งอาคารโรงอาหารอยู่ค่อนข้างไกลจากอาคารนอนของเด็ก ที่อยู่บริเวณถนนของสถานสงเคราะห์ ซึ่งเด็กจะต้องเดินทางจากอาคารนอนมายังอาคารโรงอาหาร โดยใช้ถนนหน้าอาคารนอนเป็นทางสัญจร ซึ่งถึงจะมีต้นไม้ให้ร่มเงา แต่ระยะทางที่ไกลจึงทำให้ไม่สะดวกในการเข้าถึง ระยะทางที่ไกลเนื่องมาจากการวางอาคารนอนที่ไม่เป็นกลุ่มเป็นก้อน วางเป็นแนวยาว ทำให้อาคารโรงอาหารซึ่งเป็นอาคารที่ทุกคนจะต้องใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเลี้ยงอาหารเด็ก จึงทำให้อาคารโรงอาหารไม่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ไม่สะดวกในการเข้าถึงจากทุกส่วนของสถานสงเคราะห์ ด้านหน้าอาคารเป็นลานโล่ง ใช้ในการเข้าแถวของเด็กก่อนเข้าโรงอาหารรวมทั้งก่อนไปโรงเรียนและหลังกลับจากโรงเรียน อีกทั้งอาคารโรงอาหารยังเป็นสถานที่ที่ใช้สอนการบ้านให้กับเด็กหลังกลับจากโรงเรียนอีกด้วย เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสะดวกในการเดินทางจากอาคารนอนทุกอาคาร บริเวณโดยรอบอาคารปกคลุมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ มีโต๊ะนั่งพักผ่อนได้ต้นไม้ อีกทั้งอยู่ใกล้เวทีกลางแจ้งและลานกิจกรรม และทางเชื่อมสู่ศาลาสวนธรรมชาติที่อยู่กลางบึงน้ำ สภาพทั่วไปภายในอาคารค่อนข้างอับ เนื่องจากมีผนังปิดโดยรอบ ถึงจะมีช่องเปิดโดยรอบและหลังคาสูง แต่จะได้รับความร้อนโดยตรงจากหลังคาจึงทำให้อากาศค่อนข้างอบอ้าว มีแสงสว่างมากพอ เพราะมีการเจาะช่องแสงที่หลังคา

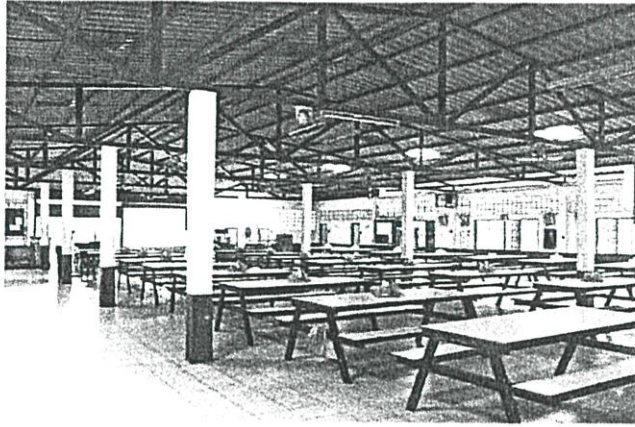

รูปที่ 4.40 บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร

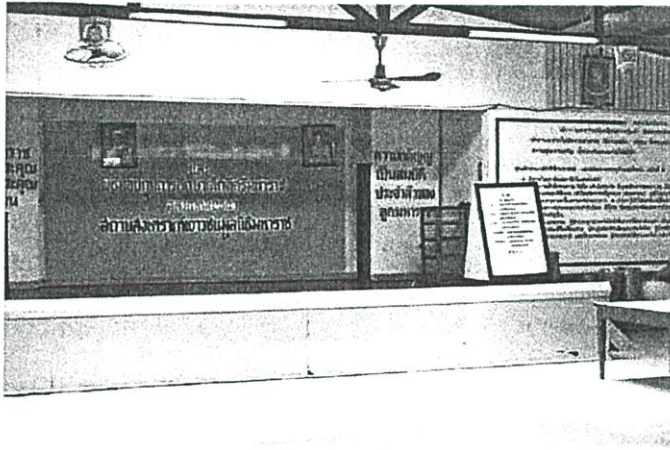

แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

รูปที่ 4.41 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

รูปที่ 4.42 พื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร

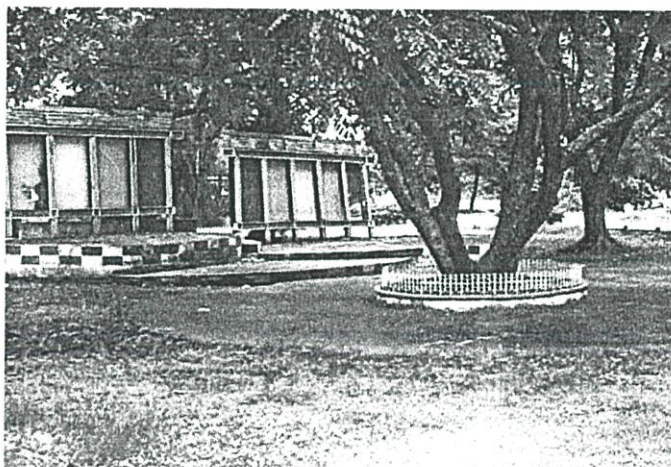
รูปที่ 4.43 เวทีการแสดง ภายในอาคารโรงอาหาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

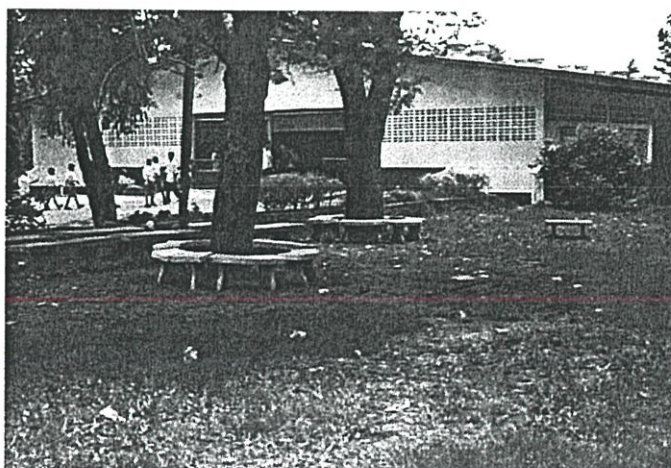
บริเวณโดยรอบอาคารนอน จะมีต้นไม้ขนาดใหญ่ ให้ร่มเงา เด็กสามารถใช้พักผ่อนได้ดี อีกทั้งเชื่อมต่อมาจากพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ซึ่งควรจะมีโต๊ะ เก้าอี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้พื้นที่ในการพักผ่อน นั่งเล่น จับกลุ่มพูดคุย หรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ไม่ต้องไปไกลจากอาคารนอน แต่ในสภาพปัจจุบันไม่มีพื้นที่ดังกล่าว พื้นที่ระหว่างอาคารไม่มีการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างอาคาร จะเป็นอาคารโดดๆ ไม่มีพื้นที่กิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กันเท่าที่ควร ส่วนพื้นที่พักผ่อนบริเวณอื่นนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณอาคารโรงอาหาร ซึ่งจะเป็นบริเวณที่เด็กๆจะรวมกลุ่มกันก่อนและหลังจากรับประทานอาหาร ดังนั้นพื้นที่นี้จะมีเด็กมาใช้งานมากในทุกวัน พื้นที่นี้จะมีการจัดโต๊ะนั่งเป็นกลุ่ม แต่ไม่มากนัก ในบริเวณใกล้ๆมีเวทีกลางแจ้ง และทางเชื่อมไปสู่ศาลาสวนธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่พักผ่อนที่สำคัญที่หนึ่ง เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เงียบ มีต้นไม้ให้ร่มเงามาก บรรยากาศดี

รูปที่ 4.44 บริเวณศาลาสวนธรรมะ ซึ่งอยู่กลางบึงน้ำ

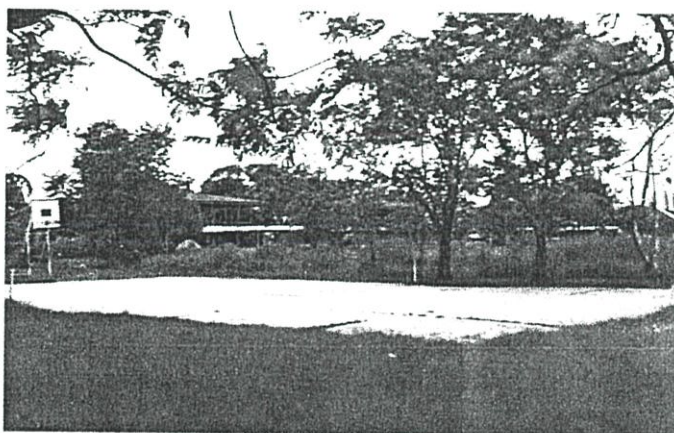
รูปที่ 4.45 บริเวณเวทีกลางแจ้ง ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งและมีร่มเงาจากต้นไม้

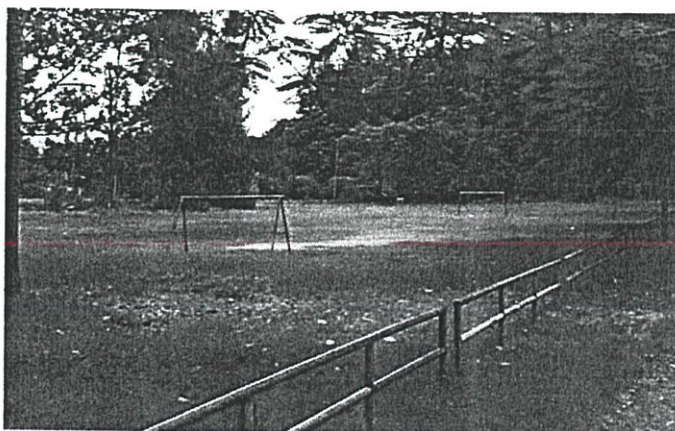
รูปที่ 4.46 บริเวณพื้นที่นั่งพักผ่อน บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร

สนามกีฬา

สถานสงเคราะห์มีพื้นที่ว่างค่อนข้างมาก แต่ไม่มีการจัดพื้นที่นี้ให้มีความชัดเจนว่าจะเป็นสนามกีฬา หรือสนามเด็กเล่น ทำให้ไม่เกิดกิจกรรมในพื้นที่มากนัก ภายในมีสนามกีฬาที่มีการจัดพื้นที่เฉพาะมีสนามฟุตบอล และสนามบาสเกตบอล สนามฟุตบอลอยู่อีกด้านของบึงน้ำ ซึ่งเท่ากับอยู่ตรงข้ามกับอาคารนอนทั้งหมด โดยมีบึงน้ำคั่นกลาง ทำให้เด็กไม่สะดวกในการเข้ามาใช้ ส่วนสนามบาสเกตบอลอยู่ใกล้โรงอาหารและอาคารนอน แต่สภาพของสนามไม่สมบูรณ์ ขาดการดูแลและปรับปรุง ควรจัดสนามกีฬาอยู่ในบริเวณเดียวกันเพื่อสะดวกในด้านการใช้งาน และการทำกิจกรรม ส่วนบริเวณอื่นๆจะเป็นพื้นที่โล่ง ว่างเปล่าทำให้ไม่เกิดกิจกรรมเท่าที่ควร บริเวณด้านหน้าอาคารนอน อีกด้านของถนนจะมีพื้นที่โล่งตลอดแนว ซึ่งเป็นลักษณะสนามหญ้า ซึ่งควรจัดพื้นที่ดังกล่าวให้ชัดเจนว่าจะเป็นสนามเด็กเล่น หรือสนามกีฬา เด็กจะได้ใช้งาน ซึ่งสะดวกเนื่องจากอยู่ใกล้อาคารนอนไม่ต้องเดินทางไกล ดังนั้นสภาพทั่วไป คือพื้นที่ในการจัดให้เป็นสนามกีฬามีมาก แต่ไม่มีการจัดพื้นที่ให้ชัดเจนจึงไม่ทำให้เกิดกิจกรรมเท่าที่ควร

รูปที่ 4.47 บริเวณสนามบาสเกตบอล

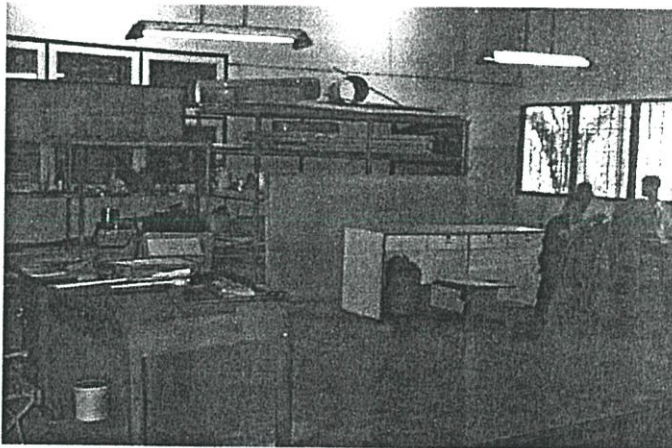
รูปที่ 4.48 บริเวณสนามฟุตบอล

อาคารฝึกวิชาชีพ

ทางสถานสงเคราะห์ได้มีการฝึกวิชาชีพให้แก่เด็ก ที่มีความสนใจในงานวิชาชีพต่างๆ เช่น ช่างตัดผม, ช่างเหล็ก และช่างตัดเย็บ โดยอาคารฝึกวิชาชีพจะอยู่ในบริเวณใกล้ๆกับโรงเรียนในสถานสงเคราะห์ ซึ่งตำแหน่งของอาคารค่อนข้างอยู่ไกลจากอาคารอื่นๆ การเข้าถึง และการสัญจรไม่ค่อยมีความสะดวกมากนัก เนื่องจากสถานสงเคราะห์เองมีพื้นที่ที่กว้าง จึงทำให้อาคารและพื้นที่ต่างๆ อยู่อย่างกระจัดกระจาย

รูปที่ 4.49 ภายในอาคารฝึกวิชาชีพช่างตัดผม

รูปที่ 4.50 ภายในอาคารฝึกวิชาชีพช่างเหล็ก

กิจวัตรประจำวัน (วันจันทร์ – วันศุกร์)

05.00 น. – 06.00 น.	ตื่นนอน ออกกำลังกายโดยการนำของประธานอาคาร ทำความสะอาดตามหน้าที่ อาบน้ำ แต่งตัว
06.15 น.	เข้าแถวไปรับประทานอาหารเช้า ที่โรงอาหาร
06.20 น.	พร้อมกันหน้าอาคารโรงอาหาร
06.30 น. – 07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
07.00 น.	ขึ้นรถไปโรงเรียน (บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร)
16.00 น.	กลับจากโรงเรียน รถมาส่ง (บริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร)
16.30 น.	ทำความสะอาดตามหน้าที่ อาบน้ำ ชักผ้า
17.00 น. – 18.00 น.	เข้าแถวรับประทานอาหารเช้าที่อาคารโรงอาหาร
18.00 น. – 20.00 น.	ทำการบ้าน / ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ดนตรี กีฬา
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ
20.00 น. – 22.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ

ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุด เด็กก็ต้องปฏิบัติกิจวัตร ในขณะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ เหมือนวันที่ไปโรงเรียน แต่เด็กจะมีเวลาในการพักผ่อน ทำกิจกรรมมากขึ้น หรือทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพ่อบ้าน แม่บ้านและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ ใน วันศุกร์ และวันเสาร์ เด็กสามารถเข้านอนได้ในเวลา 22.00 น. – 23.00 น. หรือตามความเหมาะสม

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร

สถานที่ตั้ง เลขที่ 1086-1092 ถนนอาคารสงเคราะห์ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทร. 0-2286-2013, 0-2676-1283

ประวัติความเป็นมา

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ตั้งอยู่ เลขที่ 1086-1092 ถนนอาคารสงเคราะห์ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 บนเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ เดิมทีกรมประชาสงเคราะห์ ได้เริ่มดำเนินการงานบริการสงเคราะห์เด็กมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 โดยอาศัยอำนาจและหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 สถานสงเคราะห์เด็กแห่งเดียวในขณะนั้น คือ โรงเรียนประชาสงเคราะห์เด็กปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้รับเด็กไว้อุปการะหลายประเภท มีทั้งเด็กกำพร้า อนุภทา เร่ร่อน ไร้ที่พึ่ง (ตกอยู่ในสภาพขาดที่พึ่ง) เนื่องจากปัญหาความเดือดร้อนในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัวต้องโทษถูกคุมขัง วิกจริต เจ็บป่วยเรื้อรัง ฐานะยากจนขัดสน หรือพิการทางร่างกายจนหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวไม่ได้ เป็นต้น ตลอดจนเด็กที่ประพฤติตนไม่สมแก่วัย เช่น หลบหนีการเรียน กระทำตนเป็นที่รบกวนหรือก่อความเดือดร้อน หรือโน้มเอียงไปในทางที่จะกระทำ ความผิด ดังนั้น เพื่อให้การสงเคราะห์อุปการะเด็กเป็นไปโดยเหมาะสมตามลักษณะของเด็กแต่ละประเภท กรมประชาสงเคราะห์จึงได้พิจารณาจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ แยกออกจากโรงเรียนประชาสงเคราะห์ปากเกร็ด เพื่อให้เป็นสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กชายที่กำพร้า อนุภทา ไร้ที่พึ่ง แต่มีความประพฤติดี มีความมานะพยายามบากบั่นในการเรียน และมีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ดีโดยเฉพาะ สถานสงเคราะห์แห่งนี้ได้รับเงินงบประมาณให้ดำเนินการก่อสร้าง เมื่อปี พ.ศ.2496 และเริ่มดำเนินการรับเด็กเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา

เดิมสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ สังกัดกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปัจจุบันสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การสงเคราะห์อุปการะแก่เด็กชายอายุ 7-18 ปี ให้ได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้มีที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ได้รับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพตามกำลังสติปัญญา ความสามารถแนวถนัด และความเหมาะสม ได้รับการพัฒนาจิตใจ อบรมศีลธรรม จริยธรรมต่างๆ ได้รับความรัก ความอบอุ่นและการแก้ไขปัญหิต่างๆ ได้รับการเอาใจใส่อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพของประเทศต่อไป

เป้าหมาย

เด็กชายอายุ 7-18 ปี ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นเด็กที่กำพร้า อนาคตา เวรื้อน ไรที่ฟั้ง ถูกทอดทิ้ง ยากจน ขาดแคลน
2. เป็นเด็กที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม
3. เป็นเด็กที่มีปัญหาความประพฤติ หรือประพฤติดนไม่เหมาะสมแก่วัย
4. เป็นเด็กที่หน่วยงานในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ หรือหน่วยงานอื่นขอความร่วมมือ ให้รับไว้อุปการะเป็นการเฉพาะคราว หรือเฉพาะราย เพื่อรับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ

บริการต่างๆที่ให้แก่เด็ก

1. บริการด้านการเลี้ยงดู
จัดอาคารบ้านพักเป็นหลังๆ (COTTAGES) ให้เด็กได้อยู่อาศัยหลังละประมาณ 25-30 คน อยู่แบบมีอายุคละกันแบบพี่น้อง มีทั้งเด็กเล็กและเด็กโต มีพ่อบ้านแม่บ้านพี่เลี้ยง ประจำบ้านพัก ทำหน้าที่ดูแลให้ความรัก ความอบอุ่น และให้คำแนะนำปรึกษา แก่เด็กเสมือนเป็นบิดา มารดาที่แท้จริงของเด็ก จัดอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้อย่างเพียงพอ และเหมาะสม
2. บริการด้านการรักษาพยาบาลและอนามัย
จัดเจ้าหน้าที่พยาบาลดูแลสุขภาพอนามัยและการเจ็บป่วยของเด็กโดยเฉพาะ มีการตรวจสุขภาพและสร้างภูมิคุ้มกันโรคต่างๆตามกำหนด ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น เมื่อเด็กเจ็บป่วย สำหรับเด็กเจ็บป่วยเฉพาะโรค หรือมีอาการรุนแรง จะได้จัดส่งเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลต่างๆ
3. บริการด้านการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ
จัดให้เด็กในความอุปการะทั้งหมดเข้าเรียนในสถานศึกษาต่างๆภายนอกสถานสงเคราะห์ แบบเข้าไปเย็นกลับ ตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ตามกำลังสติปัญญา ความสามารถ แนวถนัด และความเหมาะสม
4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์
จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์แก่เด็ก ร่วมกับพ่อบ้าน/แม่บ้านพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พิจารณาแนวทางเหมาะสมในการให้การสงเคราะห์แก่เด็ก พัฒนาแก้ไขปัญหาของเด็ก การนำเด็กไปรับบริการด้านจิตวิทยาจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกสำหรับเด็กบางคน ตลอดจนจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยของเด็ก เพื่อให้เด็กร่วมกันแก้ไขปัญหากันเอง ฯลฯ

5. บริการด้านนันทนาการ

จัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี การแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยต่างๆ จัดให้มีการทัศนศึกษาภายนอก จัดงานรื่นเริงต่างๆตามเทศกาล จัดให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกสถานสงเคราะห์ ในวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งจัดให้มีวิทยุและโทรทัศน์ประจำทุกบ้านพัก เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลอบายมุข ทั้งยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

6. บริการด้านการอบรมศีลธรรม จริยธรรม

ให้พ่อบ้าน/แม่บ้าน/พี่เลี้ยง อบรมสั่งสอนเด็กก่อนเข้านอน และสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน จัดวิทยากรหรือนิมนต์พระสงฆ์มาอบรมสั่งสอนเด็กภายในสถานสงเคราะห์ จัดส่งเด็ก เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของโรงเรียน หรือสถานศึกษาต่างๆ

7. บริการด้านการจัดหางาน

จัดหางานให้แก่เด็กที่สำเร็จการศึกษาตามความถนัดและความสมัครใจ

8. บริการด้านการติดตามผล

จะมีการติดตามผลเด็กที่พ้นการอุปการะไปแล้ว ว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร ช่วยเหลือตนเองได้หรือไม่เพียงใด

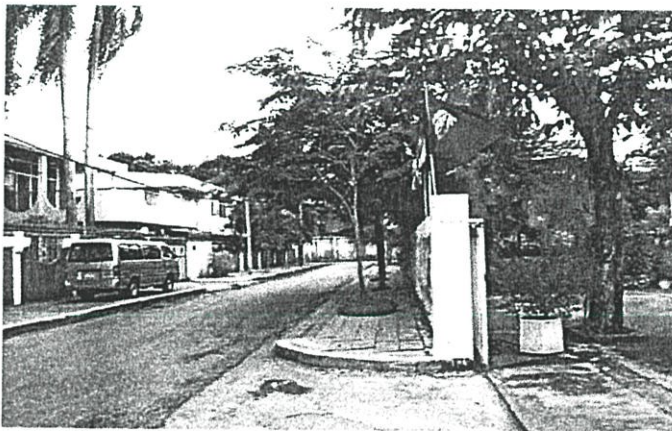
สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีเด็กอยู่ในการอุปการะ ประมาณ 87 คน สถานสงเคราะห์ ตั้งอยู่ในกลางเมือง สภาพแวดล้อมทั่วไป จะมีถนนติดกับสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 ด้าน สถานสงเคราะห์ตั้งอยู่ในถนนซอย บริเวณโดยรอบเป็นอาคารบ้านพักอาศัย ทำให้ไม่ค่อยมีเสียงรบกวนจากภายนอก การคมนาคม และการเข้าถึงสะดวก พื้นที่ของสถานสงเคราะห์มีค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถขยายได้อีกในอนาคต มีขอบเขตที่ชัดเจนมีรั้วโดยรอบ สถานสงเคราะห์สามารถเข้าออกได้ทางเดียว

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์

ภายในสถานสงเคราะห์จะประกอบไปด้วยอาคารเดี่ยวๆ ที่เป็นอาคารที่สร้างแต่แรกบางส่วน และมีบางอาคารที่มีการก่อสร้างใหม่ และมีการต่อเติมในบางส่วน ประกอบไปด้วย อาคารอำนวยการ อาคารนอน ห้องน้ำ อาคารโรงอาหาร อาคารอเนกประสงค์ อาคารห้องสมุด อาคารกิจกรรม อาคารพยาบาล บ้านพักเจ้าหน้าที่ รวมถึงพื้นที่กิจกรรมภายนอกอาคาร ประกอบด้วย สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ลานกิจกรรม เวทีกลางแจ้ง เป็นต้น (ดูรายละเอียด รูปที่ 4.52)

การจัดวางอาคาร

จัดวางตำแหน่งอาคาร โดยการวางอาคารอำนวยความสะดวกไว้ด้านหน้าสถานสงเคราะห์ และวางในส่วนอาคารอื่นๆ ไว้โดยรอบ เส้นทางสัญจรภายในเป็นวงกลม โดยมีอาคารและพื้นที่ต่างๆ วางอยู่โดยรอบ โดยให้พื้นที่ในส่วนตรงกลาง เป็นพื้นที่ในส่วนของสนามกีฬา สนามเด็กเล่น ลานกิจกรรมกลางแจ้ง และอาคารอเนกประสงค์ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ส่วนกลางที่ใช้ร่วมกัน และการเชื่อมต่ออาคารแต่ละหลังและพื้นที่แต่ละส่วนได้โดยอาศัยถนนภายใน และสนามหญ้าระหว่างอาคาร พื้นที่ภายในสถานสงเคราะห์ไม่กว้างมากเกินไป ทำให้การจัดวางกลุ่มอาคารค่อนข้างลงตัว และระยะห่างระหว่างอาคารไม่มากหรือน้อยจนเกินไป พอที่จะสามารถใช้ในการทำกิจกรรมอื่นได้ เช่น ที่นั่งพักผ่อน สนามเด็กเล่น ลานซักล้าง และสภาพแวดล้อมตลอดเส้นทางจะมีต้นไม้ให้ร่มเงาตลอดเส้นทางในบางอาคารมีการวางตำแหน่งที่ไม่ค่อยเหมาะสม คือในส่วนของห้องน้ำของอาคารนอนทางด้านทิศเหนือ ทั้ง 3 หลัง จะมีการวางห้องน้ำดับเพลิงอาคารนอน ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าถึง เกิดมุมมองที่ไม่ดีจากภายใน เนื่องจากจะเห็นห้องน้ำ และลานซักล้าง ซึ่งควรวางไม่อีกด้านของอาคารนอนมากกว่า

รูปที่ 4.51 บริเวณถนนด้านหน้าสถานสงเคราะห์

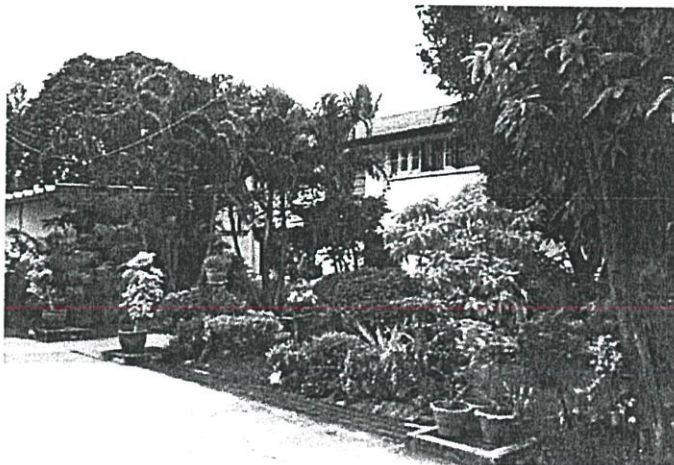

รูปที่ 4.53 บริเวณด้านหน้าอาคารอำนวยการ

รูปที่ 4.54 บริเวณถนนภายในสถานสงเคราะห์

รูปที่ 4.55 การจัดสวนบริเวณทางสัญจร และหน้าอาคารนอน

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการสังเกตการณ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในส่วนของภายใน และภายนอกอาคาร ซึ่งได้แก่ อาคารนอน ห้องน้ำ อาคารโรงอาหาร และพื้นที่กิจกรรมต่างๆภายนอกอาคาร เป็นต้น

อาคารนอน

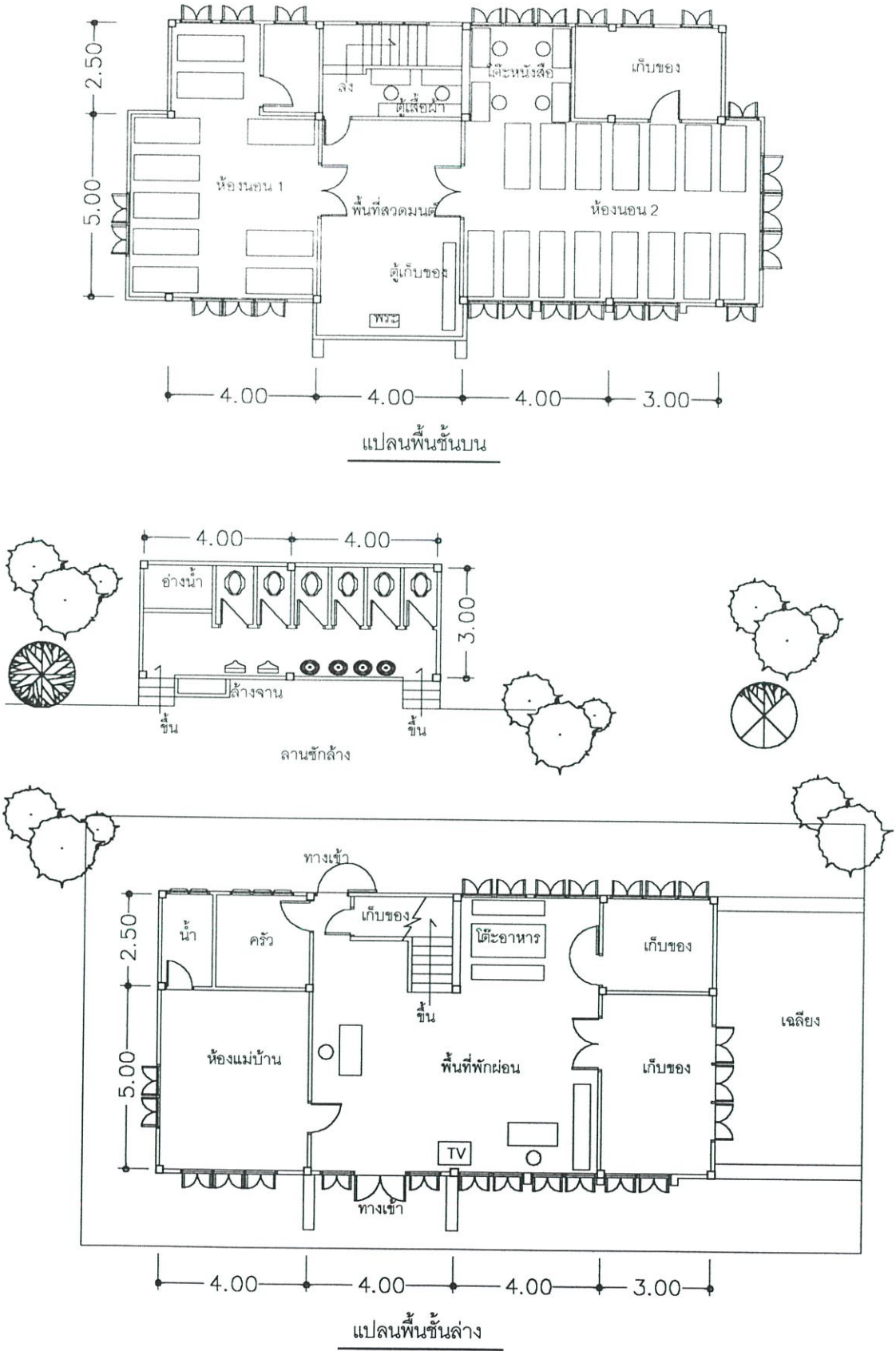
อาคารนอนภายในสถานสงเคราะห์ มีทั้งหมด 5 หลัง ดังนี้ บ้านลานนาไทย บ้านสุวรรณภูมิ บ้านบางระจัน บ้านศรีวิชัย และบ้านบดินเดชา โดยวางเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม 2 อาคาร และอีกกลุ่ม 3 อาคาร อาคารนอนแต่ละหลังจะมีเด็กอาศัยอยู่ประมาณ 25 คน โดยจะมีแม่บ้านและพี่เลี้ยงคอยดูแล เด็กที่อาศัยอยู่จะมีอายุคละกัน (จะเป็นลักษณะพี่ดูแลน้อง) อาคารนอนจะมีลักษณะเป็นอาคารบ้านเดี่ยวเป็นหลังๆ หรือที่เรียกว่า (Cottage) ที่จัดวางตำแหน่งโดดๆ ไม่มีการเชื่อมต่อกันระหว่างอาคาร และพื้นที่โดยรอบอาคารจะเป็นที่ว่าง โลงไม่มีการจัดพื้นที่ที่ชัดเจน เลยทำให้ไม่เกิดกิจกรรมมากนัก ซึ่งอาคารนอนทั้ง 5 หลัง จะมีผังพื้นที่คล้ายคลึงกัน ในการศึกษานี้จะใช้ผังพื้นที่ของอาคารนอน บ้านลานนาไทย เป็นกรณีศึกษา

รูปที่ 4.56 บริเวณด้านหน้าอาคารนอน

อาคารนอน (บ้านลานนาไทย)

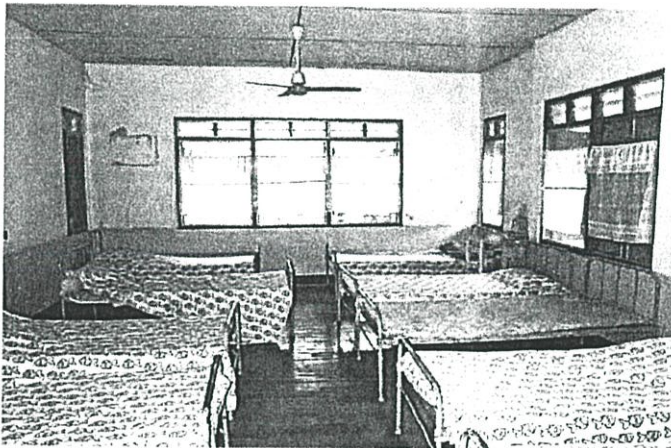
บ้านลานนาไทย มีเด็กพักอาศัยอยู่ประมาณ 25 คน เป็นอาคารนอนสองชั้นโครงสร้างคอนกรีต ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว ภายในอาคารประกอบไปด้วย ห้องนอน และห้องพักผ่อน พื้นที่รับประทานอาหาร (ดูรายละเอียดรูปที่ 4.57)

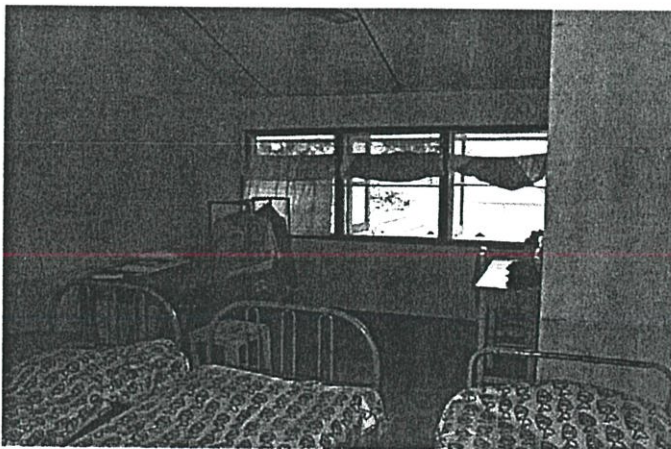
รูปที่ 4.57 แปลนพื้นที่ชั้นล่าง และชั้นบนของบ้านลานนาไทย

ห้องนอน

ห้องนอนจัดไว้บริเวณชั้นสองของอาคาร พื้นเป็นไม้ ซึ่งเป็นห้องนอนรวม จะแยกเป็น สองฝั่ง มีพื้นที่ตรงกลางที่ใช้ในการสวดมนต์ก่อนนอน มีตู้เก็บของส่วนตัวของเด็ก และตู้เก็บอุปกรณ์การนอน และสิ่งของต่างๆ พื้นที่ห้องนอนมีขนาดประมาณ 85 ตารางเมตร สำหรับเด็ก 25 คน เท่ากับพื้นที่ 3.4 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน บริเวณที่นอนจะเป็นที่นอนเตียงเดี่ยว หันหัวเตียงเข้าผนัง มีทางเดินตรงกลาง จัดเรียงเป็นระเบียบ เตียงจะเรียงกันค่อนข้างใกล้ ทำให้เด็กไม่ค่อยมีพื้นที่ส่วนตัวมากนัก นอกจากนั้นยังมีพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ และทำการบ้าน ภายในห้องค่อนข้างอบอ้าวและร้อน อากาศถ่ายเทสะดวกเพราะมีหน้าต่างอยู่รอบด้าน โดยปกติ ชั้นสองของอาคารจะไม่ได้ใช้ในการทำกิจกรรมใด นอกจากนอน ดังนั้นเวลาที่ใช้งานคือช่วงกลางวัน สภาพโดยทั่วไปของห้องนอนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ เนื่องจากอาคารค่อนข้างมีอายุการใช้งานมานานแล้ว ทำให้ดูโทรมไปบ้าง เครื่องเรือนและอุปกรณ์ต่างๆ อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี สะอาดเรียบร้อย

รูปที่ 4.58 ภายในห้องนอน

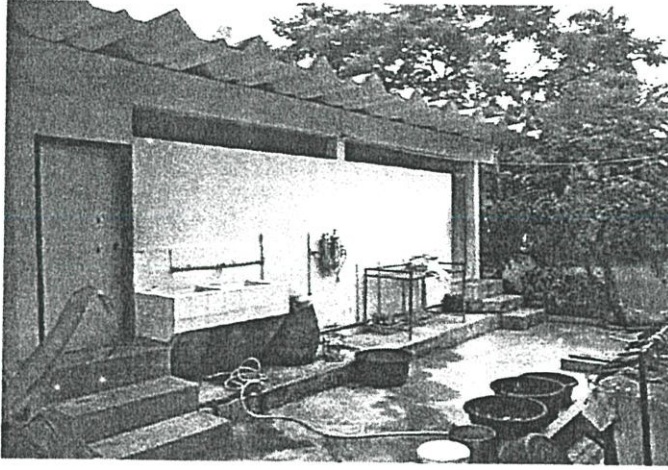
รูปที่ 4.59 บริเวณมุมอ่านหนังสือ ภายในห้องนอน

ห้องน้ำ

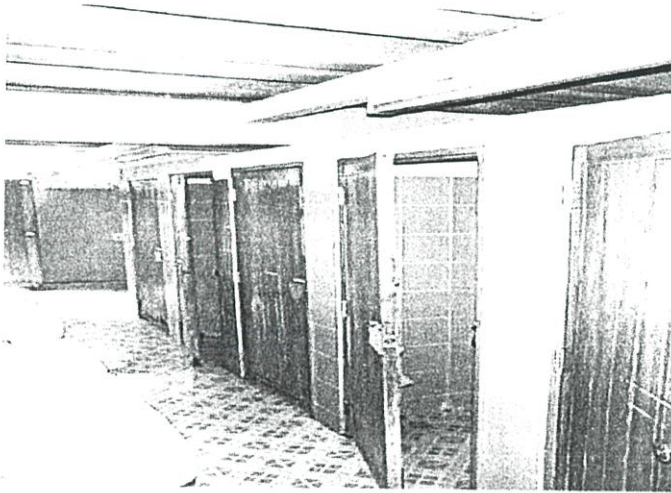
ห้องน้ำแต่เดิมอยู่ภายในอาคารนอน แต่เนื่องจากจำนวนเด็กที่มาก เลยเปลี่ยนห้องน้ำภายในเป็น ห้องเก็บของ แล้วสร้างห้องน้ำเป็นอาคารที่แยกออกมาจากตัวอาคารนอน ซึ่งอยู่ไม่ไกลนักจากอาคารนอน ซึ่งตำแหน่งของห้องน้ำ จะอยู่ด้านหลังของอาคารนอน ซึ่งในกรณีของอาคารนอนกลุ่มที่มี 3 อาคาร จะหันด้านหลังอาคารสู่ภายใน จึงทำให้ห้องน้ำของอาคารนอนทั้ง 3 อยู่ติดกับทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์ แล้วแต่พื้นที่นั้นๆ ในการใช้งานถือว่าค่อนข้างสะดวก และจะมีพื้นที่ระหว่างตัวอาคารนอน กับห้องน้ำ เป็นลานคอนกรีตสำหรับซักล้าง และตามเสื้อผ้าของเด็กๆ แต่ทางเดินเชื่อมต่อระหว่างอาคารนอน กับห้องน้ำไม่มีที่กำบัง แดด และฝน ซึ่งเป็นปัญหาในการใช้งาน ในส่วนข้อดีของการแยกห้องน้ำออกมา ก็คือสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากภายนอกอาคาร อากาศถ่ายเทสะดวก ช่วยลดกลิ่นห้องน้ำได้ดี อีกทั้งแสงแดดส่องถึง เป็นการฆ่าเชื้อโรคไปในตัวด้วย ในส่วนภายในห้องน้ำ จะแยกเป็นส่วนของห้องน้ำ มีทั้งหมด 6 ห้อง ต่อเด็ก 25 คน เท่ากับเด็ก 4.1 คน ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง จะมีส่วนของโถปัสสาวะ และอ่างล้างหน้าด้วย ในส่วนของห้องอาบน้ำรวม มีขนาดประมาณ 6 ตารางเมตร สำหรับเด็ก 25 คน เท่ากับ พื้นที่อาบน้ำ 0.24 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ก็ซึ่งเพื่อเป็นการประหยัดพื้นที่ และรองรับคนใช้จำนวนมาก เลยจัดให้เป็นห้องอาบน้ำรวม ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เป็นส่วนตัวกับเด็ก สภาพแวดล้อมทั่วไปของห้องน้ำ ถือว่าอยู่ในสภาพที่ดีใช้ได้ สามารถใช้งานได้ดีและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านกลิ่นมากนัก

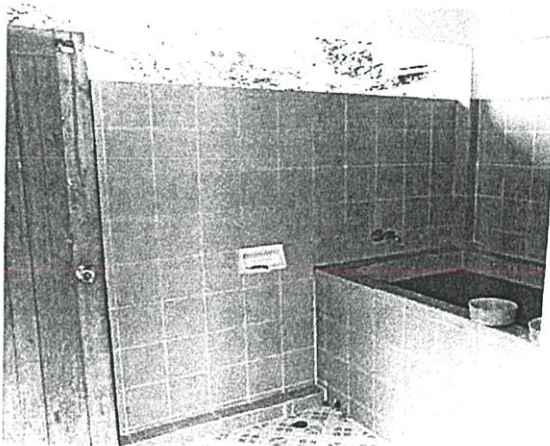
รูปที่ 5.60 บริเวณทางเชื่อมระหว่างห้องน้ำกับอาคารนอน ที่ใช้เป็นลานซักล้าง

รูปที่ 5.61 บริเวณด้านหน้าของห้องน้ำ ที่เป็นลานซักล้าง

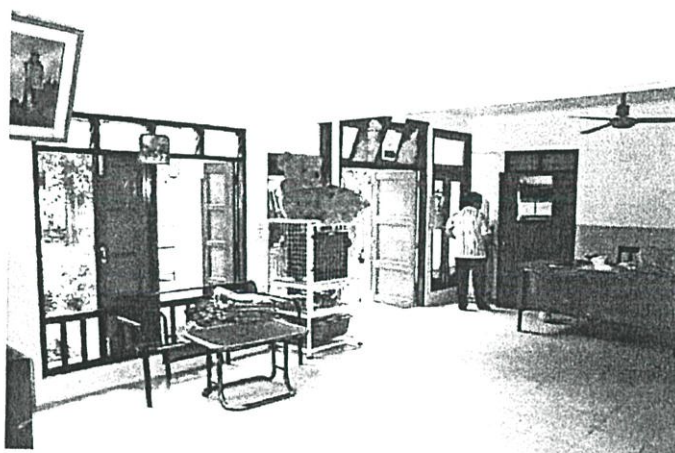
รูปที่ 5.62 บริเวณภายในห้องน้ำ

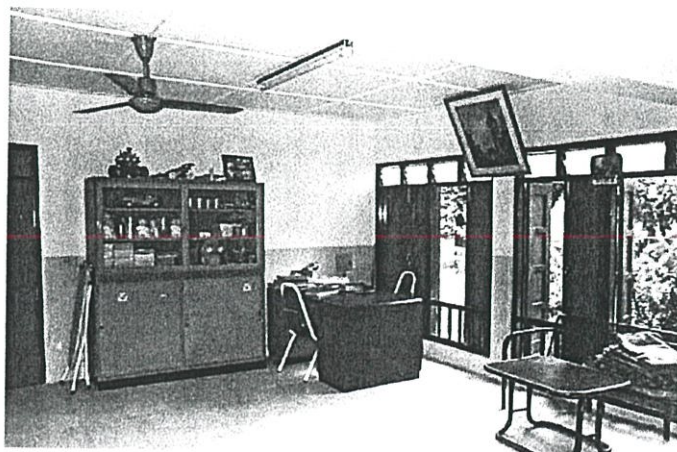
รูปที่ 5.63 บริเวณพื้นที่อาบน้ำรวม

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

ห้องพักผ่อน หรือพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร จะอยู่ในบริเวณชั้นล่างของอาคารในส่วนนี้ ถือว่าเป็นจุดศูนย์รวมของการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กในช่วงเวลากลางวัน ไม่ว่าจะเป็น นั่งเล่น ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ ทำการบ้าน และสำหรับทานอาหารด้วย เนื่องจากที่สถานสงเคราะห์จะจัดการทำอาหารที่โรงอาหาร แล้วแจกตามบ้านแต่ละหลัง เพราะฉะนั้นชั้นล่างของบ้านจึงห้องเป็นส่วนของพื้นที่รับประทานอาหารด้วย ขนาดของพื้นที่พักผ่อน ประมาณ 90 ตารางเมตร รองรับเด็กจำนวน 25 คน เท่ากับ เด็ก 1 คน ใช้พื้นที่ประมาณ 3.6 ตารางเมตร ด้วยพื้นที่ที่มีอยู่ เมื่อดูกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดภายในพื้นที่นี้ ถือว่าพื้นที่น้อยมากเนื่องจากเด็กจะใช้พื้นที่ส่วนนี้เป็นประจำ ซึ่งค่อนข้างแออัดเมื่อเด็กมาใช้งานร่วมกัน หากไม่ออกไปภายนอกอาคาร ต้องมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การใช้งานตลอดเวลา สภาพทั่วไปของในพื้นที่นี้ อากาศถ่ายเทดี เนื่องจากมีหน้าต่างค่อนข้างมาก เย็นสบาย สะอาดเรียบร้อย

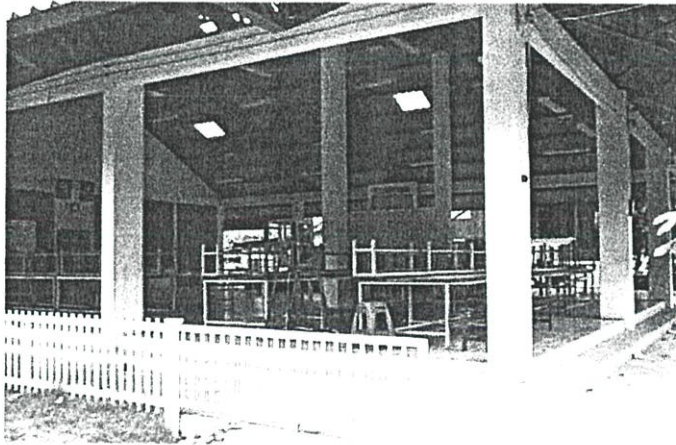
รูปที่ 4.64 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

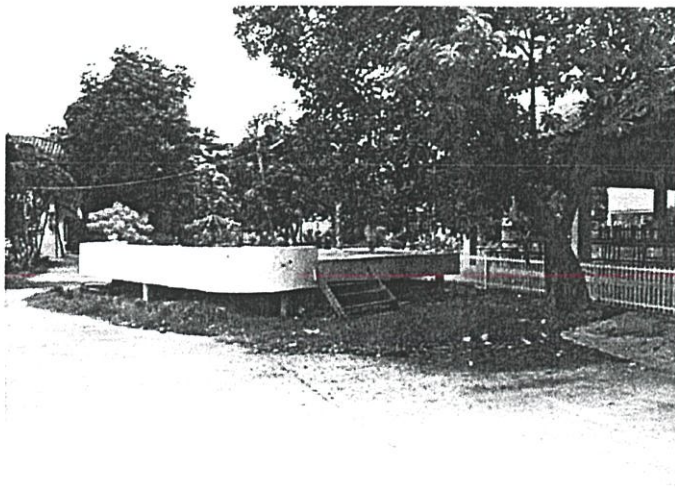
รูปที่ 4.65 มุมอ่านหนังสือ ในบริเวณพื้นที่พักผ่อน

อาคารโรงอาหาร

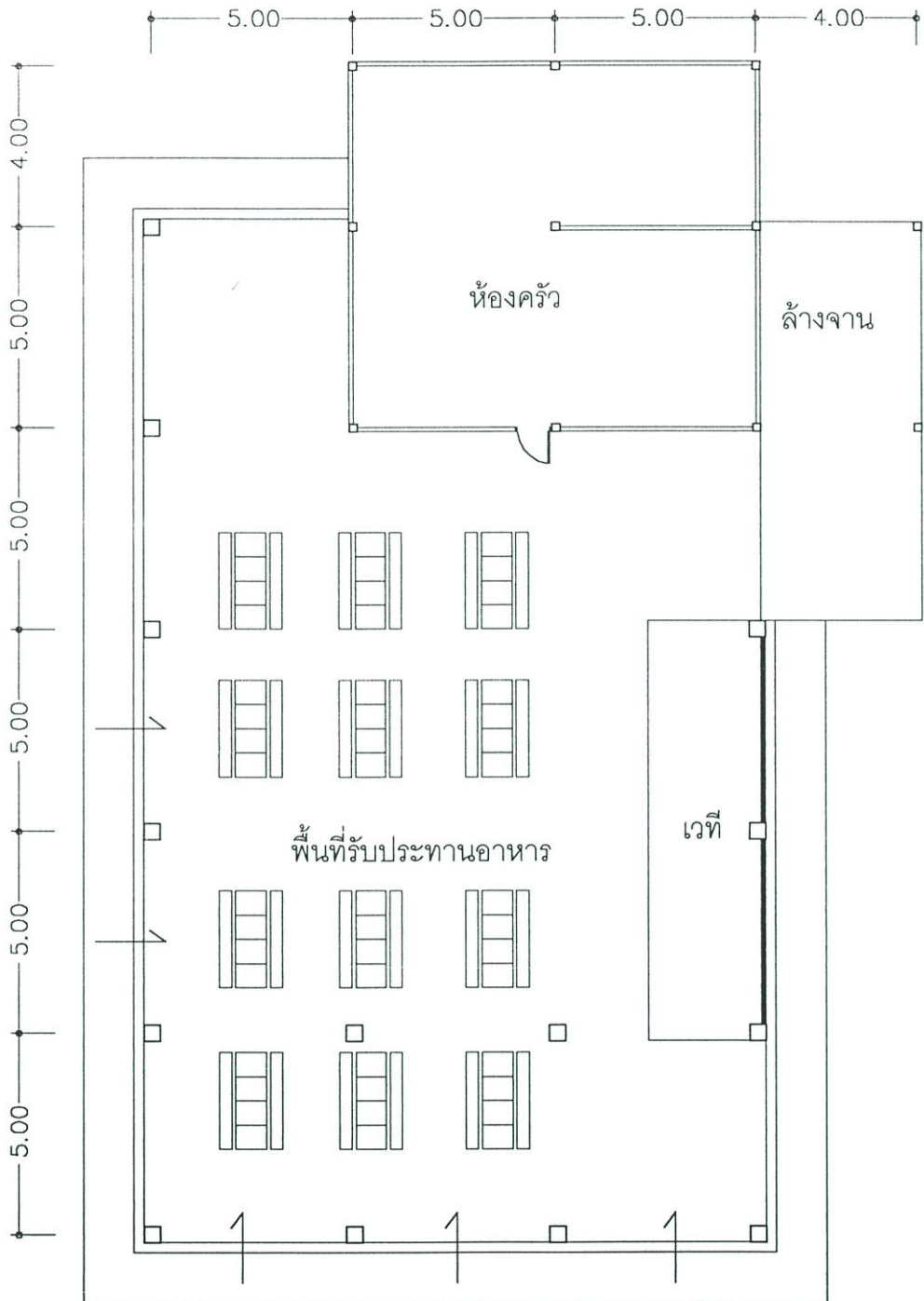
อาคารโรงอาหาร จะตั้งอยู่ด้านหลังของสถานสงเคราะห์ สะดวกสำหรับการเข้าถึงจากทุกๆพื้นที่มีระยะทางไม่ไกลมากนัก อาคารเป็นอาคารเดี่ยว ชั้นเดียว เพดานสูง ไม่มีผนัง เป็นอาคารเปิดโล่ง แต่จะมีการใช้งานน้อย เนื่องจากเด็กจะทานข้าวที่บ้านในแต่ละหลัง เพราะฉะนั้น การใช้งานในส่วนของโรงอาหาร จะใช้ในกรณีที่มีการเลี้ยงอาหารเด็กทั้งหมดจากบุคคลภายนอก หรือไม่ก็ใช้บ้างในงานกิจกรรม ขนาดของพื้นที่รับประทานอาหาร 12 X 20 เมตร ต่อเด็กทั้งหมด 87 คน เท่ากับเด็ก 1 คน ใช้พื้นที่ 2.3 ตารางเมตร ได้ะอาหาร 1 ตัว ต่อเด็ก 8 คน จะเรียงโต๊ะอาหาร โดยแต่ละตัว จะมีทางเดินโดยรอบ ทำให้สะดวกในการใช้งาน นอกจากนี้ยังมีเวทีชั่วคราว ภายในอาคารด้วย สภาพทั่วไป ไม่ค่อยน่าใช้งานนัก เนื่องจากขาดการดูแลอย่างสม่ำเสมอ มีการถ่ายเทอากาศที่ดี เนื่องจากเป็นอาคารเปิดโล่ง

รูปที่ 5.66 บริเวณภายในอาคารโรงอาหาร

รูปที่ 5.67 บริเวณลานด้านหน้าอาคารโรงอาหาร ซึ่งมีเวทีกลางแจ้ง

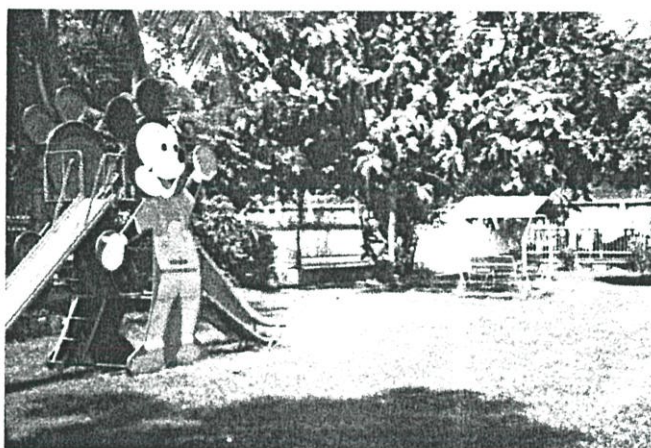

แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

รูปที่ 4.68 แปลนพื้นที่อาคารโรงอาหาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

พื้นที่นี้โดยรวม คือส่วนต่างๆภายนอกอาคารทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่รอบๆอาคาร สนามเด็กเล่น พื้นที่ที่เด็กใช้พักผ่อน นั่งเล่น หรือทำกิจกรรมยามว่าง ที่ใช้พื้นที่ภายนอกอาคาร ซึ่งมีค่อนข้างมาก เป็นพื้นที่โล่งรอบอาคาร หรือระหว่างอาคาร มีการจัดพื้นที่ที่ค่อนข้างชัดเจน มีโต๊ะ ที่นั่ง อยู่ตามจุดต่างๆ เช่น ด้านหน้าอาคาร ใต้ต้นไม้ อีกทั้งมีสนามเด็กเล่น หลายจุด เพื่อรองรับเด็กจากทุกอาคาร มีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก ที่จะช่วยเสริมให้เกิดกิจกรรมการเล่นหรือพักผ่อนได้ และยังมีพื้นที่โล่งที่ไม่มีการจัดพื้นที่บ้างบางส่วน สภาพทั่วไปของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ถือว่าดี อากาศถ่ายเทดี ร่มเย็น มีต้นไม้มาก ให้ร่มเงาได้มาก ทำให้เกิดพื้นที่พักผ่อนได้มาก

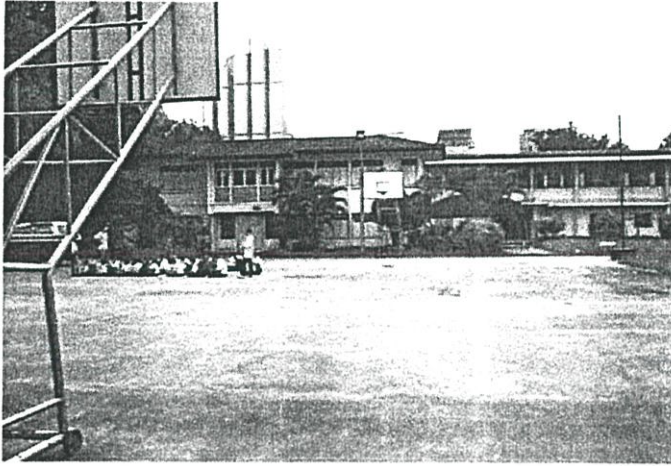
รูปที่ 4.69 บริเวณสนามเด็กเล่น ด้านข้างอาคารนอน

รูปที่ 4.70 บริเวณพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

สนามกีฬา

เนื่องจากพื้นที่ของสถานสงเคราะห์มีพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัด เลยทำให้ในส่วนของสนามกีฬามีค่อนข้างน้อยไปด้วย ในส่วนของสนามกีฬา จะเป็นลักษณะของลานกิจกรรมอเนกประสงค์มากกว่า เป็นพื้นคอนกรีต กลางบริเวณตรงกลางของสถานสงเคราะห์ สามารถใช้งานได้ดี และเข้าถึงได้สะดวก อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นๆได้ด้วย พื้นที่สนามกีฬานั้น จะมีสนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล และส่วนของพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนประเภทของกิจกรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านกีฬา หรือกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งมีเวทีการแสดงอยู่ในบริเวณนี้ด้วย สภาพทั่วไป ไม่มีรูปแบบของหน้าที่ที่ชัดเจน เนื่องจากพื้นที่สถานสงเคราะห์น้อย ไม่สามารถจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับกีฬาแต่ละประเภทได้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงพอสต่อการเล่นกีฬาหลายๆประเภท แต่สามารถใช้งานได้

รูปที่ 4.71 บริเวณสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์

รูปที่ 4.72 บริเวณสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์

กิจวัตรประจำวัน (วันจันทร์ – วันศุกร์)

05.00 น.	ตื่นนอน เก็บที่นอน / ออกกำลังกาย ทำความสะอาดห้องนอน, ห้องน้ำ และพื้นที่ภายในบ้าน
06.30 น.	อาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหารเช้า
07.20 น.	ขึ้นรถไปโรงเรียน (บริเวณลานกิจกรรมหน้าอาคารโรงอาหาร)
16.00 น.	กลับจากโรงเรียน (รถมาส่งบริเวณลานกิจกรรม) อาบน้ำ ชักผ้า
17.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
17.30 น.	ทำการบ้าน / ทำกิจกรรมต่างๆ
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ
20.00 น. – 22.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ

ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุด เด็กก็ต้องปฏิบัติกิจวัตร ในขณะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ เหมือนวันที่ไปโรงเรียน แต่เด็กจะมีเวลาในการพักผ่อน ทำกิจกรรมมากขึ้น หรือทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพ่อบ้าน แม่บ้านและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ ใน วันศุกร์ และวันเสาร์ เด็กสามารถเข้านอนได้ในเวลา 22.00 น. – 23.00 น.

สรุปการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสภาพการณ์ปัจจุบัน ของสถานสงเคราะห์ ทั้ง 3 แห่ง พบว่าสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายและต่างกันไป ตามสภาพแวดล้อมนั้นๆ เช่น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมือง จึงมีพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ที่ไม่มาก เมื่อเทียบกับสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง ที่อยู่ในเขตปริมณฑล ซึ่งขนาดพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ที่แตกต่างกัน ทำให้มีจำนวนเด็กที่อาศัยในสถานสงเคราะห์ มีจำนวนที่ต่างกันไปด้วย เพื่อความเหมาะสมกับขนาดของสถานที่ และไม่ให้สถานสงเคราะห์มีความแออัด และมีขนาดที่คับแคบจนเกินไป

โดยในแต่ละสถานสงเคราะห์จะมีอาคารและพื้นที่หลักที่เหมือนกัน คือ อาคารอำนวยการ, อาคารนอน, ห้องน้ำ, อาคารโรงอาหาร, สนามกีฬา, สนามเด็กเล่น, พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร และบ้านพักเจ้าหน้าที่ ส่วนพื้นที่อื่นๆที่อาจจะมีหรือไม่มีต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานที่นั้นๆ และความจำเป็นในการใช้งาน เช่น อาคารห้องสมุด, อาคารพยาบาล และอาคารฝึกวิชาชีพ ซึ่งมีหลายวิชาชีพที่ทางสถานสงเคราะห์จัดให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กที่สนใจ และความเหมาะสมของสถานที่ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาอาคารและพื้นที่ ที่เด็กมีพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่นั้นๆเป็นประจำ ได้แก่ อาคารนอน, ห้องน้ำ, อาคารโรงอาหาร, สนามกีฬา, สนามเด็กเล่น และพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ส่วนอาคารและพื้นที่ส่วนอื่นๆ ที่เด็กไม่มีพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่นั้นเป็นประจำ หรือมีการใช้เพียงเด็กบางกลุ่ม จะไม่พิจารณาในการศึกษาครั้งนี้

การจัดวางอาคาร

จากการศึกษาพบว่า สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะมีอาคารอำนวยการอยู่ด้านหน้า เพื่อความสะดวกในการเข้าถึง และการติดต่อจากบุคคลภายนอก ส่วนอาคารและพื้นที่อื่นๆ จะวางตามแนวเส้นทางสัญจรหลักภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์จะมี 2 รูปแบบ คือ

1. เส้นทางสัญจรลักษณะเส้นตรง จะเป็นเส้นทางสัญจรที่ปลายทางตัน ต้องเดินย้อน ซึ่งลักษณะของเส้นทางสัญจรแบบนี้ จะทำให้ระยะทางของเส้นทางสัญจรค่อนข้างไกล อาคารจะวางอย่างกระจัดกระจาย ไม่มีความต่อเนื่องและขาดพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างอาคาร อีกทั้งทำให้ตำแหน่งของอาคารต่างๆวางซ้อนกัน บดบังซึ่งกันและกัน จึงเกิดมุมมองของอาคารที่ไม่ชัดเจน ดังในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด
2. เส้นทางสัญจรลักษณะวงกลม จะเป็นเส้นทางสัญจรที่ไม่มีทางตัน เส้นทางสัญจรจะบรรจบกัน อาคารต่างๆจะถูกจัดวาง ตามแนวเส้นทางสัญจร ส่วนพื้นที่บริเวณตรง

กลางที่มีเส้นทางสัญจรล้อมรอบ จะเป็นพื้นที่ส่วนรวม เช่น สนามกีฬา, สนามเด็กเล่น หรือลานกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งพื้นที่เหล่านี้จะเป็นพื้นที่โล่ง ทำให้เกิดมุมมองที่ดีกับอาคารส่วนใหญ่ ไม่มีอาคารมาบดบังสายตา ระยะของเส้นทางสัญจรจะสั้น อีกทั้งสามารถจัดกลุ่มอาคารได้ง่าย และมีการเชื่อมพื้นที่ระหว่างอาคารที่เหมาะสม

อาคารนอน

จากการศึกษาอาคารนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง สามารถจัดรูปแบบของอาคารนอนได้ เป็น 2 รูปแบบ

1. อาคารนอนที่เป็นบ้าน(Cottage) จะเป็นลักษณะบ้านเป็นหลังๆ ภายในอาคารนอนประกอบด้วย ห้องนอน และพื้นที่พักผ่อนเป็นพื้นที่หลัก ส่วนห้องน้ำจะอยู่แยกออกจากอาคารนอนออกไป เช่นในกรณีของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพรหม และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ
2. อาคารนอนที่เป็นเรือนนอน ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายหอพัก ภายในอาคารประกอบด้วย ห้องนอน และห้องพักผ่อน อยู่ชั้นบนของอาคาร ส่วนห้องน้ำจะอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร อีกทั้งมีพื้นที่โล่งใต้อาคาร ดังเช่นในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

การจัดวางอาคารนอน มี 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดวางอาคารเป็นลักษณะเดี่ยว คือ วางอาคารเพียงอาคารเดียว และมีพื้นที่โล่งโดยรอบอาคาร ไม่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างอาคาร ซึ่งในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีการจัดวางอาคารลักษณะนี้
2. การจัดวางอาคารเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2 อาคาร คือจะวางอาคารขนานกัน และมีพื้นที่ร่วมกันระหว่างอาคารทั้ง 2 หลัง โดยสามารถใช้พื้นที่นี้ เป็นสนามกีฬา พื้นที่กิจกรรมต่างๆ ได้ ซึ่งในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จะมีการจัดอาคารลักษณะนี้

ห้องนอน

จากการศึกษาลักษณะของห้องนอน จะสามารถแยกออกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ห้องนอนเดี่ยว จะเป็นลักษณะของห้องนอน ที่เป็นห้องนอนโถงขนาดใหญ่ เตี้ยนอนจะหันหัวเตียงเข้าผนังทั้งสองด้าน เรียงตามแนวยาวของอาคาร และมีทางเดินตรงกลาง ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด
2. ห้องนอนหลายห้อง จะเป็นลักษณะของห้องนอนที่มีขนาดเล็กลง โดยจะแยกออกเป็น 2 - 3 ห้อง และจัดให้เด็กนอนในจำนวนที่เหมาะสมกับพื้นที่ของห้องนั้น จะหันหัวเตียง

เข้าผนังทั้งสองด้าน และมีทางเดินตรงกลาง ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ

ห้องน้ำ

จากการศึกษาลักษณะของห้องน้ำ สามารถแยกออกเป็นได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ห้องน้ำที่อยู่ภายในอาคาร โดยจะอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร เช่น ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด
2. ห้องน้ำที่อยู่แยกออกจากอาคารนอน โดยห้องน้ำจะอยู่บริเวณใกล้ๆอาคารนอน ซึ่งจะอยู่ด้านหลังของอาคารเป็นส่วนใหญ่ และมีพื้นที่ซักล้างในบริเวณห้องน้ำด้วย อีกทั้งมีทางเชื่อมต่อระหว่างอาคารนอนกับห้องน้ำ เช่นกรณีของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

จากการศึกษาลักษณะของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร สามารถแยกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ที่มีขอบเขตที่ชัดเจน เช่น ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด พื้นที่พักผ่อนนี้จะอยู่ชั้นสองของอาคาร มีผนังกันโดยรอบ อยู่เชื่อมต่อกับห้องนอน ส่วนชั้นล่างของอาคาร จะเป็นพื้นที่โล่ง ที่สามารถใช้พักผ่อนและทำกิจกรรมต่างๆได้
2. ลักษณะของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร จะอยู่ชั้นล่างของอาคาร เป็นลักษณะพื้นที่เปิดโล่ง ไม่มีขอบเขตห้องที่ชัดเจน เช่น ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ ซึ่งนอกจากนี้ยังมีพื้นที่โล่งใต้อาคารที่เชื่อมต่่ออกมาจากพื้นที่ภายในอาคาร และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ซึ่งจะมีพื้นที่รับประทานอาหารด้วย เนื่องจากเด็กจะรับประทานอาหารในบริเวณพื้นที่นี้

อาคารโรงอาหาร

จากการศึกษาอาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง พบว่าอาคารโรงอาหารสามารถแยกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. เป็นลักษณะอาคารเปิดโล่ง ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ
2. เป็นลักษณะอาคารที่มีผนังปิดล้อม และมีช่องเปิดโดยรอบอาคาร ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ

การจัดโต๊ะรับประทานอาหาร

จากการศึกษา พบว่าโต๊ะรับประทานอาหาร ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะเหมือนกัน คือ จะเป็นลักษณะของโต๊ะอาหาร สำหรับเด็ก 8 คน โดยการจัดวางโต๊ะมี 2 รูปแบบ คือ

1. โต๊ะอาหารวางเดี่ยว มีเส้นทางสัญจรโดยรอบโต๊ะ ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพรต
2. โต๊ะอาหารวางต่อกันเป็นแนวยาว ช่วงละประมาณ 4 ตัว ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

สนามกีฬา

จากการศึกษา พบว่าสนามกีฬา มีความจำเป็นต่อสถานสงเคราะห์อย่างมาก เนื่องจากเด็กจะใช้พื้นที่ของสนามกีฬา เมื่อต้องการออกกำลังกายและเพื่อการพักผ่อน อีกทั้งเด็กในวัยนี้เป็นวัยของการเจริญเติบโต ซึ่งในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะมีสนามฟุตบอล และสนามบาสเกตบอล เป็นอย่างน้อย ส่วนพื้นที่ของสนามกีฬาอื่นๆ เช่น สนามตะกร้อ เวทีมวย เป็นต้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่ของสถานสงเคราะห์นั้นๆ

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

จากการศึกษา พบว่าพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร จะมีลักษณะพื้นที่ที่เหมือนกัน คือ พื้นที่พักผ่อนส่วนมากจะอยู่โดยรอบอาคารนอน ในบริเวณที่มีร่มเงา ตามใต้ต้นไม้หรือระหว่างอาคาร โดยมีการจัดวางโต๊ะ เพื่อให้เด็กได้ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพูดคุย อ่านหนังสือ ทำการบ้าน เป็นต้น ส่วนสนามเด็กเล่น ซึ่งเป็นพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารอีกส่วนหนึ่งนั้น สนามเด็กเล่นจะถูกจัดวางกระจายไปตามกลุ่มของอาคารนอน เพื่อให้สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ และการใช้งาน เนื่องจากผู้ใช้พื้นที่ส่วนมากเป็นเด็กเล็ก จะไม่อยู่รวมกันเพียงตำแหน่งเดียว

กิจวัตรประจำวันของเด็กในสถานสงเคราะห์ สามารถสรุปโดยรวมได้ ดังนี้

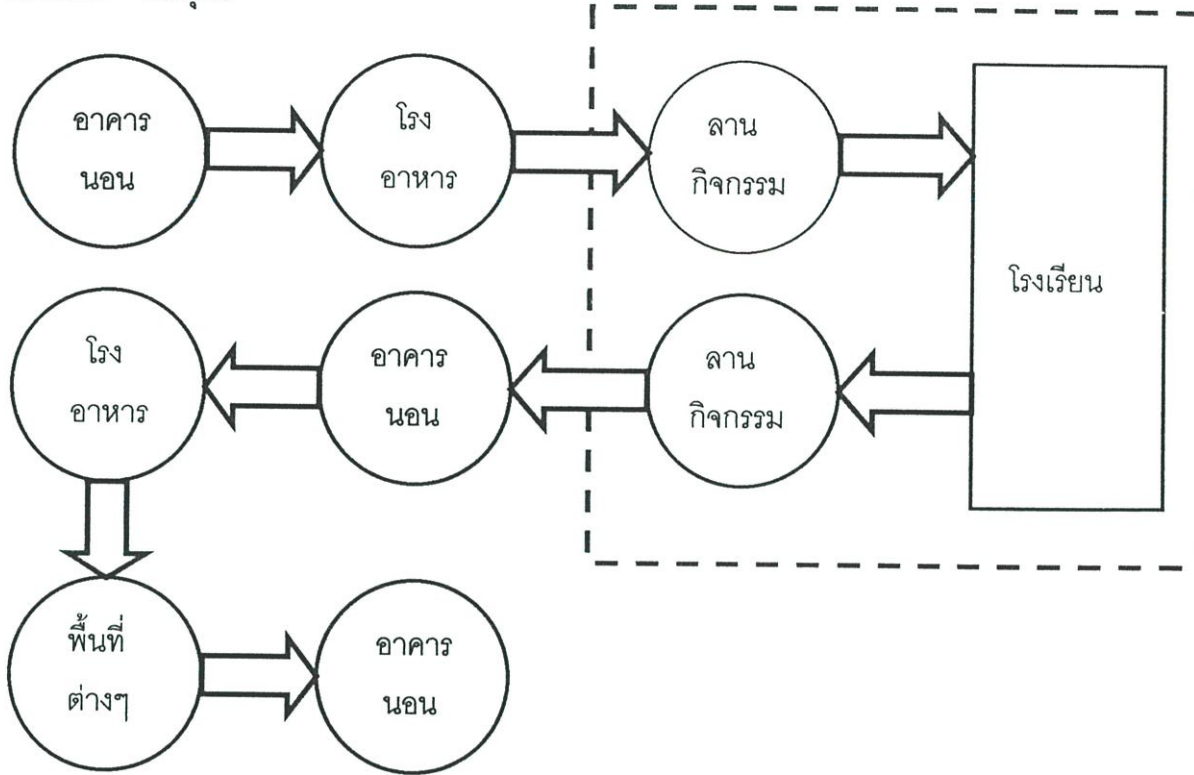
05.00 น.	ตื่นนอน / ออกกำลังกาย / ทำธุระส่วนตัว ทำความสะอาดห้องนอน ห้องน้ำ
06.30 น.	เข้าแถวไปรับประทานอาหารเช้า ที่โรงอาหาร
07.00 น.	ขึ้นรถไปโรงเรียน (บริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์)
16.00 น.	กลับจากโรงเรียน (รถมาส่งบริเวณด้านหน้าสถานสงเคราะห์) อาบน้ำ ชักผ้า
17.00 น.	เข้าแถวรับประทานอาหารเช้า ที่โรงอาหาร
17.30 น.	ทำการบ้าน / ทำกิจกรรมต่างๆ
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ
20.00 น. – 21.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ

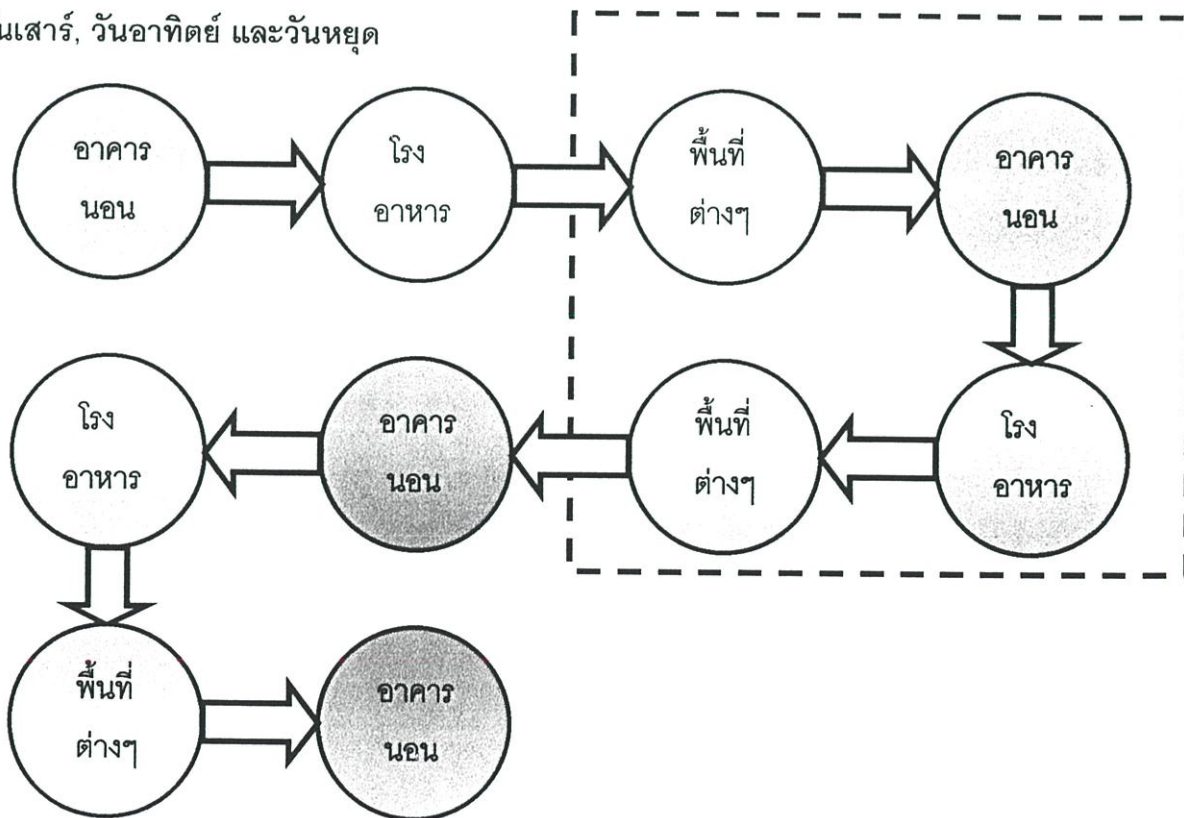
ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุด เด็กก็ต้องปฏิบัติกิจวัตร ในขณะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ เหมือนวันที่ไปโรงเรียน แต่เด็กจะมีเวลาในการพักผ่อน ทำกิจกรรมมากขึ้น หรือทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพ่อบ้าน แม่บ้านและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ ใน วันศุกร์ และวันเสาร์ เด็กสามารถเข้านอนได้ช้ากว่าวันอื่น

ซึ่งจากกิจวัตรประจำวันของเด็ก สามารถนำมาแสดงให้เห็น ถึงลักษณะการสัญจรระหว่าง อาคาร และพื้นที่ ชั้นตอนของพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ต่างๆ ได้ดังนี้

วันจันทร์ – วันศุกร์

วันเสาร์, วันอาทิตย์ และวันหยุด

รูปที่ 4.73 แสดงการเปรียบเทียบ การเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ ตามกิจกรรม และ พฤติกรรม ในวันปกติ และวันหยุด

บทที่ 5

อภิปรายผล

ในบทนี้เป็นการอภิปรายผลจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของเด็กชาย และพ่อบ้าน แม่บ้าน ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งจากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ของกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่าความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร มีผลต่อความพึงพอใจในการอยู่อาศัย โดยการอภิปรายผลจะแยกการอภิปรายออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเด็กชาย ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่ทำการศึกษาค้นคว้าหลัก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมนั้นๆตลอดเวลา ได้มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ และอีกกลุ่มคือ พ่อบ้าน และแม่บ้าน ที่ดูแลเด็กซึ่งเป็นอีกกลุ่มคนที่ได้รับรู้ถึงสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก จากการสังเกตการณ์และจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับพื้นที่ใช้สอยนั้นจริงๆ โดยสามารถแจกแจงได้ดังนี้

1. เด็กชายที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ จะใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย โดยจะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์ด้านคุณลักษณะทั่วไป ความสัมพันธ์ของเด็ก พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร

2. พ่อบ้านและแม่บ้านที่ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์ จะใช้ค่าร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย โดยจะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์ด้านคุณลักษณะทั่วไป และความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กและพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ

ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล ในด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ ในการประเมินผลความพึงพอใจของที่อยู่อาศัย โดยใช้เกณฑ์ในการตีความหมายคะแนนความพึงพอใจได้ดังนี้

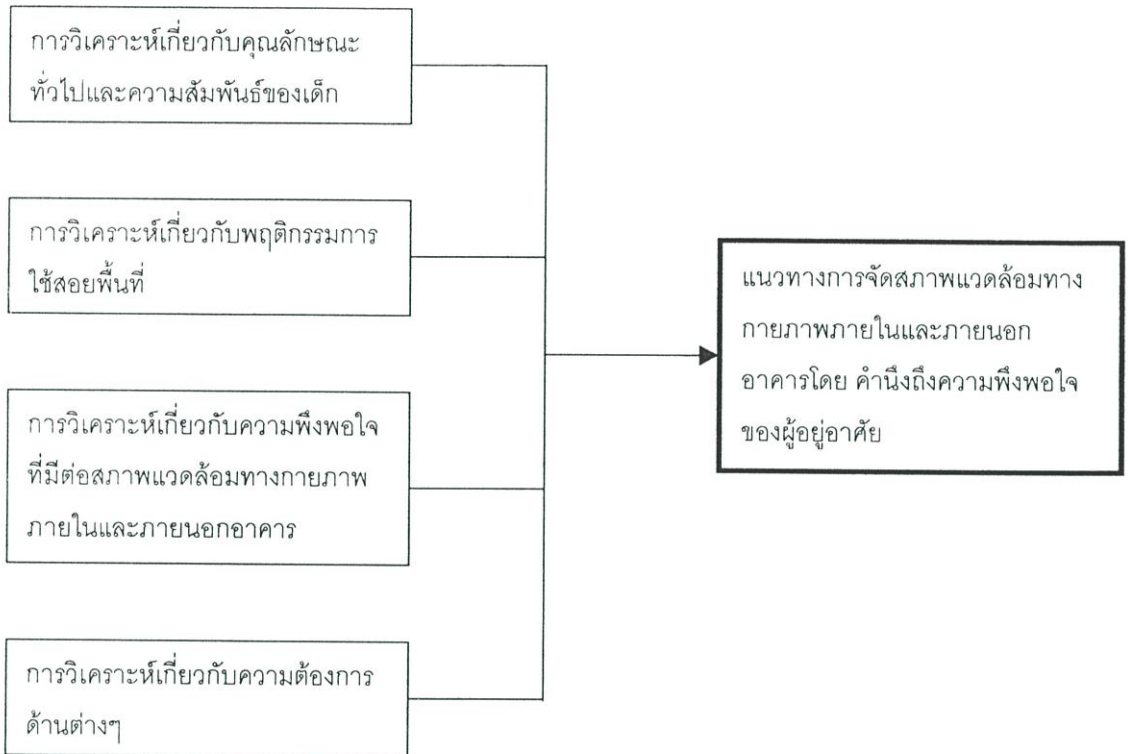
เกณฑ์การตีความหมายคะแนนความพึงพอใจ	
ค่าเฉลี่ย (Mean)	ระดับความพึงพอใจ
1.00 – 1.49	ไม่พอใจมาก
1.50 – 2.49	ไม่พอใจ
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	พอใจ
4.50 – 5.00	พอใจมาก

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของเด็กชายที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์ ในสภาพการณ์ปัจจุบัน และจากกรอบแห่งทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์ที่มีความแตกต่างกัน จะมีผลต่อความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของเด็ก โดยการวิเคราะห์จะมุ่งเน้นไปที่แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรม และตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการอยู่อาศัย ดังนั้นจากการศึกษาจึงสามารถวิเคราะห์และอภิปรายผล ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป และความสัมพันธ์ของเด็ก ด้วยค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ด้วยค่าร้อยละ
3. การวิเคราะห์เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร ด้วยค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความพึงพอใจ
4. การวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการด้านต่างๆ ด้วยค่าร้อยละ

การวิเคราะห์และอภิปรายข้อมูลในส่วนของเด็กชาย

รูปที่ 5.1 แสดงขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของเด็กชาย

การวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปและความสัมพันธ์ของเด็ก ด้วยคำร้อยละ

จากการเก็บข้อมูลของเด็กชาย ทั้งหมดจำนวน 232 คน พบว่ามีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอายุ สถานภาพทางการศึกษา สถานภาพครอบครัวก่อนจะมาอยู่สถานสงเคราะห์ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ จากการวิเคราะห์สรุปผลได้ดังนี้ โดยแยกกลุ่มอายุ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ อายุ 7 – 12 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 24.54 และอายุ 13 – 18 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 75.43 สถานภาพทางการศึกษา จะอยู่ในระดับมัธยมตอนต้น (ม.1 – ม.3) เป็นส่วนมาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 40.95

สถานภาพครอบครัวก่อนที่จะมาอยู่สถานสงเคราะห์ ร้อยละ 20.26 พักอาศัยอยู่กับบิดา และมารดา และร้อยละ 33 อยู่สถานสงเคราะห์มานานกว่า 5 ปี ดูตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของเด็ก

คุณลักษณะทั่วไปของเด็ก		N (232)	100 %
อายุ	7 - 12 ปี	57	24.57 %
	13 - 18 ปี	175	75.43 %
การศึกษา	ป.1 - ป.3	9	3.88 %
	ป.4 - ป.6	41	17.67 %
	ม.1 - ม.3	95	40.95 %
	ม.4 - ม.6 (ปวช.)	76	32.76 %
	ไม่ระบุ	11	4.74 %
สถานภาพครอบครัว ก่อนที่จะมาอยู่สถาน สงเคราะห์	อยู่กับบิดา - มารดา	47	20.26 %
	อยู่กับบิดา	37	15.95 %
	อยู่กับมารดา	29	12.50 %
	อยู่กับพี่น้อง	38	16.38 %
	อยู่กับญาติผู้ใหญ่	21	9.05 %
	อยู่กับเพื่อน	12	5.17 %
	อยู่ลำพังคนเดียว	19	8.19 %
	อยู่สถานสงเคราะห์	10	4.31 %
อื่นๆ	19	8.19 %	
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ในสถานสงเคราะห์	น้อยกว่า 6 เดือน	33	14.22 %
	เดือน - 2 ปี	54	23.28 %
	2 ปี - 5 ปี	67	28.88 %
	มากกว่า 5 ปี	78	33.62 %

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม เกี่ยวกับการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมต่างๆ กับบุคคลอื่น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ เด็กชายในวัย 7 - 12 ปี ร้อยละ 49.12 จะให้ความสนทนากับเพื่อน ใช้เวลาส่วนใหญ่กับเพื่อน ส่วนเด็กชายวัย 13 - 18 ปี ร้อยละ 37.14 จะใช้เวลาอยู่กับพ่อแม่บ้าน แม่บ้าน รองลงมา คือกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 33.14 ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 วิเคราะห์เรื่องการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมของเด็กกับบุคคลอื่น

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนเดียว	4	7.02 %	41	23.43 %
เพื่อนสนิท	28	49.12 %	58	33.14 %
พ่อบ้าน – แม่บ้าน	13	22.81 %	65	37.14 %
เจ้าหน้าที่	11	19.30 %	11	6.29 %
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเด็ก กับบุคคลอื่นๆ เมื่อในเวลาของเด็กมีปัญหาหรือหาทางออกไม่ได้ ดังนั้นต้องมีบุคคลที่ให้คำปรึกษาได้ และเด็กมีความไว้วางใจ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ เด็กชายวัย 7 – 12 ปี จะให้ความไว้วางใจที่จะปรึกษาปัญหา คือพ่อบ้าน แม่บ้าน ร้อยละ 35.08 รองลงมา ได้แก่ เพื่อนสนิท และเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ส่วนในเด็กชายวัย 13 – 18 ปี จะปรึกษาปัญหากับ ครู – อาจารย์ ร้อยละ 29 ในขณะที่เดียวกัน ที่ไม่ปรึกษาใครก็มีถึงร้อยละ 27.43 ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ของเด็ก

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อนสนิท	15	26.32 %	25	14.29 %
พ่อบ้าน – แม่บ้าน	20	35.08 %	21	12.00 %
เจ้าหน้าที่	11	19.30 %	32	18.29 %
ครู-อาจารย์	8	14.04 %	49	29.00 %
ไม่ปรึกษาใคร	3	5.26 %	48	27.43%
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

จากแบบสอบถามในหัวข้อเรื่องการหาทางออก ในเวลาที่มีอารมณ์โกรธ หงุดหงิดหรือไม่พอใจ จะมีวิธีแก้ไขอย่างไร ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ เด็กชายทั้ง 2 ช่วงอายุ ส่วนใหญ่จะมีวิธีในการหาทางออกจากอารมณ์ดังกล่าว โดยการเล่นกีฬา ซึ่งในเด็กชายวัย 7 – 12 ปี ร้อยละ 50.88 เล่นกีฬา รองลงมาคือการอยู่เฉยๆ ไม่ยุ่งกับใคร และร้อยละ 33.71 ในเด็กชายวัย 13 – 18 ปี ที่เล่นกีฬา และรองลงมาคือ หามุมพักผ่อนและคุยกับเพื่อน ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 วิเคราะห์เรื่องวิธีการระบายเมื่อมีอารมณ์โกรธ

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
	หามุมพักผอน	6	10.53 %	31
เล่นกีฬา	29	50.88 %	59	33.71 %
พูดคุยกับเพื่อน	3	5.26 %	28	16.00 %
พูดคุยกับพ่อบ้าน – แม่บ้าน	2	3.51 %	19	10.86 %
พูดคุยกับเจ้าหน้าที่	5	8.77 %	14	8.00 %
อื่นๆ (อยู่เฉย)	12	21.05 %	24	13.71 %
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

นอกจากนี้ยังมีผลที่วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของเด็กชายในสถานสงเคราะห์ กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์ด้วยกัน และความสัมพันธ์กับพ่อบ้าน แม่บ้าน และเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยกันนั้น เด็กจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในสถานสงเคราะห์ ร้อยละ 52.36 ของเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี และร้อยละ 42.86 ของเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์

ความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์	ดี	เฉยๆ	ไม่ดี	ไม่มีความเห็น	รวม
เด็กชายอายุ 7 – 12 ปี	30	10	15	2	57
	52.36 %	17.54 %	26.32 %	3.51 %	100 %
เด็กชายอายุ 13 – 18 ปี	75	58	32	10	175
	42.86 %	33.14 %	18.29 %	5.71 %	100 %

ส่วนในเรื่องความมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น พ่อบ้าน แม่บ้าน เจ้าหน้าที่ และบุคคลภายนอกที่เข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในส่วนของพ่อบ้าน แม่บ้าน นั้นเป็นบุคคลที่อยู่ร่วมกับเด็กเป็นบุคคลที่คอยดูแลเด็ก ทำให้เด็กค่อนข้างมีความสัมพันธ์ที่ดีด้วย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ จะเห็นว่า เด็กชายอายุ 13 – 18 ปี จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อบ้าน แม่บ้าน มากกว่าเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี คือในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อบ้าน แม่บ้าน ร้อยละ 44.57 ส่วนในเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี มีเพียงร้อยละ 31.58 ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับพ่อบ้าน แม่บ้าน

ความสัมพันธ์กับพ่อบ้าน แม่บ้าน	ดี	เฉยๆ	ไม่ดี	ไม่มีความเห็น	รวม
เด็กชายอายุ 7 – 12 ปี	18 52.36 %	12 17.54 %	15 26.32 %	- -	57 100 %
เด็กชายอายุ 13 – 18 ปี	78 44.57 %	56 32.04 %	36 20.57 %	5 2.86 %	175 100 %

ด้านความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์นั้น จะไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกับเด็กมากนัก ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเจ้าหน้าที่จึงมีน้อย ซึ่งเด็กส่วนมากจะมีความรู้สึกเฉยๆ กับความสัมพันธ์ต่อเจ้าหน้าที่ คือร้อยละ 33.33 ของเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี และร้อยละ 34.86 ในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี ดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์

ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์	ดี	เฉยๆ	ไม่ดี	ไม่มีความเห็น	รวม
เด็กชายอายุ 7 – 12 ปี	10 17.54 %	19 33.33 %	16 28.07 %	12 21.05 %	57 100 %
เด็กชายอายุ 13 – 18 ปี	42 24 %	61 34.86 %	52 29.71 %	20 11.43 %	175 100 %

และในส่วนของความรู้สึกของเด็กที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย เด็กชายอายุ 7 – 12 ปี จะมีความรู้สึกไม่ดีที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย ถึงร้อยละ 52.63 ซึ่งในส่วนของเด็กชายที่รู้สึกดี มีเพียงร้อยละ 15.79 เท่านั้น แต่ในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี จะมีความรู้สึกดีที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย ร้อยละ 34.86 และรู้สึกเฉยๆร้อยละ 37.71 ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 วิเคราะห์เรื่องความรู้สึกที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย

ความรู้สึกที่มีบุคคลอื่นเข้ามาพูดคุยด้วย	ดี	เฉยๆ	ไม่ดี	ไม่มีความเห็น	รวม
เด็กชายอายุ 7 – 12 ปี	30 52.36 %	10 17.54 %	15 26.32 %	2 3.51 %	57 100 %
เด็กชายอายุ 13 – 18 ปี	75 42.86 %	58 33.14 %	32 18.29 %	10 5.71 %	175 100 %

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วยกันนั้น มีผลต่อการใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่นการใช้ห้องนอนที่เป็นห้องนอนรวม และการใช้ห้องน้ำรวม ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเป็นส่วนตัวจะไม่มีผลต่อเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งในห้องนอนนั้น เด็กจะใช้ในช่วงเวลาที่นอนเท่านั้น ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีเตียงเป็นของตนเอง ที่แสดงถึงพื้นที่ส่วนตัว ส่วนในห้องน้ำรวม เด็กจะใช้พื้นที่ในส่วนนี้เป็นเวลาไม่นาน ทำให้จึงไม่ค่อยมีผลแต่ระดับความพึงพอใจ ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์นั้น พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในการใช้ห้องนอนรวม คือ 4.02 ที่อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ดังตารางที่ 5.9 และในส่วนห้องน้ำรวมนั้น ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในการใช้ห้องน้ำรวม อยู่ที่ 4.18 เท่ากับมีความพึงพอใจมาก ดังตารางที่ 5.9 ซึ่งทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของบุคคลจะมีผลต่อการใช้พื้นที่ส่วนรวมร่วมกัน

ตารางที่ 5.9 วิเคราะห์เรื่องการใช้พื้นที่ร่วมกัน

การใช้พื้นที่ร่วมกัน	การวัด	MEAN	SD.	ความพึงพอใจ
การใช้ห้องนอนรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	4.02	0.41	พอใจ
การใช้ห้องน้ำรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	4.18	0.62	พอใจ

การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ด้วยค่าร้อยละ

ในเรื่องการใช้พื้นที่ของเด็กชายในสถานสงเคราะห์ จะเป็นไปตามพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก ที่จะเป็นการก่อให้เกิดการใช้พื้นที่ โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่กลุ่มนั้น ในเรื่องของการใช้พื้นที่ที่เด็กมักจะใช้อาศัยเป็นประจำ เวลาอยู่ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งในเด็กชายอายุ 7 - 12 ปี จะใช้เวลาส่วนใหญ่ใกล้เคียงกันระหว่างห้องนอนกับสนามกีฬา คือ ร้อยละ 21.05 จะใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ห้องนอน และร้อยละ 19.30 จะใช้สนามกีฬา และพื้นที่อื่นๆรองลงมาได้แก่ สนามเด็กเล่น เป็นต้น

ส่วนในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี นั้น พื้นที่ที่เด็กใช้บ่อยที่สุดได้แก่สนามกีฬา คือร้อยละ 26.86 และ รองลงมา คือพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ดังตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการใช้พื้นที่เมื่อมีเวลาว่าง

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
	ห้องนอน	12	21.05 %	19
พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร	8	14.04 %	32	18.29 %
สนามกีฬา	11	19.30 %	47	26.86 %
สนามเด็กเล่น	9	15.79 %	11	6.29 %
ห้องกิจกรรม	7	12.28 %	14	8.00 %
ส่วนพักผ่อนภายนอกอาคาร	7	12.28 %	26	14.86 %
โรงอาหาร	2	3.51 %	20	11.43 %
อื่นๆ	1	1.75 %	6	3.43 %
รวม	N = 57	100 %	N = 175	100 %

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถาม ที่กล่าวถึงพื้นที่ที่เด็กจะใช้ เมื่อต้องการความเป็นส่วนตัว ซึ่งพื้นที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภายนอกอาคาร คือ ในเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี จะใช้สนามเด็กเล่น ในเวลาที่เด็กต้องการความเป็นส่วนตัว ร้อยละ 35.09 ส่วนพื้นที่รองลงมา ได้แก่ ห้องนอนและห้องพักผ่อน ส่วนในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี จะใช้สนามกีฬาเป็นพื้นที่ที่ต้องการความเป็นส่วนตัว ร้อยละ 24.57 % รองลงมาคือบริเวณพักผ่อนทั้งภายนอกและภายในอาคาร ดังตารางที่ 5.11

ตารางที่ 5.11 วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการใช้พื้นที่เมื่อต้องการความเป็นส่วนตัว

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
	ห้องนอน	8	14.04 %	13
ห้องพักผ่อน	10	17.54 %	32	18.29 %
สนามกีฬา	4	7.02 %	43	24.57 %
สนามเด็กเล่น	20	35.09 %	17	9.71 %
ห้องกิจกรรม	4	7.02 %	19	10.86 %
ส่วนพักผ่อนภายนอกอาคาร	2	3.51 %	21	12.00 %
โรงอาหาร	4	7.02 %	19	10.86 %

ห้องน้ำ	3	5.26 %	5	2.86 %
อื่นๆ	2	3.51 %	6	3.43 %
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

สำหรับการใช้เวลาว่างของเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเวลาว่างของเด็กชายอายุ 7 – 12 ปี จะใช้เวลาว่างในการพูดคุย เล่น กับเพื่อนๆ ร้อยละ 28.07 รองลงมา เป็นการเล่นกีฬา และอ่านหนังสือ ส่วนในเด็กชายอายุ 13 – 18 ปี จะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่กับการเล่นกีฬา ร้อยละ 29.71 รองลงมาคือการพูดคุย เล่นกับเพื่อนๆ ร้อยละ 23.43 และอ่านหนังสือ ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12 วิเคราะห์เรื่องการทำกิจกรรมในเวลาว่าง

	7 – 12 ปี		13 – 18 ปี	
คุยกับเพื่อน	16	28.07 %	41	23.43 %
เล่นกีฬา	12	21.05 %	52	29.71 %
เล่นดนตรี	10	17.54 %	31	17.71 %
ทำสวน-ปลูกต้นไม้	8	14.04 %	16	9.14 %
อ่านหนังสือ	11	19.30 %	33	18.86 %
อื่นๆ	-	-	2	7.14 %
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

การวิเคราะห์เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน และภายนอกอาคาร ด้วยค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร

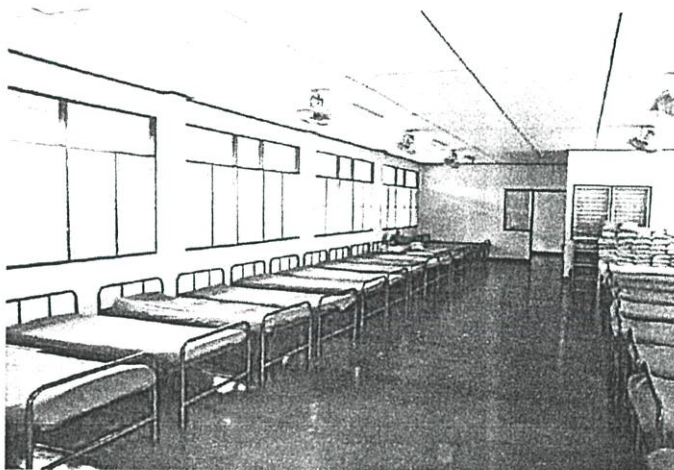
ห้องนอน

จากการศึกษาถึงระดับความพึงพอใจต่อขนาดของห้องนอน ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในขนาดของห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงเป็นอันดับ 1 คือ 4.64 ซึ่งเป็นระดับที่กว้างมาก เนื่องจากห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จะเป็นลักษณะของห้องนอน คือจะเป็นห้องนอนขนาดใหญ่เพียงห้องเดียว เด็กทุกคนจะนอนรวมกัน ไม่มีการแบ่งกันห้อง จึงทำให้รู้สึกที่ห้องมีขนาดใหญ่ ในขณะที่ห้องนอนของสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง จะมีการแบ่งห้องนอนออกเป็นห้องๆ คล้าย

เป็นลักษณะของห้องนอนตามบ้านพักอาศัย แล้วยนอนรวมกัน จึงทำให้พื้นที่ที่ถูกกั้นด้วยผนังเป็นห้องๆ คูมีขนาดของพื้นที่ที่เล็กลง จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่น้อยกว่า โดยสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.96 ดังตารางที่ 5.13

ตารางที่ 5.13 วิเคราะห์เรื่องขนาดของห้องนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	กว้าง - แคบ	4.64	0.27	1	กว้าง
มหาราช	กว้าง - แคบ	3.96	0.34	3	ปานกลาง
มหาเมฆ	กว้าง - แคบ	4.29	0.06	2	ปานกลาง

รูปที่ 5.2 แสดงถึงลักษณะห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

ในส่วนของความพึงพอใจต่อแสงสว่างภายในห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อแสงสว่างภายในห้องนอน มาเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 เนื่องจากห้องนอนเป็นห้องนอนขนาดใหญ่ห้องเดียว มีหน้าต่างโดยรอบห้อง ซึ่งปกติจะเปิดอยู่ตลอดเวลา ทำให้แสงสว่างสามารถเข้าถึงได้ดีจากหน้าต่าง อีกทั้งสีของห้องที่เป็นสีอ่อน ทำให้ภายในห้องดูสว่างมากขึ้น ส่วนในสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่งนั้น เนื่องจากห้องนอนมีการแบ่งเป็นห้องๆ ทำให้แสงสว่างเข้าถึงได้น้อยลง จึงทำให้ห้องนอนมีแสงสว่างน้อย ซึ่งในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชนั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด เท่ากับ 3.91 เนื่องจาก ภายในห้องมี ตู้เก็บ

สิ่งของของเด็กแต่ละคน ซึ่งเป็นไม้สีเข็ม อีกทั้งพื้นและผนังส่วนส่วนใหญ่เป็นไม้สีเข็ม จึงทำให้ภายในห้องดูมืดกว่าที่อื่น ดังตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 วิเคราะห์เรื่องแสงสว่างภายในห้องนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สว่าง - มืด	4.30	0.27	1	สว่าง
มหาสาร	สว่าง - มืด	3.91	0.84	3	ปานกลาง
มหาเมฆ	สว่าง - มืด	4.00	0.47	2	ปานกลาง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องการระบายอากาศภายในห้องนอน จะเห็นว่าห้องนอนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ซึ่งลักษณะของห้องนอนเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ มีหน้าต่างโดยรอบ อีกทั้งไม่มีเฟอร์นิเจอร์ใดๆ มาปิดกั้นการไหลเวียนของอากาศ จึงทำให้ในห้องนอนโปร่งและโล่ง ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความปลอดโปร่งภายในห้องนอน จึงมีค่าสูงสุด คือ 4.25 ในขณะที่สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ที่ห้องนอนถึงจะไม่เป็นห้องโถงใหญ่ แต่ห้องนอนที่แยกออกเป็น 2 ส่วน นั้นไม่มีผนังมากนัก โดยมีโถงตรงกลางเชื่อม จึงทำให้มีการระบายอากาศที่ดี ซึ่งต่างสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสาร ซึ่งมีห้องนอนแยกเป็น 3 ห้อง ทำให้การไหลเวียนของอากาศน้อยลง จึงทำให้การระบายอากาศไม่ดี เนื่องจากมีผนังห้องมากนัก แต่ด้วยห้องที่กว้างจึงไม่ทำให้ห้องดูอับจนเกินไป ซึ่งทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความปลอดโปร่งภายในห้องนอน มีค่าน้อยสุด คือ 3.98 ดังตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15 วิเคราะห์เรื่องการระบายอากาศภายในห้องนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	โปร่ง - อับทึบ	4.25	0.54	1	ปานกลาง
มหาสาร	โปร่ง - อับทึบ	3.98	0.36	3	ปานกลาง
มหาเมฆ	โปร่ง - อับทึบ	4.08	0.65	2	ปานกลาง

จากการสังเกตการณ์ถึงสภาพโดยทั่วไปของห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะพบว่าห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จะเป็นห้องนอนเดี่ยวขนาดใหญ่ มีหน้าต่างโดยรอบ มีการถ่ายเทอากาศดี ในห้องจึงไม่ค่อยอับมากนัก ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจเรื่องความเย็นสบายของ

ห้องนอน เท่ากับ 4.30 ในขณะที่สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่มีการแบ่งห้องนอนออกเป็นห้อง ทำให้เกิดการปิดกั้นการถ่ายเทอากาศในห้องนอนจึงทำให้อากาศมีการถ่ายเทไม่สะดวก จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อความเย็นสบายภายในห้องนอนมีค่าน้อย โดยในนั้นมีค่าเฉลี่ยที่ 3.65 ดังตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.16 วิเคราะห์เรื่องความเย็นสบายภายในห้องนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.30	0.67	1	เย็นสบาย
มหาราช	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.65	0.69	3	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.95	0.23	2	เย็นสบาย

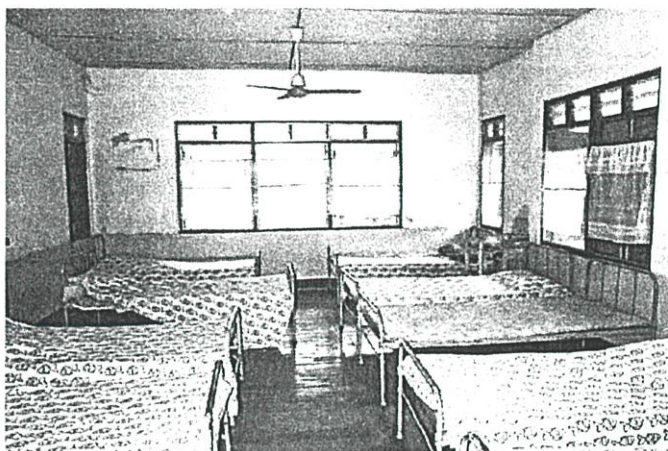

รูปที่ 5.3 แสดงถึงภายในห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

เนื่องจากห้องนอนในแต่ละอาคารนอนในสถานสงเคราะห์ เป็นห้องนอนรวม จึงทำให้มีเด็กจำนวนมากมานอนรวมกันในห้อง ซึ่งมีทั้งแบบห้องนอนเดี่ยว และแยกเป็น 2 – 3 ห้องนอน จากการสำรวจพบว่าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช มีขนาดพื้นที่มากที่สุด 120 ตารางเมตร รองรับเด็กจำนวน 25 คน เท่ากับพื้นที่ห้องนอน 4.8 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน เท่ากับมีพื้นที่นอนต่อเด็ก 1 คน สูงสุด ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีพื้นที่ห้องนอน ต่อเด็ก 1 คน น้อยสุด คือ 2 ตารางเมตร ดังตารางที่ 5.17

ตารางที่ 5.17 วิเคราะห์เรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่ห้องนอน

สถานที่	จำนวนผู้ใช้(คน)	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่(ตร.ม.) / เด็ก 1 คน
ปากเกร็ด	35	70	2
มหาสาร	25	120	4.8
มหาเมฆ	25	85	3.4

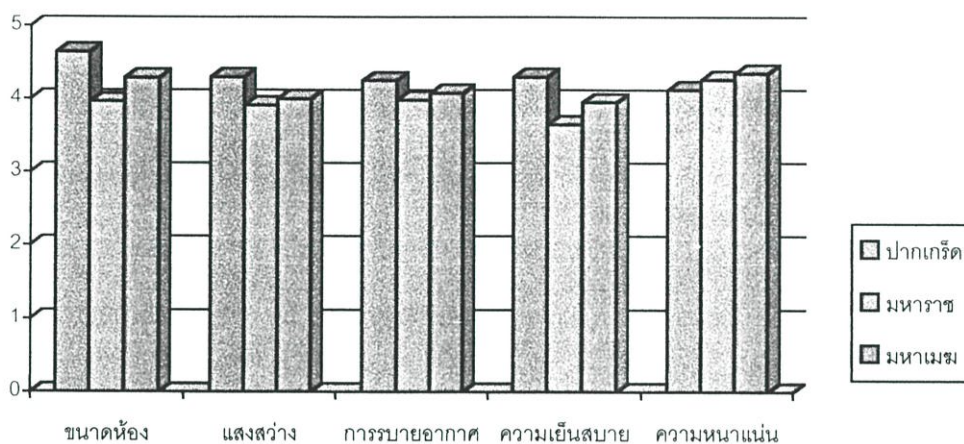

รูปที่ 5.4 แสดงถึงจำนวนผู้ใช้พื้นที่ส่วนห้องนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

โดยสรุปถึงความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะเห็นว่าโดยรวมแล้วห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าที่อื่น คือ 4.55 ซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมาก จากการสังเกตการณ์พบว่า ห้องนอนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด เป็นลักษณะของห้องโถงขนาดใหญ่ห้องเดียว มีเตียงนอนเรียงกัน 2 ด้าน มีหน้าต่างรอบห้อง ทำให้เกิดการถ่ายเทอากาศได้ดี เย็นสบาย มีแสงสว่างมาก เพราะไม่มีผนังภายในมากั้นแบ่งพื้นที่ จึงทำให้ห้องดูโล่ง โปร่ง ทั้ๆที่ขนาดพื้นที่ห้องนอน ต่อเด็ก 1 คน น้อยที่สุด อีกทั้งมีเพียงเตียงนอนเท่านั้น จึงทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าที่อื่น ในขณะเดียวกันในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ 3.53 เนื่องจากสภาพของอาคารที่ค่อนข้างเก่า อีกทั้งภายในห้องยังมีตู้สำหรับเก็บของ พื้นที่ทำการบ้าน อ่านหนังสือ ทำให้ดูภายในห้องค่อนข้างแออัด และอับ ดังตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 วิเคราะห์เรื่องความพึงพอใจโดยรวมต่อห้องนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	พอใจ - ไม่พอใจ	4.55	0.84	1	พอใจมาก
มหาสาร	พอใจ - ไม่พอใจ	4.02	0.57	2	พอใจ
มหาเมฆ	พอใจ - ไม่พอใจ	3.53	0.39	3	ปานกลาง

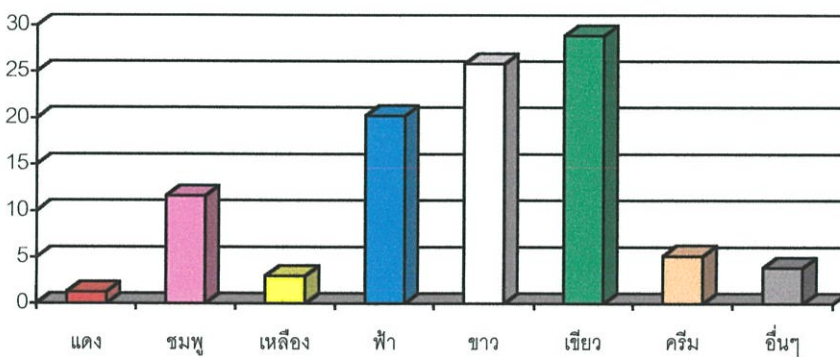

รูปที่ 5.5 กราฟแสดงถึงค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจด้านต่างๆภายในห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

จากแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องของสีภายในห้องนอน ซึ่งการใช้สีนั้น มีผลต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมของห้องด้วย ในกรณีที่ใช้สีอ่อนก็จะช่วยทำให้ห้องนอนนั้นดูสว่างมากขึ้น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่าเด็กจะอยากให้ห้องนอนของตัวเองมีสีที่ออกไปในโทนสีอ่อน ให้ความสว่าง และสดใส สบายตา ซึ่งจะเห็นได้ว่า จากเด็กชายทั้งหมด 232 คน ร้อยละ 28.88 จะอยากให้ห้องนอนทาสีเขียว ซึ่งจิตวิทยาของสีเขียว คือ ความสดใส เบิกบาน ร่าเริง โดยมีสีขาวย และสีฟ้ารองลงมาตามลำดับ ซึ่งในห้องนอนเด็กจะไม่ค่อยเลือกสีที่เข้ม เนื่องจากห้องนอน ต้องการความผ่อนคลาย สบายตา ดังตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19 วิเคราะห์เรื่องสีห้องนอนที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ

สีแดง	3	1.29 %
สีชมพู	27	11.64 %
สีเหลือง	7	3.02 %
สีฟ้า	47	20.26 %
สีขาว	60	25.86 %
สีเขียว	67	28.88 %
สีครีม	12	5.17 %
สีอื่นๆ	9	3.88 %
	N = 232	100 %

รูปที่ 5.6 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในห้องนอน

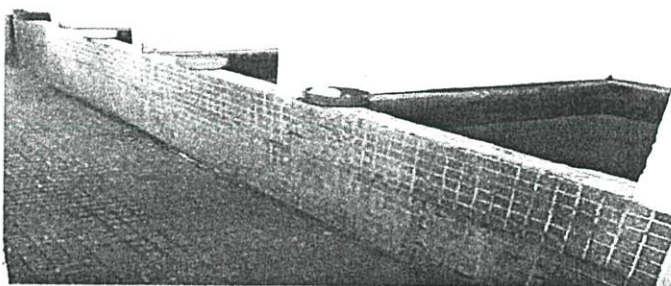
ห้องน้ำ

จากการสังเกตการณ์ห้องน้ำของอาคารนอน ในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะพบว่าห้องน้ำมีความแตกต่างกัน คือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ห้องน้ำจะอยู่ใต้อาคารนอน ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตหาราช ห้องน้ำจะเป็นอาคารแยกออกมา ซึ่งอยู่ด้านหลังอาคารนอน โดยมีทางเดินเชื่อมต่อและมีหลังคาคลุม ส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ห้องน้ำจะเป็นอาคารแยกออกมา ซึ่งจะอยู่ใกล้บริเวณอาคารนอน แต่ไม่มีหลังคาปกคลุม ภายในห้องน้ำของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่งนั้น จะมีการแยกห้องน้ำออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่อาบน้ำรวมและส่วนห้องสุขา ที่แยกออกเป็นห้องๆ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ห้องน้ำของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตหาราช มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อขนาดของห้องน้ำ สูงสุด คือ 4.17 ซึ่งจากผังของห้องน้ำนั้น ภายในห้องน้ำจะแยกออกเป็น 2 ส่วน อย่างชัดเจน คือส่วนอาบน้ำ

รวมและส่วนของห้องสุขา ซึ่งมีพื้นที่กว้างพอสมควร ส่วนอาบน้ำรวมนั้น จะแยกเป็น 2 ฝั่ง ซึ่งแต่ละฝั่งจะแยกออกเป็นช่องๆ สำหรับอาบน้ำ อ่างน้ำจะเป็นลักษณะแนวยาว ทำให้มีพื้นที่ของการยืนอาบน้ำมากกว่าห้องน้ำที่มีอ่างน้ำจะอยู่ตรงกลาง และยืนอาบน้ำรอบอ่าง อย่างในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ส่วนอีกฝั่งจะเป็นช่องอาบน้ำฝักบัว (ปัจจุบันไม่ได้ใช้งาน ในอาคารที่ทำการศึกษา) อีกส่วนคือห้องสุขา จะมีทั้งหมด 5 ห้อง ในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น ห้องน้ำของอาคารนอนที่ทำการศึกษา จะอยู่ใต้อาคาร ซึ่งห้องน้ำจะมี 2 ห้อง ทำให้มีพื้นที่มากขึ้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจรองลงมา ดังตารางที่ 5.20

ตารางที่ 5.20 วิเคราะห์เรื่องขนาดห้องน้ำของอาคารนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	กว้าง - แคบ	3.96	0.32	2	กว้าง
มหาราช	กว้าง - แคบ	4.17	0.28	1	กว้าง
มหาเมฆ	กว้าง - แคบ	3.76	0.52	3	กว้าง

รูปที่ 5.7 แสดงถึงลักษณะห้องน้ำของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

ในส่วนของแสงสว่างภายในห้องน้ำนั้น ถือว่ามีความจำเป็นมาก ซึ่งจะเน้นในเรื่องแสงสว่างจากธรรมชาติ ได้แก่ แสงแดด นอกจากจะให้ความสว่างต่อพื้นที่แล้ว แสงแดดยังสามารถช่วยฆ่าเชื้อโรคภายในห้องน้ำได้ อีกทั้งห้องน้ำเป็นลักษณะห้องน้ำรวม มีจำนวนผู้ใช้จำนวนมาก ซึ่งต้องเกิดความสกปรกมากขึ้นด้วย ห้องน้ำ อาคารนอน ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่แยกออกมาจากอาคารนอน มาด้านหลังนั้น โดยมีผนังโดยรอบอาคาร ไม่มีประตูทางเข้าออก จะใช้

ตัวผนังบังกัน ในส่วนของผนังอาคารจะก่อกำบังไม่ถึงฝ้าเพดาน จะมีช่องเพื่อให้มีแสงแดดผ่านสู่ภายในได้ ซึ่งนอกจากจะให้แสงสว่างที่มากกว่าแล้ว ยังสามารถใช้แสงแดดฆ่าเชื้อโรคได้อีก ดังนั้นค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อแสงสว่างในห้องน้ำของอาคารนอน ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จึงสูงสุดคือ 4.69 อีกทั้งด้านข้างของห้องน้ำยังมีลานซักล้างด้วย ส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้น มีคะแนนรองลงมา ซึ่งห้องน้ำจะมีลักษณะคล้ายกันคือ แยกเป็นอาคารออกมา ผนังอาคารก็จะเว้นช่องแสงเหนือที่ผนังด้านบนเช่นกัน แต่ฝ้าเพดานจะต่ำกว่า จึงทำให้แสงสว่างน้อยลง และมีลานซักล้างอยู่เชื่อมต่อกับห้องน้ำ ส่วนในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ห้องน้ำจะอยู่ในอาคาร ในบริเวณชั้นล่างของอาคาร ถึงจะมีช่องแสงด้านบนของผนัง แต่แสงสว่างจากธรรมชาติ เข้าถึงได้น้อย ภายในห้องจึงมืด และมีปัญหาเรื่องกลิ่น และความสกปรก อันเนื่องมาจากแสงแดดส่องถึงได้ไม่เพียงพอ อีกทั้งไม่มีลานซักล้าง จึงต้องใช้พื้นที่ภายในห้องน้ำอีกด้วย ดังนั้นจึงทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อห้องน้ำน้อยสุดคือ 3.71 ดังตารางที่ 5.21

ตารางที่ 5.21 วิเคราะห์เรื่องแสงสว่างภายในห้องน้ำ

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สว่าง - มืด	3.71	0.27	3	สว่าง
มหาราช	สว่าง - มืด	4.69	0.52	1	สว่างมาก
มหาเมฆ	สว่าง - มืด	4.21	0.85	2	สว่าง

การระบายอากาศภายในห้องน้ำ นั้นถือว่ามีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นห้องน้ำรวม จำนวนผู้ใช้จำนวนมาก การระบายอากาศที่ดี และสะดวก จะทำให้ช่วยลดกลิ่นภายในห้องน้ำได้ในระดับหนึ่ง ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในเรื่องการระบายอากาศภายในห้องน้ำ ผลที่ได้นั้น มีความสอดคล้องกับเรื่องแสงสว่างภายในห้องน้ำ กล่าวคือ ห้องน้ำของอาคารนอน ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่มีห้องน้ำแยกออกมาอยู่ด้านหลังของอาคารนอน และผนังของห้องน้ำโดยรอบนั้น มีปิดไม่ถึงฝ้าเพดาน จะมีช่องระหว่างฝ้าเพดานกับผนัง ซึ่งนอกจากจะเพิ่มแสงสว่างเข้ามาภายในแล้ว ในยังมีผลต่อการระบายอากาศ ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ช่วยลดกลิ่นภายในห้องน้ำ ซึ่งจะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อการระบายอากาศของห้องน้ำสูงสุดคือ 4.40 เช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่เป็นห้องน้ำภายในอาคาร ยังมีปัญหาเรื่องกลิ่นภายในห้องน้ำมากขึ้น เนื่องอากาศไม่มีการถ่ายเท ทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.92 ดังตารางที่ 5.22

ตารางที่ 5.22 วิเคราะห์เรื่องการระบายอากาศภายในห้องน้ำ

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	โปรง - อับทึบ	3.92	0.36	3	โปรง
มหาราช	โปรง - อับทึบ	4.40	0.34	1	โปรง
มหาเมฆ	โปรง - อับทึบ	4.30	0.48	2	โปรง

จากขนาดของห้องน้ำในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง พบว่าอัตราส่วนของจำนวนผู้ใช้ ต่อห้องน้ำ 1 ห้องมีค่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จะมีจำนวนผู้ใช้ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง มากที่สุด คือ 5 คน ห้องน้ำของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะมีพื้นที่สำหรับโถปัสสาวะและอ่างล้างหน้า ซึ่งในสถานสงเคราะห์อื่นไม่มี ส่วนในพื้นที่อาบน้ำสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะมีพื้นที่อาบน้ำ ต่อเด็ก 1 คน น้อยที่สุด คือ 0.24 ตารางเมตร ดังตารางที่ 5.23

ตารางที่ 5.23 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่ห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ

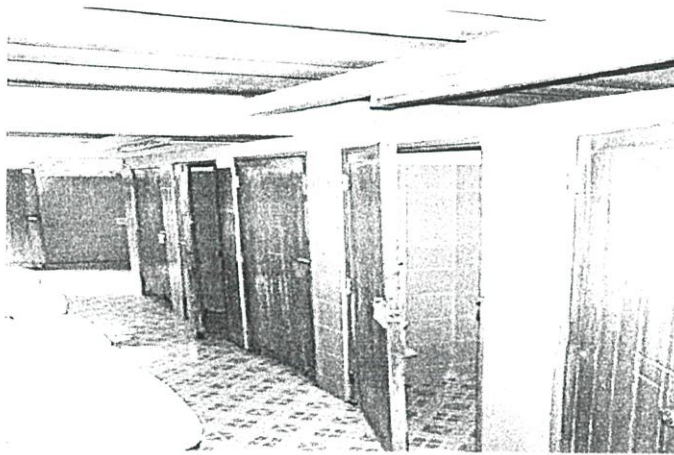
สถานที่	จำนวนผู้ใช้ (คน)	จำนวน ห้องน้ำ	จำนวนผู้ใช้ / ห้องน้ำ 1 ห้อง	พื้นที่ห้องอาบน้ำ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.ม.) / เด็ก 1 คน
ปากเกร็ด	35	10	3.5	17.5	0.5
มหาราช	25	5	5	23.5	0.94
มหาเมฆ	25	6	4.2	6	0.24

จากผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ในเรื่องต่างๆของห้องน้ำของอาคารนอน ได้สรุปถึงความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อห้องน้ำของอาคารนอน ของเด็กชายที่พักอาศัย สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อห้องน้ำสูงที่สุด คือ 4.40 เนื่องจากสภาพห้องน้ำที่ดูน่าใช้งาน มีห้องอาบน้ำ และห้องส้วม แยกเป็นสัดส่วน ถึงแม้พื้นที่อาบน้ำจะน้อยกว่าที่อื่น แต่มีอ่างล้างมือและโถปัสสาวะ ที่ช่วยให้กิจกรรมในห้องน้ำกระจายออกไป ส่วนของห้องน้ำก็อยู่แยกออกจากตัวอาคารนอน ซึ่งทำให้การระบายอากาศดี แต่มีปัญหาในเรื่องทางเชื่อมไม่มีหลังคาคลุม ซึ่งต่างจากสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่ทางเชื่อมมีหลังคาคลุม แต่สภาพทั่วไปของห้องน้ำนั้น ไม่น่าใช้งานนัก ส่วนในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น การเข้าถึงสะดวก เนื่องจากห้องน้ำอยู่ชั้นล่างของอาคาร อยู่ภายในอาคาร แต่มีปัญหาในเรื่องแสงแดดที่ไม่

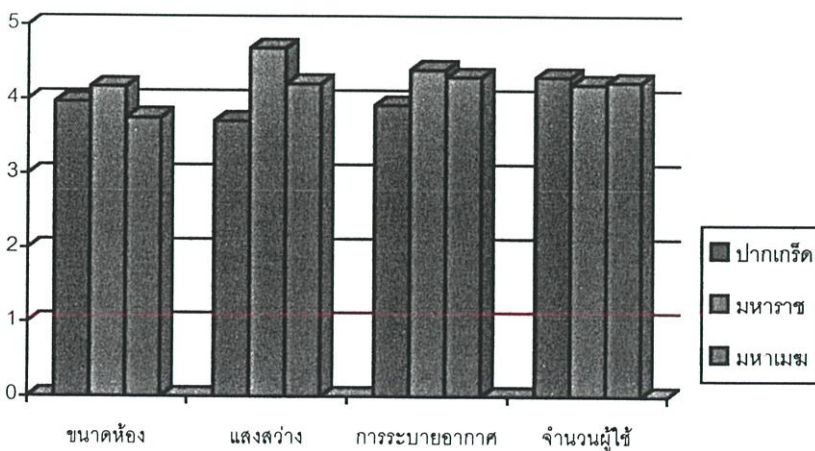
เพียงพอ จึงเกิดปัญหาเรื่องแสงสว่างและการระบายอากาศ ทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ 3.85 ดังตารางที่ 5.24

ตารางที่ 5.24 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อห้องน้ำของอาคารนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	พอใจ - ไม่พอใจ	3.85	0.71	3	พอใจ
มหาราช	พอใจ - ไม่พอใจ	4.25	0.37	2	พอใจ
มหาเมฆ	พอใจ - ไม่พอใจ	4.40	0.75	1	พอใจ

รูปที่ 5.8 แสดงถึงภายในห้องน้ำ ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

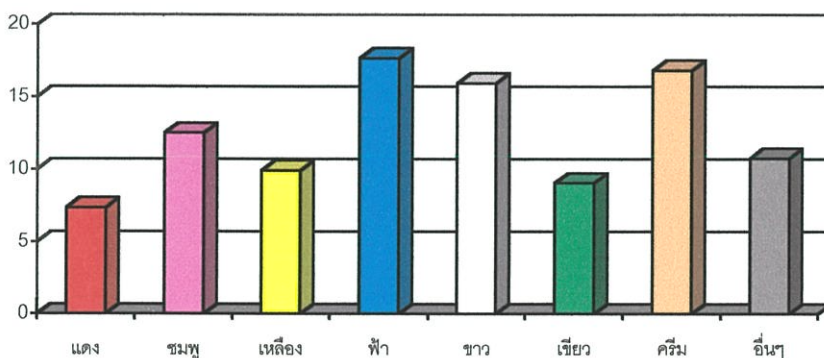

รูปที่ 5.9 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในด้านต่างๆต่อห้องน้ำของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

จากผลที่ได้ทำการวิเคราะห์เรื่องสีภายในห้องน้ำ ที่เด็กชายต้องการให้มีสีอย่างที่ต้องการ เพื่อเป็นการเพิ่มระดับความพึงพอใจต่อห้องน้ำ สีที่เด็กชายส่วนใหญ่ให้ความพึงพอใจกับสีที่อ่อนและสว่าง เพื่อช่วยให้ห้องน้ำดูสะอาด และน่าใช้ ซึ่งร้อยละ 17.67 จะเลือกใช้สีฟ้า ร้อยละ 16.81 เลือกใช้สีครีม และร้อยละ 15.95 เลือกใช้สีขาว แต่ในขณะเดียวกัน ความพึงพอใจต่อสีที่มีความเข้มขึ้นก็มากขึ้นด้วย เนื่องจากสีที่เข้มจะทำให้ห้องน้ำดูแล้วไม่สกปรกมากนัก ดังตารางที่ 5.25

ตารางที่ 5.25 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสีภายในห้องน้ำของอาคารนอน

สีแดง	17	7.33 %
สีชมพู	29	12.50 %
สีเหลือง	23	9.91 %
สีฟ้า	41	17.67 %
สีขาว	37	15.95 %
สีเขียว	21	9.05 %
สีครีม	39	16.81 %
สีอื่นๆ	25	10.76 %
	N = 232	100 %

รูปที่ 5.10 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในห้องน้ำ

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

พื้นที่พักผ่อน เป็นพื้นที่ที่อยู่ในอาคารนอนแต่ละหลัง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความจำเป็นเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เด็กจะใช้อยู่เสมอ เมื่อเด็กไม่ได้ออกจากอาคารนอน จะใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำการบ้าน อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ หรือพูดคุยกัน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความจำเป็นค่อนข้างมาก

เด็กจะใช้พื้นที่นี้ในการรวมตัวในการพักผ่อน หรือทำกิจกรรมต่างๆภายในอาคาร ดังนั้นพื้นที่นี้จึงต้องมีขนาดที่ใหญ่เพื่อรองรับจำนวนเด็กทั้งหมดที่พักอาศัยในอาคารนอนนั้นๆ ซึ่งจากสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีเพียงสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีพื้นที่พักผ่อนที่มีลักษณะเป็นอยู่ชั้นสองของอาคาร ซึ่งอยู่ติดกับห้องนอน ส่วนสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่งนั้น มีพื้นที่พักผ่อนชั้นล่างของอาคาร ซึ่งไม่มีการแบ่งกันเป็นห้อง เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกันส่วนต่างๆ ภายในอาคาร สำหรับสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร สูงที่สุด คือ 4.62 เนื่องจากพื้นที่พักผ่อนมีขนาดกว้าง และสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่พักผ่อนที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งใต้อาคาร ซึ่งพื้นที่ทั้ง 2 ส่วนนี้ สามารถเชื่อมต่อกันในการทำกิจกรรมได้ ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ก็มีพื้นที่พักผ่อนอยู่ชั้นล่างของอาคารเช่นกัน แต่มีขนาดที่ค่อนข้างจำกัด และสำหรับสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น พื้นที่พักผ่อนถูกจัดไว้เป็นห้องที่เชื่อมต่อกับห้องนอน ซึ่งอยู่ชั้นสองของอาคาร พื้นที่ถูกจัดไว้เป็นห้อง พื้นที่ขาดการเชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นๆ ทำให้ค่าคะแนนความพึงพอใจ ต่ำสุด คือ 4.36 ดังตารางที่ 5.26

ตารางที่ 5.26 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อขนาดของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	กว้าง - แคบ	4.36	0.85	3	กว้าง
มหาราช	กว้าง - แคบ	4.62	0.74	1	กว้างมาก
มหาเมฆ	กว้าง - แคบ	4.45	0.33	2	กว้าง

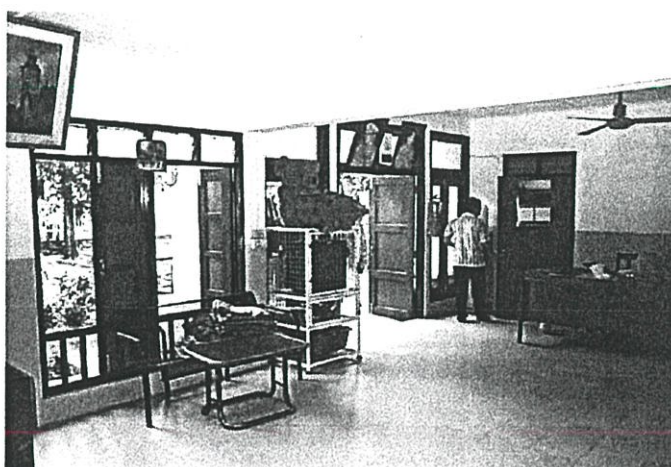

รูปที่ 5.11 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ในเรื่องแสงสว่างภายในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารนั้น จะเห็นว่า สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร สูงที่สุด คือ 4.56 เนื่องจากพื้นที่พักผ่อนเป็นพื้นที่โล่ง ไม่มีการกั้นห้อง ทำให้แสงสว่างเข้าได้จากทุกด้าน เพราะมีประตูและหน้าต่างโดยรอบ อีกทั้งพื้นและผนังที่เป็นสีขาว ทำให้ห้องดูสว่างมากขึ้น ดูโปร่งและโล่ง ไม่อับทึบ และเนื่องจากพื้นที่พักผ่อนอยู่ชั้นล่างของอาคาร ทำให้พื้นที่มีการเชื่อมต่อสู่ภายนอก จึงทำให้พื้นที่ดูกว้างมากขึ้น ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น พื้นที่พักผ่อนอยู่ชั้นสองของอาคาร มีการกั้นห้องเป็นสัดส่วน ทำให้ห้องมีขอบเขตที่จำกัด ไม่มีการเชื่อมต่อพื้นที่ ห้องจึงดูคับแคบ ในส่วนของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช นั้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อแสงสว่างในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารต่ำสุด คือ 4.10 เนื่องจากพื้นที่พักผ่อนมีช่องเปิดสู่ภายนอกค่อนข้างน้อย และมีพื้นที่เชื่อมต่อสูงพื้นที่เปิดโล่งได้ อาคารที่กว้าง จึงทำให้แสงสว่างเข้าถึงพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารได้น้อย ดังตารางที่ 5.27

ตารางที่ 5.27 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อแสงสว่างในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สว่าง - มืด	4.35	0.96	2	สว่าง
มหาราช	สว่าง - มืด	4.10	0.54	3	สว่าง
มหาเมฆ	สว่าง - มืด	4.56	0.22	1	สว่างมาก

รูปที่ 5.12 แสดงถึงแสงสว่างภายในพื้นที่พักผ่อน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

จากแบบสอบถามในเรื่องการระบายอากาศของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด คือ 4.25 เนื่องจากโดยรอบของพื้นที่พักผ่อน มีประตูและหน้าต่าง และเชื่อมต่อกับภายนอกอาคาร ทำให้อากาศมีการถ่ายเทสะดวก แต่ในกรณีของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่ำสุด คือ 4.02 เนื่องจากพื้นที่นี้ จะมีช่องเปิดซึ่งเป็นบานประตูด้านหนึ่งกว้าง แต่ในด้านตรงข้าม มีช่องเปิดน้อย อีกทั้งด้านที่เหลือเป็นพื้นที่ส่วนอื่นๆของอาคาร ทำให้การหมุนเวียน และการถ่ายเทอากาศไม่สะดวกเท่าที่ควร ดังตารางที่ 5.28

ตารางที่ 5.28 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการระบายอากาศ ในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	โปร่ง - อับทึบ	4.15	0.31	2	โปร่ง
มหาเมฆ	โปร่ง - อับทึบ	4.02	0.75	3	โปร่ง
มหาเมฆ	โปร่ง - อับทึบ	4.25	0.12	1	โปร่ง

ความเย็นสบายภายในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร มีส่วนสำคัญเนื่องจากเด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ ในพื้นที่ส่วนนี้ ซึ่งทั้งนี้ความเย็นสบายเกิดจากอุณหภูมิของห้องเป็นส่วนสำคัญ ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจน้อยสุด คือ 4.10 เนื่องจากพื้นที่พักผ่อนนั้น อยู่ชั้นบนของอาคาร ซึ่งเด็กจะใช้พื้นที่นี้ส่วนใหญ่เวลากลางวัน ดังนั้นห้องจึงมีอุณหภูมิที่สูง ทำให้อากาศร้อน และอบอ้าว อีกทั้งมีการกั้นห้อง จึงทำให้อากาศภายในห้องถ่ายเทไม่สะดวก ซึ่งต่างจากสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง ที่มีพื้นที่พักผ่อนที่ไม่มีกั้นห้อง เป็นพื้นที่โล่ง และอยู่ชั้นล่างของอาคาร ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.46 ซึ่งนอกจากพื้นที่นี้จะอยู่ชั้นล่างของอาคารแล้ว โดยรอบพื้นที่ยังมีช่องเปิด ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ดังตารางที่ 5.29

ตารางที่ 5.29 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเย็นสบาย ในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.10	0.75	3	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.32	0.41	2	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.46	0.23	1	เย็นสบาย

พื้นที่ส่วนพักผ่อนภายในอาคาร เป็นพื้นที่ที่เด็กทั้งหมดจะใช้ร่วมกัน ในยามพักผ่อน เล่น อ่านหนังสือ หรือ ดูโทรทัศน์ ดังนั้นพื้นที่นี้จะต้องรองรับจำนวนเด็กทั้งหมดที่พักอยู่ในอาคารนั้น จากขนาดพื้นที่ของส่วนพักผ่อนภายในอาคาร สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีพื้นที่อัตราส่วนพื้นที่ ต่อเด็ก 1 คน เท่ากัน คือ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ซึ่งมีขนาดที่กว้าง เนื่องจากพื้นที่เป็นแบบห้องเปิดโล่ง ไม่ได้กั้นเป็นห้อง ทำให้พื้นที่ดูกว้าง และไม่แออัดซึ่งต่างจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่มีอัตราส่วนขนาดพื้นที่ เท่ากับ 1 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ดังตารางที่ 5.30

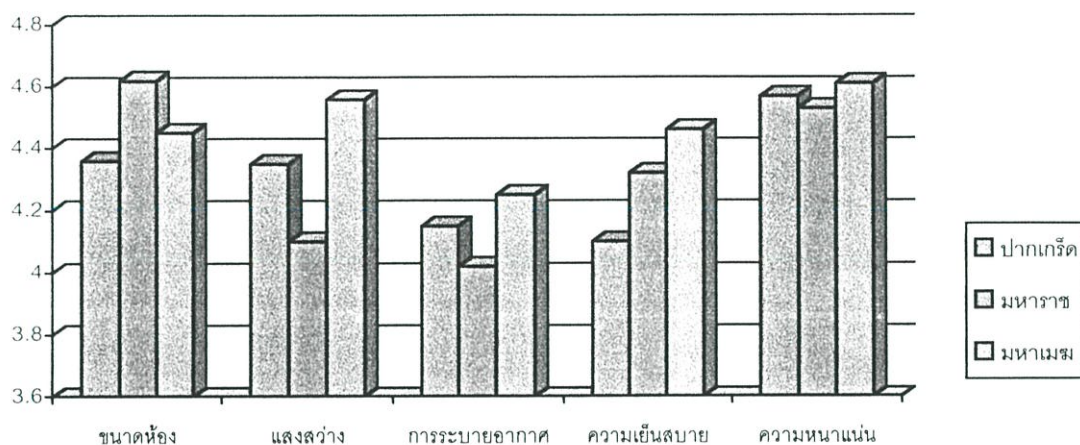
ตารางที่ 5.30 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่ส่วนพักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	จำนวนผู้ใช้(คน)	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่(ตร.ม.) / เด็ก 1 คน
ปากเกร็ด	35	35	1
มหาราช	25	50	2
มหาเมฆ	25	50	2

สรุปโดยรวมในด้านความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร พบว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่เด็ก รู้สึกพึงพอใจ เนื่องจากเด็กๆได้ทำกิจกรรมในสิ่งที่ชอบ ใช้พักผ่อนตามอัธยาศัย ไม่ว่าจะดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ พุดคุยหรือเล่น จะทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 มีค่าที่สูง โดยสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.59 เนื่องจากมีองค์ประกอบในด้านต่างๆที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแสงสว่าง การระบายอากาศ ความเย็นสบาย ขนาดของพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน ส่วนในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น ถึงห้องพักผ่อนจะมีการถ่ายเทอากาศที่ไม่สะดวกมากนัก อุณหภูมิค่อนข้างสูง เนื่องจากอยู่ชั้นสองของอาคาร มีขนาดพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน ไม่มาก แต่พื้นที่ห้องพักผ่อนนี้อยู่ติดกับห้องนอน จึงทำให้สะดวกในการใช้งานมากขึ้น จึงทำให้มีความพึงพอใจมากเช่นกัน ดังตารางที่ 5.31

ตารางที่ 5.31 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	มาก - น้อย	4.54	0.97	2	พอใจมาก
มหาราช	มาก - น้อย	4.51	0.50	3	พอใจมาก
มหาเมฆ	มาก - น้อย	4.59	0.74	1	พอใจมาก

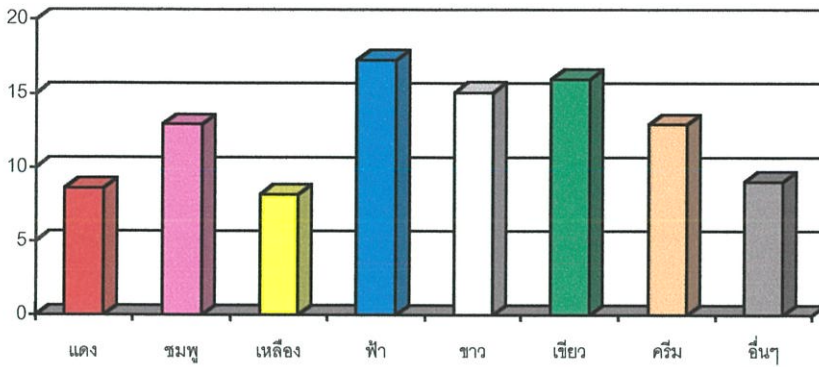

รูปที่ 5.13 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารของ
สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร เป็นพื้นที่ที่เด็กจะใช้เวลาร่วมกันในพื้นที่นี้ ไม่ว่าจะดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ พุดคุยหรือเล่น และทำกิจกรรมยามว่างอื่นๆ ดังนั้นสีที่ใช้ภายในห้องต้องเป็นสีที่มองแล้วรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย ซึ่งจากผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่า จากเด็ก 232 คน นั้นจะเลือกสีที่ใช้กับพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร เป็นสีอ่อนๆ โทนเย็นๆ สบาย คือ ร้อยละ 17.24 เลือกใช้สีฟ้า ซึ่งมีความหมายทางจิตวิทยาว่า เป็นสีที่ร่มเย็น ร่าเริง ร้อยละ 15.95 เป็นสีเขียว และร้อยละ 15.08 เป็นสีขาว ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.32

ตารางที่ 5.32 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสี ภายในพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

สีแดง	20	8.62 %
สีชมพู	30	12.93 %
สีเหลือง	19	8.19 %
สีฟ้า	40	17.24 %
สีขาว	35	15.08 %
สีเขียว	37	15.95 %
สีครีม	30	12.93 %
สีอื่นๆ	21	9.05 %
	N = 232	100 %

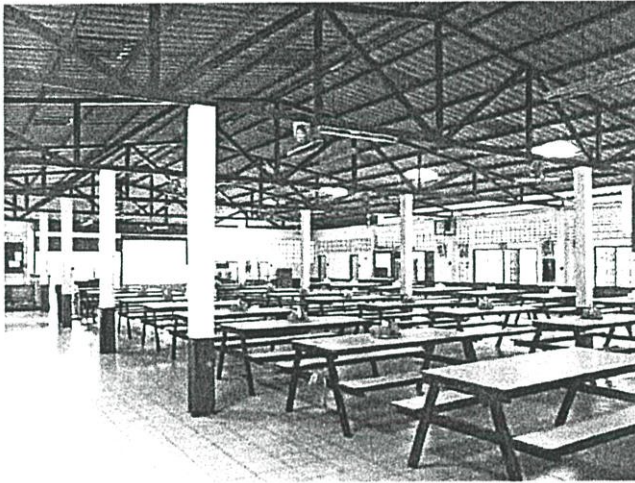
รูปที่ 5.14 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสปีภายในพื้นที่ที่พักผ่อนภายในอาคาร

อาคารโรงอาหาร

อาคารโรงอาหาร เป็นสถานที่ที่เด็กทุกคนจะมารวมตัวกันทั้งหมดเพื่อรับประทานอาหารเช้า กลางวัน และเย็น เด็กจากทุกอาคารนอนจะเดินเรียงแถวมาที่อาคารโรงอาหาร ซึ่งนอกจากจะใช้เพื่อรับประทานอาหารเช้าแล้ว ยังใช้ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น งานเลี้ยง การประชุม กิจกรรมการแสดงหรือกิจกรรมใดก็ตาม ที่ต้องให้เด็กมารวมตัวกันทั้งหมด ดังนั้นพื้นที่ของอาคารโรงอาหารนั้นต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร เพราะเนื่องจากจำนวนผู้ใช้ที่มีมากแล้วนั้น ยังต้องมีโต๊ะและเก้าอี้ จำนวนมากด้วย อาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีรูปแบบของอาคาร 2 แบบ คือ ในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหามหาเมฆ รูปแบบอาคารจะเป็นอาคารชั้นเดียว มีผนังรอบด้าน มีช่องเปิด และด้านหน้าผนังจะเปิดโล่งบางส่วน ส่วนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ นั้นอาคารโรงอาหารจะมีรูปแบบที่แตกต่างออกไป คือ เป็นอาคารชั้นเดียว เพดานสูง แต่ไม่มีผนังรอบอาคาร เป็นลักษณะอาคารแบบเปิดโล่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้ เด็กจะรับประทานอาหารเช้าที่อาคารนอนของตนเอง จะใช้อาคารโรงอาหารเมื่อ มีงานเลี้ยงอาหารเด็ก หรือกิจกรรมใดๆ ที่ต้องการพื้นที่ในการทำกิจกรรมค่อนข้างมาก ขนาดพื้นที่ของอาคารโรงอาหารทั้ง 3 แห่งนั้น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่า อาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหามหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อขนาดพื้นที่ สูงสุดคือ 3.97 เนื่องจากอาคารโรงอาหารตั้งอยู่ในบริเวณที่กว้าง มีบริเวณพื้นที่โดยรอบ อีกทั้งด้านหน้ามีลานโล่ง สามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่ภายในได้ และอาคารโรงอาหารก็มีขนาดใหญ่ ส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้น ถึงจะเป็นพื้นที่แบบเปิดโล่ง แต่ด้วยเนื้อที่ที่จำกัด ไม่มีพื้นที่โดยรอบ ทำให้อาคารดูคับแคบ จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.62 ดังตารางที่ 5.33

ตารางที่ 5.33 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อขนาดพื้นที่ของอาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	กว้าง - แคบ	3.78	0.23	2	กว้าง
มหาสาร	กว้าง - แคบ	3.97	0.36	1	กว้าง
มหาเมฆ	กว้าง - แคบ	3.62	0.25	3	กว้าง

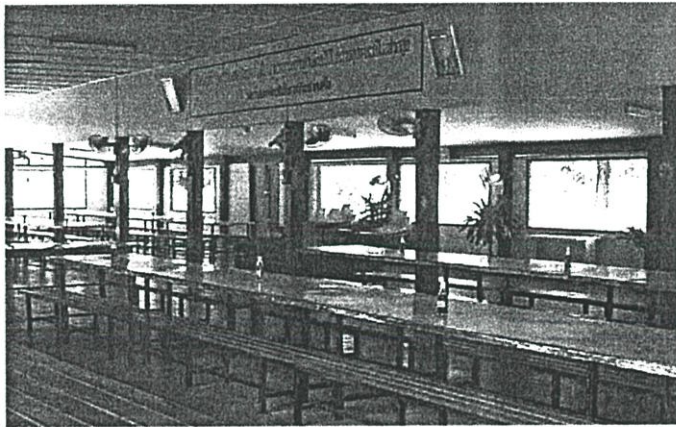
รูปที่ 5.15 แสดงถึงขนาดพื้นที่อาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสาร

ภายในอาคารโรงอาหาร แสงสว่างความจำเป็นต่อการใช้งาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ถ้าไม่มีแสงสว่างจากธรรมชาติมาช่วย ก็ต้องใช้แสงไฟจำนวนมาก ดังนั้นช่องเปิดออกสู่ภายนอก และช่องแสงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยนำเอาแสงสว่างจากภายนอกเข้ามาในอาคาร ในกรณีของอาคารที่มีผนังโดยรอบ ก็จะมีหน้าต่างโดยรอบเช่นกัน ประตูทางเข้าเปิดโล่ง มีการเจาะช่องแสงบริเวณหลังคา เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสาร มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.27 เนื่องจากพื้นที่ที่มีขนาดกว้าง ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ที่มีผนังโดยรอบ แต่ก็มีช่องเปิดโดยรอบเช่นกัน อีกทั้งพื้นที่โดยรอบอาคารเป็นบริเวณโล่ง จึงทำให้ได้รับแสงเต็มที่ และบริเวณหลังคาก็มีการเจาะช่องแสงเช่นกัน รวมถึงเพอร์ริเจอร์ภายในอาคาร โต๊ะและเก้าอี้ มีสีของผิววัสดุเป็นสีขาว เช่นเดียวกับผนังและพื้นของอาคาร ทำให้ช่วยเพิ่มความสว่างภายในให้มากขึ้น ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้น ถึงจะเป็นอาคารแบบเปิดโล่ง แต่พื้นที่โดยรอบมีจำกัด มีช่องแสงจากหลังคาน้อย รวมทั้งผิวเพอร์ริเจอร์เป็นสีเข้ม จึงทำให้แสงสว่างภายในน้อยลง เช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์เด็กชาย

บ้านปากเกร็ด ที่มีพื้นที่กว้างแต่ เพดานต่ำ ไม่มีช่องแสงทางหลังคา ถึงจะมีช่องเปิดรอบด้านก็ตาม อีกทั้งผนังและเฟอร์นิเจอร์ เป็นสีเข้ม จึงทำให้ภายในอาคารไม่สว่างเท่าที่ควร จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.98 ดังตารางที่ 5.34

ตารางที่ 5.34 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อแสงสว่างภายในอาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สว่าง - มืด	3.98	0.24	3	สว่าง
มหาสาร	สว่าง - มืด	4.27	0.35	1	สว่าง
มหาเมฆ	สว่าง - มืด	4.13	0.22	2	สว่าง

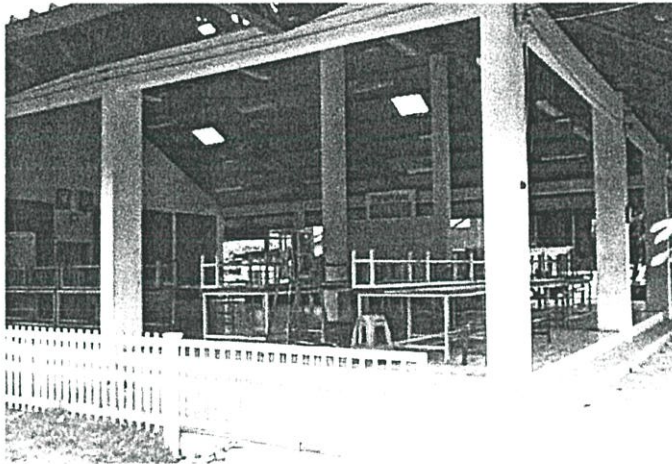

รูปที่ 5.16 แสดงถึงแสงสว่างภายในอาคารโรงอาหาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

จากผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในเรื่องการระบายอากาศภายในอาคารโรงอาหาร จะเห็นว่าสถานสงเคราะห์บ้านเด็กมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อการระบายอากาศภายในอาคารโรงอาหารสูงที่สุด คือ 4.46 เนื่องจากเป็นอาคารที่เปิดโล่ง ไม่มีผนังรอบอาคาร อีกทั้งมีเพดานสูง ทำให้อากาศมีการระบายได้ดี ส่วนในอีก 2 แห่งนั้น ที่เป็นอาคารแบบมีผนังโดยรอบ ส่วนของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ถึงจะผนังโดยรอบ แต่ก็มีช่องเปิดในการระบายอากาศมาก อีกทั้งมีเพดานที่สูง โถง ทำให้มีการระบายอากาศที่ดีกว่า สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด เพดานค่อนข้างเตี้ย จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่ต่ำสุด คือ 3.95 ดังตารางที่ 5.35

ตารางที่ 5.35 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อการระบายอากาศของอาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	โปร่ง - อับทึบ	3.95	0.39	3	โปร่ง
มหาสาร	โปร่ง - อับทึบ	4.23	0.54	2	โปร่ง
มหาเมฆ	โปร่ง - อับทึบ	4.46	0.38	1	โปร่ง

รูปที่ 5.17 แสดงถึงการระบายอากาศของอาคารโรงอาหาร ในสถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านมหาเมฆ

เนื่องจากอาคารโรงอาหารมีรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ แบบอาคารเปิดโล่ง และแบบอาคารที่มีผนังโดยรอบ จึงทำให้มีการถ่ายเทอากาศภายในอาคารแตกต่างกันไปด้วย ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ เนื่องจากเป็นอาคารเปิดโล่ง ทำให้มีอากาศหมุนเวียน และถ่ายเทได้สะดวกรอบด้าน ลมสามารถพัดผ่านพื้นที่การใช้งานได้ดี ทำให้อุณหภูมิภายในไม่สูงนัก จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ สูงสุด คือ 4.22 ซึ่งในส่วนของสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง ที่มีผนังโดยรอบนั้น ทำให้อากาศหมุนเวียนได้ไม่ดี ลมพัดผ่านพื้นที่ใช้งานได้น้อย จึงทำให้การถ่ายเทอากาศสะดวก ทำให้อุณหภูมิภายในสูง ร้อนและอบอ้าว ต้องใช้พัดลม ยิ่งในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่มีฝ้าเพดานค่อนข้างต่ำ ยิ่งทำให้ความร้อนจากหลังคาตกลงมาสู่พื้นที่การใช้งานได้มากขึ้น จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.78 ดังตารางที่ 5.36

ตารางที่ 5.36 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อความเย็นสบายของอาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.78	0.27	3	เย็นสบาย
มหาวิทยาลัย	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.10	0.63	2	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.22	0.60	1	เย็นสบาย

อาคารโรงอาหาร เป็นเสมือนพื้นที่ที่ใช้ในการรวมเด็กในสถานสงเคราะห์ทั้งหมด เนื่องจากเป็นที่ที่ใช้ทานอาหารร่วมกัน ใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น จำนวนผู้ใช้จึงค่อนข้างมาก ฉะนั้นพื้นที่ในส่วนของอาคารโรงอาหารควรมีพื้นที่ที่กว้าง เพื่อรองรับจำนวนผู้ใช้ อีกทั้งควรมีบริเวณโดยรอบ เพื่อไม่ทำให้พื้นที่อาคารดูแคบ จากขนาดพื้นที่แล้ว สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชจะมีอาคารโรงอาหารที่ใหญ่ที่สุด แต่ก็ต้องรองรับจำนวนเด็กที่มากเช่นกัน จากอัตราส่วนพื้นที่ ต่อเด็ก 1 คน พบว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีขนาดพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน มากที่สุด เนื่องจากมีเด็กจำนวนน้อย อาคารเป็นลักษณะเปิดโล่ง ซึ่งมีขนาดพื้นที่ประมาณ 2.29 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ดังตารางที่ 5.37

ตารางที่ 5.37 วิเคราะห์ในเรื่องจำนวนผู้ใช้ต่อพื้นที่อาคารโรงอาหาร

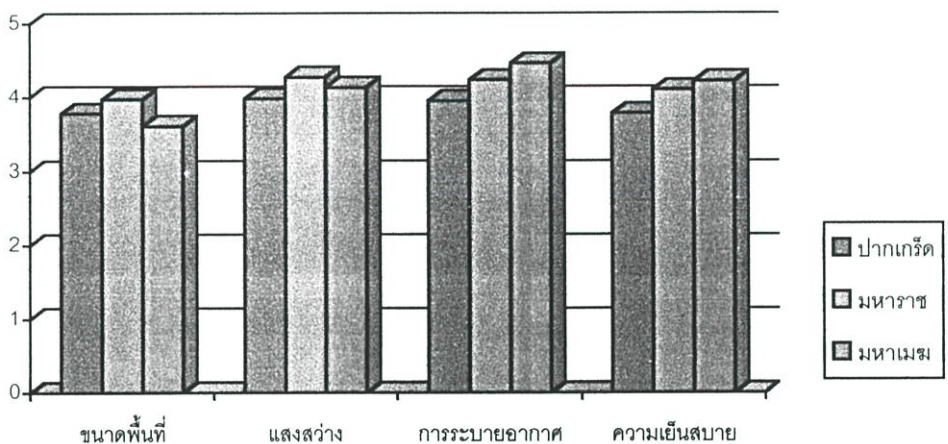
สถานที่	จำนวนผู้ใช้(คน)	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่(ตร.ม.) / เด็ก 1 คน
ปากเกร็ด	180	336	1.86
มหาวิทยาลัย	250	525	2.10
มหาเมฆ	87	200	2.29

จากการศึกษาสภาพโดยรวมของอาคารโรงอาหาร ในเรื่ององค์ประกอบต่างๆ จะเห็นว่าอาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ที่มีรูปแบบอาคารแบบเปิดโล่งนั้น จะมีผลดีในด้านต่างๆ เช่น แสงสว่าง การระบายอากาศ ความเย็นสบาย เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากไม่มีผนังของอาคารมาปิดล้อม แต่เมื่อดูถึงความพึงพอใจโดยรวม ในเรื่องการใช้งานของอาคารโรงอาหาร พบว่า อาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.81 เนื่องจากในสภาพปัจจุบัน ทางสถานสงเคราะห์ไม่ได้ใช้งานมากนัก เนื่องจากเด็กจะรับประทานอาหารที่อาคารนอนของตน จะใช้ในกรณีมีกิจกรรมต่างๆ เช่น งานเลี้ยง เป็นต้น ทำให้สภาพในปัจจุบันขาดการดูแล สภาพไม่น่าใช้งาน อีกทั้งผลเสียของอาคารแบบเปิด

โล่ง คือปัญหาเรื่องฝุ่นละออง แสงแดด และฝน สามารถเข้าถึงพื้นที่การใช้งานได้ง่าย ต่างจาก สถานสงเคราะห์ที่มีรูปแบบอาคารมีผนังโดยรอบ ที่สามารถควบคุม ดูแลได้ ในกรณีสถาน สงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชนั้น อาคารโรงอาหารมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับปานกลาง แต่เมื่อดูถึงความเหมาะสมในการใช้งานแล้ว มีความเหมาะสมดีกว่า จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.35 ดังตารางที่ 5.38

ตารางที่ 5.38 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่ออาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	มาก - น้อย	4.13	0.24	3	พอใจ
มหาราช	มาก - น้อย	4.35	0.54	1	พอใจ
มหาเมฆ	มาก - น้อย	3.81	0.75	2	พอใจ

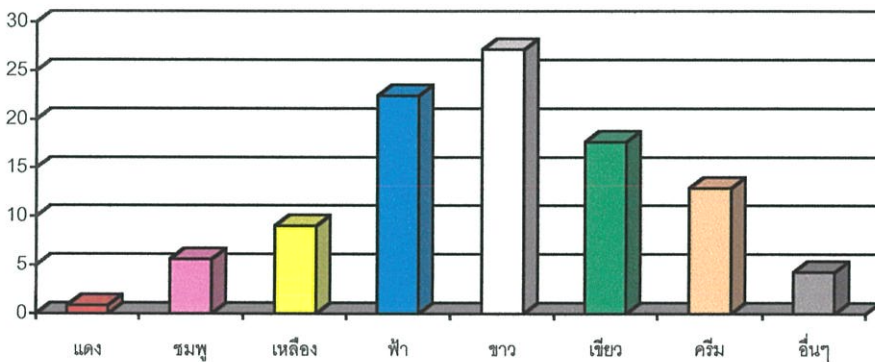

รูปที่ 5.18 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ออาคารโรงอาหารของ สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

จากแบบสอบถามในเรื่องสีภายในอาคารโรงอาหาร ที่เด็กจะเลือกใช้สีที่ตนเองชื่นชอบ ซึ่ง ผลที่ได้ พบว่าสีที่เด็กส่วนใหญ่เลือกใช้นั้น เป็นสีที่โทนอ่อน เนื่องจากภายในอาคารมีผู้ใช้จำนวนมาก การใช้สีอ่อนก็จะช่วยให้อาคารกว้างมากขึ้น อีกทั้งสะอาด น่าใช้งาน ซึ่งสีที่เด็กให้ความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ สีขาว ร้อยละ 27.16 รองลงมา คือ สีฟ้า ร้อยละ 22.41 และร้อยละ 17.67 เลือก ใช้สีเขียว ดังตารางที่ 5.39

ตารางที่ 5.39 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสี ภายในอาคารโรงอาหาร

สีแดง	2	0.86 %
สีชมพู	13	5.60 %
สีเหลือง	21	9.05 %
สีฟ้า	52	22.41 %
สีขาว	63	27.16 %
สีเขียว	41	17.67 %
สีครีม	30	12.93 %
สีอื่นๆ	10	4.31 %
	N = 232	100 %

รูปที่ 5.19 กราฟแสดงความพึงพอใจต่อสีภายในอาคารโรงอาหาร

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร

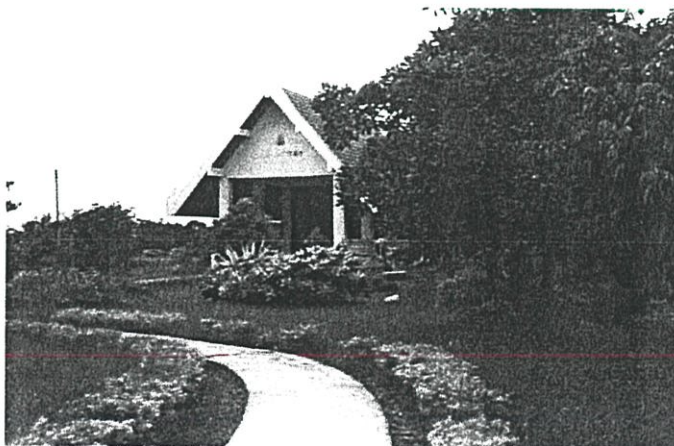
พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร เป็นพื้นที่ทั่วไปภายในสถานสงเคราะห์ ขึ้นอยู่กับจะมีการจัดพื้นที่ดังกล่าวให้มีความชัดเจนในการใช้งานเพียงใด ซึ่งเด็กสามารถมาใช้งานได้สะดวก ไม่ว่าจะใช้ทำกิจกรรมต่างๆ นั่งเล่น หรือพักผ่อนตามสบาย เป็นต้น ตัวอย่างพื้นที่พักผ่อนที่มีการจัดที่ชัดเจนคือ สนามเด็กเล่น ส่วนอื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ต่างๆที่มีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ตามร่มไม้ หรือบริเวณอาคารและระหว่างอาคาร เป็นต้น ซึ่งในแต่ละสถานสงเคราะห์ก็มีความแตกต่างกันไป เช่น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะมีส่วนของสนามเด็กเล่น สนามหญ้า และโต๊ะนั่งใต้ต้นไม้ อยู่รอบๆตัวอาคารนอน และมีการจัดโต๊ะไว้ใต้ต้นไม้ระหว่างอาคาร เพื่อใช้ในการพักผ่อนและทำกิจ

กรรม กรรมของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จะเน้นในเรื่องสวนด้านหน้าอาคารนอน ที่จัดตกแต่งไว้สำหรับพักผ่อนได้ ในยามแดดร่ม เนื่องจากไม่มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม อีกทั้งรอบๆอาคารนอนนั้นมีต้นไม้ปกคลุม ซึ่งมีโต๊ะ เก้าอี้ไว้สำหรับใช้งาน อีกทั้งใต้อาคารนอนเองก็มีพื้นที่พักผ่อน เป็นลักษณะพื้นที่เปิดโล่ง ก็เหมาะกับการพักผ่อนเช่นกัน ซึ่งความชัดเจนของพื้นที่นี้เอง ทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.25 อีกทั้งยังมีศาลาสวนธรรมชาติอยู่กลางบึงน้ำ ซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนอีกแห่งหนึ่งเช่นกัน สวนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น มีการจัดพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารค่อนข้างน้อย โดยมีสนามเด็กเล่น 2 แห่ง คือบริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหาร ซึ่งไม่สะดวกกับการใช้งานนัก อีก 1 แห่ง อยู่บริเวณด้านหน้าอาคารนอน นอกจากนี้แล้วยังมีพื้นที่โล่งใต้อาคาร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้พักผ่อนและทำกิจกรรมได้เช่นกัน มีการจัดตั้งโต๊ะ เก้าอี้ สำหรับการใช้งาน อีกทั้งพื้นที่ระหว่างอาคารก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ออกกำลังกายได้เช่นกัน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร รอบอาคาร หรือระหว่างอาคาร มีน้อย ทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ 3.96 ดังตารางที่ 5.40

ตารางที่ 5.40 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจ ต่อจำนวนพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	มาก - น้อย	3.96	0.32	3	มาก
มหาราช	มาก - น้อย	4.25	0.51	1	มาก
มหาเมฆ	มาก - น้อย	4.11	0.31	2	มาก

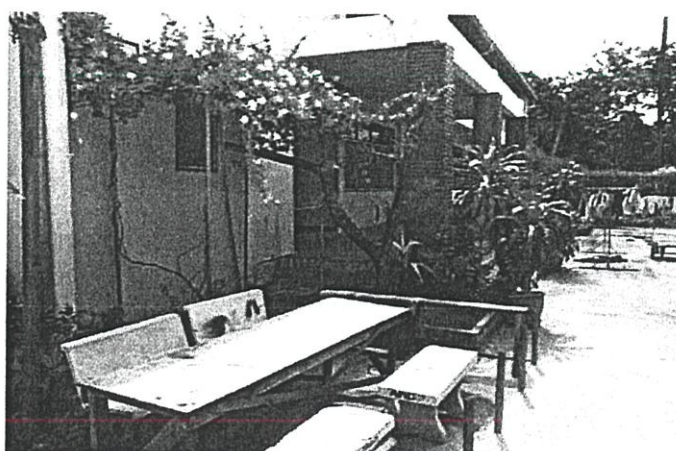

รูปที่ 5.20 แสดงถึงศาลาสวนธรรมชาติ ของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

สถานที่สำหรับพักผ่อนเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการพักผ่อน นั่งเล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบางครั้งก็ต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนอื่น ซึ่งก็ควรเป็นพื้นที่พักผ่อนที่อยู่ภายนอกอาคาร ดังนั้นความเป็นส่วนตัวในยามพักผ่อนก็มีความสำคัญ ซึ่งจะมีความเป็นส่วนตัวได้นั้น สถานที่ที่ใช้ในการพักผ่อนจะต้องมีมาก ซึ่งทำให้ผู้ใช้พื้นที่มีจำนวนน้อยลงในแต่ละสถานที่ ซึ่งจะเพิ่มความเป็นส่วนตัวมากขึ้น จะเห็นจากสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ซึ่งมีสถานที่ที่กว้างทำให้มีพื้นที่พักผ่อนหลายแห่ง ทำให้เด็กกระจายตัวออก ไม่อยู่รวมกัน จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความเป็นส่วนตัว ในการใช้พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารสูงสุด คือ 4.23 ในขณะเดียวกันสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ซึ่งมีเด็กจำนวนมาก แต่มีพื้นที่ในการพักผ่อนภายนอกอาคารค่อนข้างน้อย ทำให้เด็กอยู่รวมตัวกัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเป็นส่วนตัวนัก จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำ คือ 3.95 ดังตารางที่ 5.41

ตารางที่ 5.41 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเป็นส่วนตัว ในพื้นที่พักผ่อน
ภายนอกอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	มาก - น้อย	3.95	0.87	3	พอใจ
มหาราช	มาก - น้อย	4.23	0.20	1	พอใจ
มหาเมฆ	มาก - น้อย	4.12	0.25	2	พอใจ

รูปที่ 5.21 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารส่วนใหญ่จะอยู่ใต้ร่มไม้ และพื้นที่ที่มีร่มเงา เพื่อที่จะสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวได้ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ พบว่าสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง ก็มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความเย็นสบายของพื้นที่สูงใกล้เคียงกัน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในร่มเช่นเดียวกัน ซึ่งสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อความเย็นสบายในพื้นที่พักผ่อนนี้มากที่สุด คือ 4.21 เนื่องจากพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยต้นไม้จำนวนมาก ทำให้มีความร่มเย็นมากกว่าสถานสงเคราะห์อื่น ที่มีพื้นที่ที่กว้าง ต้นไม้จำนวนน้อยทำให้อากาศร้อนอบอ้าวกว่า ทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำกว่า ดังตารางที่ 5.42

ตารางที่ 5.42 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อความเย็นสบาย ในพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.10	0.41	3	เย็นสบาย
มหาราช	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.11	0.71	2	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.21	0.31	1	เย็นสบาย

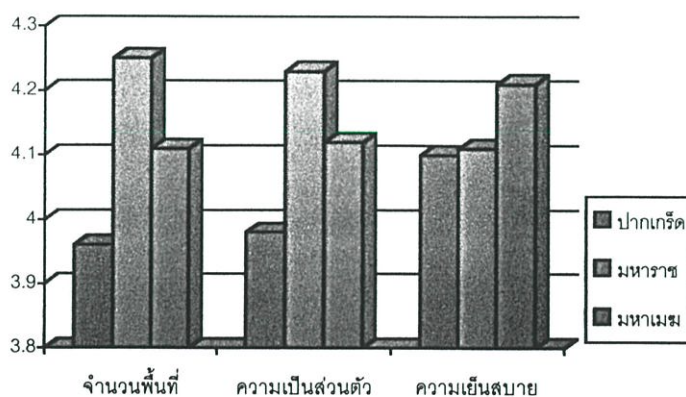
รูปที่ 5.22 แสดงถึงพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

ผลสรุปโดยรวมในด้านความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ซึ่งได้แก่ พื้นที่ภายนอกอาคารที่เด็กสามารถใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งส่วนรวมและส่วนตัว หรือเป็นที่พักผ่อนของเด็กๆ เช่น สนามเด็กเล่น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.20 ถึงแม้ว่าจะเป็นสถานสงเคราะห์ที่มีพื้นที่น้อยกว่าอีก 2 แห่งก็ตาม แต่ด้วยความที่มีพื้นที่น้อย จึงมีการจัดพื้นที่อย่างชัดเจน มีการใช้งานได้จริง อีกทั้งพื้นที่แต่ละส่วนสามารถเชื่อมต่อกันได้ในระยะใกล้ ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งหน้าอาคาร ที่นั่งใต้ต้นไม้ หรือสนาม

เด็กเล่น ที่อยู่กระจายตามจุดต่างๆที่ไม่ไกลนัก เพื่อรองรับเด็กที่มาใช้งานจากทุกอาคารนอน ส่วนของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ถึงจะมีพื้นที่ขนาดใหญ่ แต่พื้นที่พักผ่อนมีไม่มาก เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้งาน ซึ่งพื้นที่หลักจะอยู่บริเวณอาคารนอน ทั้งด้านหน้าอาคารที่มีการจัดสวน แต่ไม่มีร่มเงาจากต้นไม้ หรือด้านข้างอาคาร ส่วนศาลาสวนธรรมะก็อยู่ในตำแหน่งที่ไม่สะดวกในการใช้งาน ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด นั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำสุดคือ 3.70 ซึ่งถึงจะมีพื้นที่ค่อนข้างมาก แต่ไม่มีการจัดพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน ทำให้พื้นที่นั้นมีน้อย อีกทั้งจำนวนผู้ใช้งานมาก ซึ่งที่นี้จะมีพื้นที่ที่ชัดเจน คือพื้นที่ใต้อาคารนอน ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ สามารถใช้ทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการพักผ่อนได้อย่างเต็มที่ ทำให้พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารมีน้อย จึงก่อให้เกิดความพึงพอใจน้อยด้วย ดังตารางที่ 5.43

ตารางที่ 5.43 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	พอใจ - ไม่พอใจ	3.70	0.54	3	พอใจ
มหาราช	พอใจ - ไม่พอใจ	3.98	0.52	2	พอใจ
มหาเมฆ	พอใจ - ไม่พอใจ	4.20	0.41	1	พอใจ

รูปที่ 5.23 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

การเข้าถึงพื้นที่ต่างๆและเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์

ตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร และพื้นที่ต่างๆภายในสถานสงเคราะห์ มีผลต่อการเข้าถึง เพื่อใช้งานพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสถานสงเคราะห์ที่มีพื้นที่กว้าง จะทำให้การเข้าถึงไม่สะดวก อีกทั้งการจัดกลุ่มของอาคารที่ไม่เหมาะสม ก็มีผลเช่นกัน ซึ่งในส่วนของอาคารนอน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กจะใช้งานมากที่สุด ดังนั้นต้องเข้าถึงได้สะดวก ระยะเวลาไม่ไกลจนเกินไป อีกทั้งต้องอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเชื่อมต่อกับอาคารหรือพื้นที่อื่นๆได้ง่ายเช่นกัน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ พบว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความสะดวกในการเข้าถึงอาคารนอน สูงสุดคือ 4.25 เนื่องจากพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ไม่กว้าง ทำให้ระยะเวลาไม่ไกล อีกทั้งทางสัญจรเป็นวงกลม อาคารนอนทุกอาคารอยู่ติดเส้นทางสัญจรหลัก มีพื้นที่สนามกีฬา และลานกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง ในกรณีสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ถึงแม้จะมีพื้นที่กว้าง แต่เนื่องจากแยกออกเป็น 2 ฝั่ง และอาคารส่วนใหญ่จะอยู่ไม่ไกลจากถนนมากนัก จึงทำให้การเข้าถึงอาคารนอนค่อนข้างสะดวก แต่ส่วนสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชนั้น เส้นทางสัญจรก็เป็นวงกลมเช่นกัน แต่เนื่องจากพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ พื้นที่ส่วนกลางเป็นบึงน้ำ ซึ่งเส้นทางสัญจรจะเรียบบริมบึงน้ำ ส่วนอีกฝั่งจะเป็นอาคารต่างๆ ซึ่งอาคารนอนจะเรียงตัวกันเป็นแนวยาว และระยะทางระหว่างอาคารค่อนข้างไกล อีกทั้งระยะทางจากทางเข้าสถานสงเคราะห์ถึงอาคารนอน ก็มีระยะทางไกลเช่นกัน ทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อความสะดวกในการเข้าถึงอาคารนอน มีค่าน้อยสุด คือ 3.45 ดังตารางที่ 5.44

ตารางที่ 5.44 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงอาคารนอน

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สะดวก - ไม่สะดวก	4.01	0.65	2	ปานกลาง
มหาราช	สะดวก - ไม่สะดวก	3.45	0.35	3	สะดวก
มหาเมฆ	สะดวก - ไม่สะดวก	4.25	0.54	1	สะดวก

รูปที่ 5.24 แสดงถึงการเข้าถึงอาคารนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

ห้องน้ำก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่ง ซึ่งมีความจำเป็นต่อการใช้งาน ซึ่งต้องมีความสะดวกในการเข้าถึงเช่นกัน จากผลที่ได้จากการวิเคราะห์ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อการเข้าถึงห้องน้ำ สูงสุด คือ 4.04 เนื่องจากห้องน้ำอยู่ชั้นล่างของอาคาร และอยู่ภายในอาคาร ทำให้สะดวกในการเข้าถึง แต่จะมีปัญหาในเรื่องแสงสว่างและการระบายอากาศ ส่วนสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ห้องน้ำจะอยู่ด้านหลังอาคารนอน มีทางเชื่อมต่อที่มีหลังคาคลุม ซึ่งถือว่าสะดวกเช่นกัน แต่ต้องออกนอกอาคารนอน ซึ่งระยะทางไม่ไกล ซึ่งผลดี คือมีแสงสว่างที่เพียงพอ และการระบายอากาศที่ดี ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ นั้น ตำแหน่งของห้องน้ำ ไม่ชัดเจนว่าจะอยู่บริเวณใดของอาคารนอน แต่จะอยู่ใกล้ๆ อาศัยลานซักล้างเป็นทางเชื่อม ซึ่งไม่มีหลังคาคลุม ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าถึง และการใช้งาน จึงมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยสุด คือ 3.49 ดังตารางที่ 5.45

ตารางที่ 5.45 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงห้องน้ำ

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สะดวก - ไม่สะดวก	4.04	0.51	1	สะดวก
มหาราช	สะดวก - ไม่สะดวก	4.01	0.54	2	สะดวก
มหาเมฆ	สะดวก - ไม่สะดวก	3.49	0.65	3	ปานกลาง

รูปที่ 5.25 แสดงถึงการเชื่อมต่อ และการเข้าถึงห้องน้ำ ของอาคารนอนในสถานสงเคราะห์
เยาวชนมูลนิธิมหาราช

อาคารโรงอาหาร เป็นสถานที่ที่เด็กจะต้องมารวมตัวกันเพื่อรับประทานอาหารเช้า ซึ่งเด็กจะต้องเดินเรียงแถวมาจากอาคารนอนของตนเอง ดังนั้นอาคารโรงอาหารจะต้องตั้งอยู่ในบริเวณที่เด็กสามารถเดินทางได้โดยสะดวก ระยะทางไม่ไกลจนเกินไป และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ อาคารโรงอาหารตั้งอยู่ไม่ไกลจากอาคารนอน เนื่องจากพื้นที่สถานสงเคราะห์ที่กว้าง จึงทำให้สามารถเดินทางได้อย่างง่าย ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจจึงมีค่าสูงสุด คือ 4.25 ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ระยะทางจากอาคารนอนถึงอาคารโรงอาหาร มีระยะทางที่ไกล เนื่องจากอาคารนอนจะเรียงกันเป็นแนวยาวตามถนน และอาคารโรงอาหารจะอยู่ถัดจากอาคารนอนออกไป ทำให้ระยะทางไกลเกินไป ต้องใช้เวลาในการเดินทาง แต่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด เนื่องจากสถานที่ที่กว้างและแยกออกเป็น 2 ฝั่ง ระยะทางจากอาคารนอนถึงอาคารโรงอาหารค่อนข้างไกล อีกทั้งเด็กบางส่วนยังต้องเดินข้ามถนนมายังอาคารโรงอาหาร ซึ่งไม่มีความสะดวก เข้าถึงได้ยาก ทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำ คือ 3.48 ดังตารางที่ 5.46

ตารางที่ 5.46 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงอาคารโรงอาหาร

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สะดวก - ไม่สะดวก	3.48	0.97	3	ปานกลาง
มหาราช	สะดวก - ไม่สะดวก	3.58	0.75	2	สะดวก
มหาเมฆ	สะดวก - ไม่สะดวก	4.25	0.56	1	สะดวก

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร เป็นสถานที่ที่เด็กจะใช้ในยามว่าง ต้องการพักผ่อน ซึ่งพื้นที่นี้ ได้แก่ สนามเด็กเล่น หรือไม้กึ่งพื้นที่นั่งรอบๆอาคาร หรือไต้ต้นไม้ ซึ่งสนามเด็กเล่นนั้น เด็กส่วนใหญ่ จะต้องมาใช้พื้นที่นี้ ดังนั้นตำแหน่งของสนามเด็กเล่น ควรจะอยู่บริเวณตรงกลาง ที่ซึ่งเด็กสามารถ เข้าถึงได้ง่ายจากส่วนต่างๆของสถานสงเคราะห์ หรืออาจจะกระจายไปตามกลุ่มอาคารนอน ส่วน พื้นที่พักผ่อนทั่วไป ควรอยู่รอบๆอาคารนอน เพื่อเด็กสามารถใช้ได้สะดวก ซึ่งในสถานสงเคราะห์ เด็กชายบ้านมหาเมฆ สนามเด็กเล่นจะอยู่กระจายหลายตำแหน่ง จะอยู่ใกล้ๆอาคารนอน เพื่อ สะดวกในการใช้งาน อีกทั้งมีไต้ะอยู่บริเวณไต้ต้นไม้ และบริเวณอาคารหลายจุด เพื่อรองรับการใช้ งานของเด็ก ซึ่งทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.19 ในสถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ดจะมีสนามเด็กเล่นอยู่ 2 จุด แต่จะไม่เน้นพื้นที่พักผ่อนนอกอาคาร เนื่องจากได้ อาคารเป็นพื้นที่โล่ง กว้าง สามารถจัดไต้ะนั่ง เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้ โดยไม่ต้องออกไปนอก อาคาร ส่วนสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ก็มีพื้นที่โล่งใต้อาคารเช่นกัน ที่สามารถพักผ่อนได้ ส่วนพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร จะอยู่ค่อนข้างไกล ไม่สะดวกในการใช้งาน เนื่องจาก สถานสงเคราะห์มีพื้นที่กว้างมาก และการเข้าถึงไม่สะดวก เนื่องจากอยู่ไกลจากอาคารนอน จึงทำ ให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำ ดังตารางที่ 5.47

ตารางที่ 5.47 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

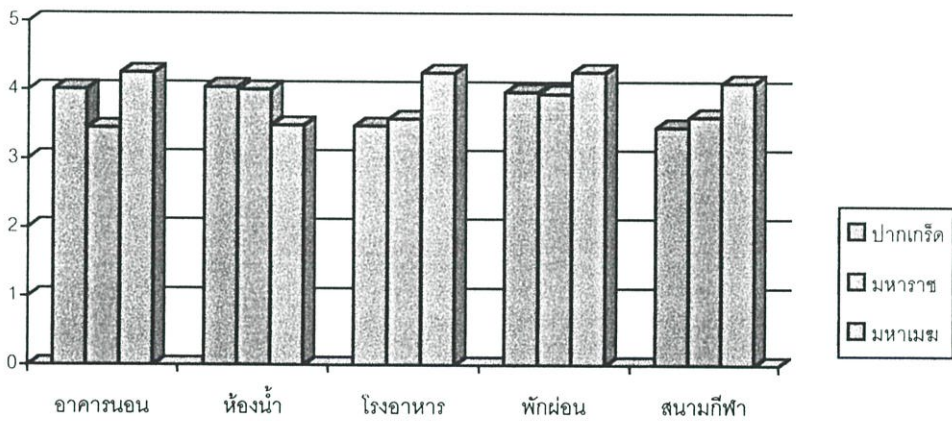
สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สะดวก - ไม่สะดวก	3.97	0.97	2	สะดวก
มหาราช	สะดวก - ไม่สะดวก	3.95	0.81	3	สะดวก
มหาเมฆ	สะดวก - ไม่สะดวก	4.26	0.68	1	สะดวก

สนามกีฬา เป็นอีกสถานที่หนึ่ง ที่เด็กให้ความสนใจมาก เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยแห่งการ เจริญเติบโต ต้องการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาก็เป็นนอกรอกกำลังกายที่ดี อีกทั้งการเล่น กีฬา ยังเป็นวิธีที่เด็กเลือก เมื่อต้องการผ่อนคลาย อีกทั้งยังสร้างสังคมให้กับเด็กด้วย ดังนั้นถือว่า สนามกีฬามีความสำคัญ เด็กทุกคนต้องใช้งาน สนามกีฬาจึงควรเข้าถึงได้ง่าย และสะดวก ใน สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ สนามกีฬาถึงจะมีพื้นที่ที่จำกัด แต่ก็สะดวกในการใช้งาน เนื่องจากอยู่บริเวณตรงกลางของพื้นที่ทั้งหมด สามารถเข้าถึงได้สะดวกจากทุกพื้นที่ ซึ่งค่าเฉลี่ย คะแนนความพึงพอใจจึงสูงสุด คือ 4.22 ส่วนในสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่งนั้น เนื่องจากมีพื้นที่ ขนาดใหญ่ ทำให้ระยะทางระหว่างสนามกีฬา กับพื้นที่อื่นต้องใช้เวลาในการเดินทาง ทำให้ไม่

สะดวกในการใช้งาน โดยเฉพาะสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่สนามกีฬาอยู่คนละฝั่งกับพื้นที่บางส่วน ทำให้ไม่สะดวกยิ่งขึ้น จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำ ดังตารางที่ 5.48

ตารางที่ 5.48 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อการเข้าถึงสนามกีฬา

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สะดวก - ไม่สะดวก	3.46	0.61	3	ปานกลาง
มหาสาร	สะดวก - ไม่สะดวก	3.61	0.45	2	สะดวก
มหาเมฆ	สะดวก - ไม่สะดวก	4.10	0.51	1	สะดวก

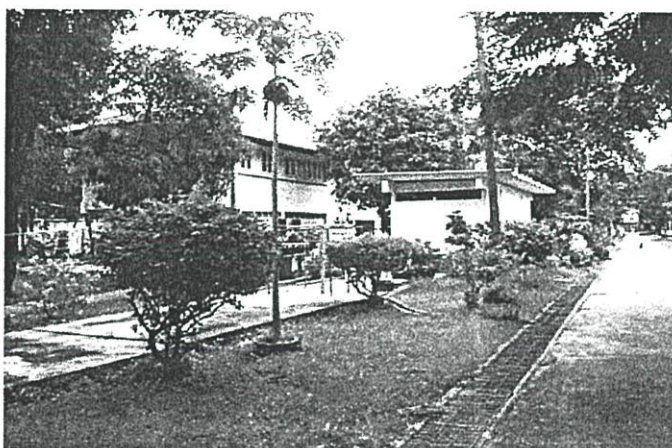
รูปที่ 5.26 กราฟแสดงถึงการเข้าถึงพื้นที่ต่างๆในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

เส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์ ที่ใช้เป็นเส้นทางหลักนั้นเป็นเส้นทางสำหรับทั้งรถและการเดินเท้า ถนนจะผ่านหน้าอาคารส่วนใหญ่ ซึ่งเด็กจะใช้เป็นเส้นทางสัญจร ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะเห็นว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ 4.10 เนื่องจากขนาดพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ที่ไม่กว้างจนเกินไป ทำให้ระยะทางระหว่างอาคาร หรือจากภายนอกมาสู่ภายในสถานสงเคราะห์มีระยะทางที่ใกล้และสะดวกโดยการเดินทางเท้า และง่ายต่อการเข้าสู่อาคาร และพื้นที่ต่างๆ ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดนั้น ถึงพื้นที่จะกว้าง แต่เนื่องจากสถานสงเคราะห์แยกอยู่ 2 ฝั่งถนน จึงทำให้อาคารต่างๆอยู่ไม่ไกลจากทางเข้า-ออก ของสถานสงเคราะห์มากนัก อีกทั้งอาคารอยู่เป็นกลุ่มไม่กระจายจนเกินไป จึงทำให้ระยะทางในการสัญจรไม่ไกลนัก แต่เด็กจะต้องเดินข้ามถนนไปมาประจำ เพื่อเชื่อมพื้นที่ระหว่างสถานสงเคราะห์ 2 ฝั่งถนน ส่วนในกรณีของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสาร เนื่อง

จากสถานที่ที่มีขนาดใหญ่มาก อาคารเรียงตัวกันตามแนวถนนที่เรียบบึงน้ำขนาดใหญ่ ทำให้ระยะทางระหว่างอาคารไกลกันเกินไป อีกทั้งทางเข้า-ออก ของสถานสงเคราะห์ก็ไกลจากตัวอาคารต่าง ๆ มาก ไม่สะดวกนัก ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจจึงต่ำสุด ดังตารางที่ 5.49

ตารางที่ 5.49 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	ใกล้ - ไกล	3.90	0.64	2	ใกล้
มหาสาร	ใกล้ - ไกล	3.50	0.67	3	ปานกลาง
มหาเมฆ	ใกล้ - ไกล	4.10	0.17	1	ใกล้

รูปที่ 5.27 แสดงถึงเส้นทางสัญจรภายใน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ

จากผลการวิเคราะห์ในเรื่องสภาพอากาศ ภายในสถานสงเคราะห์ พบว่าในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในความเย็นสบายสูงที่สุด คือ 4.13 เนื่องจากสถานที่ที่ไม่กว้างจนเกินไป ดูแลพื้นที่ต่างๆ ได้ทั่วถึง มีต้นไม้จำนวนมากให้ร่มเงา อีกทั้งพื้นที่โดยรอบ เป็นอาคารต่างๆ ในชุมชน จึงเกิดร่มเงาจากอาคารภายนอกด้วยบางส่วน ซึ่งต่างจากสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง ที่พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่โล่ง ต้องอาศัยร่มเงาจากต้นไม้ และอาคารภายใน ซึ่งถึงแม้ว่าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสารจะมีพื้นที่กว้าง แต่ตลอดแนวเส้นทางสัญจรปกคลุมไปด้วยต้นไม้ และรอบๆ อาคารก็เช่นเดียวกัน ต่างจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่มีต้นไม้จำนวนน้อยเกินไป ทำให้เส้นทางสัญจรภายใน รวมทั้งอาคารได้รับแสงแดดค่อนข้างมาก จึงทำให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจน้อยสุด คือ 3.55 ดังตารางที่ 5.50

ตารางที่ 5.50 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อสภาพอากาศภายในสถานสงเคราะห์

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.55	0.45	3	เย็นสบาย
มหาสาร	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.98	0.56	2	เย็นสบาย
มหาเมฆ	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.13	0.37	1	เย็นสบาย

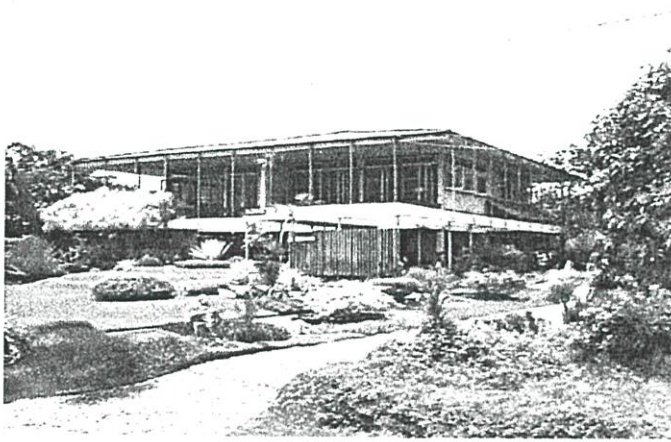

รูปที่ 5.28 แสดงถึงสภาพอากาศ ภายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

ทัศนียภาพภายในสถานสงเคราะห์ มีผลต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม ถึงความน่าอยู่อาศัย ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ พบว่าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาสาร มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อทัศนียภาพภายในสถานสงเคราะห์มากที่สุด คือ 4.22 ซึ่งสิ่งที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในสถานสงเคราะห์คือ การจัดสวนบริเวณด้านหน้าอาคารนอนที่เรียงตัวกันเป็นแนวยาวริมถนน ที่เป็นเส้นทางสัญจรหลัก อีกทั้งต้นไม้จำนวนมากก็สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีเช่นกัน ซึ่งจะไม่พบในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ เนื่องจากพื้นที่มีน้อย จึงทำให้การปลูกต้นไม้ จัดสวน มีพื้นที่จำกัด อีกทั้งมีห้องน้ำและลานซักล้างของอาคารนอนบางหลัง อยู่ติดกับถนนภายใน ซึ่งสร้างบรรยากาศที่ไม่ดีนัก ส่วนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่มีพื้นที่มากแต่ขาดการเอาใจใส่ในเรื่องนี้ ทำให้ทัศนียภาพภายในสถานสงเคราะห์ไม่สวยงาม ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจจึงน้อย คือ 3.47 ดังตารางที่ 5.51

ตารางที่ 5.51 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อทัศนียภาพภายในสงเคราะห์

สถานที่	การวัด	MEAN	SD.	ลำดับ	ความพึงพอใจ
ปากเกร็ด	สวยงาม -ไม่สวยงาม	3.47	0.76	3	ปานกลาง
มหาราช	สวยงาม -ไม่สวยงาม	4.12	0.96	1	สวยงาม
มหาเมฆ	สวยงาม -ไม่สวยงาม	4.02	0.55	2	สวยงาม

รูปที่ 5.29 แสดงถึงทัศนียภาพ ภายในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

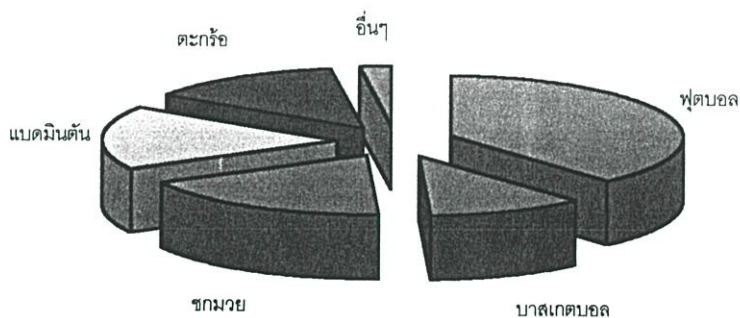
รูปที่ 5.30 แสดงถึงทัศนียภาพ ภายในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช

การวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการทางด้านต่างๆ ด้วยค่าร้อยละ

เด็กชายในช่วงอายุ 7 – 18 ปี นี้ เป็นวัยของการเจริญเติบโต มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญาค่อนข้างมาก ดังนั้นเด็กจึงให้ความสนใจในเรื่องการออกกำลังกาย การทำกิจกรรมต่างๆ การเข้าสังคม เป็นต้น ซึ่งการเล่นกีฬา ก็เป็นการออกกำลังกายที่ดี ดังนั้นจึงให้ความสนใจในการเล่นกีฬา อีกทั้งจากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ พบว่า เด็กจะใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา หรือเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดอีกด้วย ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องความสนใจในชนิดของกีฬา ของเด็กชายวัย 7 – 18 ปี พบว่า กีฬาฟุตบอล เป็นที่สนใจของเด็กชายในวัยนี้มากที่สุด ร้อยละ 38.36 ซึ่งรองลงมาได้แก่ ชกมวย ร้อยละ 17.67 และแบดมินตัน ร้อยละ 17.24 ดังตารางที่ 5.52

ตารางที่ 5.52 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในกีฬาชนิดต่างๆ

ชนิดกีฬา	N	ร้อยละ
ฟุตบอล	86	38.36 %
บาสเกตบอล	25	10.78 %
ชกมวย	46	17.67 %
แบดมินตัน	41	17.24 %
ตะกร้อ	32	13.79 %
อื่นๆ	5	2.16 %
	N = 232	100 %

รูปที่ 5.31 กราฟแสดงถึงสัดส่วนของชนิดกีฬาที่เด็กสนใจ

เนื่องจากเด็กมีความต้องการในการออกกำลังกาย ส่วนใหญ่จะชอบเล่นกีฬา ดังนั้นจึงต้องมีสนามกีฬา เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬาได้ โดยต้องมีการจัดพื้นที่ของสนามกีฬาให้มีความชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นตัวสนามเองหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้การเล่นกีฬาได้เต็มรูปแบบ และอยู่ในสภาพที่ดี ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องความเพียงพอของสนามกีฬาภายในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่งนั้น พบว่าในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีความเห็นว่าสนามกีฬามีเพียงพอ ร้อยละ 79.01 ในขณะที่สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตหทาราช มีความคิดเห็นว่าเพียงพอ ร้อยละ 53.25 ทั้งที่มีพื้นที่ที่กว้าง แต่เนื่องจากสภาพสนามไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้งาน อีกทั้งพื้นที่ไม่มีความชัดเจน ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ นั้นเนื่องจากสนามสที่มีจำกัด จึงทำให้สนามกีฬามีน้อย เพียงร้อยละ 59.46 ที่มีความเห็นว่าไม่มีสนามกีฬาเพียงพอ ดังตารางที่ 5.53

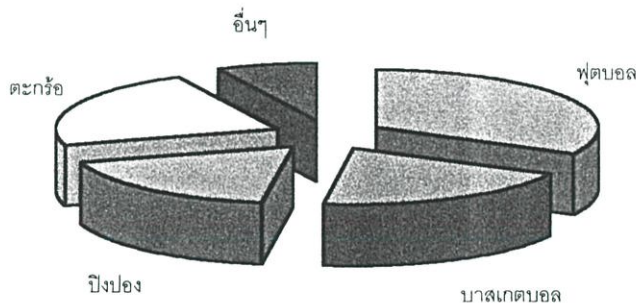
ตารางที่ 5.53 วิเคราะห์ถึงความเพียงพอของสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์

สถานที่	เพียงพอ		ไม่เพียงพอ		รวม	
	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ
ปากเกร็ด	64	79.01 %	17	20.99 %	81	100 %
มหาราช	41	53.25 %	36	46.75 %	76	100 %
มหาเมฆ	44	59.46 %	30	40.54 %	74	100 %

จากความคิดเห็นในเรื่องความเพียงพอของสนามกีฬา ภายในสถานสงเคราะห์แต่ละแห่ง ซึ่งบางครั้งสนามกีฬาที่มีอยู่ อาจจะเป็นชนิดกีฬาที่เด็กส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจ หรือบางที่สนามกีฬาอาจจะไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมกับการใช้งาน ดังนั้นจากแบบสอบถาม ในเรื่องความต้องการประเภทสนามกีฬา ที่เด็กๆต้องการเพื่อสนองตอบต่อกิจกรรมการออกกำลังกาย และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังสร้างความพึงพอใจต่อการอยู่อาศัยด้วย จากผลที่ได้ พบว่า สนามฟุตบอล เป็นสนามกีฬาที่เด็กอยากได้มากที่สุด ร้อยละ 32.75 รองลงมาคือ สนามตะกร้อ ร้อยละ 22.41 และสนามบาสเกตบอล ร้อยละ 19.39 ดังตารางที่ 5.54

ตารางที่ 5.54 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการสนนากีฬาชนิดต่างๆ

ประเภทของสนนากีฬา	N	ร้อยละ
ฟุตบอล	76	32.75 %
บาสเกตบอล	45	19.39 %
ปิงปอง	42	18.11 %
ตะกร้อ	52	22.42 %
อื่นๆ	17	7.33 %
รวม	232	100 %

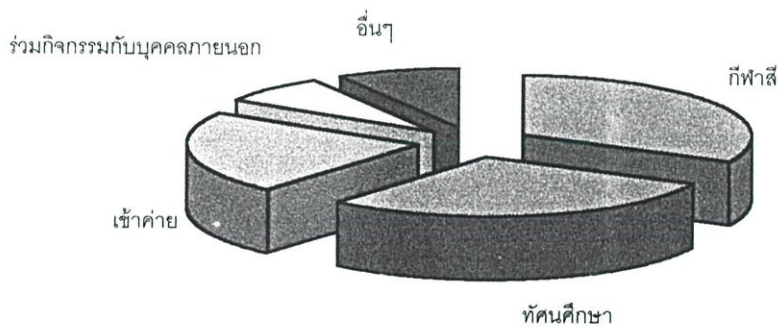

รูปที่ 5.32 กราฟแสดงถึงสัดส่วนของสนนากีฬาชนิดต่างๆที่เด็กต้องการ

นอกจากกีฬาจะเป็นการผ่อนคลายและพักผ่อนแล้ว กิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานสงเคราะห์ จัดขึ้น เด็กก็มีความสนใจเช่นกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศแล้ว ยังช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม อีกทั้งการทำกิจกรรมส่วนรวม ยังมีส่วนช่วยให้เด็กรู้จักการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย จากผลการวิเคราะห์ พบว่า กิจกรรมกีฬาที่ ทั้งภายในสถานสงเคราะห์ หรือ กีฬาระหว่างสถานสงเคราะห์ ก็ได้รับความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือร้อยละ 32.32 ซึ่งรองลงมาได้แก่ กิจกรรมการทัศนศึกษาออกสถานที่ ร้อยละ 28.87 กิจกรรมเข้าค่าย ร้อยละ 22.41 ดังตารางที่ 5.55

ตารางที่ 5.55 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในกิจกรรมประเภทต่างๆ

ประเภทของกิจกรรม	N	ร้อยละ
กีฬา	75	32.33 %
ทัศนศึกษา	67	28.87 %
เข้าค่าย	52	22.42 %
ร่วมกิจกรรมกับบุคคลภายนอก	18	7.76 %
อื่นๆ	20	8.62 %
รวม	232	100 %

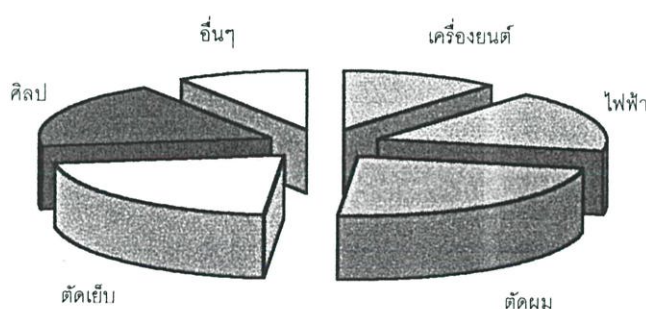

รูปที่ 5.33 กราฟแสดงถึงความสนใจในกิจกรรมประเภทต่างๆของเด็ก

การใช้เวลาว่างของเด็กนอกจากการพักผ่อน เล่นกีฬาแล้ว การใช้เวลาในการทำกิจกรรมหรืองานฝีมือวิชาชีพ ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถหารายได้ให้กับตนเองได้ด้วย เช่น งานฝีมือต่างๆ งานศิลปะ ตัดเย็บ ตัดผม หรืองานช่างต่างๆ เป็นต้น นอกจากการหารายได้แล้ว ในบางครั้งก็เป็นการแบ่งเบาภาระของสถานสงเคราะห์ด้วย เช่น การตัดผมเด็กภายในสถานสงเคราะห์เอง หรือการตัดชุดนักเรียนของเด็กก็เช่นกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเด็กจะให้ความสนใจในการฝึกงานวิชาชีพต่างๆ ใกล้เคียงกัน โดยร้อยละ 23.28 อยากรีเยนตัดผม ร้อยละ 21.12 งานตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ดังตารางที่ 5.56

ตารางที่ 5.56 วิเคราะห์ในเรื่องความสนใจในการฝึกวิชาชีพต่างๆ

ประเภทของวิชาชีพ	N	ร้อยละ
เครื่องยนต์	26	11.21 %
ไฟฟ้า	39	16.81 %
ตัดผม	54	23.28 %
ตัดเย็บ	49	21.12 %
งานศิลปะ	43	18.53 %
อื่นๆ	21	9.05 %
รวม	232	100 %

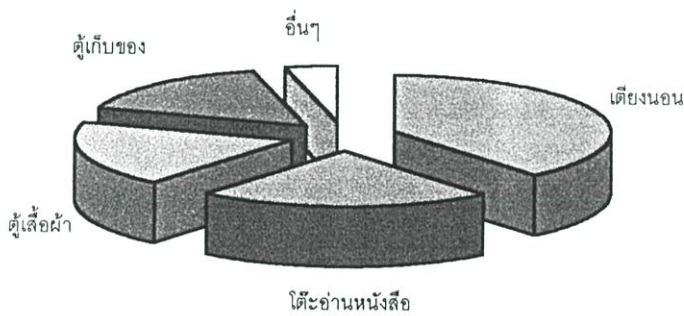

รูปที่ 5.34 กราฟแสดงความสนใจในการเรียนวิชาชีพของเด็ก

การที่เด็กได้มีสิ่งของเป็นของตัวเอง ไม่ต้องใช้ร่วมกับคนอื่น จะทำให้เด็กรู้สึกมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น เช่น การมีตุ๊กตาสวนตัว เตียงนอน เป็นต้น ซึ่งจากแบบสอบถามในเรื่อง ความชื่นชอบที่มีต่อเครื่องเรือน ชนิดใดนั้น เด็กส่วนมากจะมีเตียงนอนเป็นของตัวเอง ซึ่งต่างกับตุ๊กตาสวนตัวซึ่งในบางสถานสงเคราะห์ไม่มีตุ๊กตาสวนตัว หรือไว้ใช้เก็บสิ่งของส่วนตัว ดังนั้น ผลของการวิเคราะห์ เด็กร้อยละ 38.79 รู้สึกพึงพอใจต่อเตียงนอน ร้อยละ 21.55 ชอบโต๊ะอ่านหนังสือ ดังตารางที่ 5.57

ตารางที่ 5.57 วิเคราะห์ในเรื่องความพึงพอใจต่อประเภทของเฟอร์นิเจอร์

ประเภทของเครื่องเรือน	N	ร้อยละ
เตียงนอน	90	38.79 %
โต๊ะอ่านหนังสือ	51	21.98 %
ตู้เสื้อผ้า	44	18.97 %
ตู้เก็บของ	38	16.38 %
อื่นๆ	9	3.88 %
รวม	232	100 %

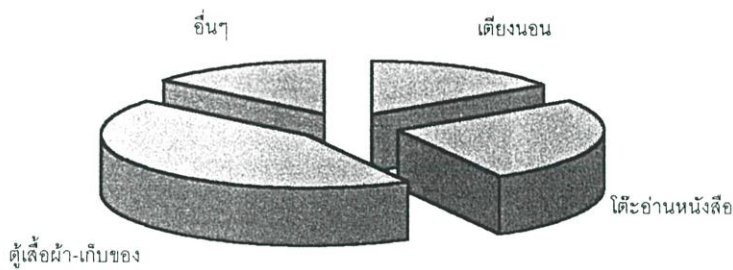

รูปที่ 5.35 กราฟแสดงถึงความพึงพอใจต่อประเภทของเฟอร์นิเจอร์

จากแบบสอบถามในเรื่องเฟอร์นิเจอร์ที่เด็กๆ อยากรู้มากที่สุดนั้น ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์พบว่า ร้อยละ 43.97 ซึ่งเกือบครึ่งหนึ่ง อยากรู้ตู้เก็บของใช้ส่วนตัวมากที่สุด เพราะในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ ก็ต้องการความเป็นส่วนตัว ต้องการตู้เพื่อเก็บสิ่งของที่เป็นส่วนตัว ไม่ต้องการให้ใครเห็น เช่น รูปภาพ กระเป๋าเงิน หรือของใช้ส่วนตัว ที่จะได้ไม่ปะปนกับคนอื่น รองลงมาคือโต๊ะอ่านหนังสือ ซึ่งเด็กๆ ยังเห็นว่าไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนเด็กที่มาก พื้นที่ในการทำการบ้าน อ่านหนังสือมีค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ เด็กจึงต้องการโต๊ะอ่านหนังสือ ที่มีมุมเป็นส่วนตัว ร้อยละ 26.29 ดังตารางที่ 5.58

ตารางที่ 5.58 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการในประเภทของเฟอร์นิเจอร์

ประเภทของเครื่องเรือน	N	ร้อยละ
เตียงนอน	36	15.52 %
โต๊ะอ่านหนังสือ	61	26.29 %
ตู้เสื้อผ้า-เก็บของ	102	43.97 %
อื่นๆ	33	14.22 %
รวม	232	100 %

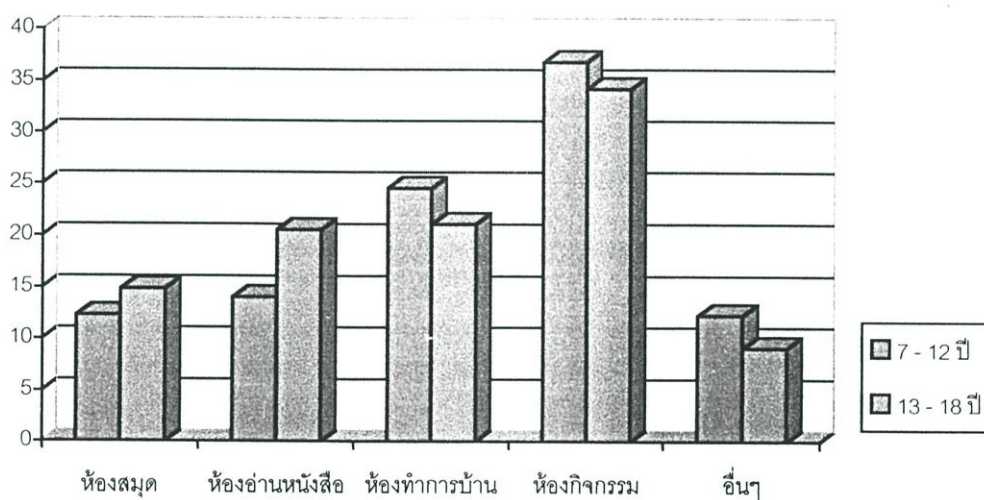

รูปที่ 5.36 กราฟแสดงถึงเฟอร์นิเจอร์ที่เด็กต้องการ

ปัจจุบันพื้นที่ในสถานสงเคราะห์ที่ได้มีการจัดให้นั้น เพียงพอกับความต้องการของเด็กในระดับหนึ่ง ซึ่งจากแบบสอบถามในเรื่อง ความต้องการพื้นที่เพิ่มเติมจากเดิม ถ้าจะมีการจัดสร้างขึ้น โดยจะได้ข้อมูลจากเด็กโดยตรงว่า เด็กมีความต้องการพื้นที่ส่วนใดเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจในการอยู่อาศัยมากขึ้น ซึ่งจากผลที่ได้วิเคราะห์ พบว่าในทั้งเด็กชายวัย 7 – 12 ปี และเด็กชายวัย 13 – 18 ปี มีความต้องการพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น วาดรูป งานฝีมือ จะเป็นพื้นที่ที่เด็กชายต้องการมากที่สุด และสถานที่สำหรับทำกรบ้าน ตามลำดับ โดยร้อยละ 36.84 ในเด็กชายวัย 7 – 12 ปี และ ร้อยละ 25.14 ในเด็กชายวัย 13 18 ปี ดังตารางที่ 5.59

ตารางที่ 5.59 วิเคราะห์ในเรื่องความต้องการพื้นที่ต่างๆเพิ่มเติมของเด็ก

	7 - 12 ปี		13 - 18 ปี	
	ห้องสมุด	7	12.28 %	26
ห้องอ่านหนังสือ	8	14.04 %	36	20.57 %
ห้องทำการบ้าน	14	24.56 %	37	21.14 %
ห้องกิจกรรม	21	36.84 %	60	34.29 %
อื่นๆ	7	12.28 %	16	9.14 %
	N = 57	100 %	N = 175	100 %

รูปที่ 5.37 กราฟแสดงถึงความต้องการพื้นที่เพิ่มเติมของเด็ก

การวิเคราะห์ถึงความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้านเกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมของเด็ก

ในอาคารนอนแต่ละหลังจะมีพ่อบ้าน หรือแม่บ้านให้ความดูแลเด็กๆ ซึ่งจะมี 1 – 2 คน ต่อเด็กประมาณ 25 – 35 คน แล้วแต่ละสถานสงเคราะห์ ซึ่งพ่อบ้าน แม่บ้านนี้ จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเด็กเกือบตลอดเวลา และพ่อบ้าน แม่บ้าน ก็มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆกับเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อบ้าน แม่บ้าน ก็มีผลต่อความพึงพอใจในการอยู่อาศัยเช่นกัน ซึ่งพ่อบ้าน และแม่บ้าน ต้องมีความเข้าใจในเด็กช่วงวัยนี้ ต้องมีความรู้และมีจิตวิทยาในการดูแลพอสมควร เพื่อให้เป็นที่รัก และยอมรับนับถือของเด็ก ต้องสามารถให้คำแนะนำได้ เนื่องจากการอยู่อาศัยจะเป็นลักษณะของครอบครัว พ่อบ้าน แม่บ้านก็เปรียบเสมือนเป็นผู้ปกครองของเด็ก ต้องเป็นที่พึ่งได้ ให้คำปรึกษาได้ ซึ่งในที่นี้ ความรู้สึกพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานสงเคราะห์และความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้าน จะไม่มีผลต่อความพึงพอใจของเด็ก ดังนั้นในการศึกษานี้จะพิจารณาในประเด็นดังนี้

1. วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของพ่อบ้าน แม่บ้าน ด้วยคำร้อยละ
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมของเด็ก ด้วยคำร้อยละ

วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของพ่อบ้าน แม่บ้าน ด้วยคำร้อยละ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของพ่อบ้าน และแม่บ้าน ที่ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์ทั้งหมดเป็นจำนวน 36 คน จากสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะเห็นว่าผู้ที่ดูแลเด็กนั้นส่วนใหญ่จะเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 75 ในขณะที่เป็นพ่อบ้าน ร้อยละ 25 ส่วนในเรื่องอายุของพ่อบ้าน แม่บ้าน นั้นจะมีอายุอยู่ในช่วง 35 – 45 ร้อยละ 50 ในด้านการศึกษา พบว่า พ่อบ้านแม่บ้าน ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมที่ 3 ร้อยละ 44.44 และระยะเวลาในการทำงานนั้น จะอยู่ในช่วง 6 เดือน – 2 ปี ร้อยละ 61.11 ดังตารางที่ 5.60

ตารางที่ 5.60 วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของพ่อบ้าน แม่บ้าน

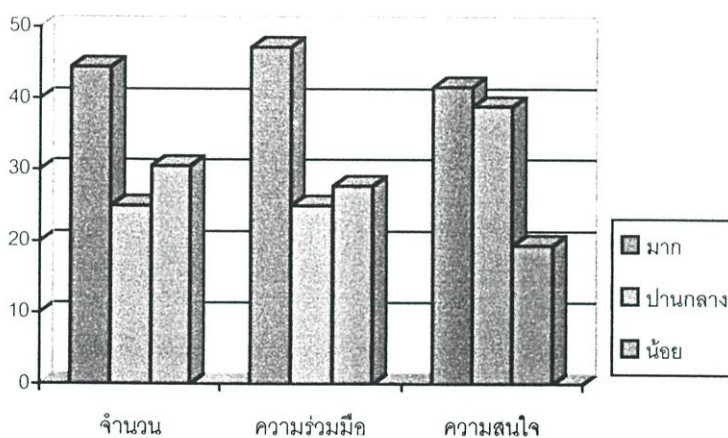
คุณลักษณะทั่วไปของพ่อบ้าน แม่บ้าน		N (36)	100 %
เพศ	ชาย	9	25 %
	หญิง	27	75 %
อายุ	25-35	10	27.78 %
	36-45	18	50 %
	มากกว่า 45 ปี	8	22.22
การศึกษา	ต่ำกว่า ม.3	8	22.22 %
	ม.3	16	44.44 %
	ม.6	8	22.22 %
	ปริญญาตรี	4	11.11 %
ระยะเวลาการทำงาน	น้อยกว่า 6 เดือน	5	13.89 %
	6 เดือน – 2 ปี	22	61.11 %
	2 ปี – 5 ปี	4	11.11 %
	มากกว่า 5 ปี	5	13.89 %

วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมของเด็ก ด้วยคำร้อยละ

จากแบบสอบถามในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมเด็กนั้น ในเรื่องของกิจกรรมที่เด็กเข้าร่วมนั้น พ่อบ้าน แม่บ้าน ร้อยละ 44.44 คิดว่ากิจกรรมที่ทางสถานสงเคราะห์จัดให้กับเด็กนั้น มีมากมาย หลายประเภท เพื่อให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองชอบ แต่มีพ่อบ้าน แม่บ้าน ถึงร้อยละ 30.55 ที่คิดว่ากิจกรรมมีน้อยเกินไป ส่วนในเรื่องการให้ความร่วมมือของเด็กในการทำกิจกรรมนั้น ร้อยละ 47.22 ของพ่อบ้าน แม่บ้าน มีความเห็นว่า เด็กให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวมเป็นอย่างดี และมีร้อยละ 27.77คิดว่าเด็กๆ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมน้อย และในเรื่องการให้ความสนใจในกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น โดยพ่อบ้าน แม่บ้านส่วนมาก มีความคิดเห็นว่า เด็กให้ความสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยร้อยละร้อยละ 41.66 ของพ่อบ้าน แม่บ้าน มีความคิดเห็นว่า เด็กๆให้ความสนใจดีในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานสงเคราะห์จัดให้ที่มีการจัดขึ้น ดังตารางที่ 5.61

ตารางที่ 5.61 วิเคราะห์เรื่องความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้าน เกี่ยวกับกิจกรรมและ
พฤติกรรมของเด็ก

	มาก		ปานกลาง		น้อย			
	N	%	N	%	N	%	N	%
จำนวนของกิจกรรมที่จัดให้	16	44.44	9	25.00	11	30.56	36	100
การให้ความร่วมมือของเด็ก	17	47.22	9	25.00	10	27.78	36	100
ความสนใจของเด็ก	15	41.67	14	38.89	7	19.44	36	100

รูปที่ 5.38 กราฟแสดงถึงความคิดเห็นของพ่อบ้าน แม่บ้าน ที่มีกิจกรรมและพฤติกรรมของเด็ก

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง เพื่อศึกษาถึงความต้องการ พฤติกรรม กิจกรรมของเด็กและสภาพแวดล้อมของสถานสงเคราะห์ในปัจจุบันนั้น ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์เด็กชาย เพื่อให้ตอบสนองความพึงพอใจของเด็กต่อสภาพแวดล้อมนั้น ในการศึกษาได้สรุปว่า สภาพปัญหา ความต้องการ และความรู้สึกรู้สึกของเด็ก โดยมีข้อจำกัดของเด็กที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ต้องการ ซึ่งข้อจำกัด ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของเด็กชาย ซึ่งมีผลต่อกิจกรรมและพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ โดยสามารถแบ่งเด็กชายออกเป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้ คือ

1. เด็กชายวัย 7 – 12 ปี เด็กชายในวัยนี้เป็นช่วงของการเข้าเรียน เป็นวัยที่มีอิสระ ชอบการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ชอบจับกลุ่มกับเพศเดียวกัน “วัยแห่งเพื่อน” มีความอยากรู้อยากเห็น

กิจกรรมที่เด็กในวัยนี้ให้ความสนใจ ต้องเป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว ออกกำลังกาย เล่นกีฬากลางแจ้ง กิจกรรมประเภทเกมส์เบ็ดเตล็ด ที่มีผู้ร่วมเล่นหลายๆ สนใจการอ่านหนังสือ

2. เด็กชายวัย 13 – 18 ปี เป็นวัยที่พยายามค้นหาตัวเอง มีความเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกร่างกาย ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียดได้ง่าย และสรีรทางสังคม จากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เรียนรู้การร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ รวมทั้งการเล่นกีฬา เป็นวัยที่ต้องการอิสรภาพ ต้องการการยอมรับจากกลุ่ม

กิจกรรมที่เด็กในวัยนี้ให้ความสนใจ คือ การเล่นกีฬาเป็นทีม หรือการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความสามารถในการเล่นกีฬากลางแจ้ง เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล

นอกจากลักษณะทางกายภาพของเด็ก ที่มีผลต่อพฤติกรรมและกิจกรรมแล้ว กฎระเบียบภายในสถานสงเคราะห์ เช่น กิจวัตรประจำวันของเด็ก ก็มีผลต่อพฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก ที่พักอาศัยด้วยเช่นกัน จากกิจวัตรประจำวันของเด็กนั้น ทำให้ต้องคำนึงถึงตำแหน่งของอาคาร และพื้นที่ในแต่ละส่วน เพื่อที่จะต้องจัดวางอาคารและพื้นที่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ที่เกิดจากกิจวัตรประจำวันด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึง และการใช้งานอาคาร และพื้นที่นั้นๆ รวมทั้งการจัดพื้นที่ระหว่างอาคารให้เกิดประโยชน์ในด้านการใช้งานด้วย ในสถานสงเคราะห์จะประกอบไปด้วยอาคารและพื้นที่หลักๆ ดังนี้

1. อาคารอำนวยการ
2. อาคารนอน
3. อาคารโรงอาหาร
4. ห้องน้ำ
5. สนามกีฬา
6. สนามเด็กเล่น
7. พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร
8. อาคารกิจกรรม / ฝึกวิชาชีพ
9. อาคารพยาบาล
10. บ้านพักเจ้าหน้าที่

ในการศึกษานี้จะพิจารณาในส่วนของอาคารและพื้นที่ ที่เด็กได้ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เป็นประจำในแต่ละวัน อันได้แก่ อาคารนอน, อาคารโรงอาหาร, ห้องน้ำ, สนามกีฬา, สนามเด็กเล่นและพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

กิจวัตรประจำวันของเด็กในสถานสงเคราะห์ สามารถสรุปโดยรวมได้ ดังนี้

05.00 น.	ตื่นนอน / ออกกำลังกาย / ทำธุระส่วนตัว ทำความสะอาดห้องนอน ห้องน้ำ
06.30 น.	เข้าแถวไปรับประทานอาหารเช้า ที่โรงอาหาร
07.00 น.	ขึ้นรถไปโรงเรียน (บริเวณลานกิจกรรม)
16.00 น.	กลับจากโรงเรียน (รถมาส่งบริเวณลานกิจกรรม) อาบน้ำ ชักผ้า
17.00 น.	เข้าแถวรับประทานอาหารเช้าที่โรงอาหาร
17.30 น.	ทำการบ้าน / ทำกิจกรรมต่างๆ
20.00 น.	สวดมนต์ ไหว้พระ
20.00 น. – 21.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ

ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุด เด็กก็ต้องปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ในขณะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เหมือนวันที่ไปโรงเรียน แต่เด็กจะมีเวลาในการพักผ่อน ทำกิจกรรมมากขึ้น หรือทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพ่อบ้าน แม่บ้านและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ ใน วันศุกร์ และวันเสาร์ เด็กสามารถเข้านอนได้ช้ากว่าวันอื่นๆ

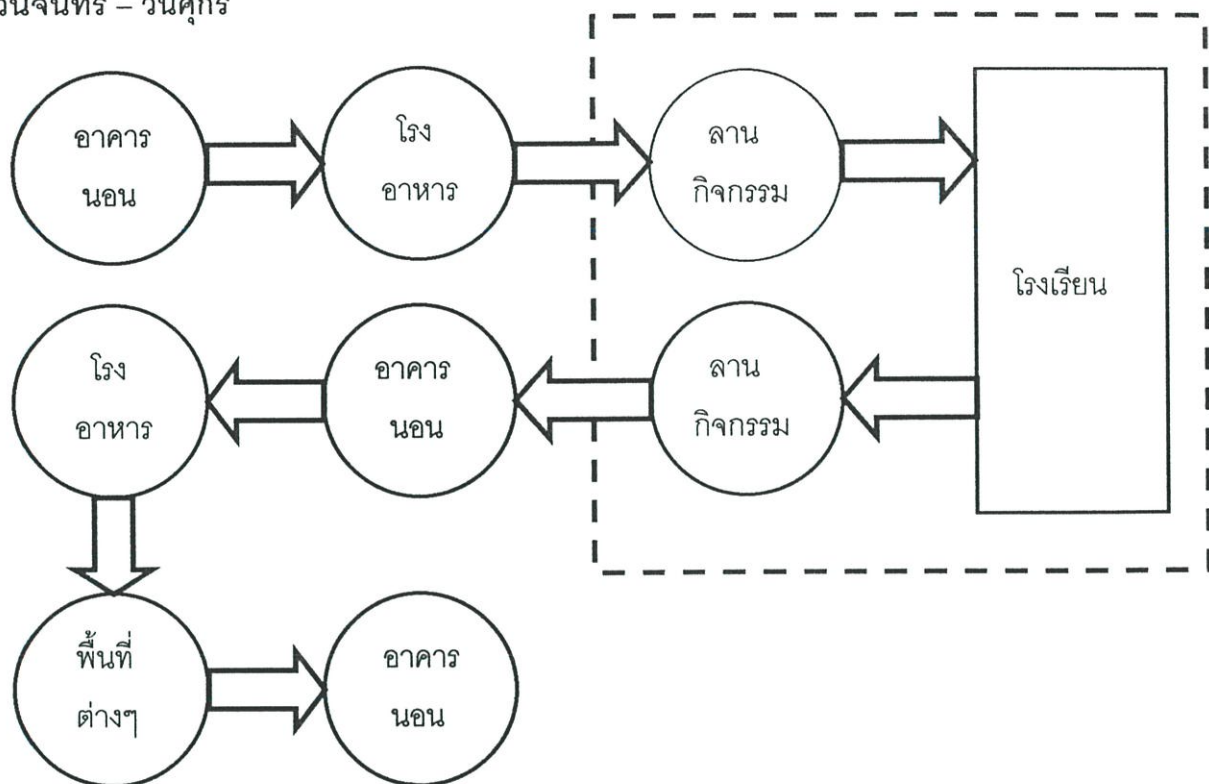
จากกิจวัตรประจำวันของเด็กในสถานสงเคราะห์ ในวันที่มีการเรียน (วันจันทร์ – วันศุกร์) เมื่อเด็กตื่นนอนแล้ว จะออกกำลังกายตอนเช้า บริเวณอาคารนอนของตน โดยมีผู้เฒ่าออกกำลังกาย จากนั้นจะทำธุระส่วนตัว อาบน้ำ แต่งตัว และทำความสะอาดห้องนอน ห้องน้ำ และพื้นที่ภายในอาคารนอน จากนั้นจะตั้งแถวที่บริเวณอาคารนอน แล้วเดินแถวไปยังอาคารโรงอาหาร เพื่อรับประทานอาหารเช้า และเด็กส่วนใหญ่จะรอลงรถไปโรงเรียนบริเวณลานกิจกรรม ด้านหน้าอาคารโรงอาหาร ในส่วนของเด็กโตที่สามารถเดินทางไปยังสถานศึกษาเองได้ จะได้รับค่าโดยสารจากสถานสงเคราะห์ จากนั้นเมื่อเด็กกลับมาจากโรงเรียน รถรับ-ส่งเด็ก จะมาส่งบริเวณลานกิจกรรมด้านหน้าอาคารโรงอาหาร เด็กๆก็จะแยกย้ายกันไปยังอาคารนอนของตน ทำธุระส่วนตัว อาบน้ำ ซักผ้า จากนั้นเมื่อถึงเวลาอาหารเย็น เด็กก็จะเดินแถวจากอาคารนอนของตน ไปยังอาคารโรงอาหาร เพื่อรับประทานอาหารเย็น หลังจากนั้นก็เป็นเวลาอิสระสำหรับเด็ก ที่จะใช้เวลาในช่วงนี้ ทำการบ้าน เล่นกีฬา ดูโทรทัศน์ หรือทำกิจกรรมต่างๆ จากนั้นเมื่อถึงเวลาอันสมควร ก็จะสวมมนต์ไหว้พระ และเข้านอนตามเวลาที่ทางสถานสงเคราะห์กำหนดไว้

ส่วนในวันหยุด เด็กๆคงยังทำกิจวัตรประจำวันโดยทั่วไปเป็นปกติ โดยตื่นนอน ออกกำลังกาย ทำธุระส่วนตัว ทำความสะอาดห้องนอน ห้องน้ำ จากนั้นเดินแถวจากอาคารนอนไปยัง อาคารโรงอาหาร เพื่อรับประทานอาหารเช้า จากนั้นเด็กๆก็จะแยกย้ายไปตามอิสระ เมื่อถึงเวลาอาหารกลางวัน ก็จะไปตั้งแถวที่อาคารนอน และเดินแถวมายังอาคารโรงอาหาร หลังจากนั้นเป็นเวลาอิสระ และเมื่อถึงเวลาอาหารเย็นก็ต้องเดินแถวมาจากอาคารนอน มายังอาคารโรงอาหารเช่นเดิม หลังจากนั้นก็เป็นเวลาอิสระ และเข้านอนตามเวลาที่กำหนด เด็กจะมีเวลาพักผ่อนมากขึ้น มีเวลาทำกิจกรรมต่างๆมากขึ้น นอกจากนั้นยังต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายต่างๆ เช่น ทำความสะอาด พื้นที่รอบอาคารนอน ตัดหญ้า แต่งสวน เก็บขยะภายในสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

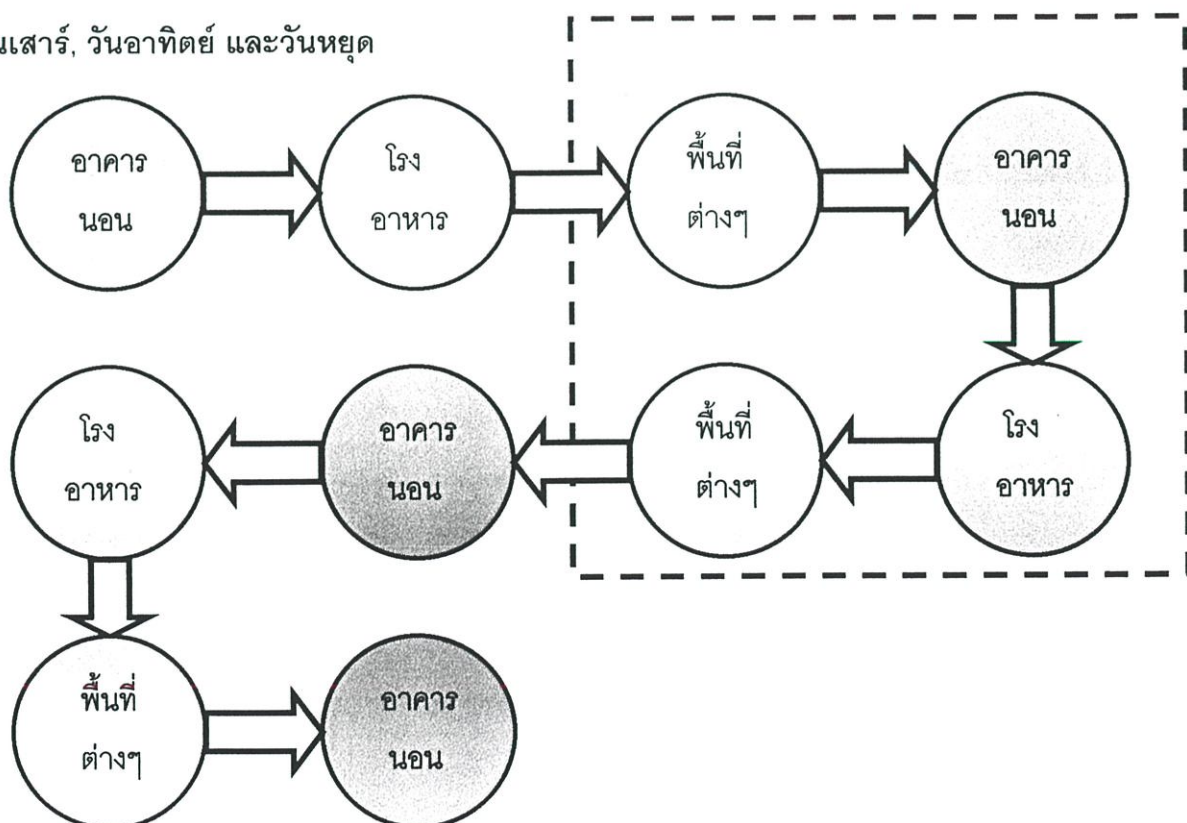
กิจวัตรประจำวันของเด็กในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะเหมือนกัน แต่ในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหาเมฆ จะมีความแตกต่างจากสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะรับประทานอาหารเช้าที่บริเวณพื้นที่พักผ่อน ภายในอาคารนอนของตน โดยจะนำเอาอาหารจาก อาคารโรงอาหารมาที่อาคารนอนแต่ละหลัง โดยจะเน้นให้มีความเป็นครอบครัวมากขึ้น ซึ่งลักษณะนี้จะเหมาะกับสถานสงเคราะห์ที่มีเด็กไม่มาก และพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ไม่กว้างเกินไป แต่จะมีการใช้พื้นที่อาคารโรงอาหารเมื่อมีการเลี้ยงอาหารเด็กทั้งสถานสงเคราะห์ ซึ่งการรับประทานอาหารเช้าที่อาคารนอนนั้นจะไม่เหมาะกับสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาเมฆ ที่มีเด็กจำนวนมาก และสถานสงเคราะห์มีพื้นที่กว้าง

ซึ่งจากกิจวัตรประจำวันของเด็ก สามารถนำมาแสดงให้เห็น ถึงลักษณะการเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ภายในสถานสงเคราะห์ ตามกิจกรรม และพฤติกรรม ในวันปกติ และวันหยุด ได้ดังนี้

วันจันทร์ – วันศุกร์

วันเสาร์, วันอาทิตย์ และวันหยุด

รูปที่ 6.1 แสดงการเปรียบเทียบ การเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ ตามกิจกรรม และพฤติกรรม ในวันปกติ และวันหยุด

จากการศึกษา ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ภายในสถานสงเคราะห์ โดยดูจากการใช้พื้นที่ต่างๆร่วมกัน การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน พบว่าเด็กชายในสถานสงเคราะห์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่อาศัยแบบพี่น้อง พี่พาคอาศัยซึ่งกันและกัน เด็กโตจะคอยดูแลเด็กเล็กๆ ที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้ไม่มากนัก จึงทำให้ไม่มีผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ร่วมกัน ทั้งในส่วนของพื้นที่พักอาศัย ที่เป็นลักษณะของห้องนอนรวม และห้องน้ำรวม พื้นที่พักผ่อนต่างๆ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะทางกายภาพของเด็ก และกฎระเบียบของสถานสงเคราะห์ มีผลไปสู่กิจกรรม และพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ความต้องการในการพักอาศัยในสภาพแวดล้อม เพื่อตอบสนองความพึงพอใจในการอยู่อาศัย ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม และพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเด็กชายในสถานสงเคราะห์

จากวัตถุประสงค์ข้อที่สองและสาม เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคาร เพื่อตอบสนองความต้องการ และเสนอแนะแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรม และกิจกรรมของเด็ก เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจในการอยู่อาศัย ซึ่งในการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จ.นนทบุรี, สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จ.ปทุมธานี และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จ.กรุงเทพมหานคร ในเรื่องความต้องการ และความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ ในการอยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์ ได้สรุปเป็นแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยแบ่งได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร
2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร
3. องค์ประกอบทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร

สถานสงเคราะห์ที่ขนาดของพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็กที่พักอาศัยภายในสถานสงเคราะห์ คือ ในกรณีที่มีพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ที่กว้างมาก เมื่อเทียบกับจำนวนของเด็ก เช่น ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ทำให้พื้นที่ขาดการดูแลอย่างทั่วถึง ไม่มีการจัดพื้นที่ที่ชัดเจน จึงไม่เกิดกิจกรรมและพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่นั้น ทำให้เกิดพื้นที่รกร้างเปล่า และทัศนียภาพที่ไม่ดี อีกทั้งเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์มีระยะทางที่ไกล เกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงอาคารและพื้นที่ต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อระยะทางในการสัญจรของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่มีค่าต่ำกว่าสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง คือ 3.50 เนื่องจากเด็กจะใช้การเดินทางในการสัญจร ระยะห่างระหว่างอาคารและพื้นที่

ต่างๆมีมาก ทำให้ขาดการเชื่อมต่อระหว่างอาคารและพื้นที่ อาคารแต่ละอาคารจะวางอยู่เดี่ยวๆ ในขณะที่เดียวกันสถานสงเคราะห์ที่มีพื้นที่ที่ไม่กว้างจนเกินไป ในกรณีของสถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านมหาเมฆ จะมีเส้นทางสัญจรที่สั้นกว่า ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ที่ 4.12 ระยะเส้นทางสัญจรที่สั้น ทำให้สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่และอาคารต่างๆ นอกจากระยะทางของการสัญจรแล้วทัศนียภาพและความร่มรื่นภายในสถานสงเคราะห์ ก็มีผลต่อความพึงพอใจของเด็กเช่นกัน จากตารางที่ 6.1 จะเห็นว่าสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ถึงจะมีระยะทางสัญจรที่ไกล แต่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่สูง เนื่องจากมีทัศนียภาพที่ดี มีการจัดสวนตามแนวเส้นทางสัญจร และความร่มรื่นตลอดแนวเส้นทาง

ตารางที่ 6.1 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อเส้นทางสัญจร, สภาพอากาศ และทัศนียภาพ ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหาราช	มหาเมฆ
ทางสัญจร	ใกล้ - ไกล	3.90	3.50	4.10
สภาพอากาศ	ร่มรื่น - ร้อน	3.55	3.98	4.13
ทัศนียภาพ	สวยงาม - ไม่สวยงาม	6.47	4.12	4.02

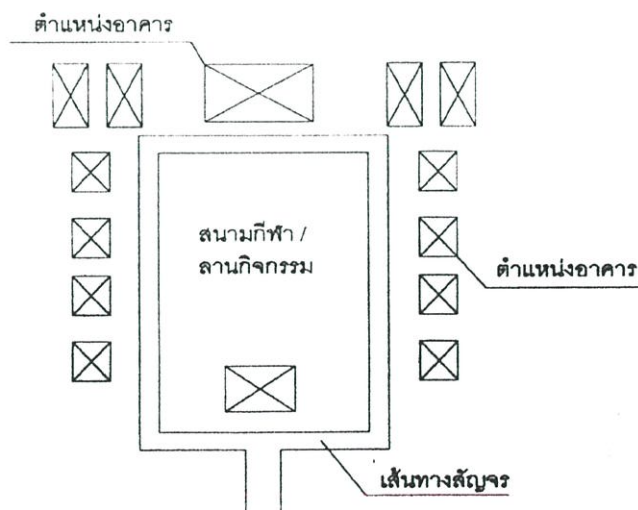
การจัดวางอาคาร

การจัดวางอาคารภายในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะมีอาคารอำนวยการอยู่ด้านหน้าของสถานสงเคราะห์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับบุคคลภายนอก ส่วนอาคารและพื้นที่อื่นๆ จะถูกจัดวางตามแนวเส้นทางสัญจร ซึ่งเส้นทางสัญจรจะมี 2 รูปแบบ คือ เส้นทางสัญจรที่เป็นเส้นตรง (มีปลายทางตัน) และเส้นทางสัญจรที่เป็นวงกลม (ไม่มีทางตัน) ลักษณะของเส้นทางสัญจรแบบวงกลมนี้ จะมีผลต่อความสะดวกในการเข้าถึงอาคาร อาคารจะถูกจัดเป็นกลุ่มก้อน เช่นในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ที่มีลักษณะของเส้นทางสัญจรภายในสถานสงเคราะห์เป็นวงกลม จะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจจากตารางที่ 6.2 ที่แสดงให้เห็นว่า มีความพึงพอใจค่อนข้างมากต่อการเข้าถึงอาคารและพื้นที่ต่างๆ สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่และมีการเชื่อมต่อระหว่างอาคารที่ดี จะเป็นลักษณะอาคารล้อมรอบ ส่วนพื้นที่ตรงกลางจะเป็นพื้นที่ส่วนรวม ที่เด็กจะมาใช้ร่วมกัน เช่น สนามกีฬา, สนามเด็กเล่น, ลานกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งลักษณะพื้นที่จะเป็นพื้นที่โล่ง ทำให้เกิดมุมมองที่ดีต่ออาคารต่างๆ ไม่มีอาคารมาบดบังทัศนียภาพ เช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ที่มีลักษณะของเส้นทางสัญจรภายในเป็นวงกลมเช่นกัน แต่

เนื่องจากสถานสงเคราะห์มีขนาดพื้นที่ที่ใหญ่ จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่ต่ำลงมา ซึ่งจะมีค่าใกล้เคียงกับสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ทั้งที่มีพื้นที่ที่กว้างมากกว่า เนื่องมาจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดมีเส้นทางสัญจรลักษณะเป็นเส้นตรง มีปลายทางตัน ทำให้การจัดวางตำแหน่งอาคารบดบังกัน มีมุมมองของอาคารที่ไม่ดี อีกทั้งไม่สะดวกในการเข้าถึงอาคารและพื้นที่ต่างๆ ทำให้เส้นสัญจรมีระยะทางที่ไกล

ตารางที่ 6.2 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อการเข้าถึงอาคารและพื้นที่ต่างๆ ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อการเข้าถึง	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหाराช	มหาเมฆ
อาคารนอน	สะดวก - ไม่สะดวก	4.01	3.45	4.25
ห้องน้ำ	สะดวก - ไม่สะดวก	4.04	4.01	3.49
อาคารโรงอาหาร	สะดวก - ไม่สะดวก	3.48	3.58	4.25
พื้นที่พักผ่อนภายนอก	สะดวก - ไม่สะดวก	3.97	3.95	4.26
สนามกีฬา	สะดวก - ไม่สะดวก	3.46	3.61	4.10

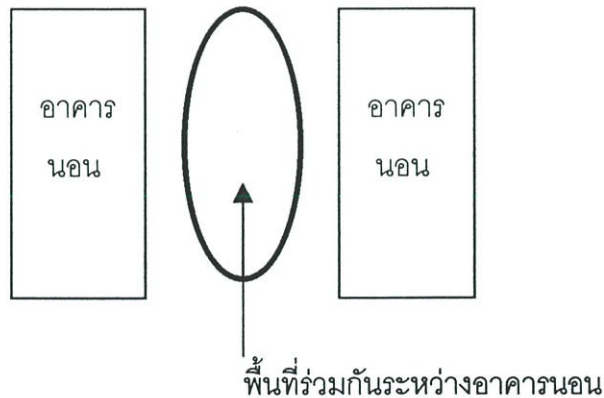

รูปที่ 6.2 แสดงถึงเส้นทางสัญจรภายในที่มีลักษณะเป็นวงกลม และจัดวางอาคารตามแนวเส้นทางสัญจรโดยมีพื้นที่เปิดโล่งบริเวณตรงกลาง

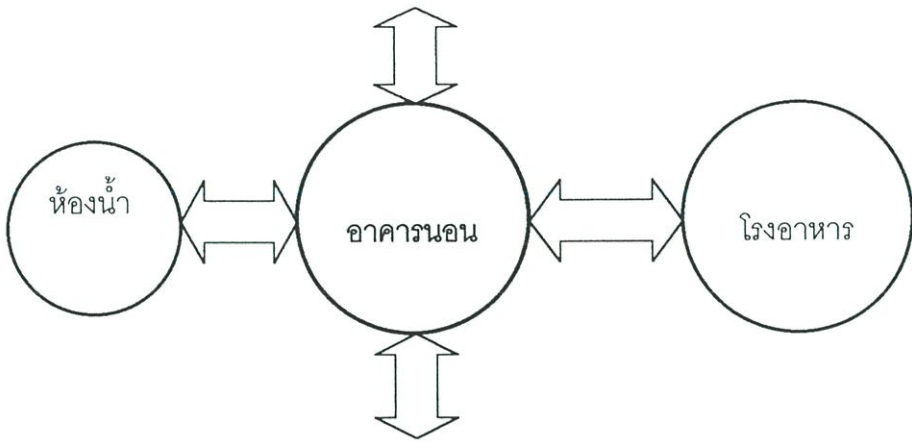
อาคารนอน

อาคารนอน จะมี 2 รูปแบบ คือ เป็นลักษณะเรือนนอน (สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด) และเป็นลักษณะบ้านเป็นหลังๆ (สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาพรต) อาคารนอนที่มีลักษณะเป็นบ้าน จะทำให้มีความรู้สึกที่อบอุ่น คล้ายอยู่บ้านตนเอง เป็นครอบครัว เด็กที่อยู่ในอาคารเดียวกันนั้นจะมีทั้งอาคารคละกัน อยู่แบบพี่ดูแลน้อง และการจัดแยกตามอายุ (เด็กเล็ก, เด็กกลาง และเด็กโต) แล้วแต่ความเหมาะสม โดยมีพ่อบ้าน แม่บ้าน ดูแลในฐานะผู้ปกครอง จำนวนเด็กที่อาศัยอยู่ในอาคาร ประมาณ 25-35 คน อาคารนอนส่วนใหญ่จะวางอยู่เดี่ยวๆ โดยมีพื้นที่ว่างโดยรอบอาคาร เพื่อการทำกิจกรรมต่างๆของเด็ก เช่น การออกกำลังกายตอนเช้า และมีการจัดวางอาคารนอนเป็นกลุ่มๆ ละ 2 อาคาร ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด โดยมีพื้นที่โล่งระหว่างอาคารร่วมกัน โดยใช้เป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สนามกีฬา ลานกิจกรรม หรือลานสำหรับตากผ้า เป็นต้น

อาคารนอนจะต้องมีความสะดวกในการเข้าถึง และสามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่ต่างๆ ภายในสถานสงเคราะห์ได้สะดวกเช่นกัน โดยเฉพาะอาคารโรงอาหาร ซึ่งทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร ทุกมื้อนั้น เด็กจะต้องไปตั้งแถวที่อาคารนอน แล้วเดินมายังอาคารโรงอาหาร อีกทั้งต้องสะดวกในการเข้าถึงห้องน้ำด้วยเช่นกัน

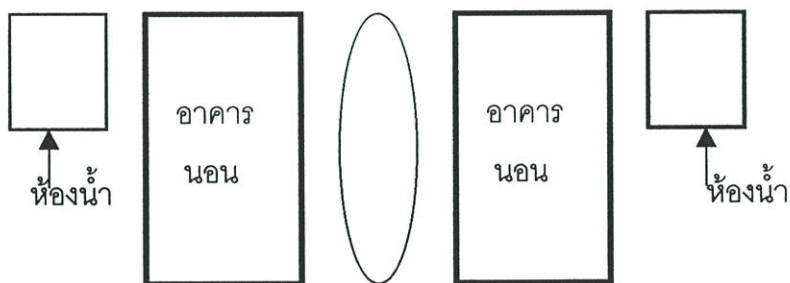
รูปที่ 6.3 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอน ที่ใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน

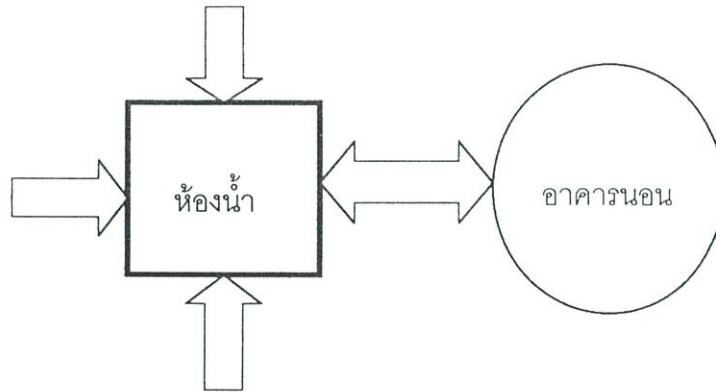
รูปที่ 6.4 แสดงถึงการเชื่อมต่อระหว่างอาคารนอนกับอาคารโรงอาหาร, ห้องน้ำและพื้นที่อื่นๆ

ห้องน้ำ

ตำแหน่งที่ตั้งของห้องน้ำในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะมี 2 ตำแหน่ง คือ ห้องน้ำที่แยกออกมาจากตัวอาคารนอน โดยจะอยู่ไม่ไกลจากอาคารนอน โดยมีทางเชื่อมต่อที่ชัดเจน และมีลานซักล้างอยู่ในบริเวณห้องน้ำด้วย เช่นในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิกรมหาราช ส่วนอีกตำแหน่ง จะอยู่ในอาคารนอน โดยจะอยู่ในบริเวณชั้นล่างของอาคารนอน ซึ่งตำแหน่งของห้องน้ำนั้นต้องสะดวกในการเข้าถึงจากอาคารนอน และอยู่ในตำแหน่งที่มีติด อาคารนอนควรอยู่ด้านข้างของอาคารนอน เพราะจะได้สะดวกในการเข้าถึงทั้งจากอาคารนอน และจากพื้นที่ภายนอกด้วย

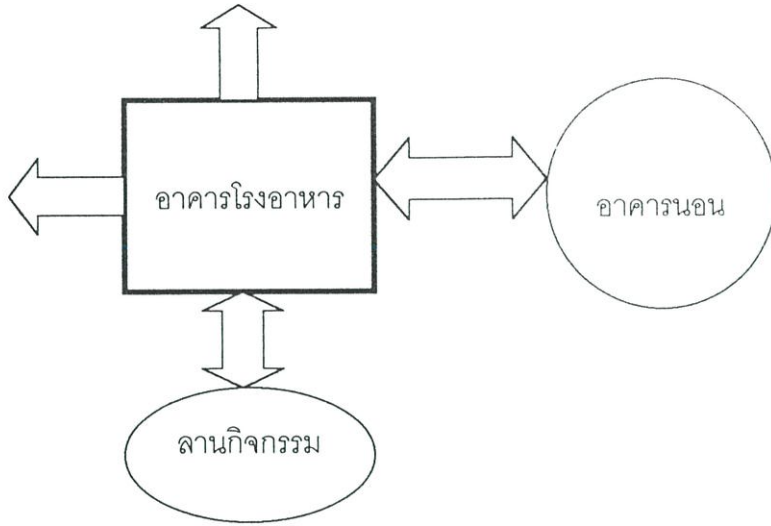
รูปที่ 6.5 แสดงถึงตำแหน่งของห้องน้ำ ที่ควรอยู่ด้านข้างของอาคารนอน

รูปที่ 6.6 แสดงถึงการเชื่อมต่อพื้นที่ระหว่างห้องน้ำกับอาคารนอน และพื้นที่อื่นๆ

อาคารโรงอาหาร

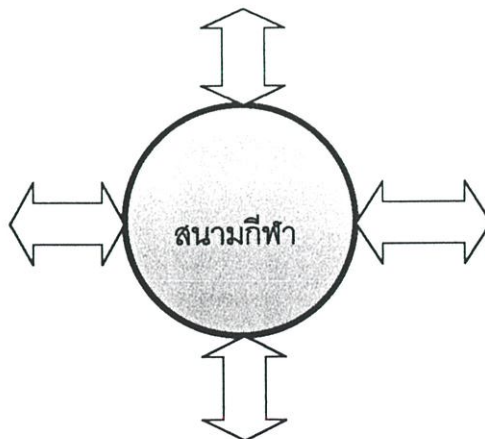
อาคารโรงอาหาร เป็นอาคารที่เด็กทุกคนจะต้องใช้งานทุกวันๆละ 2-3 ครั้ง ตามเวลาการรับประทานอาหารเช้า เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารเช้าจะต้องตั้งแถวที่อาคารนอนและเดินมายังอาคารโรงอาหาร ดังนั้นอาคารโรงอาหารจึงต้องสามารถเข้าถึงได้สะดวกจากอาคารนอนทุกๆหลัง ซึ่งอาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะเป็นอาคารเดี่ยว ซึ่งจะมีทั้งแบบอาคารที่เปิดโล่ง ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และอาคารที่มีผนังปิดและมีช่องเปิดโดยรอบ ในสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง ในบริเวณด้านหน้าอาคารโรงอาหารจะมีลานกิจกรรม ซึ่งใช้ในการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลภายนอกที่มาเลี้ยงอาหารเด็ก โดยสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายในอาคารโรงอาหาร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่รับ-ส่ง เด็กไปโรงเรียนด้วย ดังในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช อีกทั้งอาคารตั้งอยู่ติดถนนสายหลักในสถานสงเคราะห์ ทำให้อาคารมีมุมมองที่ดี ต่างจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่อาคารโรงอาหารอยู่ด้านในสุดของสถานสงเคราะห์ ซึ่งไกลจากอาคารนอน ซึ่งไม่สะดวกในการเข้าถึง และไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เพราะมีอาคารต่างๆบดบัง และเมื่อเด็กรับประทานอาหารเช้าแล้วจะแยกย้ายกันไปตามพื้นที่ต่างๆในสถานสงเคราะห์ ดังนั้นอาคารโรงอาหารจะต้องเชื่อมต่อกับพื้นที่ต่างๆได้สะดวกเช่นกัน

รูปที่ 6.7 แสดงถึงการเชื่อมต่อระหว่างอาคารโรงอาหารกับอาคารนอน และพื้นที่อื่นๆ

สนามกีฬา

สนามกีฬาสงคราะห์มีความสำคัญเนื่องจากเด็กอยู่ในวัยของการเจริญเติบโต ต้องการการออกกำลังกาย พื้นที่ของสนามกีฬาส่วนมากจะอยู่บริเวณตรงพื้นที่ตรงกลางของสถานสงเคราะห์ เพราะเด็กจะต้องมาใช้งานในพื้นที่นี้ได้สะดวก สามารถเข้าถึงได้สะดวกจากพื้นที่ส่วนต่างๆภายในสถานสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นอาคารนอน, อาคารโรงอาหาร หรือพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร เป็นต้น

รูปที่ 6.8 แสดงถึงการเชื่อมต่อระหว่างสนามกีฬากับพื้นที่อื่นๆ

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใกล้ๆกับอาคารนอน หรือพื้นที่ระหว่างอาคาร เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงและการใช้งาน โดยจะมีการจัดโต๊ะนั่งเป็นกลุ่ม หรือที่นั่งเล่น เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมหรือพักผ่อนร่วมกัน เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ ไม่อุดอู้แต่ในอาคารนอนเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่เหล่านี้จะอยู่บริเวณใต้ต้นไม้ หรือพื้นที่ที่มีร่มเงา ซึ่งพื้นที่พักผ่อนนี้จะรวมถึงสนามเด็กเล่นด้วย โดยในสถานสงเคราะห์แต่ละแห่ง จะจัดให้มีสนามเด็กเล่นหลายจุด โดยจะจัดให้อยู่ในบริเวณกลุ่มของอาคารนอน เพื่อต้องการให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน และการเข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากเด็กที่มาใช้พื้นที่เหล่านี้ ส่วนมากจะเป็นเด็กเล็ก

ขนาดของพื้นที่ภายนอกอาคาร

สนามกีฬา

สนามกีฬาในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง พื้นที่สำหรับการเล่นกีฬา จะแยกออกเป็นสนามกีฬาหลักๆ คือ สนามฟุตบอล สนามเบสบอลที่มีการจัดพื้นที่อย่างชัดเจน ซึ่งหากจะใช้เล่นกีฬาประเภทอื่น ก็สามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นสนามตะกร้อ สนามวอลเลย์บอล เป็นต้น ซึ่งในสถานสงเคราะห์ที่มีพื้นที่เพียงพอ ก็สามารถจัดพื้นที่ของสนามกีฬาต่างๆได้ เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม หรือจะดัดแปลงพื้นที่โล่งบริเวณใกล้ๆอาคารนอน หรือพื้นที่ระหว่างอาคารนอน มาเป็นสนามกีฬาได้เช่นกัน ดังกรณีของพื้นที่ระหว่างอาคารนอน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร จะมีจำนวนพื้นที่มากหรือน้อย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ แต่จะขึ้นอยู่กับการจัดพื้นที่ให้มีความชัดเจน เพื่อตอบสนองกิจกรรม และพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเด็ก เช่น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ที่มีพื้นที่ภายในค่อนข้างกว้างขวาง แต่ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อจำนวนพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารเท่ากับ 3.96 ซึ่งน้อยกว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ที่มีพื้นที่ภายในสถานสงเคราะห์น้อยกว่า เนื่องจากมีการจัดพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารที่มีความชัดเจน และสนองตอบต่อกิจกรรม และพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเด็กได้มากกว่า ซึ่งจำนวนของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคารมีมากขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยให้เด็กมีพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมมากขึ้นเท่านั้น ทำให้เด็กมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้นด้วย ส่วนในเรื่องของความร่มรื่นของพื้นที่นั้น สถานสงเคราะห์จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่สูง เนื่องจากพื้นที่นี้จะอยู่ใต้ร่มไม้ หรืออาคาร แต่จะสูงสุดคือในสถานสงเคราะห์

เด็กชายบ้านมหาเมฆ เนื่องจากพื้นที่ของสถานสงเคราะห์ไม่กว้างจนเกินไป ทำให้ทั่วบริเวณมีต้นไม้ครอบคลุมอย่างทั่วถึง

ตารางที่ 6.3 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหาราช	มหาเมฆ
จำนวนพื้นที่	มาก - น้อย	3.96	4.25	4.11
ความเป็นส่วนตัว	มาก - น้อย	3.95	4.23	4.12
ความร่มรื่น	ร่มรื่น - ร้อน	4.10	4.11	4.21

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร

ห้องนอน

พื้นที่ในส่วนของห้องนอน จะอยู่ชั้นบนของอาคารนอน ซึ่งลักษณะของห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะมี 2 ลักษณะ คือ เป็นลักษณะห้องนอนเดี่ยว ที่มีขนาดใหญ่ และห้องนอนที่แยกออกเป็น 2 - 3 ห้อง แต่จะมีการจัดวางเตียงนอนเหมือนกัน คือจะหันหัวเตียงเข้าผนังสองด้าน และมีทางเดินตรงกลาง โดยในแต่ละที่จะมีขนาดของพื้นที่ห้องนอนต่อเด็ก 1 คน แตกต่างกันไป โดยในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด พื้นที่ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช พื้นที่ 4.8 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ พื้นที่ 3.4 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน จะเห็นว่าพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดน้อยที่สุด แต่จากค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ในทุกๆด้านนั้นมีค่าสูงกว่าสถานสงเคราะห์อีก 2 แห่ง เนื่องจากว่า สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีห้องนอนเป็นลักษณะของห้องนอนเดี่ยวขนาดใหญ่ ไม่มีผนังมีกั้น มีหน้าต่างโดยรอบห้องนอน ทำให้มีแสงสว่างมาก การระบายอากาศดี และอากาศถ่ายเทสะดวกในมีเพียงเตียงนอนที่จัดเรียงตามแนวยาวของอาคาร ซึ่งต่างจากอีก 2 แห่ง ที่ห้องนอนจะแบ่งเป็นห้องนอน ออกเป็น 2 - 3 ห้อง ทำให้ห้องนอนถูกกั้นด้วยผนัง ทำให้พื้นที่ดูไม่โล่ง และพื้นที่ดูคับแคบลง เช่นในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราชนั้น มีพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน มาก แต่ภายในห้องมีตู้เก็บของส่วนตัว และสี่ของห้องที่เข้มทำให้ พื้นที่ดูเล็กลง

ตารางที่ 6.4 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อห้องนอนของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหาราช	มหาเมฆ
ขนาดของห้องนอน	กว้าง - แคบ	4.64	3.96	4.29
แสงสว่าง	สว่าง - มืด	4.30	3.91	4.00
การระบายอากาศ	โปร่ง - อับทึบ	4.25	3.98	4.08
ความเย็นสบาย	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.30	3.65	3.95
ความพึงพอใจโดยรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	4.55	4.02	3.53

ห้องน้ำ

พื้นที่ห้องน้ำของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง จะแยกเป็น 2 ส่วน คือส่วนของการอาบน้ำ และส่วนของห้องน้ำ โดยในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด มีอัตราส่วนเด็ก 3.5 คน ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง และพื้นที่อาบน้ำ 0.5 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ในสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช มีอัตราส่วนเด็ก 5 คน ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง และพื้นที่อาบน้ำ 0.94 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ อัตราส่วนเด็ก 4.2 คน ต่อห้องน้ำ 1 ห้อง และพื้นที่อาบน้ำ 0.24 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน อัตราส่วนห้องน้ำต่อ เด็ก 1 คน ในสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง ไม่แต่ต่างกันมากนัก ส่วนพื้นที่การอาบน้ำนั้น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ มีพื้นที่น้อยกว่าที่อื่น แต่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจโดยรวมต่อห้องน้ำ มากกว่าที่อื่น เนื่องจากห้องน้ำของสถานสงเคราะห์นี้ มีอ่างล้างหน้า และโถปัสสาวะ ในขณะที่สถานสงเคราะห์อื่นไม่มี ทำให้สามารถแบ่งพื้นที่ในการกิจกรรมกระจายออกไป ส่วนในเรื่องความพึงพอใจด้านต่างๆ จะเห็นว่าสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่ำกว่าที่อื่น เนื่องจากห้องน้ำอยู่ภายในอาคาร ทำให้มีปัญหาในเรื่องแสงสว่าง และการระบายอากาศที่ไม่ดี

ตารางที่ 6.5 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อห้องน้ำของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหาราช	มหาเมฆ
ขนาดของห้องนอน	กว้าง - แคบ	3.96	4.17	3.76
แสงสว่าง	สว่าง - มืด	3.71	4.69	4.21
การระบายอากาศ	โปร่ง - อับทึบ	3.92	4.40	4.30
ความพึงพอใจโดยรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	3.85	4.25	4.40

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร

พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร เป็นพื้นที่ที่เด็กใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ พุดคุย ทำการบ้าน เป็นต้น ซึ่งพื้นที่นี้เด็กจะมีความพึงพอใจมาก เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ที่อยู่ในระดับที่สูง พื้นที่พักผ่อนภายในอาคารนั้น จะต้องรองรับเด็กทั้งหมดของอาคารนอน ดังนั้นพื้นที่ต้องมีขนาดที่กว้างพอสมควร ไม่คับแคบจนเกินไป ซึ่งในแต่ละสถานสงเคราะห์จะมีขนาดพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ขนาดพื้นที่ 1 ตารางเมตร ต่อ เด็ก 1 คน สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตราช และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ขนาดพื้นที่ 2 ตารางเมตร ต่อ เด็ก 1 คน ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในแต่ละด้าน ของพื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร จะอยู่ในระดับที่สูง แต่ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด พื้นที่นี้อยู่ชั้นบนของอาคาร ทำให้มีปัญหาเรื่องความความร้อน และการเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอกอาคาร แต่บริเวณชั้นล่างของอาคาร มีพื้นที่โล่งใต้อาคาร ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆได้ เช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตราช ที่มีพื้นที่โล่งใต้อาคารเช่นกัน แต่สามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารได้ด้วย ส่วนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆนั้น ถึงจะไม่มีพื้นที่โล่งใต้อาคาร แต่ก็มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจที่สูงสุด เนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างโล่งโปร่ง มีช่องเปิดขนาดใหญ่โดยรอบพื้นที่ ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่ร้อนอบอ้าว อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอกอาคารได้สะดวก

ตารางที่ 6.6 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	มหาราช	มหาเมฆ
ขนาดของห้องนอน	กว้าง - แคบ	4.36	4.62	4.45
แสงสว่าง	สว่าง - มืด	4.35	4.10	4.56
การระบายอากาศ	โปร่ง - อับทึบ	4.15	4.02	4.25
ความเย็นสบาย	เย็นสบาย - อบอ้าว	4.10	4.32	4.46
ความพึงพอใจโดยรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	4.54	4.51	4.69

พื้นที่อาคารโรงอาหาร

อาคารโรงอาหาร เป็นเสมือนสถานที่ที่รวมเด็กของสถานสงเคราะห์ทั้งหมด โดยเด็กจะมีใช้พื้นที่นี้ วันละ 2 – 3 ครั้ง ตามเวลารับประทานอาหาร ดังนั้นพื้นที่ของอาคารต้องมีขนาดที่กว้างเพื่อจะรองรับจำนวนเด็ก อีกทั้งพื้นที่ที่รับรองบุคคลที่มาเลี้ยงอาหารเด็กด้วย ซึ่งนอกจากใช้เป็นสถานที่รับประทานอาหารแล้ว ยังสามารถใช้พื้นที่ในการจัดงานต่างๆ ทำกิจกรรม การละเล่นได้ด้วย หากต้องการพื้นที่อาคารที่มีขนาดที่กว้าง สำหรับรองรับจำนวนคนที่มาก ลักษณะของอาคารโรงอาหารจะมี 2 แบบ คือ เป็นลักษณะอาคารเปิดโล่ง และอาคารที่มีผนัง ที่มีช่องเปิดโดยรอบ ซึ่งพื้นที่ในการรับประทานอาหาร จะจัดเป็นโต๊ะ โดย 1 โต๊ะ จะมีเด็ก 8 คน ซึ่งพื้นที่ของอาคารจะมีขนาดที่แตกต่างกันไป โดยสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ขนาดพื้นที่ 1.86 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธินิรมิตหาราช ขนาดพื้นที่ 2.10 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ขนาดพื้นที่ 2.29 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ซึ่งขนาดของพื้นที่จะวัดในส่วนที่มีการจัดโต๊ะรับประทานอาหาร เพราะพื้นที่ภายในยังประกอบไปด้วย พื้นที่รับรอง, ห้องครัว, เวทีการแสดง และห้องเก็บของ อีกด้วย จากค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของอาคารโรงอาหาร ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ ซึ่งเป็นลักษณะอาคารเปิดโล่ง อยู่ในระดับสูง ทั้งในเรื่องแสงสว่าง การระบายอากาศ และความเย็นสบาย แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจโดยรวม พบว่า มีค่าที่ต่ำกว่าอีก 2 แห่ง ที่มีลักษณะของอาคารแบบมีผนังโดยรอบ ซึ่งเนื่องจากที่ไม่มียังกัน ทำให้ลม ฝน แสงแดด และฝุ่นละออง สามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า ทำให้พื้นที่ดูไม่สะอาด และด้านหน้าของอาคารมีเวทีกลางแจ้งบดบังอาคารด้วย อีกทั้งในพื้นที่อาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จะใช้งานเพียงการเลี้ยงอาหารเด็กทั้งสถานสงเคราะห์เท่านั้น เพราะปกติเด็กจะรับประทานอาหารที่อาคารนอนของตนเอง ทำให้พื้นที่ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 6.7 แสดงถึงค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ ต่อพื้นที่อาคารโรงอาหารของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง

ความพึงพอใจต่อ	การวัด	ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจ (MEAN)		
		ปากเกร็ด	นหาราช	มหาเมฆ
ขนาดของพื้นที่	กว้าง – แคบ	3.78	3.97	3.82
แสงสว่าง	สว่าง – มืด	3.98	4.27	4.13
การระบายอากาศ	โปร่ง – อับทึบ	3.95	4.23	4.46
ความเย็นสบาย	เย็นสบาย - อบอ้าว	3.78	4.10	4.22
ความพึงพอใจโดยรวม	พอใจ - ไม่พอใจ	4.13	4.35	3.81

องค์ประกอบทางกายภาพ

จากการวิเคราะห์รายละเอียดทั้งหมด ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับสถานสงเคราะห์เด็กชาย ซึ่งสามารถสรุปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่พึงพอใจของเด็กชายดังนี้

1. แสงสว่าง

อาคารที่อยู่อาศัยจะเป็นอาคารที่มีช่องเปิดจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นอาคารโรงอาหาร ที่มีทั้งช่องเปิดรอบอาคาร และช่องแสงจากหลังคา เนื่องจากพื้นที่ของอาคารที่ใหญ่ ถ้าต้องใช้แสงไฟประดิษฐ์ จะสิ้นเปลือง ดังนั้นจึงพยายามที่จะเอาแสงธรรมชาติเข้าสู่อาคารให้มากที่สุด ส่วนอาคารนอน ซึ่งมีพื้นที่กิจกรรมต่างๆภายในอาคาร เพื่อให้พื้นที่กิจกรรมต่างๆได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติเต็มที่ อาคารจึงมีช่องเปิดโดยรอบ แสงสว่างมีความจำเป็นต่อห้องน้ำอย่างมาก เนื่องจากแสงแดดจะช่วยให้ห้องน้ำแห้งไว และไม่สกปรกมาก

2. การระบายอากาศ

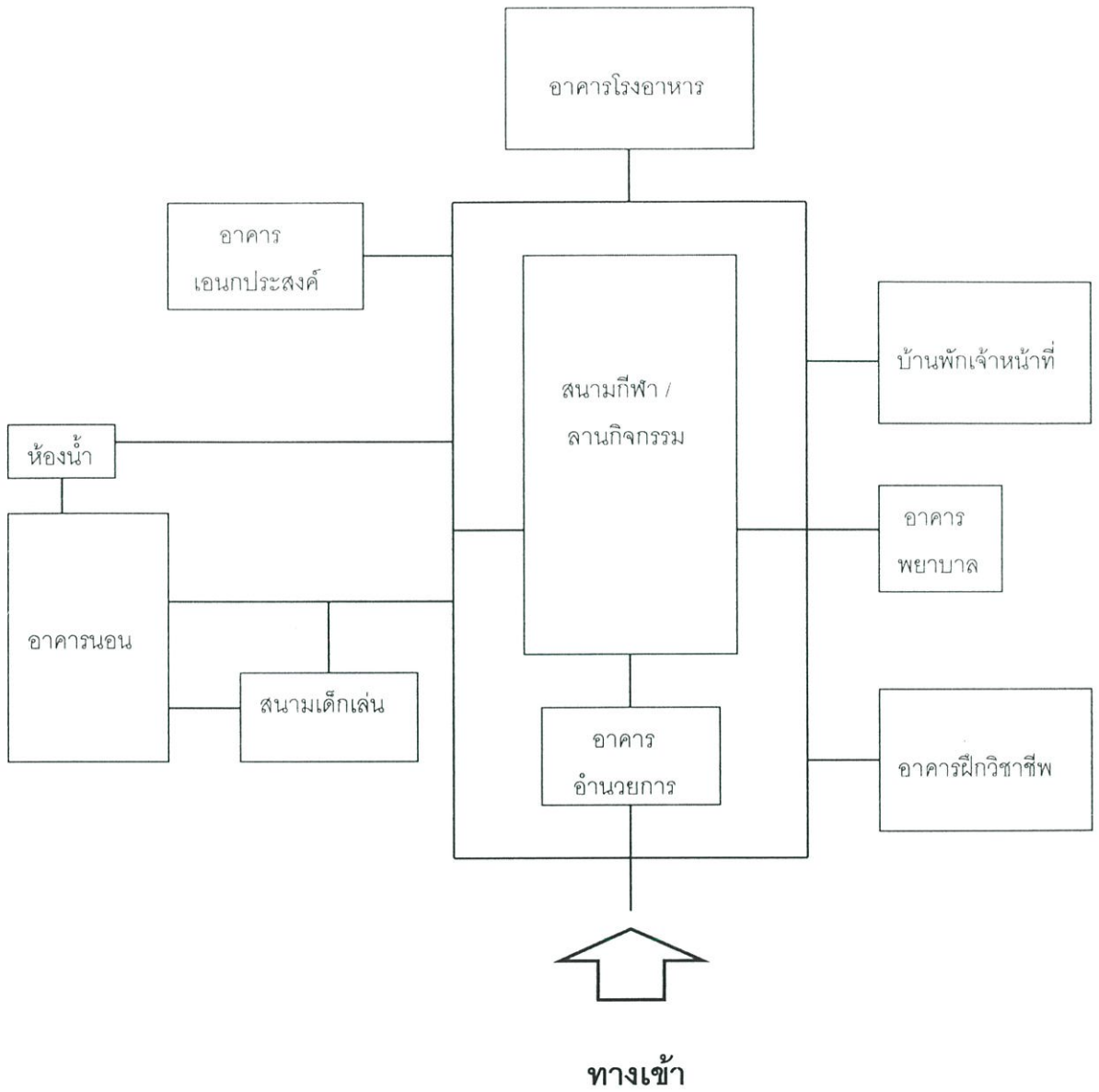
อาคารทุกอาคารจำเป็นที่จะต้องมีการระบายอากาศที่ดี ดังนั้นอาคารจึงมีช่องเปิดโดยรอบอาคาร เพื่อให้อากาศภายในพื้นที่มีการหมุนเวียน ซึ่งจำเป็นมากในส่วนของห้องน้ำ และอาคารโรงอาหาร เพราะการระบายอากาศที่ดีจะช่วยลดกลิ่นภายในพื้นที่ได้

3. ความเย็นสบาย

ความเย็นสบายเกิดจากการที่พื้นที่มีอุณหภูมิไม่สูงเกินไป ไม่อบอ้าว ดังนั้นพื้นที่นั้นจะต้องมีช่องเปิด เพื่อการถ่ายเทอากาศที่ดี จะได้มีการถ่ายเทความร้อนออกจากอาคาร ซึ่งมีความจำเป็นในพื้นที่ที่เด็กต้องใช้ทำกิจกรรมเป็นเวลานาน เช่น พื้นที่พักผ่อนภายในอาคาร ซึ่งควรจะมีอยู่ชั้นล่างของอาคาร ซึ่งไม่ได้รับความร้อนจากหลังคาโดยตรง ส่วนพื้นที่นอกอาคาร ความเย็นสบายเกิดจากร่มเงาจากอาคาร และต้นไม้ใหญ่ ดังนั้นการมีต้นไม้จำนวนมาก จะส่งผลให้เกิดร่มเงาทั้งพื้นที่ใต้ต้นไม้เอง และให้ร่มเงาแก่อาคารด้วย

4. การใช้สี

การใช้สีในพื้นที่ต่าง ๆ นั้น พบว่าสีอ่อนๆจะเหมาะกับพื้นที่ส่วนใหญ่ เนื่องจากพื้นที่ต้องการความสะอาด ความสว่างของพื้นที่ ซึ่งสีที่อ่อนจะมีการสะท้อนของแสงที่ดี ทำให้พื้นที่มีขนาดกว้างขึ้น และดูสะอาดน่าใช้งาน ได้แก่ สีฟ้า, สีเขียว, สีขาว เป็นต้น

รูปที่ 6.9 แผนภาพแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่ต่างๆ
ในสถานสงเคราะห์ เด็กชาย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในสถานสงเคราะห์เด็กชายได้ในระดับหนึ่ง โดยดูถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกอาคาร ทั้งในด้านการจัดวางตำแหน่งอาคารและพื้นที่ต่างๆ ขนาดของพื้นที่ การเชื่อมต่อพื้นที่ ระหว่างอาคาร การเข้าถึง และองค์ประกอบทางกายภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม และพฤติกรรม การใช้สอยพื้นที่ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการอยู่อาศัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาในสถานสงเคราะห์เพียง 3 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด, สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ จากสถานสงเคราะห์ทั้งหมด 25 แห่ง และเป็นสถานสงเคราะห์เด็กชาย 8 แห่ง ซึ่งไม่ครอบคลุม สถานสงเคราะห์ทั่วประเทศ ทำให้ผลที่ได้จากการศึกษานี้ เป็นเพียงการศึกษาที่จะนำไปใช้เป็นแนวทาง การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของสถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง ได้เท่านั้น เนื่องจาก สถานสงเคราะห์ทั้ง 3 แห่ง ที่นำมาศึกษานั้น มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน อีกทั้งเด็กที่พักอาศัย ในสถานสงเคราะห์ก็มีความแตกต่างกัน ในการวิจัยนี้ จะศึกษาในส่วนของอาคารและพื้นที่ ที่ได้ก็มี พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ประจำเท่านั้น คือ อาคารนอน, ห้องน้ำ, อาคารโรงอาหาร, สนามกีฬา และพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร สำหรับผู้ที่สนใจ สิ่งที่ต้องศึกษาต่อ คือเรื่อง สภาพแวดล้อมทาง กายภาพโดยรวมในเรื่องบรรยากาศ ทั้งเรื่องแสง, เสียง, อุณหภูมิ และระบบสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดี ต่อการพักอาศัยในสถานสงเคราะห์

การศึกษานี้ เป็นงานวิจัยเบื้องต้น ที่จะเป็นแนวทางต่อไปสำหรับผู้สนใจ และสามารถทำ วิจัยเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์เด็กชายในด้านอื่นๆต่อไป ทั้งนี้การศึกษาเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์ เด็กชายนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้จะต้องมีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไปในอนาคต ดังนั้นการ ศึกษาถึงพัฒนาการการเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ร่วมกับการออกแบบ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์ ในเชิงลึกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อช่วยแก้ ปัญหาในสังคมต่อไป

ตัวอย่างที่เหมาะสมในการออกแบบ สภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคาร

รูปที่ 6.11 แสดงถึงลักษณะการจัดกลุ่มอาคารนอน

รูปที่ 6.12 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอนที่ใช้เป็นลานซักล้าง

รูปที่ 6.13 แสดงถึงพื้นที่ระหว่างอาคารนอนที่ใช้เป็นพื้นที่พักผ่อน หรือสนามกีฬา

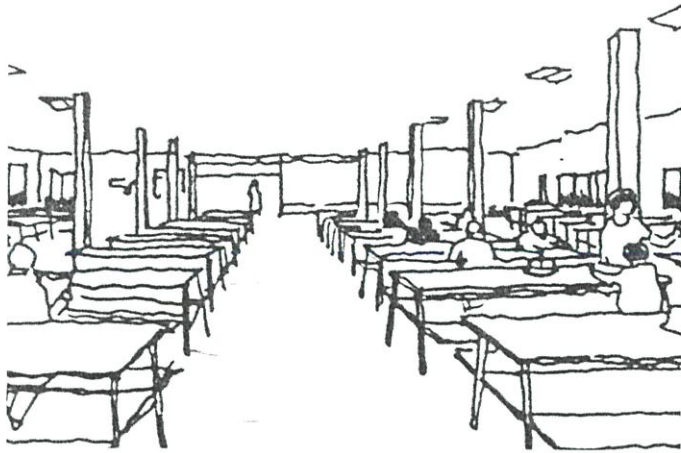
รูปที่ 6.14 แสดงถึงตำแหน่งของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

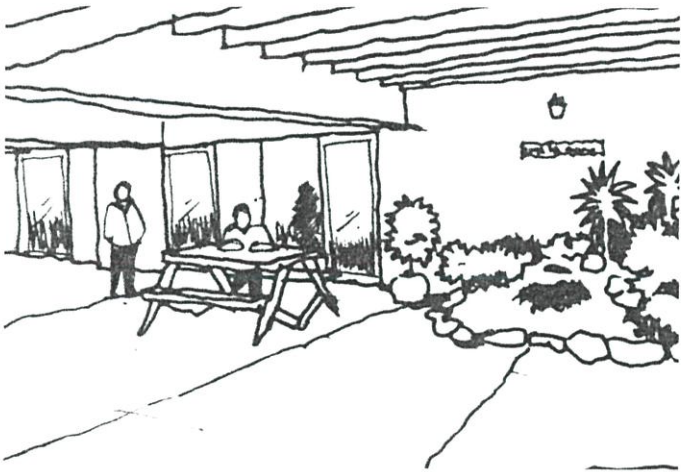
รูปที่ 6.15 แสดงถึงตำแหน่งของพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร

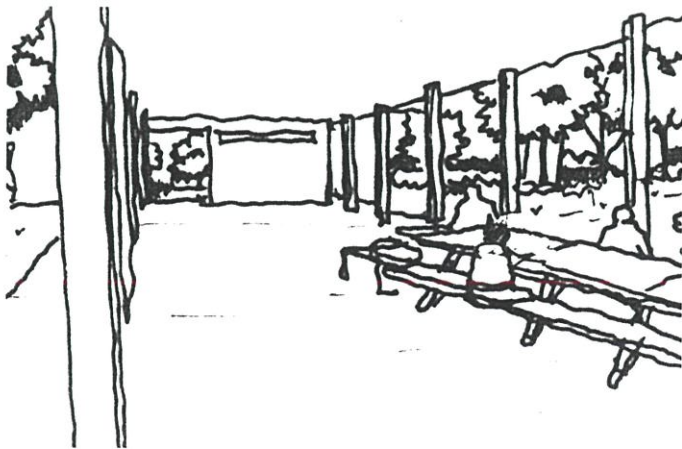
รูปที่ 6.16 แสดงถึงลักษณะของห้องนอน และการจัดเตียงนอน

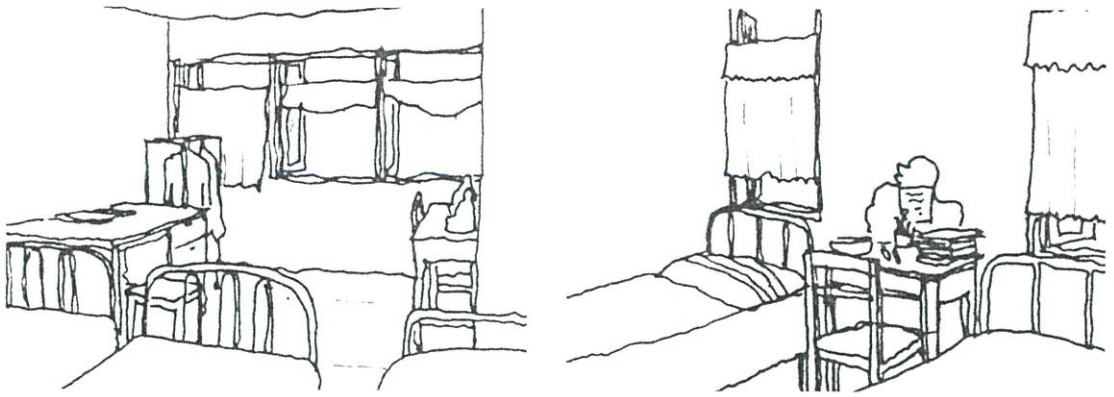
รูปที่ 6.17 แสดงถึงลักษณะของภายในอาคารโรงอาหาร และการจัดโต๊ะอาหาร

รูปที่ 6.18 แสดงถึงการเชื่อมต่อพื้นที่พักผ่อนภายในอาคารนอนและพื้นที่โล่งใต้อาคาร

รูปที่ 6.19 แสดงถึงพื้นที่โล่งใต้อาคารนอน ที่สามารถใช้ทำกิจกรรมได้

รูปที่ 6.20 แสดงถึงพื้นที่ส่วนตัวที่มีการแยกออกจากส่วนรวม

รูปที่ 6.21 แสดงถึงตู้เก็บของใช้ส่วนตัว

บรรณานุกรม

- กาญจนา ใ้อวด “กรณีศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานพักฟื้นคนชราในบริบทของเศรษฐกิจของสังคมไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2540
- กิดานันท์ ชำนาญเวศ “ความคิดเห็นในการศึกษาต่อของเด็กในสถานสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์” ปริญญาามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2535
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ “พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์” กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2536
- เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์ “รายงานการวิจัย สภาพสาเหตุการถูกทอดทิ้ง และปัญหาของเด็กกำพร้าเด็กยากจน วัดสระแก้ว อ.ปทุม จ.อ่างทอง” 2531
- จินตนา นันทะเปารยะ “แนวทางและการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กกำพร้า” สหทัยมูลนิธิ, เมษายน 2530
- ตริ้งใจ บุรณสมภพ “การออกแบบสถาปัตยกรรมเมืองร้อนในประเทศไทย” 2514
- น้ำอ้อย สอนมาลี “การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับการศึกษาระบบธรรมชาติ และการพึ่งพาตนเอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2540
- นุชนางค์ พรหมอุทัย “การศึกษาแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน ส่วนบริการประชาชน สำหรับสถานีตำรวจนครบาล” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2545
- ปาจรียา มหากาญจนะ “การศึกษาเพื่อการออกแบบอาคารนอนของสถานฝึกและอบรมเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (ภายใต้การกำกับดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกกลาง)” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2542
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ “ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530
- พันทิพา ดิงศม์ทิพย์ “โครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการศึกษานอกโรงเรียน” ปริญญาามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531

- เฟื่องฟ้า สิงห์สกุลไกร "การใช้กิจกรรมนันทนาการในงานกลุ่มสังคม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
ของสถานสงเคราะห์เด็ก กรมประชาสงเคราะห์" 2527
- รายงานการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ด้านการพัฒนาเด็ก "ความต้องการเกี่ยวกับ
พัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม"
- รายงานการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ การดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่พัฒนาเด็กและเยาวชน"
2529
- วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์ "เด็กที่ถูกลี้ภัยในสังคมไทย" มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก 2531
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร "พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบ
และวางแผน" พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541
- ลิขิต กาญจนภรณ์ "จิตวิทยา: พื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์ (เล่มที่ 2)" ภาควิชาจิตวิทยาและการ
แนะแนว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2531
- ศุภีพร ครอบดวง "การศึกษาแนวความคิดในการออกแบบโรงพยาบาลเทพารินทร์" ปรินญามหา
บัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระ
บัง 2541
- สมท่อน นุสนธิ์ "เด็กกำพร้าในพุทธศาสนาและอิสลาม: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการสงเคราะห์เด็ก
กำพร้าวัดสระแก้ว อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง กับมูลนิธิช่วยเหลือเด็กกำพร้าของสตรีไทยมุสลิม"
วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล 2540
- สมสกุล จีระศิลป์ "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในอาคารชุดพักอาศัย สำหรับผู้
อาศัยที่มีรายได้ปานกลาง" ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2541
- สุรพันธ์ รัตนาวะดี "การศึกษาแนวทางการออกแบบศูนย์เยาวชน (ระดับ 2) ในเขต
กรุงเทพมหานคร" ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง 2544
- สุชา, สุภางค์ จันทร์เอม "จิตวิทยาพัฒนา (เล่มที่ 2)" กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช 2531
- อุ้นตา นพคุณ การศึกษาสภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส "เด็กถูก
ทอดทิ้ง" โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2535

- Altman, I. "Privacy: A Conceptual Analysis Environmental and Behavior" 1976
- Deasy, C.M. and Lasswell, T.E. "Designing Place for People" Newyork: watson Guptill
Publication, 1995
- Ainsworth, Frank & Leon, C. Folcher "Group Care for Children: Concept and Issues"
London: Taristock Publications 1955
- Mahnke, H. "Conduct Environment & Human Response" Newyork: Van Nostrand
Reinhold company inc. 1978
- Maslow, A. "Motivation and Personality" Newyork: Harper & Row Abrabam M. 1954
- Porter, T. and Mikellides, B. "Color for Architecture" Newyork: Van Nostrand Reinhold
company inc. 1976
- Proshansky, H.M. "Architecture for Human Behavior: Environmental Psychology and the
Design Profession" Philadelphia: Kraft Printing 1976
- Seymur M. Gold, Ph.D, AICP "Recreation Planning and Design" Mc Graw-Hill USA. 1980

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต
2. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ไม่ต้องแจ้ง ชื่อ-นามสกุลในการตอบแบบสอบถาม ส่วนคำตอบของท่าน ผู้ศึกษาจะนำไปใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น
3. ขอความร่วมมือให้ท่านตอบคำถามให้ตรงกับความเป็นจริง ตามความรู้สึกรู้สึกของท่าน และขอให้ท่านตอบคำถามทุกข้อ

วิธีตอบแบบสอบถาม

โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ( ) หรือในช่องเติมคำถามท้ายข้อ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด ในกรณีที่ท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างอื่น นอกจากที่ระบุไว้แล้ว ให้กรอกข้อความลงใน ( ) อื่นๆโปรดระบุ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ( ) หญิง ( ) ชาย
- 1.2 อายุ .....ปี
- 1.3 ขณะนี้ท่านกำลังศึกษาอยู่ในระดับใด
 ( ) ป.1 – ป.3 ( ) ม.1 – ม.3
 ( ) ป.4 – ป.6 ( ) ม.4 – ม.6 (หรือเทียบเท่า)
- 1.4 ก่อนที่ท่านจะมาอยู่ในสถานสงเคราะห์นี้ ท่านอาศัยอยู่กับใคร
 ( ) บิดา-มารดา ( ) เพื่อน
 ( ) บิดา ( ) พี่น้อง
 ( ) มารดา ( ) อยู่ลำพังคนเดียว
 ( ) ญาติผู้ใหญ่ ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) เช่น เวร่อน .....
- ( ) อยู่ในการอุปการะของสถานสงเคราะห์
- 1.5 ระยะเวลาท่านอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นี้
 ( ) น้อยกว่า 6 เดือน
 ( ) 6 เดือน – 2 ปี
 ( ) 2 ปี – 5 ปี
 ( ) มากกว่า 5 ปี

2. ข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อนและ มิตรภาพ

- 2.1 คุณมีเพื่อนร่วมห้อง(บ้าน) หรือไม่
 ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.2 จากข้อที่ 2.1 ถ้ามี มี.....คน
- 2.3 คุณมีเพื่อนสนิทในสถานสงเคราะห์หรือไม่
- 2.4 จากข้อที่ 2.3 ถ้ามี มี.....คน
- 2.5 เวลาคุณมีปัญหา คุณจะปรึกษากับใคร
 ( ) เพื่อนสนิท ( ) พ่อบ้าน-แม่บ้าน
 ( ) เจ้าหน้าที่ ( ) ครู-อาจารย์
 ( ) ไม่ปรึกษาใคร
- 2.6 ปกติคุณใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับใคร
 ( ) คนเดียว ( ) เพื่อน
 ( ) พ่อบ้าน-แม่บ้าน ( ) เจ้าหน้าที่
- 2.7 เมื่อคุณรู้สึกโกรธ หงุดหงิด หรือไม่สบายใจ คุณจะหาทางออกอย่างไร
 ( ) หลบไปหาหมสมสงบพักผ่อนจิตใจ ( ) พูดคุยระบายให้เพื่อนฟัง
 ( ) พูดคุยพ่อบ้าน-แม่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ฟัง ( ) เล่นกีฬา
 ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

	ดี	เฉยๆ	ไม่ดี	ไม่มีความคิดเห็น
2.8 คุณมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้อง(บ้าน)ดีหรือไม่				
2.9 คุณมีความสัมพันธ์กับพ่อ/แม่บ้าน ดีหรือไม่				
2.10 คุณมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ดีหรือไม่				
2.11 คุณมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานฯดีหรือไม่				
2.12 คุณรู้สึกอย่างไรที่มีคนมาพูดคุย หอมล้อมคุณ				
2.13 คุณรู้สึกอย่างไรกับห้องนอนที่เปิดเผย สำหรับ มุมมองของเพื่อนๆร่วมห้อง (นอนรวมกัน)				

2.14 คุณจะใช้เวลาส่วนใหญ่กับสิ่งใดที่นอกเหนือจากการเรียน

- ( ) นอน ( ) เล่นกีฬา
 ( ) อ่านหนังสือ ( ) พุดคุย
 ( ) ทำกิจกรรมต่างๆ ( ) อื่นๆ(โปรดระบุ)

3. ข้อมูลความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการใช้พื้นที่ในสถานสงเคราะห์

3.1 คุณใช้พื้นที่ส่วนใดภายในสถานสงเคราะห์บ่อยครั้งที่สุด

- ( ) ห้องนอน ( ) ห้องกิจกรรมต่างๆ
 ( ) ส่วนพักผ่อนภายในอาคาร ( ) ส่วนพักผ่อนภายนอกอาคาร
 ( ) สนามกีฬา ( ) โรงอาหาร
 ( ) สนามเด็กเล่น ( ) ส่วนอื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.2 เวลาคุณต้องการความเป็นส่วนตัวคุณมักใช้พื้นที่ส่วนใดของสถานสงเคราะห์

- ( ) ห้องนอน ( ) ห้องกิจกรรมต่างๆ
 ( ) ส่วนพักผ่อนภายในอาคาร ( ) ส่วนพักผ่อนภายนอกอาคาร
 ( ) สนามกีฬา ( ) โรงอาหาร
 ( ) สนามเด็กเล่น ( ) ส่วนอื่นๆ (โปรดระบุ).....
 ( ) ห้องน้ำ

3.3 คุณจะใช้เวลาว่างจากการเรียนและทำงาน เพื่อทำกิจกรรมใด

- ( ) จับกลุ่มคุยกับเพื่อน ( ) เล่นกีฬา
 ( ) เล่นดนตรี ( ) อ่านหนังสือ
 ( ) ทำสวน ปลูกต้นไม้ ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.4 ความรู้สึกเกี่ยวกับพื้นที่ส่วนต่างๆในสถานสงเคราะห์

ห้องนอน

		5	4	3	2	1	
ขนาดของห้อง	กว้าง						แคบ
แสงสว่าง	สว่าง						มืด
เสียงรบกวน	ดังมาก						ดั่งน้อย
ความสะอาด	สะอาด						สกปรก
การนอนร่วมกัน	ดี						ไม่ดี
ปลอดภัย	โปร่ง						อึดอัด
ความเรียบร้อย	เรียบร้อย						ไม่เรียบร้อย
เย็นสบาย	เย็นสบาย						อบอ้าว
ความเงียบ	เงียบ						อึกทึก
กลิ่น	สะอาด						สกปรก
จำนวนคนในห้องนอน	มาก						น้อย
ความพึงพอใจ	มาก						น้อย

1. คุณคิดว่าสีใดเหมาะกับห้องนอนคุณมากที่สุด

- ( ) สีแดง   ( ) สีชมพู   ( ) สีเทา
 ( ) สีเหลือง   ( ) สีฟ้า   ( ) สีครีม
 ( ) สีเขียว   ( ) สีขาว   ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. คุณมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไรบ้างเกี่ยวกับห้องนอนของคุณ.....

.....
 .....

ห้องน้ำ

		5	4	3	2	1	
ขนาดของห้อง	กว้าง						แคบ
แสงสว่าง	สว่าง						มืด
ความสะอาด	สะอาด						สกปรก
ห้องอาบน้ำรวม	ดี						ไม่ดี
ปลอดภัย	โปร่ง						อึดอัด
กลิ่น	สะอาด						สกปรก

จำนวนห้องน้ำ	มาก					น้อย
จำนวนห้องส้วม	มาก					น้อย
ความพึงพอใจ	มาก					น้อย

1. คุณคิดว่าสีใดเหมาะกับห้องน้ำของคุณมากที่สุด

☐ สีแดง	☐ สีชมพู	☐ สีเทา
☐ สีเหลือง	☐ สีฟ้า	☐ สีครีม
☐ สีเขียว	☐ สีขาว	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. คุณมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไรบ้างเกี่ยวกับห้องน้ำของคุณ.....
.....

ห้องพักผ่อน

		5	4	3	2	1	
ขนาดของห้อง	กว้าง						แคบ
แสงสว่าง	สว่าง						มืด
เสียงรบกวน	ดังมาก						ดังกน้อย
ความสะอาด	สะอาด						สกปรก
ไม่มีผู้อื่นรบกวน	ใช่						ไม่ใช่
ปลอดภัย	โปร่ง						อึดอัด
ความเรียบร้อย	เรียบร้อย						ไม่เรียบร้อย
เย็นสบาย	เย็นสบาย						อบอ้าว
ความเงียบ	เงียบ						อึกทึก
กลิ่น	สะอาด						สกปรก
จำนวนคนในห้อง	มาก						น้อย
ความพึงพอใจ	มาก						น้อย

1. คุณคิดว่าสีใดเหมาะกับห้องพักผ่อนของคุณมากที่สุด

☐ สีแดง	☐ สีชมพู	☐ สีเทา
☐ สีเหลือง	☐ สีฟ้า	☐ สีครีม
☐ สีเขียว	☐ สีขาว	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. คุณมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไรบ้างเกี่ยวกับห้องพักผ่อนของคุณ.....
.....

ห้องกิจกรรมหรือห้องสนทนา

		5	4	3	2	1	
ขนาดของห้อง	กว้าง						แคบ
แสงสว่าง	สว่าง						มืด
เสียงรบกวน	ดังมาก						ดังกน้อย
ความสะอาด	สะอาด						สกปรก
ปลอดภัย	โปร่ง						อึดอัด
เย็นสบาย	เย็นสบาย						อบอ้าว
ความเงียบ	เงียบ						อึกทึก
กลิ่น	สะอาด						สกปรก
จำนวนคนในห้อง	มาก						น้อย
ความพึงพอใจ	มาก						น้อย

1. คุณคิดว่าสีใดเหมาะกับห้องกิจกรรมหรือห้องสนทนาของคุณมากที่สุด

☐ สีแดง	☐ สีชมพู	☐ สีเทา
☐ สีเหลือง	☐ สีฟ้า	☐ สีครีม
☐ สีเขียว	☐ สีขาว	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. คุณมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไรเกี่ยวกับห้องกิจกรรมหรือสนทนาการ.....
 .....

อาคารโรงอาหาร

		5	4	3	2	1	
ขนาดของห้อง	กว้าง						แคบ
แสงสว่าง	สว่าง						มืด
เสียงรบกวน	ดังมาก						ดังกน้อย
ความสะอาด	สะอาด						สกปรก
ปลอดภัย	โปร่ง						อึดอัด
เย็นสบาย	เย็นสบาย						อบอ้าว
ความเงียบ	เงียบ						อึกทึก
กลิ่น	สะอาด						สกปรก
จำนวนคนในที่ใช้	มาก						น้อย
ความพึงพอใจ	มาก						น้อย

- 4.6 คุณคิดว่าพื้นที่ในการทำกิจกรรมในปัจจุบันมีความเพียงพอหรือไม่
 เพียงพอ   ไม่เพียงพอ
- 4.7 คุณมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนหรือฝึกอบรมวิชาชีพ
 ดี   ไม่ดี
- 4.8 คุณเคยเข้าร่วมเรียนหรือฝึกอบรมวิชาชีพหรือไม่
 เคย   ไม่เคย
- 4.9 คุณอยากให้มีการเรียนหรือฝึกอบรมวิชาชีพประเภทใด
 เครื่องยนต์   ไฟฟ้า   ตัดผม
 ตัดเย็บ   งานศิลปะ   อื่นๆ(โปรดระบุ).....
- 4.10 คุณคิดว่าพื้นที่สำหรับการเรียนหรือฝึกอบรมวิชาชีพเพียงพอหรือไม่
 เพียงพอ   ไม่เพียงพอ
- 4.11 คุณชอบเฟอร์นิเจอร์ใดมากที่สุด
 เตียงนอน   โต๊ะอ่านหนังสือ
 ตู้เสื้อผ้า   ตู้เก็บสิ่งของ   อื่นๆ(โปรดระบุ).....
- 4.12 คุณอยากมีเฟอร์นิเจอร์ใดเพิ่มเติมบ้าง.....
- 4.13 คุณมีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่ อย่างไรกับเฟอร์นิเจอร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
 มากที่สุด   มาก   ปานกลาง   น้อย   น้อยที่สุด

5. เส้นทางสัญจรและการเชื่อมต่ออาคาร

การสัญจรระหว่างสถานสงเคราะห์กับภายนอก

		5	4	3	2	1	
เส้นทางการสัญจรเข้า-ออก	ใกล้						ไกล
สภาพอากาศ	ร้อน						ร่วมเย็น
ทัศนียภาพตลอดเส้นทาง	สวยงาม						ไม่สวยงาม
พื้นผิวทางเดิน	เหมาะสม						ควรปรับปรุง

การเข้าถึงอาคาร และพื้นที่ต่างๆภายในสถานสงเคราะห์

		5	4	3	2	1	
อาคารนอน	สะดวก						ไม่สะดวก
ห้องน้ำ	สะดวก						ไม่สะดวก
อาคารโรงอาหาร	สะดวก						ไม่สะดวก
พื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร	สะดวก						ไม่สะดวก
สนามกีฬา	สะดวก						ไม่สะดวก
สภาพอากาศ	ร้อน						ร่วมเย็น

ทัศนียภาพตลอดเส้นทาง	สวยงาม						ไม่สวยงาม
พื้นผิวทางเดิน	เหมาะสม						ควรปรับปรุง

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานสงเคราะห์

6.1 คุณคิดว่าสถานสงเคราะห์ที่คุณอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะเหมือนกันสถานที่ใด

- ( ) บ้านของตนเอง   ( ) บ้านของคนอื่น   ( ) สถานสงเคราะห์
( ) โรงเรียนประจำ   ( ) อื่นๆ(โปรดระบุ).....

6.2 คุณอยากให้สถานสงเคราะห์มีลักษณะอย่างไร.....

6.3 คุณมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกฎระเบียบในสถานสงเคราะห์

- ( ) มากเกินไป   ( ) มาก   ( ) ปานกลาง   ( ) น้อย   ( ) น้อยเกินไป

6.4 คุณมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์

	5	4	3	2	1	
อบอุ่น						ไม่อบอุ่น
ร่มรื่น, ร่มเย็น						ร้อน อบอ้าว
มีความสุข						ไม่มีความสุข
ปลอดภัย						ไม่ปลอดภัย
สบาย						อึดอัด

6.5 คุณต้องการพื้นที่ส่วนใดเพิ่มเติมอีกบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) ห้องสมุด   ( ) ห้องอ่านหนังสือ   ( ) ห้องทำการบ้าน
( ) ห้องทำกิจกรรมต่างๆ (เช่น วาดรูป หรืออื่นๆ)   ( ) อื่นๆ(โปรดระบุ).....

6.6 คุณต้องการสิ่งใดเพิ่มเติมจากปัจจุบันอีกบ้าง เพื่อที่จะให้คุณรู้สึกมีความสุขและพึงพอใจกับการอยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์.....

6.7 คุณคิดว่าในความคิดของคุณ สถานสงเคราะห์ควรมีลักษณะอย่างไร.....

ประวัติผู้เขียน

นายจรุงเกียรติ ไอสถเจริญผล เกิดเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ที่จังหวัดอ่างทอง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2538 ปัจจุบันเป็นสถาปนิกอิสระ